

ЛІТОПИС УКРАЇНЦІВ В КВЕБЕКУ

1. St. George's Church

2. St. Basil's Church

3. St. Josephat's Church

5. Taras Shevchenko Reading Room

6. Church of the Holy Ghost

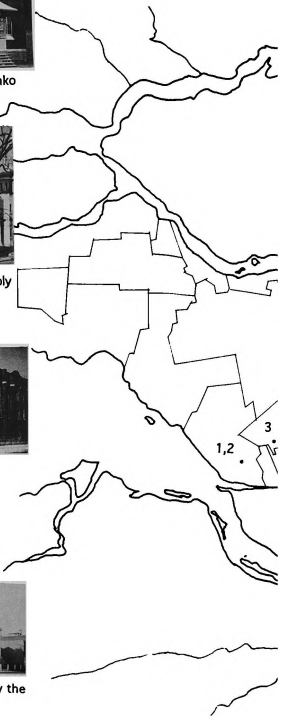
7. Ukrainian National Federation

4. Church of St. John the Baptist

8. Church of St. Mary the Protectress

MONTREAL

9. Ukrainian Residence and Villa

11. Ukrainian National Credit Union and Ukrainian Mutual Aid of Montreal Inc.

10. St. Joseph's Institute

12. Ukrainian Youth Hall and Caisse Populaire Ukrainienne

13. St Sophie's Cathedral

14. Church of the Assumption of the Blessed Virgin Mary

15. Church of St. Michael the Archangel

MONTREAL: Ukrainian Churches & Institutions

ЛІТОПИС УКРАЇНЦІВ В КВЕБЕКУ

ДОКУМЕНТАЛЬНА, ХРОНОЛОГІЧНА ІСТОРІЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЦЕРКОВНО-ГРОМАДСЬКОГО ЖИТТЯ УКРАЇНЦІВ В КВЕБЕКУ, КАНАДА

Опрацювала Галина Змієнко-Сенишин

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕҐІЯ

Голова: ОЛЕКСАНДЕР БЄҐА

Члени: ГАЛИНА ЗМІЄНКО-СЕНИШИН

д-р МАРКО АНТОНОВИЧ

Технічне оформлення: ЛЕСЯ ДАЦКО

Приготування мап: ЯРЕМА РОНІШ

Друк виконано в:

Basilian Press Ukrainian Inc.
265 Bering Ave.
Etobicoke, ON.
M8Z 3A5

DOCUMENTATION CHRONOLOGIQUE DE L'HISTOIRE ORGANISATIONNELLE ET DE LA VIE PAROISSIALE DES UKRAINIEN DE LA PROVINCE DU QUÉBEC AU CANADA

DOCUMENTARY CHRONOLOGICAL HISTORY OF UKRAINIAN ORGANIZATIONS AND CHURCHES IN QUEBEC, CANADA

Composé et écrit par
Written by *Halina Zmijenko Senyshyn*

RÉDACTION COLLÉGIALE
EDITORS

Chef
Chairman ALEXANDER BIEGA

Membres
Members HALINA ZMIJENKO-SENYSHYN
MARKO ANTONOWYCH

Realisation technique
Technical work LESIA DACKO

Cartographe
Maps YAREMA RONISH

Imprimé par
Published by
The Basilian Press Ukrainian Inc.
265 Bering Ave., Etobicoke ON.
M8Z 3A5

Генеральний Губернатор Рамон Гнатишин

THE GOVERNOR GENERAL
LE GOUVERNEUR GÉNÉRAL

RIDEAU HALL
OTTAWA

En ma qualité de Gouverneur général, je m'empresse de rendre hommage aux Canadiens ukrainiens du Québec qui n'ont ménagé aucun effort en vue de préserver leur langue et leur culture, en dépit du fait qu'ils sont relativement peu nombreux dans cette province. Cette publication sur l'établissement des Canadiens ukrainiens au Québec, souligne le centenaire de l'arrivée des Ukrainiens au Canada en faisant ressortir les éléments essentiels de la vie ukrainienne au Québec et constitue en fait la première étude d'envergure sur la communauté ukrainienne dans cette province.

Cet ouvrage atteste l'importance des ressources multiculturelles de notre pays et illustre les façons dont celles-ci enrichissent tous les Canadiens. On y trouve des aperçus variés sur une expérience qui intéressera non seulement les lecteurs d'ascendance ukrainienne, mais aussi tous ceux et celles qui souhaitent mieux connaître et comprendre cette facette de la mosaïque ethnique du Canada. Tous ensemble, nous pouvons goûter la couleur, la vivacité et la fascination d'une tradition qui embrasse les icônes mystiques, les travaux d'aiguille les plus fins et toute une myriade d'autres modes d'expression aux plans artistique, social et économique. De plus, nous pouvons être fiers de notre communauté, de notre pays et de nos institutions, car ils ont su sauvegarder et promouvoir le patrimoine culturel que nous ont légué les premiers colons. En effet, c'est grâce à la volonté et à la détermination de ces derniers si la communauté ukrainienne du Québec et du Canada a pu prospérer comme elle l'a fait.

Mes propres ancêtres ont immigré au Canada de l'Ukraine, de sorte que ce centenaire représente pour moi un moment marquant dans mon mandat comme Gouverneur général du Canada. Les Ukrainiens ont l'habitude de saluer des occasions comme celles-ci d'exclamations joyeuses comme mnohaya lita ! (« pour de nombreuses années encore »). Dans le contexte historique actuel, cette expression reflète bien les voeux que je forme pour l'héritage ukrainien au Canada. J'espère que ce livre servira à rappeler d'une manière bien spéciale non seulement ce que nous avons accompli mais aussi ce que nous devons continuer à protéger.

Ramon John Hnatyshyn

Герб Генерального Губернатора Романа (Рея) Гнатишина.

LE GOUVERNEUR GÉNÉRAL

RIDEAU HALL
OTTAWA

As Governor General of Canada, I am delighted to pay tribute to Ukrainian Canadians in Quebec who have made such a special effort to preserve their language and culture, despite their relatively small numbers. In saluting the centenary of Ukrainians in Canada, this publication, UKRAINIAN CANADIAN SETTLEMENT IN QUEBEC, focuses on essential elements of Ukrainian life in the province and is, in fact, the first major study of Ukrainians in Quebec.

This book attests to the significance of our country's multicultural resources and to the enrichment these bring to all Canadians. It offers a variety of insights into an experience that is meaningful not only for readers of Ukrainian descent, but also for all those who wish to increase their knowledge and understanding of this particular facet of Canada's ethnic tapestry. Together, we can all indulge in the colour, verve and fascination of a tradition that ranges from mystical icons to intricate needlework to a host of other contributions in the artistic, social and economic spheres. Moreover, collectively we can take pride in ourselves, our country and our institutions for preserving and fostering the cultural heritage bequeathed by those early settlers whose resilience of spirit and determination of purpose led to the success of the Ukrainian community in Quebec and in Canada.

As I am a descendant of Ukrainian immigrants to Canada, this centenary marks an auspicious moment in my tenure of office as Governor General of Canada. It is customary for Ukrainians to celebrate special occasions like these with joyful exclamations of mnohaya lita! ("many more years ahead"); within the current historical context, it is an expression that aptly reflects my own good wishes for Canada's Ukrainian legacy and my hope that this book will serve as a special reminder not only of what we have achieved but also of what we must continue to nurture.

Ramon John Hnatyshyn

ДЕДИКАЦІЯ

Ця праця присвячена українським поселенцям, імігрантам Канади - працівникам на народній ниві, що дбали не лише про свій і своєї родини матеріяльний добробут, але дотримуючись духово-моральних засад, будували культурно-освітнє життя українського суспільства в Провінції Квебеку, Канада.

Вони стали амбасадорами українського народу на шляху до здобуття Української держави.

"...То підемо світами і розвіємо си як лист
по поли... Бог знає, як з нами буде"...

Василь Стефаник

СЛОВО ГОЛОВИ МОНРЕАЛЬСЬКОГО ВІДДІЛУ КОНҐРЕСУ УКРАЇНЦІВ КАНАДИ

В рамках проєктів для відмічення століття поселення українців в Канаді, а особливо в провінції Квебеку, рішено видати пропам'ятну, документальну книжку, яка відзеркалювала б церковно-національне й культурне життя українців від часів поселення до 1991 р.

Для ознайомлення наших співгромадян ця праця виходить трьома мовами, по українському, французькому й англійському. Примірники в французькій й англійській мовах подумані для тих, що цікавляться українцями й їх способом життя. Ці книжки будуть розповсюджені по університетах і середніх школах. Українське видання, більш обширним змістом, присвячене українському читачеві.

До написання цієї поважної праці Управа Конґресу Українців у Монреалі уповноважила добре відому діячку жіночого руху в Канаді, як також віддану працівницю громадського життя в діяспорі, Галину Зміенко-Сенишин. Вона виконала свій обов'язок взірцево. Управа складає пані Галині Сенишин щиру подяку за відданість, з якою вона присвятилася цій праці.

Управа рівнож складає подяку всім іншим, що додали й своїх зусиль і знання до публікації цього твору. Віримо, що ця праця знайде свого вдячного читача, та що вона виповнить прогалину історичної документації.

Управа Конґресу Українців Канади у Монреалі і покликана нею Комісія Століття Поселення Українців в Канаді, має велику приємність поручити цей твір співтворцям цієї історичної доби, як також і їх нащадкам.

Ярослав Кульба

ЗВЕРНЕННЯ ДО ЧИТАЧА

Комісія 100-ліття поселення Українців в Канаді, що була створена Монтреальським Відділом Конгресу Українців в Канаді, взяла собі за ціль видати історію церковно-громадсько-зорганізованого життя українців в Квебеку в французькій й англійській мовах.

Розглянувши цю справу стверджено, що насамперед треба зібрати матеріяли з організаційних архівів писаних Українською мовою й написати документальну історію, яку щойно тоді можна було б переложити на французьку й англійську мови.

Для цього потрібна була кваліфікована людина обєктивного світосприймання, мала знання церковно-організаційно-громадського життя українського середовища, мала літературні здібности, диспонувала вільним часом, а що найбільше - була охоча прийняти на себе такий обов'язок.

Вибір впав на Галину Змієнко-Сенишин, уроджену в Україні, в Одесі, доньку генерала армії УНР, начальника штабу 6-ої стрілецької дивізії та Корпусу Січових Стрільців. Закінчила українську жіночу гімназію при Інституті у Перемишлі, студіювала в Академії політичних наук у Варшаві й дантистику в Берліні й Відні. Була активна в тайному Пласті, голова жіночої секції "Запоріжжя" у Варшаві (1937-1939), голова Союзу Українок в Бравнав, культурно-освітня референтка, секретарка, а відтак голова Союзу Українок Канади (СУК), відділу Доньки України в Монреалі (1966- 1970), голова Східньої екзекутиви СУК (1974-1980), голова Прихильників Державного Центру УНР в Монтреалі від 1984. Авторка "Бібліографії Голоду в Україні в 1932-1933 рр" і частих статтей в часописах Український Голос, Промінь, Мета, Око та ін.

До Канади прибула 1948 р. з мужем Євгеном і однорічним сином Зеноном. В Канаді разом з мужем провадила 25 років харчову крамницю, відтак 16 років була керівником Рідної Школи ім. Митрополита Іларіона. (Бібліографічний довідник до Історії Українців Канади).

Праця Галини Сенишин була заплянована: зібрати якнайбільшу документацію з організаційних архівів, з ювілейних книжок і українських періодиків і подати весь матеріял в короткій формі без своєї інтерпретації, чи якихсь зауваг.

Щоби оминути різних непорозумінь я попросив суддю Василя Данчишина й сотника

Ярослава Кульбу, які беруть участь в церковно-громадському житті, добре обзнайомлені з розвоєм організаційного життя українців в Квебеку, щоби провірили приготовлений манускрипт.

Я, однак, свідомий, що ця праця, хоч як добре й з великою увагою була написана знайде своїх критиків, бо при такій роботі можна когось омину ти, чи про когось за-мало написати, або про іншого за-багато. Я переконаний, якщо на думку когось це й сталося то в цьому не було якогось злого наміру. Однак, як може й зайшли якісь неточності, то вина поданих матеріялів, або їх брак.

Я не сумніваюся, що ця праця Галини Сенишин стане історичним, джерельним документом і послужить наступним поколінням дороговказом.

Моя щира подяка Галині Сенишин за взірцево виконаний взятий на себе обовязок.

Я дякую всім Священослужителям, Головам Церковних Громад, Головам світських організацій, як також всім тим, що допомагали в цьому великому зусиллі, в цій епохальній праці.

Дякую докторові Маркові Антоновичу, котрий провірив зміст манускрипту, поробив певні зауваги й попрaвки.

Моя подяка скерована й до судді В. Данчишина й сотника Кульби, голові монреальського відділу КУК за їх провірку манускрипту.

Вкінці дякую нашій молодій працівниці Лесі Дацко за її посвяту часу й труду протягом кількох тижнів в переношенню на компютор тексту цього манускрипту, приготовляючи його для офсетного друку.

Дякую також тим, що подали історичні знимки своїх установ чи організацій, які прикрасять і збагатять книжку наглядним матеріялом.

В Божій Благодаті моя надія, що наші внуки й правнуки оцінять нашу церковно-громадську працю й поліпшать її в наступному столітті.

Щасти Боже!

Олександер Бєга, адвокат
Голова Комісії Століття
Поселення Українців в Канаді-Квебек
Голова Редакційної Колегії

О, казко жертви й обов'язку
ув обручі важких завдань,
Що змінюєш проклін у ласку,
Роздмухуєш в пожежу грань
І з обов'язку твориш казку!

Володимир Янів

СЛОВО ВІД АВТОРА

В часі, коли я вже закінчувала писати цю історію розвитку українського громадського організованого життя Квебеку збудилися у мене сумніви, почуття різних недотягнень, що ось я щось важного пропустила, що треба було це, або інше згадати... Прийшли міркування чи можна дійсно передати в розповіді ту всю українську духовість, ту цілеспрямованість стихійної праці, чи відзначити зміст біжучої ділової кореспонденції, меморандумів, "бріфів", в яких обстоювалося не лише право на свобідне життя українського народу, але й на найпримітивніше право гідности людини? - Мені хотілось би більше затриматися над спонтанною, культурно-освітньою працею українських піонерів, що знайшлися на вільній землі Канади, прагнули виявити свою особистість, свої душевні стремління до кращого завтра свого народу, своєї родини й своїх дітей.

Правда, нові поселенці скоро переконалися, що при "свободі" існує певний вплив того чужого оточення, яке не лише, що не хотіло бути спостерігачем розвою нової етнічної групи, але й поборював її висміював її, не впізнавши навіть їхньої суті, не пізнавши стремлінь тих новоприїжджих людей.

В початках навіть забороняли уживати рідну мову, співати народні пісні, чи навіть танцювати народні танки. Ці всі труднощі поборювалися й розвій духовости української спільноти продовжувався. Новоприбулі українські іміганти знали чого вони хочуть. Вони хотіли жити вільними громадянами, здобути моральне й матеріяльне забезпечення для себе й своїх дітей, щоби стати не лише паперовими, але й духовними громадянами нової батьківщини, а при тім вони завжди пам'ятали про свій далекий знедолений, уярмлений нарід, що очікував помочі від своїх синів і дочок, які виїхали у вільний світ добробуту, світ різних можливостей, світ в якому можна розповідати правду про полеволений, але нескорений український нарід.

І ось ця генетична, вроджена сила до праці, до боротьби за краще завтра своє, своєї родини й свого народу керувала тими поселенцями.

Пишучи цю хронологічну історію, я зауважувала, як саме розвивалося життя одиниць, родини, гуртка, організації, церкви, потім постання кількох організацій, потім різних комітетів, що сполучували ідеологічно кілька організацій, спочатку льокально, потім крайово, в Конґресі Українців Канади, які вкінці завершилися в діяспорі Світовим Конґресом Вільних Українців.

Опріч громадських організацій почали розвиватися й політичні партії. Всі вони від 1948 р. належали до еміграційного парляменту Української Національної Ради, яка була репрезентована еміграційним урядом, очолена Президентом УНР в екзилі. Цей еміграційний уряд, що був спадкоємцем Трудового Конгресу на батьківщині, мав за завдання ставати в обороні українського народу, ознайомлювати чужинців з правдивою історією українського народу, з його стремлінням до незалежної, соборної України.

В тих рамках розвивалося українське громадське життя. Воно не було легке. Творилися організації чи товариства, розвивалися чи завмирали. Тяжко було виробити якусь схему. Одно можна сказати, що домінуючою силою була вроджена самобутність, духово-релігійна ментальність, любов до свого народу, які зуміли протистояти вселякій фальшивій пропаганді, що старалася з українців зробити якусь етнічну групу російського народу, а всякі прояви визволення з-під московсько-большевицького ярма називали революційним націоналізмом. Що більше, ці ворожі, майстерно видумані, інтриги просякали між українську діяспору й спричинювали цілком непотрібні ускладнення. Але життя розвивалося й здорові, провідні ідеї супроводили в щоденному житті й вдавалося поборювати ті відосередні, ворожі сили, чи фальшиві амбіції деяких одиниць чи навіть і груп і організаційне життя української спільноти розвивалося й осягало все кращі успіхи в своїх стремліннях.

Жаль мені, що розплянований засяг цієї ювілейної пропам'ятної книжки не позволив мені присвятити більше уваги тій щорічній календарній програмі-праці, що повторялася в своїй зовнішній структурі, але різнилися змістом і виповнювала духово наше громадсько-національне життя й своїм пляюванням, приготовлюванням, вивченням різних програм і врешті, їх виконанням, піддержувала духове наставлення старшої, а виховувало, молоду ґенерацію. Академії з нагоди 22-ого січня - дня незалежности й соборности України, бенкети з балями дебютанток залишили світлі моменти не лише в кожного члена окремих комітетів, учасників тих програм але й кожного присутнього на тих святочних імпрезах.

В місяці лютім жіночі організації відзначають "жінок героїнь" визвольних змагань українського народу, жінок письменниць, поеток, героїнь "будня", що своїм послідовним характером стремлять до осягнення наміченої цілі без огляду на тяжкі щоденні перешкоди чи жінок-каторжниць засланих до концентраційних таборів комуністичною партократією за любов до свого народу.

Місяць березень - концерти в честь ґенія, поета, пророка Тараса Шевченка.

Квітень-травень-Великдень і з ним зв'язані великопосні реколекції, писання писанок, базарі й свячене, свято "Матері", Академії річниць героїчних постатей: св.п. Симона Петлюри - Отамана українських військ й голови Директорії УНР, що згинув 25-ого травня 1926 р. в Парижі забитий чекістським вислужником і св.п. Евгена Коновальця - Голови Проводу Українських Націоналістів (О.У.Н.) що впав жертвою підложеної бомби большевицьким провокатором в Ротердамі 23-ого травня 1938 року.

Літні місяці - це організування й утримування таборів молоді, в яких плекаються здобутки української культури.

В осінніх місяцях - початок Рідної щколи, різні оказійні акції, відзначення "Листопадового зриву" академіями, приготовлювання до осінньо-різдвяних базарів, покази моди і т.п. і врешті Різдво зі своїм сезоном - Куті, Новорічні Маланки й Йордан.

Ці, календарні щорічні відзначування, про які важко що-року повторювати в історичному переказі, а які властиво являються тими знаменними подіями життя української громади. До цих загальних - спільних імпрез доходять ще льокально, внутрішні організаційні імпрези й тоді щойно можна собі уявити цю інтенсивну працю цей великий муравник з тими мурашками, різними комітетами, різними референдумами, чисельними рядовими членами, що несуть на своїх плечах відповідальність за прийняті на себе обов'язки, а їм не раз напевно пригадуються слова Івана Франка: "Кожний думай, що на тобі міліонів стан стоїть, І за долю міліонів мусиш дати ти одвіт."

Наші поселенці, на початках в більшості були робітниками тяжкої індустрії, фабрик, всіляких варстатів з довгими годинами праці. Ця заробіткова праця давала матеріяльну базу життя, а вечори присвячувалися духовій поживі - спільній культурно-освітній праці. Брали участь у драматичних гуртках, хорах, танцювальних колективах, сходились на збори своїх однодумців чи односельчан, слухали різних доповідей, обмінювалися новинами з краю, радили як саме помагати своєму народові й обговорювали потреби своїх льокальних біжучих справ.

В таких обставинах - повних ідейних посвят, товариського співжиття й почуття виконування певного обов'язку супроти своєї родини й свого народу зміцнювалася українська Громада не лише в Квебеку, в Канаді, але й в українській діяспорі. Поступово, щораз більше українців почали здобувати визначні пости в канадському соціяльно-науково-політичному житті, а з тим і країна їхнього походження набирала щораз глибшої ваги і уваги.

Нарешті прийшов час "гласности" й "перестройки" в Совєтському Союзі, а з тим розвалилася й "Тюрма" народів. На світовій арені з'являється нова держава - Україна яку порівнюють щодо величини з Францією. Найвища мрія українців здійснюється після століть неволі, страждань, поневірянь по концентраційних таборах, русифікації та різних інших упосліджень. Завершуються й стремління українських поселенців і нових іміґрантів. Тепер розпочинається нова доба-утривалення цієї молодої, відродженої держави, на яку чигають різні ворожі затії. Українське суспільство діяспори, а в тім і Квебеку спішить з матеріяльною й моральною підтримкою. - Мрія Української держави стала дійсністю саме в рік відзначування 100-ліття поселення українців у Канаді й тим ці обидві події доповнили одна одну.

Дякую всім, що помогли мені в короткому часі зібрати потрібні джерельні матеріяли. Їхні імена поміщені при кінці відповідного розділу. Для опрацювання такої монографії потрібно було б пару років для зібрання докладної документації, але мені призначено надто короткий термін і я старалася - по своїх можливостях і силі - уложитися в призначеному часі. Були труднощі з браку належних архівних матеріялів, які в деяких організаціях не знайшли відповідної уваги, але завдяки чисельним ювілейним книжкам, державному архіву в Оттаві, архіву КУК в Вінніпезі, людям доброї волі й їх прихильного наставлення вдалося зібрати ось ці матеріяли, які послужать читачеві, споминами пробленої праці, або запізнають їх з історією того часу.

Дякую за довір'я, поміч і підтримку голові Конґресу Українців Канади монреальського відділу, сотникові Ярославові Кульбі, як також дякую голові Ювілейної Комісії Століття Поселення Українців в Канаді, Квебек, адвокатові Олександрові Бедзі за прихильне ставлення до мене й за всі його старання для публікації цієї документальної праці в українській мові.

Накінець дякую моєму мужові за терпеливість і вирозуміння, а синові за поміч в доглядані хворого батька, полагоджуванні телефонів і за моральну підтримку.

Галина Змієнко-Сенишин

100-ЛІТТЯ ВІД ПОСЕЛЕННЯ УКРАЇНЦІВ В КАНАДІ В МОНРЕАЛІ Й ОКОЛИЦЯХ

Хронологічний розвій організаційно-церковно-громадського життя

Вступ

1891 рік став для українців Канади, а зокрема Квебеку - Монреалю, тим першим пропамятним роком, коли двоє Українців ступили на цю благословенну канадську землю.

Прибуття цих двох імігрантів В. Єлиняка та І. Пилипова до Канади було спричинене двома загально-визнаними економічними факторами. Першим чинником була потреба канадського уряду збільшити чисельність своїх громадян робочою силою для заселення степових просторів Канади. Другим чинником була соціяльно-політична ситуація на землях тодішньої Австро-Угорщини, де була велика кількість безземельного й безробітного населення, яке шукало кращої долі для себе й своїх родин. - Ці два чинники стали сприятливою конюнктурою для еміґрантів з Европи, а зокрема з України.

Ця акція з перших, спорадичних, може навіть випадкових приїздів, відважних на різні життєві випробування одиниць, розвинулась у масове переселення українського народу до цієї багато-обіцяючої країни, що носить ім'я - Канада.

За історичним порядком, від перших початків, без жодних матеріяльних субсидій, розпочалося життя - спочатку самітніх молодців, відтак родин, які почали збиратися в гуртки односельчан. Потім наступило їхнє організаційне об'єднання в церковних громадах, в культурно-освітніх організаціях, опісля вони творили крайові надбудови і врешті створили центральну, всеканадську репрезентацію - Комітет Українців Канади. По довгих роках, бо аж в 1967 р. організувались українські еміґранти світової діяспори в Світовий Конгрес Вільних Українців.

Ось так два перші іміґранти Іван Пилипів і Василь Єлиняк, прибули на Канадську землю в Монреаль 7-ого вересня 1891 року і хоч не затрималися тут, то були тими першими, що розпочали хвилю масової іміґрації послужили для нашого, в цьому році, підсумування столітнього розвитку, вкладу й осягнень української Іміґрації в канадське життя.

Юліян Стечишин в книжці "Початки Української Іміґрації до Канади" пише: "Іван Пилипів і Василь Єлиняк, селяни з села Небилова, Калуського повіту в Галичині, приїхали до Канади кораблем "Орегон" і висіли в Монреалі. Тут буде до речі зазначити, що на офіційному корабельному списку прізвище Пилипова записано як І. Пилипівський, а Єлиняк як В. Іллілік. Пилипівський скоротив своє ім'я на Пилипів, а властиве призвище Єлиняка є Ілиняк і в Небилові знані тільки Ілиняки." Так розпочалася "еміґраційна гарячка українського селянства, яке доведене до розпуки матеріяльною нуждою, не маючи можливості поправити своєї долі на рідній землі, почало шукати порятунку в незнаних заморських краях західньої півкулі.

Сторінка столітньої історії поселення українців в Канаді розпочалася.

1891-1900 Початки

На сам початок варто нам згадати, що це не була перша еміграція українського народу в пошуках кращої долі. Виїздили на Зелений Клин, на Приамурщину, Передкавказ на південний Сибір, північний Казахстан, на Балкани до Бачки. Заморська еміграція почалася 1870 року головно до Сполучених Штатів Америки й охопила переважно Галичину й Буковину, хоч невелика частина була з Волині й Холмщини.

Приїжджі з Буковини, з Чернівець

Були ще інші країни, що відкрили можливості для еміграції, а саме Аргентіна й Бразілія в Полудневій Америці, але наспілі чутки від перших поселенців не були дуже заохочуючі, і навіть ті, що мали гроші повертались назад. Аргентіна з недорозвиненою промисловістю з малими заробітками не давала жодних перспектив для емігранта. Ще гірші умовини були в Бразілії: агенти фалшивими обіцянками добрих умов праці, чи різними оповіданнями заманювали несвідомих селян. Про це почала писати преса, ("Діло", "Зоря", "Свобода", "Батьківщина", "Народний Хлібороб"), а також тодішні письменники. Цим зацікавилися й члени - в той час вже розповсюдженого товариства "Просвіта". Заснованого 8- ого грудня 1868 року. На доручення "Просвіти" д-р Осип Олеськів грунтовно вивчив географічні, суспільні, політичні й господарські умови різних "еміграційних" країн і його працю видано книжкою в популярній формі під заголовком "Про вільні землі."

В цій книжці автор прийшов до висновку, що в ту пору найкращою країною, до якої можна спрямувати Українську еміграцію була Канада. "Просвіта" вирішила вислати до Канади спеціяльну делеґацію, до якої входили д-р О. Олеськів як провідник і два господарі, які мали б залишитися в Канаді на поселення й давати справоздання з поселенчої дійсности. Опрацьований і практичний плян став напрямним еміграційної діяльности не лише товариств "Просвіти" на найближчі роки, а створив здорові основи під розбудову українських поселень в Канаді.

1899 - 1902 Поселення в Монреалі

Перші українські поселенці причалювали до канадської землі в Монреалі, але їх зацікавлення були спрямовані на західні простори, де для них ввижалась "обітована.' земля. З часом іміграційні кораблі причалювали вже до порту в Галіфаксі, звідкіля залізницею роз'їздились по всіх безмежних просторах Канади.

Ці іміганти приїздили як русини, ґаліціяни, австріяки, а вже найменьше як українці.

З часом почав і Монреаль - велике індустріяльне місто приманювати прибуваючих поселенців. Дільниця Пойнт Сент Чарлз, дешева на приміщення й багатша на місця заробітку, притягувала велике число іміґрантів.

Першими українцями, що залишились у Монреалі були брати Іван і Степан Тюхтії. Їх прибуття зазначено різними роками. В одних джерелах фігурує 1899 рік, у інших 1902. Опісля зустрічаємо імена Йосифа Сузанського, Якова Випрука, Микити Бучковського, а їхніми слідами пішли й інші.

Коли прибула сюди більша кількість українських поселенців, почали вони сходитись, думати й радитись, як знайти потрібний корм не лише для тіла, але й для душі.

В 1902 році, утворився в Монтреалі "Горожанський клюб канадських українців" як перше скупчення з метою взаємної помочі - допомоги в справах у міській управі: чинш, рент, вода та інші потреби, які потребують знання англійської чи французької мови. Основниками клюбу були: Тюхтій Іван, Бучковський Микита й Сузанський Йосиф. Клюб пізніше діяв до 1930 року при товаристві ім. Михайла Драгоманова, а відтак відновлено його при товаристві "Просвіта" ім. Тараса Шевченка на Пойнт Сент Чарлз.

В 1903 році, заходом П. Ганевича, що працював службовцем в австрійськім консуляті, засновується "Товариство опіки Поселенців." Це добродійне товариство було пов'язане з "краєм", усамостійнилось, змінили назву на "Товариство Самопоміч." Його члени почали шукати шляхів як спровадити священика, щоб у своїй рідній мові чути науку слова Божого, брати участь у відправі Св. Літургії й втішатися всіма церковними требами. Вони запросили в 1907 році о. Навкратія Крижановського відправити Богослужения. Це товариство почало ставити перші проби церковно-громадської праці для українців греко-католиків і поборювало пропаганду протестантської секти І. Бодруга, що ширилась серед українців.

В 1908 році зорганізувалось світське українське культурно-освітнє товариство, яке назвали іменем Михайла Драгоманова, українського публіциста, історика, громадсько-демократичного діяча, що мав великий вплив на формування суспільно-політичних поглядів того часу. Воно, в той час, відіграло свою культурно-освітню ролю. Члени організували концерти, театральні вистави, доповіді. Під час Першої Світової війни воно припинило свою діяльність через доноси, що ніби вони вороги - "австріяки". Багато тоді нашого невинного народу було запроторено до табору "Капускейсінг". Після війни товариство відновило свою працю, бо прибуло багато національно-свідомих іміґрантів.

В тих початках наші нові іміганти підпадали великій дискримінації, згірдливому трактуванню, прозивали їх різними іменами, а часто й насміхалися з них. В великій мірі причиною цього був брак знання англійської мови, а також і відмінне регіональне вбрання прибулих; часто читаємо в різних тодішніх публікаціях, що приїхав, роздобув чи купив убрання й вже виглядав на канадця. Найбільш популярним окресленням для наших ново-приїзжих було "люди в овечих шкурах", (people in sheepskin coats) яке уважалось на той час згірдливим, а в 60-тих чи 70-тих роках цього століття ці баранячі кожухи стали найбільшим "криком моди" не лише в Канаді, але й в цілому західньому світі.

Джерела: Початки Української Іміґрації в Канаді - Юліян Стечишин Смолоскип Освіти і Життя - Золотий Ювілей Товариства "Просвіта ім. Тараса Шевченка", Монреаль - Пойнт Сент Чарлз, Редакція Марії Давидович.

1905 Менші Убезпеченеві Товариства - Товариство "Самопоміч"

В 1903 році засновано Товариство "Самопоміч" на скликаних Загальних зборах тодішніх поселенців силою оформлення статуту. В 1905 році вони дістали чартер від Квебецької Компанії. Членські привілеї були такі: місячна вкладка одним доляр, в час недуги чи каліцтва допомога сім долярів тижнево, 300 долярів посмертного і 150 долярів похоронного. Товариство "Самопоміч" допомагало також вдовам і сиротам. Першими засновниками були: Поремський Павло, Бучковський Микита, Станимір Кость, Теленько Іван, Тимів Микола. Від 1928 року секретарем і скарбником протягом 35 літ був Чайка Юрій, а від 1957- 1963 його помічником на Розмонт був Іван Онишкевич.

Джерело: Іван Онишкевич сторінка 297 з "Щоб не пропала піонерська Праця і Слава".

Братство Св. О. Миколая

Братство Св. О. Миколая - це допомогова установа, яку зорганізував в Канаді ще в 1905 році св. пам. о. М. Гура. Воно діє при Українській Католицькій Церкві по всіх провінціях Канади. Братство має в Канаді 49 відділів, які провадять організаційну працю серед українських поселенців. Воно офіційно визнане на всю Канаду й при помочі організаторів та місцевих людей постають нові відділи.

В Монреалі Братство постало в 1952 році при помочі організатора Костя Мигаля.

1910 р. Споживчий склеп Ф. Русина

Українська Взаїмна Поміч в Монреалі

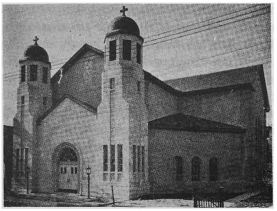
Українська взаїмна поміч основалася в Вінніпегу в 1922 році з ціллю, щоби дрібними вкладками допомогти потребуючим членам у часі захворіння, безробіття чи смертного випадку в родині. З тою самою ціллю заснувався також відділ в Монреалі при православній парафії собору Св. Софії, 1-ого січня 1927 року. Першим головою був о. В. Слюзар. Відділ дістав число 13. Другий відділ в Монреалі число 19 основався 8-ого лютого 1930 році при товаристві ім. М. Драгоманова. Цей відділ з часом мав свій осідок при католицькій парафії Успення Божої Матері на Роземонті. Першим головою був П.Дулепка.

Третій відділ число 45 основався в 1936 році при філії УНО. Організатором був О. Чайківський.

До 1943 року всі відділи в Канаді підлягали законам добродійного акту. Від 1-ого січня 1944 року Взаїмна Поміч заінкорпорована організація під актом, що обіймає компанії і, як така, є братською асекураційно-допомоговою установою.

Джерело: Книга 75-ліття Святкування Поселення Українців в Канаді 1967 р. Монреаль.

1911 Перша Українська Греко-Католицька Парафія Св. Архистратига Михаїла

Церква Св. Архистратига Михаїла

Українська греко-католицька парафія зорганізувалась весною 1911 року, коли до Монреалю прибув перший парох для українців греко-католиків о. д-р Кирило Єрмій. Але до того часу, в переїзді, деякі священики затримуючись кілька днів, відправляли Служби Божі й прямували виїхати на захід Канади, де українці поселювались більшими скупченнями. Це були перші отці Василіяни: оо. Созонт Дидик, Антін Строцький й Плотонід Філяс.

Першим українським священиком, якого запросили монреальські українці до себе зі Службою Божою був Василіянин о. Навкратій Крижанівський з Вінніпегу. Він приїхав 1907 року на запрошення тодішнього "Товариства Українців" відзнакою якого була восьмикутна зірка й серп у складених навхрест руках. Лист був підписаний В. Гудимом. Отець Крижанівський кілька разів в роках 1908 і 1909 відправляв Богослуження в церкві Отців Редемптористів при вулиці Меккорд, або в церкві Св. Евзеба, в околиці яких жило тоді багато Українців. Їх обслуговували деякі священики неукраїнці, що перейшли на греко-католицький обряд та вивчали українську мову.

Цікаво, що в 1910 році, на прохання латинського архієпископа Монреалю Бругезі, до Монреалю приїхав основоположник Української вітки чину отців Редемптористів о. Акілл Деляре разом з студентом теології Орестом Кузівом та на Великдень 1-ого травня відправив Службу Божу в церкві Св. Евзеба, під час якої Орест Кузів виголосив проповідь.

Переломовою подією в житті монреальських українців католиків був приїзд до цього міста Митрополита Андрея Шептицького та Єпископа американських українців католиків Сотера Ортинського з нагоди Світового Католицького Євхаристійного Конгресу у вересні 1910 року. В Монреалі вони відправили в церкві Сен-Венсан-де Поль величаву Архиєрейську

Службу Божу, пішли на чолі процесії зібраних греко- католиків, та підготовили грунт для заснування в цьому місті першої української греко-католицької парафії.

Літом в 1911 році на доручення Митрополита Андрея Шептицького відбулися збори Української греко-католицької громади. На них вибрано перший церковний комітет, головою якого був вибраний Іван Зьолковський. Таким чином у Монреалі постала перша українська парафія, яка довгий час офіційно звалася "Греко-католицькою Руською Церквою Св. Михаїла". Її першим парохом був як вже було згадано, отець д-р Кирило Єрмій. Він найняв в отців францісканців церкву Св. Антонія, де відправляли Богослуження аж до 1917 року, коли та парафія перенеслася до власної новозбудованої церкви при вулиці Ібервіль. В ювілейній книжці "Просвіти" пишеться, що отець Єрмій записаний якнайкращими "черенками", що він разом зі своїм помічником о. Дволіта подбали про освіту української громади в Монреалі. Для молоді шкільного віку вистарались, що в канадській школі, затверджено шкільною комісією навчання учнів пів дня в українській мові, а пів дня в англійській чи французькій. Спровадили учителів, щоб "затерти сліди темноти в якій знаходився в той час наш імігрант."

В роках 1912-1913 обслуговували парафію монахи Редемптористи о. Сабуре, та о. Де Море, обидва бельгійці, які не зуміли знайти відповідного підходу до парафіян й тому приходило до цілковитого розбиття парафіяльної громади. Треба було, щоб єпископ Никита Будка приїхав з Вінніпегу, переорганізував парафію й призначив на пароха о. д-р Амброзія Редкевича. Життя в парафії покращало, але 16-ого травня 1913 року о. Редкевич вийхав на деякий час. Місце пароха заняв молодий, енергійний священик о. д-р І. Перепилиця. Щойноприбувший з рідної землі, повний патріотичного завзяття, зразу звернув увагу на культурно- освітню працю. Він знав, що крім церкви треба народові ще й "Просвіти", яка двигнула б його з темноти й піднесла до рівня інших народів. Він був ініціятором організації Товариства Просвіти в Монреалі. В 1915 році його покликав Єпископ Никита Будка до Вінніпегу, а до Монреалю повернувся о. д-р Амврозій Редкевич і тим разом перебув до 1921 р.

Це був час Першої світової війни, яка принесла велике безробіття, нужду та інтернування через те, що наші поселенці були громадянами Австро-Угорської держави. В протокольній книзі о. Редкевич згадує: "На донос ворогів забрано з Монреалю в полон до Спіріт Лейк, Квебек около 60 родин враз з дітьми і жінками. Окрім цього забрано в воєнний полон около 1500 мужчин з Монреалю до Спіріт Лейк, Квебек, Капускейсінг, Онтаріо і Поттавава, Онтаріо". Найбільшою заслугою о. д-р Редкевича було збудування церкви Св. Архистратига Михаїла. В 1917 році відбулося велике свято урочистого відкриття й посвячення власної церкви. Похід їшов з французішканської церкви, де до цього часу правилися українські Служби Божі. Члени Просвіти взяли масову участь зі своїм прапором, що його посвятили 10-ого грудня 1916 року о. д-р Редкевич і його помічник о. Петро Крайківський. Взагалі, українці з Пойнт Сент Чарлз, хоч і мешкали далеко від церкви Св. Михаїла, жертвенно підтримували будову й її устаткування.

З часом показалося, що крім біжучих видатків на утримання церкви, опалення, світла, води, податки тощо, треба було платити гіпотечні рати й відсотки та віддавати приватним особам позичені в них на будову гроші, а до того будова ще не була скінчена, тому кошти росли. Парафія боролася за своє існування. Частина вірних для малих особистих користей і вигід покидала свою парафію, але все ж загал вірних залишився й ті труднощі парафія пережила.

В роках 1929-1930 парафіяни церкви Св. Михаїла побудували за позичені в парафіян гроші дім з залею, але прийшла криза і знов прийшла журба, щоб церква не пішла в чужі руки, бо в 1932 році заборгованість становила 35, 000 доларів. Це був час, коли парохом був о. М. Григорійчук. Тоді прийшло до непорозуміння між ним і Просвітою через папуючі тоді надто схолястично-клерикальні погляди деяких священиків. Отець Григорійчук спровадив

сестер Служебниць, які зайнялись вихованням молоді. Він заснував окрему парафію св. Духа на Пойнт Сент Чарлз і зорганізував Апостольство Молитви Пресвятого Серця Христового.

В ці дуже важкі часи витворювалися різні непорозуміння, бо багато парафіян жило на "реліфі", допомога безробітним. Тоді прийшла зміна священиків. Парафію перебрали отці Василіяни. Першим священиком чину св. Василія Великого (ЧСВВ) був отець Йосафат Тимочко Він зменьшив заборгованість і зумів набути для парафії 640 акрову ферму в лаврентійських горах де зорганізовано першу, в провінції Квебеку, відпочинкову оселю. Отець Тимочко впровадив систему складання недільних пожертв у конвертах. Тоді, в різних часах прийшли до помочі оо. Юрій Жидан, Василь Каменецький, Андрій Трух, Павло Гевко й Йосафат Жан, який 17-ого вересня 1940 року став парохом церкви.

Йосафат Жан з роду француз, східнього обряду, мав великі зв'язки й старався всім допомогти. Йому вдалося відновити цілковито помешкання для священиків, а внизу влаштувати гарну залю на сходини та засідання. Його особливо прихильне ставлення до українців спричинилось до інтриг, що о. Жан хотів парафію переписати на французьку конґреґацію. Та о. Жан на ці інтриґи не зважав.

В 1942 році парохом назначено молодого й енергійного о. Павла Гевка, Василіянського чину. Він повів пожвавлену акцію на сплату боргу, що обтяжував парафію. Він сам ходив від хати до хати збираючи пожертви на цю ціль.

В 1944 році на його місце прийшов вдруге о. Тимочко, якому вдалося, тим разом, сплатити решту довгу та почав призбирувати гроші на докінчення будови церкви.

1946-1948 р. стає парохом о. Севастіян Шевчук ЧСВВ, якого найбільшою заслугою було, що цілою душею віддався опіці наших скитальців, що по другій світовій війні сотками тисяч знайшлися по таборах західної Европи. В той час парафія Св. Михаїла почала швидко зростати. До парафії прибув в 1949 році о. Назарко, що тільки перед двома роками прибув до Канади й скерував свою увагу також для потреб новоприбулих.

При парафії Св. Михаїла існували різні організації. Першою організацією було Апостольство Молитви, що через спільну молитву поглиблювало своє релігійне життя. Це товариство займалося прикрашенням церкви, справляли нове церковне устаткування, помагали бідним та в'здвидували хворих.

В 1937 році, заходом о. А. Труха, ЧСВВ постало Братство Українців Католиків, яке опікувалося в великій мірі Рідною Школою й зорганізувало Курси Українознавства. Того самого року зорганізовано Лігу Українських Католицьких Жінок, що переіменувалась з Жіночого Товариства, яке існувало від початків парафії.

В 1942 році засновано Українське Католицьке Юнацтво, яке в 1951 році розділено на старших, молодших юнаків і дівчат. На їхніх сходинах отці робили виклади про церкву, заохочували до релігійного життя, організували замкнені реколекції.

Від 1944 року існує організація "Дітей Марії". Її провадять Сестри Служебниці, а серед малих хлопців створено Вівтарну Дружину. В 1951 році, коли то збільшилось число українських студентів на університетах зорганізовано організацію студентської католицької молоді "Обнову." При парафії Св. Михаїла завжди існував церковний хор.

В 1948 році Апостольська Столиця поділила Канаду на три окремі українські католицькі екзархати. Екзархом Східної Канади став Кир Ісидор Борецький з осідком в Торонто. Він відчув потребу нових парафій і станиць в Монреалі. До того часу, опріч парафії Св. Михаїла, від 1935 року вже існували парафії Св. Духа на Пойнт Сент Чарлз, Св. Василія в місті Ляшін і св. Йосафата в Віль Емар. В 1950 році парафію Св. Михаїла поділено на три душпастирські осередки: 1) Парафію Св. Михаїла, що обіймає середмістя й дільницю Фронтенак, 2) Парафію Успення Божої Матері в дільниці Розмонт, 3) Душпастирську станицю Св. Івана Хрестителя в дільниці Парк Екстеншин. Для вигоди людей оо. Василіяни з днем 7-ого жовтня 1951 року почали відправляти кожної неділі Службу Божу в середмісті.

1964 р. о. д-р Н. Кушнірик - Сестри Порфирія й Фолинія

В 1950 році приїзджає до помочі скоро зростаючій парафії св. Михаїла о. Мирон Дацюк, ЧСВВ, який перебирає провід над шкільною молоддю парафії.

В 1951 році довголітний парох, ігумен о. Йосафат Тимочко від'їжджає до Ванкуверу й залишає славу доброго фінансиста й господаря, бо не тільки витягнув парафію з довгу, але також придбав 60, 000 долярів готівки на будову. Парохом стає о. Мирон Дацюк, ЧСВВ, але не довго, бо 1-ого листопада 1952 року приходить від Преосвященного Ізидора Борецького припорученння, щоби оо. Василіяни опустили по 20-ьох роках парафії Монреалю для дієцезального клиру.

В 1952 році парохом церкви став уродженець Монреалю о. проф. Николай Кушнірик і саме тоді стало актуальним докінчення будови Божого храму й перебудови підвалу, пивниці. Цю роботу виконав архітект Дусет у роках 1953-1954. Церкву розмалював мистець - маляр Володимир Мазепа, Іконостас різьбили мистці - різьбарі Богдан Білошевський й Альфред Шрайдер. Перебудовану церкву поблагословив 26-ого вересня 1954 року Кир Ізидор Борецький, а іконостас три роки пізніше Кир Максим Германюк.

Закуплена оселя стараннням о. Й. Тимочка в 1938 році розбудувалась. Виховна програма молоді удосконалювалась і вже в 1952 році вибудовано нове модерніше приміщення з осібним крилом для хлопців, а осібним для дівчат. Діти діставали на оселі дбайливе національне й релігійне виховання. Тут треба згадати невтомних працівників - керівників цієї оселі, що були душею й серцем тієї праці, тодішнього дяка й дириґента парафії Василя Бринявського, пізнішого священика й його дружину учительку п. Ярославу Бринявську.

В 1962 році перебудовано парафіяльну залю.

Отець Николай Кушнірик перебув на парафії 17 років, при чім був професором візантійського обряду в католицькому університеті. Упокоївся в 1969 році.

Після нього парохом церкви св. Михаїла став о. д-р Ігор Мончак, автор низки розвідок і моногрaфій на богословські теми, співредактор "Богослов'я". Здобув докторат теології у 1966 р. захищаючи дисертацію Florentine Ecumenism in the Kyevan Church.

В той час число парафіян св. Михаїла виносило 600 родин з пересічним складом 3.3 особи на родину й 280 самітних осіб.

Поблизу храму живе не більше сотні осіб, інші залежні від якогось середника доїздуу, що

Діточий Табір на парохіяльній оселі "Україна"

утруднює працю в парафіяльних організаціях. Від 1976 до 1988 року існував хор під керівництвом мґр. Степана Гарасимовича. Тепер люди самі співають самуїлкою.

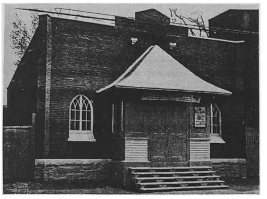
В церковному уставі українських католицьких парафій так заведено, що головою Парафіяльної Ради є діючий священик - парох адміністратор, а представником від людей є містоголова. Парафіяльна Рада завідує лише фінансовими справами й матеріяльним господарством парафії. При кожній парафії дуже важну ролю відіграють дяки. Це слово грецького походження й означає "помагати". Отже вони являються помічничою силою душпастирів. Деякі виконують подвійну працю - дяківства й дириґентів. В ювілейній книзі парафії св. Михаїла подано: Дяки і Дириґенти без розріжнення їх функцій. Отже: Іван Зьолковський, Юліян Пелюх, Михайло Голембльовський, Петро Багрій, Пилип Басса, Іван Дідух, Василь Бринявський, Александер Фенюк, Олекса Петражник, Роман Нагребецький, Ростислав Куліш, Степан Гарасимович і Юрій Левицький.

Джерела: Пропам'ятна Книга з Нагоди Золотого Ювілею храму Св. Архистратига Михаїла в Монреалі, 1966 р.
У Христовім Винограднику альманах Торонтонської Епархії 1964 р.
Парохія Св. Михаїла - Матір Українського Квебеку о. д-р Ігор Мончак.
Парохії Св. Михаїла Звершилося 75 років о. д-р Ігор Мончак.

1913 Товариство "Просвіта" ім. Тараса Шевченка в Монреалі - Пойнт Сент Чарлз

О. Проф. Миколай Кушпірик про "Просвіту":

> "Просвіта" це не так театральний будинок, як розсадник знання про край моїх батьків та його славної історії, не лише склад книжок, але й скарбниця навчання та творів найвидатніших українських умів минулих і сучасного століть: не тільки народний дім але й твердиня нездоланного українського духа та нашого майбутнього запорука".

Будинок Товариства "Просвіти"

13-ого грудня 1913 року о. д-р І. Перепелиця скликав українських поселенців з Монреалю на ширші сходини, де у своїй палкій і обгрунтованій промові переконав присутніх, що треба заснувати культурно-народно-освітнє товариство "Просвіта", організаційна мережа якої поширювалась вже по західній Канаді від 1903 року почавши від Вінніпегу.

Цілих десять років читальня "Просвіта" винаймала для своєї організаційної праці приватні будинки. В тому винайманому приміщенні відбувалась культурно-освітня праця, доповіді, концерти, театральні вистави, збори і т.п. В 1916 році придбано прапор "Просвіти", який був першим українським організаційним прапором у Монреалі. Він був символом стремлінь і сторожем збереження найдорожчих скарбів традиції, культури, поширення освіти. З тим прапором члени Просвіти їхали трамваєм до церкви, чи на якісь визначні імпрези, маніфестації.

З вибухом Першої Світової війни наступило велике безробіття, а з тим погіршилися умови щоденного життя й сповільнилася громадська праця. Несприятливі події на фронті спричинили інтернування поселенців, бувших громадян Австро-Угорщини. Під цю рубрику попали деякі члени Читальні Просвіта. Їх вивозили до концентраційних таборів в Спіріт Лейк, Квебек, як також і в Капускейсінг, Онтаріо.

Члени Просвіти переводили "Коляду" для їхньої матеріяльної й моральної підтримки.

29-ого січня 1922 року по доповіді д-ра А. Т. Кібзея на медичну тему, виринула думка будувати "власну хату." Ця ухвала посилила діяльність читальні, "Просвіти", бо приступаючи до купівлі взяла на себе великий обов'язок, що потребував великих зусиль. Трапився пригожий будинок, в доброму стані, бувша презбітеріанська церква. Потрібно було відновити й достосувати для своїх потреб. Будинок куплено за 4000 долярів, а ремонт коштував 1000 долярів. Слідувала агітація для здобуття фондів, аранжували вистави, кон-

1912 р. Дмитро Мокрицький з односельчанами з Бучача

церти, аматорські вистави. 25-ого лютого відбулося посвячення й тим самим отворення української народної "Читальні Просвіта" ім. Тараса Шевченка в Монреалі при вулиці Сент Чарлз число: 194. Отець д-р А. Редкевич посвятив набутий будинок, а після того відбувся концерт, що складався з хорових, сольових і інструментальних номерів у виконанні членства й шкільної дітвори під диригентурою І. Петрикаиина. Голова читальні Павло Бучковський виголосив привітальне слово, а секретар Павло Поремський зреферував історію чит льні "Просвіта." Присутний посол до парляменту Квебеку П. Ляфлер, як також д-р Конрой і д-р МекГоверн висловлювали признання українцям і бажали успіхів. Парох греко-католицької церкви д-р А. Редкевич закликав усіх до братерської любови та до пожертв на сплату боргу домівки, а сам заплатив першу рату й декларував по 10 долярів місячно.

З напливом нових імігрантів після Другої Світової війни виринула потреба набуття більшої й репрезентативнішої домівки для читальні "Просвіти." І так 20-ого червня 1949 року підписали члени Будівельного Комітету контракт купна нового будинку, якого фактичним власником стали 1-ого січня 1951 року.

Протягом тих всіх років членство "Просвіти" замешкувало в дільниці Пойнт Сент Чарлз й ходило до церкви францісканців при вулиці Плессі, де завдяки стараниям Кир Никити Будки відправляли українську Службу Божу священики з парафії Св. Архистратига Михаїла, яка міститься при вул. Ібервіл. Три рази на рік - на Різдво, Великдень і на празник Св. Михаїла спільно громадою їздили замовленими трамваями з хоругвою до церкви Св. Архистратига Михаїла.

Читальня "Просвіти" справедливо ділила приходи з кожнорічної коляди й базарів по рівній половині з парафією. Більшими пожертвами "Просвіти" на церкву була купівля дзвона й фелона для о. Т. Крайківського.

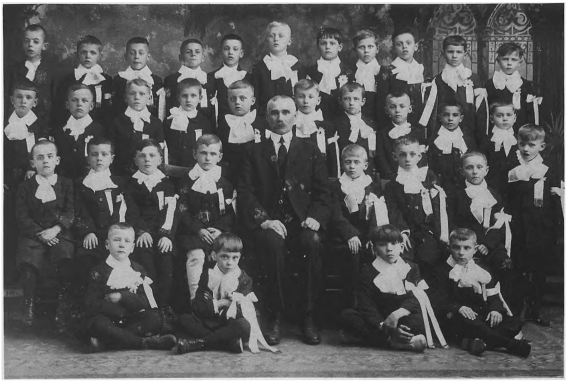
В той час зв'язковим між церквою й колонією на передмісті Пойнт Сент Чарлз були так звані "Трости" чи мужі довіря, які входили до парафіяльного комітету. Співжиття плило в згоді й взаємній допомозі до 1930 року до часу приїзду більшої кількості нових імігрантів між якими були вірні й православного віровизнання. Товариство "Просвіта" керуючися платформою всеукраїнства й соборництва, як учила матірна "Просвіта" приймала у свої ряди теж і православних українців. В цій справі діяльність Товариства "Просвіти" не була завжди співзвучна з членами "Братства Українців Католиків" як також і з священиками, які хотіли мати вирішальний голос у всіх справах. В 1930 році о. Михайло Григорійчук виступив з Товариства "Просвіти" подаючи умови до замирення спору; усунути з бібліотеки читальні всі некатолицькі книжки, перестати читати некатолицьку пресу, переписати чартер Товариства "Просвіти" на Церкву. Управа Товариства не могла здійснити таких передумов, спір тривав далі аж до приїзду о. Тимочка, який застав парафію у великих довгах, закинув всяку культурно-освітню працю, і всю увагу присвятив фінансовим справам Церкви, а читальня "Просвіта" затримала свою самостійність.

В 1946 році заініційовано будувати церкву Св. Духа, вже в 1948 році посвячено святиню при вулиці Шірер, членом якої стали й члени "Просвіти". Товариство "Просвіти" брало участь в усіх фазах будови церкви підсилюючи своїми фінансовими пожертвами.

З приїздом до Монреалю третьої імігрції оживилось культурно- освітнє життя в "Просвіті". Збільшилось число Божих храмів, шість католицьких і три православних. Загалові членства "Просвіти" близькі були обидва віровизнання, як греко-католицьке, так і православне.

Товариство "Просвіта" до часів 50-літнього ювілею мало п'ять секцій: 1) "Жіноче Товариство ім. Лесі Українки", 2) "Молода Просвіта", 3) "Дитяча Громада-Рідна Школа", 4) "Драматично-співацький Кружок", 5) "Школа українських народних танків".

Кожна з тих секцій має окреслену специфічну діяльність і треба висловити кожній з них належне признання за їхнє виконання своїх обов'язків, а це означало життєвість і користь їхніх завдань.

Цілоденна українська школа на Пойнт Сент Чарлз 1918-1919.
Проф. Григорій Кобель

Жіноче Товариство ім. Лесі Українки було й є фундаментальною базою життя організації. "Рідна Школа" й "Діточа Громада" як також і "Молода Просвіта" були надією на свідомий, освічений доріст, що мав прийти на зміну теперішньому проводові. Хор Товариства під проводом фахових диригентів - носіїв краси української пісні, краси мови, краси її мельодійності ніколи не відмовляв своєї участи в спільних громадських імпрезах. Диригенти мінялися й протягом всіх років існування "Просвіти" було їх значне число. Згадаймо хоч кількох: Филип Басса - учитель, музикознавець, Михайло Петрашек також учитель гри на скрипці і диригент, Степан Маґаляс, Іван Король, Марія Мариняк, Степан Гарасимович, Яким Бартко, Василь Сенчій, Іван Козачок і в теперішний час, Марійка Чолій. Кожний хор "Просвіти" мав і має свій фортепіяновий супровід. В перших роках існування анґажовано й оплачувано чужинців, а від 1934 року цей обов'язок виконували свої п'яністки безкоштовно.

Після придбання власного дому Товариства "Просвіта" свідоміші батьки заснували 25-ого жовтня 1923 року першу дитячу організацію під назвою "Діточа Громада." Виготовлено для неї статут. Членами її могли бути діти від 10-ого року життя, по скінченні чотирьох кляс народної школи, де вчили тоді й українську мову. Місячна вкладка виносила 10 центів. В усталені години в тижні учитель навчав рідної мови, підготовляючи водночас дітей і до виступів на різних просвітянських імпрезах. Для ведення адміністрації "Діточої Громади" був шкільний комітет вибраний з поміж членів управи. Наука в публічних школах йшла своїм порядком. Учителями були К. Крушельницька, Анастазія Шестовська, П. Поремський, Григорій Кобель, Зенон Телішевський, Михайло Петрашек, Степан Гарасимович, Яким Бартко при допомозі своєї дружини Варвари, Марія Давидович. Найбільша кількість учнів була в 1961-1962 році доходила до 50 учнів. При Рідній Школі був курс Українознавства для підлітків старших від 12 років. Школа обєднувала дітей обох віровизнань, католицьких і православних. Товариство "Просвіта" спонзорувала цю школу протягом всіх років. На жаль,

з причини малого віку учнів в 1974- 1975 року, коли було зорганізовано шкільну Раду Квебеку для українських шкіл, Рідну школу "ПросвІти" було злучено зі школою "Просвіти" Ляшін.

При "Просвіті" існувала також школа танців. Вона сягає своїм початком року 1929, коли то учитель народніх танців Іван Пігуляк відбув попис, в якому брали участь 40 танцюристів. Потому слідували танцюристи - коротко вчив Іван Бурич, а довший час двома наворотами, Іван Обух. Бідбувались фестивалі, виступали танцюристи при різних святах, під час українського тижня студентів при МекГільському університеті, виступали в програмі "Флаїнґ Карпет".

В 1957 році на місце Івана Обуха прийшов Едвард Дорожовський. По двох роках Іван Обух повернувся. В 1960 році створено опікунчий комітет з трьох осіб для пильнування порядку та дисципліни навчання. Управа проголосила навчання безплатним. Число дітей зросло до 64. Треба було поділити молодь на три групи: від 5-10 років, від 10-12 років і третю групу старших дітей.

В 1963 році під патронатом КУК відбувся ювілейний фестиваль українського народного танку з нагоди 45-ліття праці Василя Авраменка. На ньому виступали групи: Віктора Гладуна, інструктора танців при СУМі, Петра Марунчака - інструктора при УНО й Івана Обуха керівника навчання танців при "Просвіті."

В ювілейній книзі сказано, що короною діяльності "Школи українського народного танку" був прекрасний її виступ на золотому ювілею Товариства "Просвіти" 16-ого листопада 1963 році.

З часом по резигнації Івана Обуха інструктором школи танців став знов Едвард Дорожовський, а по двох роках, запросили Петра Марунчака провадити лекції танцю, що він і виконував до свого відходу у засвіт в січні 1990 року.

В 1937 році при Товаристві "Просвіта" засновано "Молоду Просвіту." "Молода Просвіта" мала на меті проводити свою діяльність з підростаючими, молодшим поколінням. Її діяльність спрямовувалась на культурно-освітні, політичні ділянки. Діловий комітет вже в першому році провів п'ять місячних зборів шість надзвичайних і п'ять імпрез. Було 40 членів. В наступних роках "Молода Просвіта" значно поширила свою працю. На збори навідувалися старші члени. Сценічні вистави підготовляв учитель Рідної Школи Михайло Петрашек, будучи й режисером і диригентом. З метою нав'язати співпрацю з іншими молодіжними організаціями, приготовлялось чайні прийняття з відповідною програмою. Члени спортового гуртка при "Молодій Просвіті" одержали однострої та емблему Тризуб на кленовому листку. Підготовлювано аматорські вистави, роблено заходи організувати оркестру, улаштовувано контести популярности.

Від 1942 року висилали на збори КУК своїх представників. В 1943 році засновано при КУК координуюче тіло для всіх молодіжних організацій під назвою "Комітет Української Молоді Канади" (КУМК). Крім "Молодої Просвіти", МУН і СУМК інші організації по короткому часі виступили з членства і тому КУМК по дворічному періоді існування ліквідовано. В цьому році в програмі зборів змінено дотеперішню пісню "Не пора, не пора" на гимн "Ще не вмерла Україна". Члени "Молодої Просвіти" висилали делегатів на різні ювілеї інших організацій. Праця продовжувалася вже усталеною програмою, а зовнішними познаками існування М.П. була спортова дружина "Дніпро", яка у змаганнях зі словаками та англійцями досить добре репрезентувала ім'я України.

Пожежа, що сталася в будинку М.П. не перешкодила діяльності Товариства. Молодь сходилася в будинку тодішнього голови Едварда Дорожовського. Молода Просвіта, в останніх роках по сьогодні, діє у співпраці з Товариством "Просвіта" з "Жіночим Товариством ім. Лесі Українки" й з "Рідною Школою" до часу її існування. Річниці, імпрези й традиційні принятя не обходяться без участи "Молодої Просвіти".

Головами "Молодої Просвіти" були: Чубрій Іван, Обух Іван, Карвацький Михайло, Білий

Андрій, Лащук Дмитро, Марак Марія, Нюнька Василь, Шеремета Василь, Кадило Богдан, Ракобовчук Ярослав, Сербин Марія, Дорожовський Едвард, Буреґа Евген, Музика Зиновій.

Переглядаючи ювілейну книжку "Просвіти" подивляю всесторонню її працю, звязки з краєм, матеріяльну йому поміч в тих початкових роках, харитативну діяльність - клич: брат братові й співпрацю з іншими організаціями. Ділянка пропаганди - це обзнайомлювання довколишнього оточення з історією українського народу й його стремлінням до свободи, визволенням з під московської неволі, організуванням протестаційних віч, писанням з іншими організаціями, протестаційних деклярацій, меморандумів, підтримкою радіопрограми в Монреалі й української преси, а переконавшися в важності економічної бази - з кличем, свій до свого по своє, засновують в 1953 році при "Просвіті" Національну Кредитову Спілку. Стан каси філії в звітовому році 1962 виносив вже 36, 000 долярів.

Бібліотека Товариства "Просвіти"

Бібліотека Товариства "Просвіти" представляє велику кількість творів з історії белетристики, поезії, знаходяться партитури музичних композицій для хорів, альманахи й календарі, які містять події з мартирології України, і різні розвидки на економічні, географічні, політичні, суспільні, соціяльні та інші теми. Є теж переклади з чужих мов. Бібліотеку доповнюється новими, сучасними книжками й на рік 1963 параховано 1400 українських і 100 англійських книжок.

Культурно-освітня праця продовжується своїм усталеним порядком. Члени "Просвіти" кооперують з своїм "Комітетом Українців Канади" монреальським відділом та другими організаціями. Мирослав Бурий був кількакратно заступником голови Комітету, як також очолював український Комітет Світової Виставки, коли відбувся "Український Тиждень" в 1967 році.

В 1968 році Товариство Просвіта відсвяткувала 100-річчя Матірної Просвіти концертом, в якому брали участь мистецькі сили Монреалю, а промовцем був достойний гість сенатор Павло Юзик.

Протягом довшого часу члени "Просвіти" обговорювали набуття нової домівки й врешті рішили. В 1972 року було величаве відкриття цього новонабутого будинку. Чин посвячення перевели о. митрат Іван Гаврилюк і о. д-р Ігор Куташ. Присутніми були представники федерального, провінційного й міського урядів, як також була чисельно представлена українська громада Монреалю. Набуття будинку пожвавило громадсько- культурно-освітню працю.

В попередніх роках при "Просвіті" був так званий "мішаний" хор, а в 1980 році створено жіночий хор, щоб відсвяткувати 75-ліття свого відділу "Просвіти". Тоді хор начислював 60 осіб.

Під час 75-літнього ювілею відзначено членів грамотами за їх довголітню безкоштовну громадську працю. В цей час Жіночий Хор "Україна" виступає вже під новим керівництвом диригента Марійки Чолій.

Товариство "Просвіта" тісно співпрацює із жіночою організацією ім. Лесі Українки, як також з церквами та іншими організаціями. В 1990 року Товариство "Просвіта" за ініціятивою Мирослава Бурого зорганізувало нову громадську клітину-організацію для пенсіонерів, "Золотий клюб Дніпро."

Заряд Просвіти:
сидять - П. Лихач, І. Заяць, В. Стирко, М. Бурий - голова, В. Сенчій, І. Колодій, С. Процишин

Головою цього клюбу став Семен Процишин. Тут показалось, що таке товариство відповідає часові, бо наші сеньйори можуть сходитися, стрічатися із приятелями, знайомими, обмінюватися думками. При цьому запрошується професіоналістів з доповідями. Цей клюб увінчався успіхом, бо в першому році вже має 200 членів. Завданням клюбу дати нагоду нашим сеньйорам відчути, що вони не самітні, що вони в своїй спільноті - сім'ї, мають респект і повне обопільне зобов'язання. Вся ця праця вимагає багато зусиль і відповідальності, як також і грошей, але під впливом довголітнього й практичного голови Товариства "Просвіти" Мирослава Бурого та його управи всі зусилля увінчуються успіхом.

Згода, єдність, співжиття, спільність цілі з'єднали членство в моноліт, але все ж таки люди не машина - потребують проводу, потребують голів, секретарів, касієрів і т.д. но й потребують членів. Протягом цих всіх років було 26 голів, а 18 секретарів. Були часи, що членство доходило до двох соток. Згадаймо голів тих промоторів організаційної праці: Телепько Іван, Мальський М., Базюк І., Поремський Павло, Шестовський Яків, Боднарчук Микола, Бучковський Павло, Чайка Юрій, Станимір Константин, Коцулим Михайло, Ониських Іван, Кушнір Михайло, Наконечний Константин, Небесний Дмитро, Карплюк Олександер, Обух Іван, Штим Теодор, Сербин Іван, Чобич Микола, Грицак Петро, Потерейко Михайло, Музика Володимир і Бурий

Управа Золотого Клюбу "Дніпро":
Григорій Швець, Люба Жук, Семен Процишин, Оксана Бітнер, Іван Заяць

Мирослав від 1953 року по сьогоднішний день, з перервою 4-ьох років. Деякі з них були також по кілька років.

Велике признання належиться секретарям-протоколянтам, що належно все записували й тримали архів в найкращому порядку й сьогодні на передодні 80-ого ювілею можна докладно позвітувати про громадську працю цеї організації.

Джерела: Золотий Ювілей Товариства "Просвіта" ім. Тараса Шевченка, Монреаль. Доповнення з протоколів - Мирослав Бурий.

Перше авто українських поселенців
Яків Випрук з родиною

1924 Культурно-освітнє Товариство ім. Михайла Драгоманова

В 1924 році після Першої Світової війни відродилось Товариство ім. "Михайла Драгоманова", яке існувало раніше від 1908 року до вибуху війни.

Промотором цього товариства став студент медицини МекГільського університету, Юрій Драган. Він побуджував тоді дискусії на тему, до сьогодні актуальну, "як мали б українці працювати, щоб зберегти свою національність в Канаді?" При його допомозі "Товариство Драгоманова" позбулось "Залишків" будь-якого радикалізму, чи соціялізму як часто дехто приписує всім драгоманівцям і стало цілковито національним культурно-освітнім товариством, влаштовувало концерти, вистави, доповіді та організувало хори, оркестри то що.

Активна праця товариства почала викликати великий опір проводу української грекокатолицької церкви.

В 1925 році Товариство спровадило професора Филипа Бассу, музика й диригента, що вчив в Тернопільській гімназії. Приїзд Професора спричинився до пожвавлення громадської праці Товариства. Зорганізовано оркестру, збільшився хор, як також і скріпилась школа.

По шістьох місяцях приїхала дружина, Ольга Василишин-Басса, абсольвентка вчительського семінара. Вона зорганізувала народну школу, була учасницею аматорських гуртків хору. Зорганізувала при Товаристві "Драгоманова" перше жіноче товариство ім. Ольги Басараб. Професор Басса, опріч вже згаданих занять провадив розспівальні бесіди, доповіді на теми історичних роковин, що розбуджувало національну самобутність членства. В архіві,

Культурно-освітнє Товариство ім. Михайла Драгоманова
диригент Филип Басса - 1929 р.

тепер покійного доктора Юрія Драгана знаходиться текст цікавого приречення зложеного п'ятьма провідними членами товариства Драгоманова: "совісно прирікаємо від нині сповняти оці точки. 1) Відносини члена до члена такі, щоб совість завжди була чиста, любов, повага, спільна праця, посвята один за другим. 2) Спільними силами товаришів, спільною працею поставити своє Товариство на перше місце в Монреалі. 3) Щиро віримо, що довершення нашої роботи має зробити Українська Православна Церква." Приречення підписане Д. Дубецький, Т. Шмиглик, І. Випрук, Д. Волощук, Ю. Драган.

9-ого березня 1925 року за ініціятивою Юрія Драгана зорганізувалося в Монреалі Православне Братство. Більшість членів товариства Драгоманова звернули свою увагу на організування православної парафії. Професор Пилип Басса був заангажований греко-католицькою парафією Св. Михаїла на становище диригента-дяка.

Джерела: Ювілейна Книга 50-літнього Ювілею Української Православної Соборної Громади Св. Софії: в Монреалі, 1975 року. Щоб не Пропала Піонерська Праця і Слава, 1979 року. Смолоскип Освіти і Життя - Золотий Ювілей Товариства "Просвіта" ім. Тараса Шевченка в Монреалі 1913-1963.

Аматорський Гурток "Запорозька Січ" 1930 р.

1925 Місія Сестер Служебниць Діви Марії в Монреалі

На домагання французького архієпископа Жоржа Готіє та за дозволом і благословенням Владики Кир Никити Будки засновано місію Сестер Служебниць Діви Марії в Монреалі в 1925 році.

Сестра Амбросія Лепкевич і дорадниця, Сестра Йосафата Тимочко приїхали до Монреалю 23-ого серпня 1925 року, щоб розглянути терен праці.

Сестри побачили, що необхідно розпочати в Монреалі працю над вихованням дітвори в народнім дусі.

Їх подорож увінчалася успіхом, бо внедовзі о. Григорійчук, парох церкви Св. Михаїла, вислав чотири білети до настоятельки Амбросії з проханням, щоб чотири Сестри почали місійну працю в Монреалі.

Вже 2-ого вересня сестри прибули до Монреалю. Їх привітав о. парох із комітетовими панями. Сестри, з браку свого приміщення, замешкали в сестер латинського обряду, які сердечно їх гостили.

8-ого вересня 1925 року сестри почали апостолят у школах: Сестра Таїда Летавська, перша настоятелька Сестер Служебниць в Монреалі вчила на Пойнт Сент Чарлз в школі Св. Гавриїла, де було 70 українських дітей, Сестра Йосафата Тимочко в школі Св. Ансельма у Фронтенак, де було 50 українських дітей, а Сестра Лаврентія Джумага в школі Жан Манс, де було 40 українських дітей. В цих школах сестри вчили релігію, українську мову, культуру, спів, за якийсь час приїхала ще Сестра Сильвестра Вербицька.

Божий Гріб" Церква Св. Духа

Початки були дуже тяжкі. 2-ого жовтня сестри замешкали в домі винайменім парафією біля церкви. Вони почали провадити дитячий хор, організувати концерти при різних нагодах, чистили й прибирали квітами святилище в церкві, прали обруси і т.п. На Різдво робили вертеп на скалі, прикрашували його смереками, квітами, світлами, а в Велику П'ятницю, після виставлення Плащаниці, Сестри й діти співали пісні в честь Розп'ятого.

Сестри спеціяльно займалися приготуванням дітей до Святого Причастя. Травневі неділі, коли діти приступали до першого Причастя виглядали дуже парадно. Дівчатка в білих суконочках з вельонами на голівках, а хлопці в темних костюмчиках з білими стрічками на рукавах були гордістю своїх батьків і учителів.

Через різні труднощі сестри мусіли міняти своє помешкання аж чотири рази до 1936 року, коли нарешті діждалися своєї власної хати при вулиці Шірер, де замешкали до 1951 року. В тому часі Сестри купили дім на Розмонті, де мешкають до сьогодні (6635 - 3-тя Аве.).

В 1927 році при переїзді через Монреаль, в поворотній дорозі до краю, Владика Кир Никита Будка відправив Службу Божу в каплиці Сестер та уділив архієрейське благословення прощаючися з Канадою, з вірними і Сестрами.

В Онтаріо не було закону Сестер Служебниць, тому до 1937 року Сестри Служебниці їздили що літа з Монреалю до парафій Торонта, Судбурі, Брентфорду, Ошави та Оттави, щоби провадити Рідну школу, вчити релігії, приготовляти дітей до Св. Причастя.

В 1940-вих роках, Сестри закликали вірних до спільних молитов відмовляти вервиці.

В 1941 році Сестри почали вчити і в інших цілоденних школах: в школі Матері Божої Ангельської й у школі Св. Патрикія. Від 1958 року Сестри вчили лишень в одній школі, а в 1969 році ця місійна праця закінчилася.

Останні двадцять років Сестри надалі працюють в парафіях. Вчать в Рідній Школі релігії, приготовляють до першого Причастя, провадять групи "Діви Марії", доставляють просфору,

Місія Сестер Служебниць 1967 р.
Сестри Беніпа й Наталія
отці Я. Гайманович і А. Цимбалістий

та прикрашують церкви, відвідують хворих по домах, ширять добру пресу, та помагають потребуючим.

В теперішній час є брак покликання між молодими до монашого життя й тому апостолять Сестер Служебниць не може розвиватися так як колись. Однак молитвою, прикладом, жертвою щоденних трудноців Сестри стараються продовжувати працю піонерок, а в 2000 році відзначатимуть 75-річчя місійної праці в Монреалі.

Джерела. На підставі матеріялу поданого Сестрою Анною Бернадет, яка покликується на хроніку Сестер в Монреалі. Перший том.

1925 Кольонія "Шептицький" в Квебеку - околиці Абітібі Сьогодні - Сент Джордж Дю-Ляк

При кінці березня 1925 року, кораблем Авзонія двох подорожуючих - Володимир Бачинський, галицький правник, секретар Української Еміграційної Допомогової Акції й отець Йосафат Жан, організатор місійної праці Студитів, виїхали з Европи вдаючись до "обітованої" країни Канади.

Львівська "Допомогова Акція Українців Католиків" виделегувала В. Бачинського для провірки праці Імміграційної Допомогової Акції Св. Рафаїла під патронатом владики Будки. Ця допомогова акція була в контакті з Львівською в справі затруднення нових українських іміграитів в Канаді. Членом комісії мусів бути священик, щоб не допустити людей большевицьких переконань, отже тому о. Йосафат Жан попав у ту делегацію. Протягом трьох місяців делегати подорожували по Канаді зустрічаючись з різними представниками й

пропагуючи між урядовими чинниками імміграцію українських кольонізаторів під наглядом "Асоціації Св. Рафаїла".

Отець Жан пам'ятав, що між різними зобов'язаннями він приобіцяв митрополитові А. Шептицькому знайти в Канаді відповідне місце для манастиря Студитів і з тим звязаної кольонії. Він розглянув припадідні місця в Альберті, Піс Рівер, Ґуярд, Спіріт Рівер, Ройкрофт і інші, де його всюди радісно вітали. Однак, коли довідався, що в Квебеку, в околиці Абітібі, також знаходяться ще вільні землі, поїхав туди. Вони видалися йому найкращими, помимо того, що не мали ні залізничного сполучення, ні близького селища, ні проведених доріг, ні пошти.

Після відповідних дискусій з офіціяльними чинниками Квебеку, було рішено зарезервувати відповідну кількість землі для 1500 українських родин - цілу округу Васаль і Кастонґе і по половині Дуверней і Ляморандієр. Земля мала бути відступлена для монахів Студитів на манастир. П'ядесять очікуваних родин, що мали вже приїхати з Галичини й Боснії й мали осісти першого року сто родин наступного і т. д. Обіцяно видати 5000 долярів кожного року на конструкцію доріг цього регіону.

На цей проєкт здобуто признання уряду як також "Товариства Св. Рафаїла" в Канаді, щоб українські поселенці приїздили до Квебеку. Очікувано на апробату з краю.

Володимир Бачинський повернувся до Львова за апробатою митрополита Шептицького, а о. Жан зайнявся уладженням манастиря й нової кольонії в Абітібі. В той час о. Жан не діставав жодної матеріяльної допомоги для провадження цеї місії. Єдиною поміччю була його сестра в Квебеку, що зі своїм чоловіком Льоренцом Ганє завжди були готові дати йому пристановище з утриманням, а як треба було то й гроші.

Незадовго прийшла апробата від митрополита Шептицького на цей проєкт. Отець Жан нетерпеливо очікував з Галичини не тільки поселенців, але й монахів. Незабаром дістав повідомлення від о. Климента Шептицького, що прибудуть три Студити. Це були монахи Василь, Макарій й Юліян. Отець Жан уплянував заздалегідь монашу програму, але скоро розчарувався.

Макарій прибувши до Галіфаксу телеґрафічно зажадав 30 долярів для дальшої подорожі, а два інші по 10 долярів, бо інакше не прийдуть. Юліян розхорувався й грозила йому депортація. Нарешті вони приїхали. Отець Жан роздобув для них зимовий одяг, купив знаряддя до праці рубати дерева, а з весною мали вони працювати в паперовні, але монахи не хотіли підпорядкуватися манастирській дисципліні. Не хотіли виконувати "полуношниці". Відносини зіпсувалися й на кінець монахи від'їхали. Отець Жан залишився сам.

Показалося, що цей проєкт не знайшов зацікавлення в Галичині. Отець Жан почав сам оголошувати в пресі вербування поселенців для української греко-католицької кольонії в околиці Абітібі в Квебеку, як також він сам пропагував це поселення в часі своїх відвідин у Монреалі, в парафії Св. Михаїла. По якімсь часі ново-прибувші поселенці почали будувати манастирські забудовання, школу й деякі будинки для майбутніх поселенців. Отець Жан все мріяв про цей проєкт - Манастир Студитів - так, що навіть побудовано будинок з написом "Читальня Просвіти", збудовано й малий музей виставивши привезені експонати з Европи, як також зібрані вже в околиці. Побудовано також у віддалі два і пів км будинок для майбутньої школи дітей кольоністів, в якому була й каплиця, в якій о. Жан відправляв Літургію кожної неділі.

Прибувші поселенці отримували приділені терени, які були розмірені по 100 акрів, але вузькими, довгими пасами. В 1928 році в листопаді відбувся перший шлюб у кольонії Шептицького. В той час, як оповідає Микола Сірий в кольонії було яких 12 старших віком родин.

Кольонія не розросталася. Земля не була урожайна, заросла кущами, які треба було викорчовувати. В додатку кольонія була ізольована від інших поселень, довгі зими були прикрі, не було близько лікарської опіки. Протягом 1920-их років о. Жан жив між поселенцями, з ними працював, давав їм духовну опіку й був їхнім листоношею. По часі стало яснім, що пля-

нування кольонії було оптимістичне й нереальне в підсумках регіональних можливостей. Іншою причиною невдачі була депресія того часу. Українська греко-католицька Єрархія відчула, що в цій ситуації треба щось робити. В 1929 році колишній товариш о. Жана з Монреальської семінарії, єпископ Василь Ладика поінформував його листовно, що митрополит Шептицький написав листа повідомляючи, що о. Жан не є більше Студитом і не перебуває під його юрисдикцією, та що дім о. Жана є його приватною власністю. Плян манастиря Студитів не вдався.

Єпископ Василь Ладика хотів, щоб о. Жан приготовлявся до виїзду з Абітібі й радив йому повернутися до Василіянського чину.

В травні 1931 року о. Жан вступив до манастиря в Мондер, Альберта як новіціянт - початківець.

Після виїзду о. Жана стало ясно в 1935 році, що кольонія не буде розвиватися. В цей час земля зарезервована для українських поселенців була приділена французьким кольоністам, з міських скупчень, посланих урядовими чинниками для полегшення безробіття. Поштову назву "Шептицький" переіменовано на Сент Жорж-Де-Ляк, Кастаніє, а римо- католицький чин францісканців перебрав манастирські забудування о. Жана для своїх потреб. В 1939 році випадкова пожежа знищила ті забудування включно з історично-музейними пам'ятками, що їх залишив там о. Жан. Щасливим випадком зберігся найдорожчий експонат "Гоміліс бай Джон Хризостомус", друкований в 1624 році. Ця книжка передана до "Осередку Культури й Освіти" в Вінніпезі.

Протягом 1930-тих і 1940-вих років число українських поселенців змаліло. Вони повиїжджали до сусідніх місцевостей Валь д'Ор, Руан-Норанда чи Монреаль, Торонто де були кращі можливості прожитку.

В 1960-тих роках було відомо, що з українців залишився лише Тоні Курелло, що оженився з француженкою.

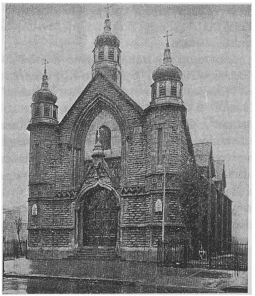
Джерела: Zonia Keywan "A Jubulent life" biography of Josaphat Jean, O.SB.M. (1885-1972).

1926 Українська Православна Парафія Св. Софії в Монреалі

В часі організації української православної парафії в Монреалі поселилось вже приблизно шість тисяч українців, здебільшого галичан. "Всі вони приїхали сюди з однаковим поняттям, без цента в кишені, незорганізованими, добрими синами свого народу, правдивими християнами і ревними католиками. Самі тут заїхали, самі почали організуватись, самі почали обтрясатися із злиднів, самі здобували собі тут перші східці до взнеслої освіти та добробуту, самі, ті простенькі галицькі імігранти, без намови жодного священика чи інтелігента зорганізували перше церковне братство в Монреалі й почали думати про свою церковцю, в якій би могли сходитися, по своєму молитися." "Український Голос" дня 21-ого квітня 1926 року.

9-ого березня 1925 року за ініціятивою д-р Юрія Драгана організується в Монреалі Православне Братство в такому складі: Андрій Писарський - голова, Микола Юрійчук - секретар, Степан Гайдичук - скарбник, Дмитро Мокрицький і Мартин Ревуцький - ручителі. Братство св. Софії Премудрости Божої почало домагатися від о. С. Савчука, тодішнього голови Консисторії Української Православної Церкви, щоб Консисторія надала, якнайскорше, до Монреалю постійного священика. На постійний тиск з Монреалю приїхав сам о. С. Савчук, відправив перше Богослуження 14-ого червня 1925 року, а перебуваючи в Монреалі цілий тиждень, виголосив ряд відчитів на різні теми, національно-світські та релігійні.

В українських часописах того часу "Український Голос", "Канадійський Фармер", "Канадійський Українець" писалось, що кількох свідомих українців Монреалю зійшлися

Собор Св. Софії

Церква Св. Софії

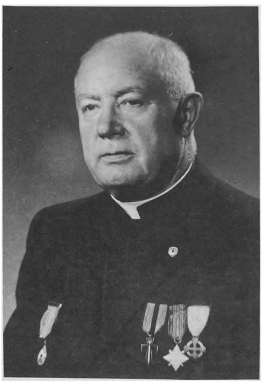
разом і по серйозній порозумінню, заспували церковне Братство Української Православної Церкви іменем св. Софії. Те саме Братство заложило "Рідну Школу", в якій учить знавець української мови і правдивий педагог п. Романчук. В Рідній Школі було тоді 55 дітей.

Писали також, що були й противники створення "Українського Православного Братства", з однієї сторони брати греко-католики з церкви св. Михаїла, мабуть тому, що поважне число перших членів піонерів Братства були вірні тієї церкви, а з другої сторони, організовані комуністи, які православну церкву уважали за церкву національно-державницьку, самостійнопетлюрівську.

Братство винаймило при вулиці Онтаріо 1627 приміщення.

У висліді старань до Монреалю приїхав отець Володимир Слюзар, як перший настоятель Свято-Софіївської парафії й в неділю 22-ого серпня 1926 року відпарвив Богослужения. О. Володимир Слюзар, колишній старшина української армії, правник, диригент хору, включився не лише в душпастирські обов'язки, але й в громадську культурно-освітню працю. Головно звернено увагу на виховання молоді, молодіжного доросту, хорові колективи молоді, мужчин і жінок.

Старанням о. Володимира закуплено в 1928 році у баптистів невикінчену церкву при вулиці Дельормі. Відновивши її посилилась духовно-релігійна й національна праця. Культурно-освітню частину праці взяло на себе світське това-

о. д-р Володимир Слюзар

риство "Запорозька Січ". Навчання Рідної Школи відбувалося по два-три рази в тижні.

З часом церкву розмальовано. Цю працю виконав маляр-мистець Володимир Мушинський, а різблений іконостас був роботи мистця Богдана Білошевського.

При церкві постали різні товариства, що себе доповняли й в повній гармонії між собою співпрацювали і так "Товариство Запорозька Січ", "Взаїмна Поміч", "Братство Християнського Милосердя", "Товариство Українців Самостійників", Жіноче Товариство "Доньки України", що вступило до Крайової Управи "Союзу Українок Канади" й стало його відділом, а відтак зорганізувався молодший "Відділ жінок ім. Ганни Барвінок", "Союз Української Молоді Канади", "Кредитова Спілка ім. Мазепи", "Перша Станиця Бувших Українських Вояків", "Канадський Легіон ім. Мазепи". У всіх цих товариствах беруть о. Володимир активну участь із своєю дружиною Леонією, а часами й стають у їх проводі. Вони своєю активною, громадською працею й релігійним навчанням притягають щораз більше число парафіян.

Хор під проводом о. Володимира Слюзаря здобував в ті часи через три роки на музичних фестивалях перші нагороди. Парафіяльним хором і хором Рідної Школи започатковано в

Рідна Школа 1948 р.
Візитація Архієпископа Мстислава

Монреалі відзначування Листопадового свята, Свята Матері та злуки Українських Земель.

В 1947 року починає масово приїздити повоєнна імміграція до Канади. Число парафіян дуже побільшилось. Отець Володимир виїздив до кожного транспорту новоприїжджих давав моральну й фактичну допомогу прибулим. Церковне приміщення робилось тісним. Почали шукати за новим місцем. Громадська культурно-освітня праця пожвавилася; вистави, концерти, представлення, різні проби, мистецькі виставки і т. п.

В 1952 році прибув до Монреалю з Бельгії отець Сава Цитухин. Консисторія призначила

його до церкви Св. Софії, де він виконував обов'язки сотрудника до грудня 1957 р., але вже в 1959 році повернувся до Монреалю з постійним затрудненням при парафії Св. Софії.

В 1953 році прибув з Белгії диякон Захарій Ревко, який почав сослужити при літургіях і інших релігійних требах.

В 1958 році Консисторія призначила ще одного священика для обслуги парафії Св. Софії, а саме о. Івана Стуса. Звичайно, що під наглядом і керівництвом двох священиків праця укладалася краще. Число дітей в Рідній Школі подвоїлося. Розвинулась ще краще праця різних організацій, а з тим і праця Союзу Українок Канади, відділу Доньки України, як також і Ганни Барвінок, що діставали обіжники з певними культурно-освітніми вказівками від Крайової Управи Союзу Українок Канади.

З часом знайдено прекрасне місце під будову нової, обширної святині в дільниці Роземонту. В 1958 році громада покликала до життя Будівельний комітет, який очолював П.С. Гайдичук. Почалась збіркова акція, розглядалися плянн, з-поміж яких вибрано проєкт д-ра Володимира Січинського - церкву в українському візантійському стилі "княжої доби" достосувавши до сучасних потреб. З огляду на розвиток праці над будовою цілого комплексу створено Технічно Будівельний Комітет: Василь Дмитрук - голова, Йосиф Роніш, Ілля Темертей, О. Мушка - члени. Контрактором був архітект Франко Консільо з тим, що Будівельний Комітет задержав за собою право покликання додаткових субконтракторів. Будова Собору св. Софії закінчено в 1962 році.

Посвячення Собору Св. Софії (в середині).
Лютий 1962 р.

Урочисте посвячення й відкриття нового собору відбулося 25-ого лютого 1962 року, яке довершили преосвященний Митрополит Іларіон й преосвященний Архієпископ Михаїл при співучасті довголітнього настоятеля о. прот. Володимира Слюзаря, о. І. Стуса, другого настоятеля та численного духовенства, великої кількості парафіян та гостей.

Це було велике осяяння отця Володимира Слюзаря разом з церковною Громадою Собору Св. Софії. Церковна Грамада ввійшла в новий період своєї праці. Треба було добре працювати, бо тяжів великий довг до сплати. Улаштовувано різні базарі, покази мод і т.п. Всі доходи призначені на сплату боргу.

В 1962 році на зміну о. Івана Стуса приїхав о. Федір Легенюк, який включився в вир громадської праці. Спеціяльну увагу скерував на школу й молодше покоління.

29 березня 1964 року вийшло перше число періодичного Журнала "Святософіївські Дзвони". Цей журнал появлявся до 1985 року. Всіх чисел вийшло 75. В 1966 році Консисторія призначила на другого настоятеля о. Стефана Симчича, колишнього капеляна канадійського війська. О. Стефан мав три наукові ступені. Бакалавреат теології, й магістер мистецтва. В 1969 році Консисторія призначила на другого настоятеля народженого в Канаді нововисвяченого, дуже надійного священика о. Ігоря Куташа, а після відходу на відпочинок о. прот. д-р Володимира Слюзаря в 1973 році о. Ігор Куташ сповнює обов'язки одинокого настоятеля Свято- Софіївського собору. Будучи настоятелем Собору о. Ігор Куташ здобув два додаткових дипломи, магістра теології й докторат з релігійної етики, захищаючи дисертацію на тему: "Поняття щастя у Григорія Сковороди". За роки своєї душпастирсько-громадської праці о. Ігор впровадив деякі дуже важні іновації: почав видавати що-недільний "Соборовий Листок" - перше число 11-ого жовтня 1970 року, як також викладається при вході до церкви надруковані проповіді в українській й англійській мовах. О Ігор дає щотижня акредитовані виклади й семінарі Богословського курсу. Час-від-часу члени парафії дістають "Душпастирський Листок", він також дописує до "Вісника" - органу Української Православної Церкви в Канаді. Завдяки о. Ігорові вдалося Рідній Школі перейти тяжкі матеріяльно-організаційні часи 70-тих років. Отець Ігор відновив молодіжну організацію СУМК і знаходячи людей до праці на відпочинковій літній оселі в Сант Теодор де Черсі запевнив її буття щорічного сезону. Цю відпочинкову оселю придбано в 1955 році Побудовано бараки для хлопців, дівчат і кухню з їдальнею. Літні табори дуже гарно розвивалися аж до часу, коли прийшов великий спад приросту молоді.

В церковному житті дуже важну ролю видіграють дяки й диригенти хорів. Слово дяк - грецького походження й означає "слуга, помічник". До нас функція дяка прийшла разом з прийняттям православної віри з Візантії. Як на світанку історії православної. церкви, так і до сьогодня дяки не втратили свого значення, а часто вони виконують і функцію диригентів, отже варто їх згадати. Григорій Янчак - перший диригент-дяк, слідували: Степан Магаляс; пізніше о. Святослав, Йосиф Марцинюк, Лев Іщук, Яким Бартко, Сергій Босий, Василь Гирич, опісля прийшло до розподілу. Лише дякували Ігнатій Світуха, Олекса Кипібіда і Василь Гирич дякує й заступає теперішнього диригента. Диригентами після розподілу функцій були: проф. Нестор Городовенко, Ростислав Куліш, Василь Волощук.

При парафії в свій час були два діякони. Оба вони удостоїлися священичого стану, а будучи при парафії сослужили при святочних відправах.

Дуже важним чинником в житті церковної Громади являється парафіяльний, громадський комітет, чи як в початках називали Братство, який дбає за утримання церковного майна, як також за всі матеріяльні й громадські потреби церковної парафії. Комітет виплачує гонорари священикам, дякові, диригентові, господареві й покриває ухвалені видатки. Заряд Громади в співпраці з духовним проводом священика творять ядро кожної парафії, а їх вміле співжиття з іншими громадсько-парафіяльними товариствами творять той молекул релігійно-національно-товариського життя церковної громади.

Згадаймо тут також тих трудящих провідників, що стояли в проводі Громади собору Св. Софії Першим тим рушійним чинником, одним з основоположників був Антін Писарський. З приватних причин він довго не був в проводі Братства та вклад в підготовку до створення церковної Громади був дуже поважний. Слідували Василь Кубітович в 1925-1927 році, Степан Гайдичук, Михайло Дропюк, Яким Редчук, Семен Якович, Степан Літепло, Пилип Кошлай, Йосиф Савчук, Лука Томащук, Василь Тріщук, Юліян Залізняк, Олександер Сибйонек, Володимир Коленич, Ярослав Кульба, Петро Филипчук, Василь Дмитрук і теперішній голова Ярослав Кульба. Деякі з них були парунаворотами.

В 1972 році зорганізовано при Соборі Орден Святого Андрея для матеріяльної й

моральної підтримки Колегії св. Андрея в Вінніпезі, в якій виховуються й виучуються майбутні православні священики. В 1977 році вибудовано два резиденційні будинки. В одному мешкає о. Настоятель, а в другому будинку міститься домівка СУМК, Музей С.У.К. відділу Доньки України, бібліотека й кімнати Архіву. В рік 1000-ліття Хрещення України розмальовано запрестольну й фронтову частину святині, як також поставлено новий іконостас, престіл і тетрапод. Все витримано в відповідному стилі. Роботу виконала Фірма Макаренків. Ухвалою надзвичайного собору в 1988 році, собор Св. Софії номіновано катедрою.

В Монреалі замешкують два православні священики, які знаходяться в пенсійному віці й в разі потреби помагають, чи заступають о. Ігоря Куташа: о. мітрат, протопресвітер Епіфаній Чижів і о. Захарій Ревко. Отець Епіфаній, якому начислюється вже 92 весни, в своїх можливостях радо співслужить в Богослуженнях. Отець Захарій, молодший, але здоров'я знемагає, а всежтаки в разі потреби заступає о. Настоятеля. 28-ого Квітня 1991 року відбулось висвячення довголітнього диякона Евгена Рудича. Чин рукоположення довершив Преосвященний Митрополит Василій Федак в присутності Владики Юрія Каліщука, голови Президії Консисторії о. В. Макаренка, місцевих священиків і великого числа вірних.

При парафії велику ролю відіграє хор, що своїм церковним співом прославляє мудрість і всемогучність Всевишнього, а світськими піснями знайомить з красою й мельодійністю української пісні. Соборовий хор від самих початків Свято-софіївської парафії перейшовши добрий вишкіл о. Володимира Слюзаря продовжує виступати на різних імпрезах, як також в церквах інших віросповідань на запрошення. Кожний з вичислених диригентів докладав частину свого репертуару, чи виучував нові, чим збагачував репертуар хористів.

З нагоди 1000-ліття Християнства України соборові хористи творили з хористами Святопокровської Громади й Святоюрійської величавий ювілейний хор і виступали на ювілейних концертах в Монреалі, як також на відзначенню 1000-ліття Східньою Єпархією У.П.Ц.К. в Торонто-Оквіл-Київ- оселя в 1988 році хор співав Літургію під час міжнароднього фестивалю в Драммонвіль в арені цього міста.

При Соборі існує вівтарна дружина, що обслуговує при Літургії. Вона відбуває місячні збори своїх членів, під час яких проводяться релігійно-освідомлюючі гутірки.

Братство Християнського Милосердя - 1974 р.

"Братство Християнського Милосердя" викопує свою харитативну працю протягом всіх років існування парафії, відвідує хворих, несе моральну розраду потребуючим і раз у рік улаштовує помінки за парафіян, що відійшли у засвіти.

Кредитівка Мазепи обслуговує фінансові потреби парафіян, вже від 1955 року. Кредитова спілка постійно зростає й тим приносить користь потребуючим.

Джерела: Ювілейна книга 50-літнього Собору Св. Софії 1975 р.
Доповнення з Соборового Архіву через чемність п. Г. Верези - члена Архівного Комітету.

1926 Союз Українок Канади, Відділ Доньки України

Союз Українок Канади, відділ Доньки України розвинувся з Українського Православного Сестрицтва при православній церкві св. Софії в 1926 році з ініціятиви Леонії Слюзар. Ця організація поставила собі на меті допомагати морально й матеріяльно церкві, підносити всебічно українську культуру й національну свідомість своїх членів, співпрацювати з українськими канадськими й міжнародніми жіночими організаціями, як також з українськими громадськими централями КУК і СКВУ.

Членство тісно співпрацювало з церковною Громадою і з усіма світськими організаціями, що містилися при церкві. Проваджено Курси Українознавства, щоб підвести рівень освіти членства. Для того спроваджувано журнали й книжки з краю. Членки помагали при організуванні Рідної й Недільної шкіл, брали участь в театральних виставах, концертах, співпрацювали з аматорсько-співацьким гуртком товариства Запорозька Січ. З нагоди храмового свята, Куті, Свяченого, чи інших оказій приготовляли святочні обіди протягом цих всіх років, прикрашують Храм Божий, а в початках приходилося й щітками мити підлогу. В Монреалі С.У.К. був першим товариством, що почало відмічувати Свято Матері, Свято

35-літній Ювілей Союзу Українок Канади
відділ "Доньки України", 1961 р.

Книжки. Дуже багато часу товариство присвятило для молоді, яку зорганізовано в молодечій організації СУМК і протягом всього часу опікувалося й керувало його працею.

Вже в 1927 році утворилась Крайова Управа С.У.К., до якої ввійшли всі жіночі організації при православних українських парафіях Канади. На Крайові з'їзди, що два роки висилано делегатів, коли відбувалась провірка виробленої праці й накреслювано пляни на майбутнє. Що року відбувались Провінційні з'їзди для докладного обговорювання справ. Час-від-часу такі провінційні з'їзди відбувалися в Монреалі.

З годом відкрилося нове поле діяльности - улаштовувано різні виставки нашого мистецтва для чужо мовного оточення і хорові й танцювальні виступи. Приємно згадати, що хор С.У.К. відділ "Доньки України" під проводом с. Володимира Слюзаря багато разів збирав гучні оплески чужомовних спів громадян. Це був час, в якому членство відділу вийшло на ширшу арену своєї діяльности висилаючи своїх делегатів до центральних англійських організацій як: Жіноча Рада, Червоний Хрест, Червоне Перо, Товариство Об'єднаних Націй, місцевий відділ "Handicraft guild", "Museum of fine arts" і т.д. Прийшла теж потреба турбуватися власними інституціями: Колегією Св. Андрея, Інститутом Св. Володимира в Торонті, Музеєм, фондом Наталії Кобринської про Централю С.У.К., енциклопедією Українознавства (Відділ є фундатором), історією українців Канади, фундацією Тараса Шевченка, домом для старших в Монреалі, як також оселею св. Софії. На ці всі інституції щорічно складались пожертви. Львину частину праці Відділу абсорбувала будова й устаткування святинь. Спершу церкви при вулиці Дельормі, а потім в 1959-1962 Собору. Ця вся праця переходила під успішним керівництвом голів зарядів відділу й мінялась відповідно до актуальних подій в даному часі. Так, час депресії відтак час Другої Світової війни, масова по-воєнна імміграція мали великий вплив на розвій громадського життя українців в Канаді, а в тому й на Союз Українок Канади.

Головами Відділу були: Після 14-літнього головства основоположниці відділу Леонії Слюзар - з коротким періодом заступства її, Клавдією Випрук, головою була Теофіля Дяковська 1939-1941, відтак Михайлина Нема 1941-1943, 1955-1961 року, Анастазія Колісник 1943-1945, 1946-1951 року, Анастазія Демитрак 1951-1953, Галина Мельник 1953-1955, Анастазія Ковальчук 1961-1964, Ольга Регуш 1964-1966, Галина Сенишин 1966-1970, Стефанія Кульба 1970-1976, Евгенія Підвисоцька 1976-1981 року, Оксана Русин від 1981 до 1991 року, Марія Венгер від 1991. Кожна з них своєю вдачею і своїм світосприйманням відповідно впливала на працю товариства, яка ввійшла в свою рутину місячних зборів з відмінною тематикою культурно-освітніх програм, як також і актуальних біжучих справ.

Відділ видав в 1975 році кухарську книжку, яку опісля перевидавав чотири рази. Видано також малу брошуру зі спеціяльними рецептами "No Bake Cook Book" .

В 1978 році зорганізовано "Музейну кімнату" в пам'ять основоположниці добродійки Леонії Слюзар. Від того часу число експонатів збільшилось і потребує більшого приміщення. В роках 1974- 1978 перейшла Провінційна Східня Екзекутива С.У.К. Онтаріо-Квебек до Монтреалю. Вона складалася з членів трьох відділів: відділу Доньки України при Соборі Св. Софії, Лесі Українки при Свято-Покровській Церкві й Княгині Ольги - Св. Юрія в Ляшін. Головою Східньої Екзекутиви С.У.К. була Галина Сенишин.

Відділ улаштовував товариські прогулки. Між ними найкращими були: прогулка до Бавнд Брук - Українського Пантеону в 1981 році, коли то побували й на Союзівці, на літній оселі Українського Народного Союзу. (Українська асекураційна компанія). В 1982 році їздили до українського Нью-Йорку як також до Джерсі Сіті відвідуючи український хмаросяг" Українського Народного Союзу й редакцію щоденника "Свобода".

Відмінною працею відділу було прикрашування ялинки в різдвяному сезоні в музеях. Ціллю було представлення відмінности стилю декорацій українців серед багатокультурної людности Канади. Спочатку почали декорувати ялинку взористими баньками із стайрофону, потім прикрашували вишиваними подушечками, колачиками й весільними пташками. Ці

прикраси робили ялинку відмінною й звертали увагу відвідувачів на її національну приналежність.

Праця в відділі поділена на різні комітети. Кожний з них дбає за взяті на себе обов'язки, а часами приходиться так, що одна й та сама членка належить до кількох комітетів. Комітети як господарський культурно-освітній, церковний, базаровий і музейний це кожнорічні, а також творяться спеціяльні відповідно до оказій, як це було в 1000-ліття Хрещення України, чи 100-ліття поселення українців у Канаді.

Союз Українок Канади, відділ "Доньки України",
1-ий ряд: К. Самолюк, К. Кошлай, Е. Підвисоцька, М. Вентер, М. Текела, о. д-р І. Куташ, О. Русин, Г. Сенишин, А. Колісник, С. Випрук, О. Гунько, М. Підкаленко

Тут варто згадати, що музейний комітет час-від-часу улаштовує свої виставкии деякі курси як тканння й вишивання.

Відділ опріч своїх річних зобов'язань, про які вже була згадка пожертвував нарізні оказийні акції як: будова пам'ятника Лесі Українки в Торонто, Св. Володимирові в Саскатуні. зактуалізувалась поміч Українцям в краях економічно упосліджених. Висилано пачки до Бразілії, Аргентіни, Польщі. Тепер жертвує на поміч дітям Чорнобиля, на висилку молитовників і євангелій в Україну, на поміч Народному Руху України, на акцію"Дзвін".

Відділ бере Участь у спільних загально-громадських імпрезах, що улаштовує КУК, як також у спільних жіночих відзначеннях певних роковин, повязаних з жіночим питанням, відзначуванням провідних жінок, поеток, письменниць, чи громадських діячок. З важних спільних імпрез варто згадати: Український Тиждень під час Світової Вистави в Монреалі. Жінки улаштовували протягом цілого тижня показ історичної й народної поші. Відділ улаштовував показ строїв як приміщення української вишивки в модерному убранні. Брав участь в святкуваннях 1000-ліття Хрещення України.

Останнім часом бере активну участь в різних спільних громадських зустрічах гостей з України й слідкує за всіма змінами, що відбуваються на Україні.

Джерела: 50-ліття С.У.К. монреальського відділу - Галина Сенишин 1976 р.
60-ліття відділу С.У.К. - додаток за 10 років - Галина Сенишин 1986 р.

1926 Рідна Школа При Соборі Св. Софії, а від 1970-тих років переіменована Рідна Школа Ім. Митрополита Іларіона

Дня 14-ого липня 1925 року на ініціятивних зборах обрано комітет і запрошено фахового учителя з довголітньою практикою й з освітою учительської семінарії Ілька Романчука. На початок шкільного року вписалося 55 учнів. Навчання відбувалося у винайменому будинку на вулиці Фронтенак, недалеко вулиці Онтаріо.

Після прибуття першого священика в 1926 року о. Володимира Слюзаря навчання відбувалось під його управою. Кожна кляса мала два рази тижнево науку по дві години вечорами. З причини розвитку парафіяльних справ керівництво "Рідної Школи" перебрала дружина пароха, Леопія Слюзар. Число дітей зросло до 94 учнів. Школу поділено на 4 відділи, в яких провадилась наука по плянованому розподілові наукового матеріялу, згідно з найновішими вимогами педагогіки. Учні почали брати участь в громадських концертах, та час-від-часу власними шкільними силами влаштовували сценічні вистави. Старші учні творили під умілим проводом студентський гурток ім. Івана Котляревського, в якому доповнювали науку українознавства й студіювали клясичні твори нашого письменства.

Рідна Школа ім. Митрополита Іларіона при Соборі Св. Софії - 1971 р.

В шкільному році 1932-1933 справу навчання й виховання молоді передано Степанові Магалясові, прибувшому з Волині учителеві народніх шкіл, що вже займав посаду диригента хору товариства "Просвіти" .

З розвитком громади, а спеціяльно з прибуттям нової іміграції при кінці 40-вих і на початку 50-тих років школа осягнула особливого розвитку. З приходом до Громади другого настоятеля о. Івана Стуса в 1958 році справа "Рідної Школи" ще більше покращала. Винайнято шкільне приміщення на 13-ій Авеню, введено для успішнішої праці, дисципліни й організації

посаду директора. Першим директором був досвідчений педагог Юрій Гавалешка. Другим о. Федір Легенюк, відтак О. Третяк, о. Степан Симчич. За його директорства, його дружина Вікторія Симчич зорганізувала першу англо-мовну клясу при Рідній Школі. В 1966 році започатковуються при Рідній Школі курси українознавства. Восьма кляса почала уважатися другим курсом. Занґажовано фахового учителя магістра Василя Гирича викладати українську мову й літературу. Решту предметів викладав сам директор о. Степан Симчич. Коли о. Симчич вДійшов від школи, то згідно з інструкціями РУШ учителі вибрали між собою директором учительку п. Раїсу Темертей.

Згодом прибув до Монреалю молодий богослов о. диякон Ігор Куташ - теперішний парох катедральної Громади, який від самого початку включився до праці в "Рідній Школі" викладаючи на курсах Українознавства. Згодом його вибрали директором школи. Наступним директором був п. Василь Мельник, відтак знову п. Р. Темертей була вибрана директором. В 1974 році позицію директора передано п. Галині Сепишин, яка виконувала цей обов'язок директора протягом 16 років. В 1990-1991 шкільнім році прийшла на цю позицію довголітня учителька "Курсів Українознавства ім. Митрополита Шептицького" п. Ольга Гуменюк.

Протягом всіх років наука в "Рідній Школі" і на курсах українознавства відбувається в календарному порядку кожної суботи від 09:00 години ранку до 12:45 у винаятому шкільному приміщенню за приписаною програмою СКВОРУ. Кожний учитель провадить денник своїх занять, виконаних і заплянованих на наступну суботу. При цьому роздає матеріял і для вивчення деклямацій для шкільних концертів: св. Миколая, Шевченківського концерту і Закінчення Шкільного Року.

Був час, що школу відвідував інспектор Ради Українських Шкіл з Торонта - перше Василь Іванис, а потім Іван Боднарчук.

В 1969 році відбувся перший кінцевий іспит курсів українознавства. Такий іспит складається з двох частин: писемного й усного. На усний іспит, звичайно, запрошується когось з посторонніх, авторитетних осіб - когось із заряду Громади, чи "Шільної Ради".

В 1988 році Шкільна Комісія Квебеку признала три кредити учням курсів за успішні кінцеві іспити.

Про матеріяльну сторінку рідної школи, а в тім і курсів, дбає, "Батьківський Комітет". До них належить придбання фінансів для школи, як також господарська частина Свято-Миколаївського Свята, Шевченківської Академії. Закінчення шкільного року, як також участь у "Базарах" .

Опікуном школи є Управа "Громади Собору Св. Софії.", а від 1976 року долучилась і "Громада Св. Покрови" й тоді школа приняла назву "Рідної Школи Ім. Митрополита Іларіона".

Духовним провідником і опікуном школи завжди були настоятелі Собору. Тепер о. д-р Ігор Куташ дає релігійну й церковну опіку учням і учительському зборові.

Одною з головніших проблем кожної школи це склад учительського збору. Протягом цих всіх років існування школи було багато учителів. Їм всім і кожному з них належиться велике признання не тільки за їх навчання, але й за їхню витривалість, послідовність в навчанню, за любов і посвяту до цього дороста нашої української майбутньої громади. Їх імена записані в пропамятній книзі.

Свого часу при соборі існувала й "Недільна Школа", але через брак молоді в відповідному віці перестала існувати.

Джерела: Ювілейна Книга 50-літнього Ювілею Української Православної Соборної Громади Св. Софії в Монреалі.
20-ліття Курсів Українознавства при Рідній Школі ім. Митрополита Іларіона, 1987 р.

1928 Українська Стрілецька Громада Відділ Число: 3

Вже на початку 1920-тих років - по Першій Світовій війні, почали прибувати до Канади колишні вояки української армії. Більшість з них їхала на захід, але певна частина залишилась у Монреалі. В 1927-1928 роках їх вже було немало, але вони включувалися в різні товариства. Ініціятива заснування Стрілецької Громади в Монреалі прийшла з Вінніпегу, коли Євген Довгань переїздив до Монреалю й його попросив Е. Василишин стати ініціятором організування відділу.

В Вінніпезі "Українська Стрілецька Громада" заснувалась в десяті роковини проголошення IV-ого Універсалу - 23-ого січня 1928 року. Вона виконувала також ролю Централі й вирішила надати Монреальському відділові номер ч: 3.

16-ого грудня 1928 року відбулися перші установчі збори при вулиці Фронтенак число: 2017 в присутності 51 чоловіка. Доповідь про потребу заснування гуртка виголосив Євген Довгань і після того створено відділ Української Стрілецької Громади в Монреалі з присутніх, колишніх Українських вояків, для яких визвольна боротьба українського народу не могла закінчитись доти, доки не здобуто суверенности української держави.

Присутні відновили зложену колись присягу і з цим моментом вони зобов'язались продовжувати боротьбу за найвищі ідеали нації в змінених обставинах серед сірих буднів під гаслом "Нація понад все, наша сила в нас самих . " Вони стали одним нерозривним звеном українського визвольного руху й постійно несли моральну й матеріяльну поміч українському народові в його боротьбі з окупантом.

Вибрано першу Управу під проводом голови Теодора Семеніва й рішено висоту членської вкладки - по 2.00 доляри річно. Праця розпочалася. Створено просвітньо-культурний гурток, плянували заснувати бібліотеку, налагоджено кольпортаж СУРМИ - офіціозу Української Військової Організації. Проте початки були тяжкі, почались організаційні труднощі до яких долучилась і господарська криза. Непостійний характер Української Стрілецької Громади в Монтреалі відзначався зміною чисельности членів. Були дійсні члени й прихильники. Довелось відбути надзвичайні, загальні збори й вибрано новий склад управи. Головою став М. Глібчук в 1929 році. Унапрямлюючим і успокоюючим чинником в цей розрізничкований час була центральна управа Вінніпегу, яка ставила членство в ідеологічній і світоглядовій площині. Завдяки цим високоетичним вказівкам розвинулась Стрілецька Громада в міцно спояну організацію. В 1929 році Монреальська Громада спромоглася на власну домівку. Була це скромна кімната, але на той час це був великий здобуток. В цей рік зорганізовано Листопадове Свято. Чистий прихід в сумі 119.00 долярів вислано для інвалідів до Львова.

Неспокій в організаційній праці викликали такі події, що члени даного товариства пляново вписувалися до У.С.Г. маючи на меті перетягнути її членство до своєї організації. Такі організаційні труднощі тривали якийсь час. В 1929 році вибрано головою С. Маланчука, що носився з думкою розв'язати існуючу Громаду а на її місці заснувати другу, але після довгих дебат і нарад на надзвичайних зборах від 19 до 26 січня 1930 року перевибрано управу й вона витримала цілий рік. Це були також і тяжкі дні життя для цілої української нації на окупованих Польщею українських землях переводжено пацифікацію, а під большевицькою окупацією відбувалися масові арешти й процес Спілки Визволення України. Улаштовано протестаційне віче проти большевицького терору. ("Стар" 22-ого лютого 1930 року). В цьому році почав діяти драматичний гурток, який поставив пєси: "Криваві перли", "Родинну Тайну", й "Мартина Борулю", а з драматичним гуртком "Запорозької Січі" підготовано драму, 'Між двох сил".

Продовжувалися збірки на Бойовий фонд УВО-ОУН, на Рідну Школу, на політичних в'язків кольпортували видання "Червоної Калини", допомагали у здійсненню видання

"Стрілецького бюлетеня" в Канаді, брали участь у підготовчій праці для створення кооперативи.

В 1930 році нову управу очолив Евген Василишин, якого вже в 1931 році перенесено на працю до Вінніпегу, а на його місце прийшов В. Демянчук. Відтак голови мінялися досить часто: Наступним був М. Глібчук в 1933 році, і 1935-1937 року, Г. Гис в 1938-1948 і в 1954 році, Д. Мацелюх в 1948 році, Теодор Білик в 1949-1950, Павло Ґенґало в 1952, 1956-1958, 1962-1969 і в 1972 році, Юліян Захарчук в 1959 і в 1984-1987 року, Осип Чайківський в 1960 році, Володимир Голубець в 1961 році, Евген Оборопів в 1963 і в 1978 році, М. Граб в 1951, 1964-1966, 1973, 1975-1976 і в 1979-1981 року, Осип Вишицький в 1967- 1968 року і в 1983 році, Височанський в 1971, в 1977, 1982, 1988 і в 1989 році, Іван Король в 1974 році, Михайло Звонок в 1990 і 1991 році. Під проводом згаданих голів розвивалась культурно-освітня, організаційна й політично-усвідомлююча праця.

28-ого січня 1933 року, Хор Стрілецької Громади під керівництвом диригента Йосиф Марценюка мав дуже вдалий виступ перед англійською публікою. З початком лютого Відділ закупив у видавничій спілці "Новий Шлях" велику кількість акцій і з того часу присвячував багато Уваги допомозі ціи газеті.

Того року відбулось посвячення власного прапора в Українській греко-католицькій церкві, який святили отці Йосафат Жан і Йосафат Тимочко. Була це велика маніфестація. Члени Стрілецької Громади з оркестрою канадського Легіону прийшли походом з під своєї домівки до церкви.

В цьому ж 1933 році постала в Монреалі філія Українського Національного Об'єднання й відтоді УСГ поруч з жіночою організацією та організацією молоді ввійшла в систему Українського Національного Об'єднання й звузила свою діяльність із загальної репрезентативної до ролі станового товариства. Вона зосередила свою працю на доповідях з військової та їй подібних ділянок, вела курси для своїх членів. Лишився ще при ній якийсь час драматичний гурток, що ставив різні п'єси.

Від тоді національні українські свята влаштовувалися при співпраці та під спільною фірмою всіх братніх організацій системи УНО.

В 1935 році під кінець березня прибув з відвідинами представник Проводу Українських Націоналістів генерал Микола Капустянський, що заохотив членство до дальшої праці й поміг відділові затіснити зв'язки з Канадським Легіоном та з іншими військовими організаціями. Його вшановано спеціяльним бенкетом, а під час концерту Тарасові Шевченкові генерал удекорував пропам'ятними відзнаками п'ятьох членів відділу.

Цього року відвідав Монреаль також полковник Роман Сушко й виголосив для членства кілька цікавих доповідей.

В 1938 році великим ударом була вістка, що в Роттердамі загинув від ворожої, підступної руки від вибуху підложеної бомби в пачці, св. п. полковник Євген Коновалець, голова Проводу Українських Націоналістів. Відбулись пропам'ятні віча, збірки грошей на продовження боротьби проти поневолювача України.

Восени того ж року актуалізувалася справа Карпатської України. Відбувалися віча, збірки грошей на державне будівництво на Закарпатті, відбувалися лекції на вільні теми й курси книговодства.

Час-від-часу приїздив до Монреалю з доповідями генерал Володимир Сікевич, а з концертами М. Голинський.

Друга Світова війна принесла великі надії на здійснення мрій українського народу, але події розвинулися інакше. Прийшов час, що члени "Стрілецької Громади" були відрізані від материка воєнними подіями й тому звернули більше уваги на допомогу українському життю в Канаді. Під час війни куплено український Національний Дім на розі Принц Артур і Сент Лоран, де можна було вести громадську працю.

В 1947-1948 роках почали прибувати нові українські іміґранти. Прийшло до пожвавлення

праці. Відбувались різні доповіді. 17-ого травня 1950 року зорганізовано Академію в честь Вождів, доповідав Микола Плавюк, співав хор "Україна". 30 серпня влаштовано свято здобуття Києва. Доповідав сотник Осип Станимир, учасник цих боїв. 13-ого вересня мгр. Юліян Захарчук доповідав про першу Дивізію "Галичина", в якій він був сотником. І так помножилися різні, цікаві, науково обґрунтовані доповіді місцевих, новоприбувших, як також і гостей. На святі зброї в 1951 році святочний реферат виголосив Франц Штик, учасник походу на Київ. Генерал Сікевич розповів про здобуття Києва, відзначено річницю Базару. Іншим разом Марко Антонович доповідав про життя й чини полковника Андрія Мельника, голови ПУНу.

На одних зборах Є. Василишин згадав про історичну зустріч українських старшин і вояків канадської армії із колишніми вояками Української армії в місті Брусселі, в Бельгії. В цьому часі головою українських комбатантів у Бельгії був інж. Микола Граб. На доказ братньої, сердечної приязні вручено прапор європейських комбатантів канадським українцям, щоб вони в Канаді зберігали ідеї наших визвольних змагань.

В 1954 році відмічено роковини повстання Карпатської України й Вождів урочистими зборами. На обох імпрезах доповідав д-р М. Антонович. Відбуто демонстративне віче з приводу трохсотлітньої річниці Переяславського договору.

В 1956 році Українське Національне Об'єднання купило дім на розі вулиць Гачісон і Фермонт. Поміч у направі дому здержала працю С.Г., але праця на зовнішньому секторі йшла нормально. Члени брали участь у посвяченні церкви Успення Божої Матері на Роземонті, як також Св. Василія на Ляшін. Брали участь із прапорами у святі Жана Баптиста й у святах улаштовуваних Комітетом Українців Канади, відділ Монреаль. Одноцентовий фонд зростав завдяки праці Івана Хохлача, який на своєму списку мав 407 членів і проданих значків на 902.50 долярів. Делегати С.Г. до КУК мали великий успіх в 1957 році, добившися дозволу мера міста, Жана Драпо, вивішувати український прапор на ратуші міста з нагоди свят злуки земель 22-ого січня.

В тридцятилітнім ювілею існування С.Г. в Монреалі взяв участь генерал Микола Капустянський приїхавши з Европи. Відділ також гостив генерала Павла Шандрука під час його побуту в Монреалі. Закуплено портрети вождів у маляра Леонїда Перфецького за 250 долярів. Вислано фінансову поміч родині полк. Е. Коновальця, створено фонд ген. М. Капустянського. В 1961 році С.Г. брала участь в посвяченні собору Св. Софії у святі 10-ліття УПА.

В 1964 році відійшов у вічність голова ПУНу св. п. полковник Андрій Мельник. З цієї нагоди відбули поминальну тризну з відповідною доповіддю. В 1967 році відзначили 25-ліття вимаршу похідних груп українських націоналістів в Україну. Головним доповідачем був голова ПУНу Олег Штуль-Жданович.

Цього року відбувся перший Світовий Конґрес Вільних Українців в Нью Йорку. При його організації Стрілецька Громада була помічною. 1968 рік, це рік ювілею Стрілецької Громади. Минуло 40 років від її заснування. Ювілейні відзначення пройшли дуже врочисто. Участь взяла вся українська громадськість Монреалю й околиці. В 1970 році в листопаді Товариство колишніх Вояків Української Армії святкувало свій ювілей; зорганізувався для цього Комітет. На його чолі став голова С.Г. Павло Генгало. Цей ювілей пройшов в сентиментально-святковій атмосфері.

С.Г. кольпортувала журнал "Вісті Комбатанта", що виходили в Торонто. В 1972 році члени Відділу брали участь у Крайовому З'їзді С.Г., як також помагали в відзначенні 40-ліття Українського Визвольного Фонду й 50-ліття часопису "Новий Шлях".

Відділ брав участь в "українському дні" на терені колишньої світової виставки в Монреалі, долучились до відмічення 50-річчя українського Вільного Університету.

В 1973 році відмічено ювілей "Українського Слова", що виходить в Парижі. В 1974 році виринула думка довести до об'єднання всіх ветеранських організацій. У зв'язку з цим члени відділу С.Г. обмінювалися різними думками, після чого управа відділу довела цю справу до однозгідности. В 1979 році створено для кращої співпраці ветеранських організацій коор-

Українська Стрілецька Громада, відділ Монреаль 1989 р.
1-ший ряд: Юрій Дзява, Павло Гентало, Іван Сербин, Михайло Височанський, д-р Осип Винницький, інж. Михайло Звонок, Ілько Лукіян

динаційний комітет, який названо "Рада Українських Комбатантських Організацій" - РУКО. В 1975 році відбувся в Монреалі Крайовий З'їзд "Української Стрілецької Громади". Місцевий Відділ відповідав за технічну підготовку й порядок у переведенні з'їзду. Перейшов він з надзвичайним успіхом. Управа міста Монреалю, на чолі з мером Жан Драпо гостила обідом учасників крайової конференції УНО і Братніх Організацій.

В 1976 році дуже врочисто відмічено разом з Прихильниками Державного Центру УНР 50-ту річницю смерти Головного Отамана Симона Петлюри та 38-му річницю вбивства полковника Євгена Коновальця. Доповідачем була Галина Змієнко-Сенишин. Монреальська громадськість взяла чисельну участь. У томуж році С.Г. разом з іншими організаціями вітали Верховного Архиєпископа, кардинала Йосифа Сліпого, як патріярха українців католицької церкви.

Спільно з Братніми організаціями відбули прийняття для голови Проводу Українських Націоналістів, Олега Штуля-Ждановича.

В 1976 році член відділу УСГ очолив комісію преси й пропаганди Українського Олімпійського Комітету під час Олімпіяди в Монреалі.

Українська Стрілецька Громада традиційно кожного року у місяці травні святочно відзначує академією трагічні дати смерти св. п. Головного Отамана українських військ Симона Петлюру, та голову Організації Українських Націоналістів, полковника Євгена Коновальця та бере участь у Зелено-Святочних відправах на кладовищі за Побратимів, що віддали життя за волю України. В 1988 році в ювілейний рік 1000-ліття Хрещення України члени Відділу активно брали участь в спільних відзначеннях, а Михайло Височанський був фінансовим секретарем Громадського комітету по відзначенню 1000-ліття.

2-ого червня 1991 року Братні Організації УНО з Прихильниками Державного Центру

УНР улаштували спільно святочну Академію в 65-ту річницю трагічної смерти Симона Петлюри й 63-ту річницю Евгена Коновальця. Доповідачем був Микола Світуха. У програмі брали участь мистецькі сили українського Монреалю, співав хор "Україна" під мистецьким керівництвом маестра Івана Козачка.

Джерела: 40-річчя Української Стрілецької Громади, Відділу Ч: 3 Монреаль, 1968 р.
Збірник на Золотий Ювілей Української Стрілецької Громади в Канаді 1928-1978 р., Видано в Торонто 1978 р.

1930 Українці в Інших Релігійних Громадах

Протестантські Українські Громади

П'ять до шість відсотків українського населення в Монреалі належить до протестантських Церков:

1. Об'єднана Церква Канади, Громада "Всіх Націй" при вулиці Амгерст ч: 1135
2. Ново-Канадська Баптистська Церква, при вулиці Сент Урбан ч: 3567
3. Євангельська П'ятидесятницька Церква при вулиці Папіно ч: 1455.

Громада ця постала в 1949 році. Її члени здебільшого новокандці, що прибули до Монреалю після Другої Світової війни. Члени громади походять з Волині, Галичини, Полісся, та із центральних земель України. Організатором і першим пастором громади був Микола Колошук. При Громаді існує неділька школа, жіноче товариство й церковний хор. Теперішним пастором є Євген Добровольський. В усіх цих Громадах українці не творять окремої групи. Вони стають членами на зовсім індивідуальній основі.

Католицька Парохія Вознесення, при вулиці Ле Жандре 45

Словацька Парохія Вознесення начислює приблизно 40% українців греко-католиків, походження із Закарпаття. Ці парафіяни називають себе звичайно закарпатськими русинами. Парафія заснувалася дня 10-ого грудня 1930 року. Належить до словацького деканату під юрисдикцією Української Католицької Єпархії для Східньої Канади. Дня 10-ого червня 1962 року Преосвященний Кир Ісидор посвятив новозбудовану церкву. До парафії належить около 150 родин. Тепер парафія підлягає вже словацькому єпископові.

Православні Церкви, до яких належить значне число українців

Російська катедра - Святих Апостолів Петра й Павла
Зарубіжна - Святого Николая
Буковинська - Святого Івана Сучавського
Румунські церкви - Святого Івана Хрестителя й Святого Благовіщення
У всіх тих церквах знаходиться велике число українців.

1930 Українське Товариство Січ і Союз Гетьманців Державників

25 травня 1924 року на конвенції в Торонто організовано Товариство "Січ", яке поставило собі за ціль не лише ідейно-політичне керівництво але й пропагувало фізичний військовий вишкіл. Було рішено, що при кожній українській організації повинен бути відділ так званий "Кіш Січі". Головним промотором тих ідей був Володимир Босий. Сітка цеї організації розкинулась по більших містах середньої Канади з осередком Верховної Команди в Вінніпезі, підтримуваною органом української католицької преси "Канадийський Українець". Монреальський "Кіш Січі" зорганізувався в 1930 році.

У той час, в Монреалі, в околиці заселеній українськими поселенцями, існувало Товариство Івана Франка, яке не проявляло жодної діяльности. Один з його членів, добродій Рувний, повернувши з короткої поїздки до США, приглянувшись до тамтешніх, "Січей", що провадили дуже інтенсивну працю, поговорив про це з видатними громадянами й членами свого товариства, скликав збори, на яких прийнято плятформу "Січей" і змінено назву товариства. Замість "Товариство Івана Франка" одноздушно рішено дати назву "Українське Товариство Січ". Члени прийняли статут Товариств Січей і підпорядкувались проводові Січей у Вінніпезі. Першим головою був М. Дронюк, писарем М. Редкевич. Праця в Товаристві почала оживати, число членів зросло до сотні, зорганізовано дуту оркестру. Опріч музичних вправ і співу відбувались відчити, вистави, товариські забави, пікніки та військові вправи. Та не зважаючи на інтенсивну працю, членство щораз частіше ставало в опозицію до політики своєї централі, яка почала ставати на принципах гетьманського руху, почала ширити монархістичні ідеї. Це допровадило до поділу. Частина під іменем "Запорозька Січ" почала співпрацювати з церковним Братством Св. Софії, а друга частина змінила своє ім'я на Союз Гетьманців-Державників" і пішла за Верховною Командою у Вінніпезі.

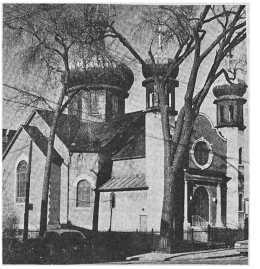
Роки 1937-1938 стали найбільш видатними й найбільш плодотворними для СГД. В той час об'їздив гетьманич Данило Скоропадський осередки цеї організації. В Канаді було велике число старшин, вояків і прихильників гетьманського руху, які в часі Першої Світової війни були під командою гетьмана Павла Скоропадського. Це були люди освітчені, багато з них з університетською освітою. В тому часі вони сповняли важливу й провідну ролю в українському громадському житті в Канаді. Союз Гетьманців Державників був одиним з основоположників Комітету Укрїнців Канади.

Поїздка гетьманича Данила була дуже добре зорганізована й увінчалася успіхом. У Монреалі відбувались бенкети, церковні відправи, Служба Божа й панахида за полеглих в україньскій католицькій церкві Св. Михаїла, прийняття в "Сіті Гол", концерт. При тім цілий час асистувала почесна чота членів С.Г.Д. в однострояхсічовиків. Гетьманича Данила всюди радісно вітали, уважали його "Амбасадором доброї волі" з рамени українців. Взамін, він промовляв до зібраних коротко й змістовно. Наведу тут слова які до сьогодні не стратили актуальности: "Україна це не легка справа. Здобути українську державу, то ще не значить її збудувати. Нам не лише націоналізм потрібний, але перш за все конструктивне державництво, щоб не загубити того що націоналізм здобуде."

В завірюсі подій Другої Світової війни Союз Гетьманців Державників перестав існувати.

Джерела: The Ukrainian Canadians - A History by M. H. Marunchak.
Книга 75-ліття святкування поселення українців в Канаді Монреаль, 1967 р.
За Україну, опис подорожі гетьманича Данила Скоропадського до Злучених Держав і Канади 1937-1938 рр.

1931 Українська Греко-Католицька Парафія Св. Духа в Пойнт Сент Чарлз

Церква Св. Духа на Пойнт Сент Чарлз

23-ого лютого 1931 року відбулися збори українських громадян дільниці Пойнт Сент Чарлз в школі Св. Івана Хрестителя при вулиці Сент Чарлз в приявності отця Михайла Григорчука, пароха церкви Св. Михаїла й за його згодою основано окрему парафію. Вибрано Церковний Комітет і цього дня зібрано в деклярациях 2450 долярів. Присутніх було 84 особи.

До певного часу парохи церкви Св. Михаїла відправляли Служби Божі на Пойнт Сент Чарлз в рентованій церкві. В 1934 році до Монреалу приїхав о. Григорій Трух, ЧСВВ й 25-ого лютого перевів місію для парафіян Св. Духа. Він заснував відділ "Братства Українців Католиків". Це Братство попровадивши відповідну працю, зібрало гроші й купило площу під будову церкви Св. Духа. В 1938 році парафію перебирає о. Йосафат Жан. За час його перебування придбано вище згадану площу під будову церкви, яку посвятив Преосвященний Кир В. Ладика й збудовано парафіяльну залю при вулиці Сентер.

В 1941 році парохом став о. Христофор Кондратюк, ЧСВВ, який з огляду на слабе здоров'я скоро відійшов, а на його місце прийшов о. С. Шевчук.

Рідна Школа при Парафії Св. Духа 1952-1953

В 1945 році керівником парафії став о. М. Пасічник, ЧСВВ, дуже працьовита й енергійна людина. Його вся увага була звернена на будову церкви. В 1947 році, 29-ого червня посвячено угольний камінь. Будова тривала цілий рік і виносила 109 тисяч. Архітектом був Е.А. Дусет, а будовою керував Дж. Рулльов. 7-ого березня 1948 року відправлено перше Богослужження, а 27-ого червня того року Преосвященний Кир Ізидор Борецький посвятив храм.

В 1951-1952 року артист-маляр Леонід Перфецький розмалював церкву.

В 1958 році куплено дім на резиденцію священиків при вулиці Шірер 1139. В 1959 році єпархіяльні священики т. зв. "біле духовенство, або дієцезальний клир" перебрали парафію Св. Духа. Отець Маркіян Пасічник здав все о. Миколі Сірому 2-ого вересня, а 16-ого грудня приїхав з Віндсор о. Михайло Горошко, який до помочі мав о. Володимира Вербицького, а потім о. Миколу Маркова. В 1961 році на місце о. Михайла Горошка прибув о. Ярослав Гайманович, що саме прибув з Риму й став адміністратором з усіма правами пароха. 24-ого жовтня 1962 року Кир Ізидор Борецький назначив о. Григорія Онуфріва дійсним парохом. В цей день о. Микола Марків перейшов до парафії Св. Михаїла. В 1965 році парохом церкви Св. Духа був призначений о. Лев Чайка, а о. Степан Коляпківський його сотрудником. Молодий, енергійний о. Чайка відвідував більші франко-мовні парафії з хором під проводом диригента Степана Федущака маючи на меті усвідомити чужинецьке довкілля про долю українського народу й її церкви та доказати силу й красу релігійного й світського співу. 15-ого жовтня 1966 року о. Лев Чайка був призначений єпархіяльною канцлерією до міста Вал Д'Ор у північно-західнім Квебеку. В 1966 році парафію перебрав о. Іван Гаврилюк, дотеперішний парох словацької парафії східньо- католицького обряду. Під його проводом переведено в церковній залі ремонт після вогневого ушкодження. Отець Сергій Гар був сотрудником. В 1974 році о. Прот. Іван Гаврилюк перебрав провід у парафії Успення Божої Матері, а о. С. Гар став парохом і продовжує цю функцію до сьогоднішнього дня.

Церковний Комітет парафії Св. Духа - Стефан Лабовка, Іван Проказюк, о. парох Сергій Гар, Дмитро Спасик - голова, Андрій Гайдукевич
Стоять: Іван Заяць, Стефан Гірняк, Михайло Називальський, Володимир Шеремета, Василь Солонишний, Микола Перейма

З представленням етапів духового проводу парафії варто згадати й тих парафіян, що трудилися на славу Бога й помагали не лише священикам, але й своїм со-братам в церковно-релігійній, як також в культурно-освітній праці. Парафіяльний комітет пильнував про всі адміністративні потреби парафії, помагав у збіркових акціях при будові церкви, набуття резиденції чи при різних господарських справах, як також улаштовував часто різнородні імпрези, які помагають у зміцненні церковно-громадського життя парафії. Сестрицтво Апостольства Молитви Серця Христового засноване в 1934 році давало поміч бідним, що зверталися з просьбою, помагали ближнім, старалися придбати до церкви, що було потрібним і в спільній молитві знаходили розраду й рівновагу серед сірих будніх.

Церковний хор парафії Св. Духа вже понад 40 років співає на славу Бога. Довгими роками диригентом був Стефан Федущак, мистець церковного напіву, хорової музики та дяківства причин старшого віку й недуги відійшов. Диригенство перебрав молодий, енергійний Ярослав Панасюк. Хористи свідомі важности співаної Служби Божої радо співають. Вони підпорядковуються дисципліні, учащають на проби церковних, як також і світських пісень. Беруть участь і в світських концертах чи академіях улаштовуваних Комітетом Українців Канади Монреальського відділу. З нагоди 1000-ліття Хрещення України хористи справили собі гарне сценічне убрання, чим творили гарну репрезентацію своєї парафії

Громадську працю при парафії очолює Парафіяльний комітет. Протягом тих років був в проводі слідуючі голови: Іван Ониськевич в 1943-1948 року, Іван Чир 1954-1955 року, Іван Ферощак в 1956 році, Ярослав Глуховецький, Петро Грицак, Юрій Чайка в 1965-1966 року, Дмитро Спасик від 1967 року по сьогодні.

При парафії знаходиться ще одна, дуже важна організація, а саме Ліга Українських Католицьких Жінок Канади - це зорганізоване жіноцтво й для них присвячується осібний розділ.

Джерела: Пропам'ятна книга у П'ятдесятилітній Ювілей Української Католицької Парафії Св. Духа, Монреаль, 9-ого вересня 1984 р.
У Христовім Винограднику, Альманах Торонтонської Епархії 1964 р.

1931 Ліга Українських Католицьких Жінок при Парафії Св. Духа

В 1945 році жінки переорганізувалися з сестрицтва в перший відділ ЛУКЖК. Вони цю організацію офіційно оформили як харитативну, але й провадили культурно-освітню працю. Вони улаштовували доповіді, громадські обіди, церковні обіди, базарі, опікувалися молоддю і Рідною школою, брали участь у хоровому співі, аматорських гуртках.

Члени ЛУКЖК висилали делеґатів до КУК, до спільних комітетів жіночих організацій, брали участь у всіх спільних громадських комітетах і висилали делеґатів на крайовий з'їзд ЛУКЖК.

У часі постів провадили курси вишивання і писання писанок. Участь у тих курсах брали діти й дорослі, а навіть і з інших етнічних груп. Брали участь в конкурсі улаштованим підприємством "Міракл Март у Лясаль" під гаслом: "прибрання святочних столів і ляльки різних націй". Стіл відділу ЛУКЖК представляв "Свят-вечірну Різдвяну учту", а ляльки - хлопець і дівчина - були убрані в народніх строях. За це дістали першу нагороду. Відділ улаштував кіоск в "Мултi етнік дей" в Монреальськім шпиталі реконвалесцентів. Всі захоплювалися його урядженням. Членкині обдарували писанками присутніх на тій виставці гостей федерального й провінційного урядів. В цій виставці відділ також здобув першу нагороду.

Відділ запрошує гостей з доповідями. Між ними були: голова епархіяльної Управи ЛУКЖК Мирослава Загребельна, президент централі Українців Католиків Канади Марта Хомин з Торонта, отець д-р Іван Дацько з Риму. Разом із усіма відділами зустрічали Верховного Архієпископа Івана Любачівського й інших.

Перша знімка відділу ЛУКЖ при парафії Св. Духа 1944 р.
Перший ряд: Катерина Нема, Параскевія Хижа, Диригент Стефан Федущак, о. Севастіян Шевчук, Анна Войціховська - перша голова Відділу

Відділ передплачує журнал "Наша Дорога", "Жіночий Світ", "Українка в Світі" й подає до них дописи з важніших імпрез з залученим даром на пресфонд.

З харитативної жертвенної праці варто згадати допомогу "скитальцям" в Німеччині та Австрії допомогу, інвалідам в Англії, а також місцевим безробітним і сиротам. Ухвалено стипендію для студента в Бразілії, висилано книжки для дітей в Бразілії. Висилано пожертви на будову каплиці в Люрді, на пам'ятник Лесі Українки в Торонто, на Інститут Митрополита Шептицького в Оттаві, на Інститут Св. Иосифа в Монреалі, на семінарію Св. Духа в Оттаві й інші. В 1988 році для величавого відзначення 1000-ліття Хрещення України членки відділу вишили хоругви Св. Ольги й Св. Володимира й призначили 20, 000 долярів на відновлення церкви. Дали дар до Монреальського Деканату на будову пам'ятника Св. Володимира. Жертвували на покриття коштів подорожі оркестри СУМ-у до Риму на відзначення 1000-ліття Хрещення України.

В 1985 році, за благословенням Преосвященного Кир Ізидора, відділ ЛУКЖК прийняв до свого складу існуючий до цього часу при парафії відділ Апостольства Молитви, в якому залишились самі немічні й старші віком членкині й тим самим перебрали працю пильнування церковного престолу.

Брали участь в святкуваннях 1000-ліття Християнства, улаштованим спільним громадським комітетом під патронатом Конгресу Українців Канади. В величавім поході несли свій прапор, а в концерті брав участь хор парафії Св. Духа, в якому членкині відділу брали чисельну участь. Брали також участь при посвяченню пам'ятника св. Володимиреві на терені парафії Успення Божої Матері, який виконано коштом Монреальських парафій українського католицького деканату.

Вся праця відділу була виконувана працьовитими жінками з любови до своєї церкви й свого народу. Головами були: Анна Войціховська - два роки, Катерина Нема - один рік, Олена

Ліга У.К.Ж. при парафії Св. Духа - 1988 р.
Перший ряд: О. Темко, Катерина Возняк, Марія Скавроньська, Софія Гандяк, о. дияк. Микола Гандяк, о. Сергій Гар, Анна Спасик - голова, Стефанія Якимишин, Анна Войціховська, Олена Ріжок

Поронович - чотири роки, Стефанія Якимишин - одинадцять років, Марія Гузар - один рік, Ольга Стихар - три роки, Надія Мельник - два роки, Ольга Темко - два роки, Шерлі Називанська - один рік, Катерина Янів - три роки, Марія Мавдрик - два роки, Анна Спасик від 1978 року до сьогодні.

Джерела: Пропам'ятна книга у П'ятдесятилітній Ювілей Української Католицької Парафії св. Духа 1984 р.
Відділ Ліги Українських Католицьких Жінок Канади при Парафії св. Духа
ЛУКЖ - Начерк історії ЛУКЖ Торонтонської Єпархії 1945-1975 р.

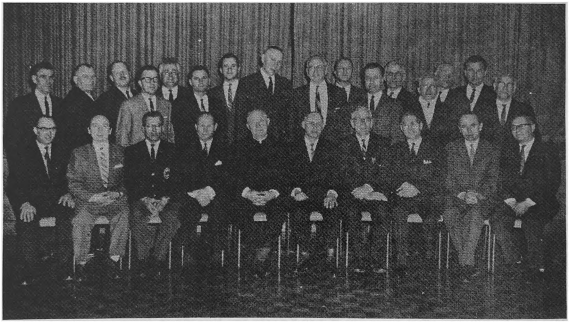
1931 Товариство Українців Самостійників - ТУС при Соборі Св. Софії

Офіційним роком заснування Товариства Українців Самостійників при Громаді Св. Софії є рік 1931, але властиві початки сягають дальше; застановившися над українським організаційним життям в Канаді бачимо того стихійного українського народу, що пильно слідкував за тим, що діялося в старім краю і на цім новім континенті й виробив собі шлях, серед всіх злиднів і недостатків до кращого духового й матеріяльного життя в новім місці поселення.

До тих перших приїжджих, що задержались в Монреалі належать брати Тюхтії, Василь Созанський, Випруки та їх товариші, а число прижіджих що раз збільшувалося. Вони читали "Діло", "Свободу", "Канадського Фармера", "Український Голос", "Канадійського Українця" й все, що виходило друкованим словом і шляхом дискусій дебат, полеміки в пресі кристалізувалася думка й хоч-не-хоч тюрилася певна "ідеологія" українця, канадця - самостійника. У висліді духової еволюції в Канаді "Товариство Запорозької Січі" й "Братство Української Православної Церкви" запросили одного з основоположників "Союзу Українців

Самостійників в Канаді" адвоката Василя Свистуна з доповіддю в памірі зорганізування відділу. Після його доповіді 30 осіб вписалися на листу членства й стали основоположниками організації, що практично мала заокруглити організаційно родину біля церковної громади в площині ідеології православного самостійницького руху по цілій Канаді. Самопошана, самодіяльність і самостійність -це гасла якими керувалась і керується організація.

Члени новоствореного відділу вибирали заряд який очолив о. Володимир Слюзар. Завданням відділу було й є більше ідейно-морального та координаційного характеру. Він, як такий, ніколи не потребував окремо проявляти велику діяльність, бо поодинокі члени відділу вже виконували працю й обов'язки в загально громадській та церковній праці, як в "Церковнім Братстві", "Запорозькій Січі", в хорах, драматичному гуртку, в Управах Рідної та Недільної, шкіл і в Надзірній Раді для СУМК та в різних інших формах допомоги Жіночій та молодечій організаціям.

Товариство Українців Самостійників, 1966 р.
Сидять: М. Гавриш, В. Ваверчак, Б. Панчук, В. Дмитрук, о. В. Слюзар, Я. Кульба, А. Запаринюк, Л. Томащук, Г. Береза, В. Мельник

Все ж таки життя приносило певні зобов'язання дій, що проходили в формі улаштовування доповідей, зустрічів з запрошеними гостями, що припадково переїжджали. Тут можна було б вичислити цілу плеяду, а між ними адвокат Петро Луцишин, сенатор Іван Гнатишин, посол Микола Мандзюк, адвокат Юліян Стечишин, суддя Михайло Стечишин, редактор Іван Сирник, суддя Іван Дікур, посол Михайло Лучкович - це деякі з тих перших діячів української Громади, що здобули певні становища в загально-канадському житті.

Відвідували Монреаль і гості з Европи - генерал Володимир Сікевич, професор Дмитро Дорошенко, Президент УНРеспубліки в екзилі Микола Андрійович Лівицький та інші.

Одним із завдань відділу - бути зв'язковим та речником на різних з'їздах, конференціях самостійницького руху східньо і всеканадських і саме тому члени цілої родини самостійницького руху - мужчини, ТУС і жінки, С.У.К. і молодь, СУМК, їздили до Торонта, Вінніпегу, Саскатуну чи інших міст, де відбувались звітування з праці, пляпування, дебати, дискусії на тему біжучих подій. Час-від-часу відбувалися такі з'їзди і в Монреалі. Тоді приїжджали

делеґати з інших міст Канади. Все це дуже корисно впливало на цілу працю в Канаді, як церковну так і світську. В Монреалі відбувся крайовий з'їзд у 1936 році, а в 1948, 1964 і в 1970 році відбулись з'їзди Східньої Канади.

Одним із великих плюсів Самостійників в Монреалі було створення Кредитової Спілки ім. Івана Мазепи в 1955 році. Вони взяли керму в руки, поставили солідну базу для успішного розвитку й так церковна громада послуговується своїми власними грішми й таким чином розбудовує економічне життя одиниць і громади. Дирекція Кредитової Спілки сьогодні складається виключно із осіб, що народилися в Канаді і перебрали керму від своїх батьків.

Союз Українців Самостійників, як координаційне тіло трьох організацій, (ТУС, СУК, СУМК) був одним з перших організацій, що бачив потребу координаційної акції всіх Українських організацій на терені Монреалю в політичних справах, що були пов'язані з долею українського народу на рідних землях. Вже в 1931 році створено в Монреалі спільний комітет політичної акції в якій входили крім СУС, УНО, Товариство "Просвіта", "Союз Гетьманців Державників" а пізніше "Українська Робітнича Організація", "Українська Стрілецька Громада" й "Союз Бувших Українських Вояків". Така координаційна акція показалася успішною, бо як прийшов час організувати КУК то важких перепон зовсім не було.

Вклад праці СУС в Монреальський відділ КУК, від самого початку по сьогодні, є досить великий. Передові члени відділу безперервно займали значні позиції в управах КУК. Андрій Гукало, професор Лука Томащук, очолювали відділ а тепер Ярослав Кульба. На початках "Комітету Українців Канади" Степан Магалас уважався постійним секретарем. Отже ТУС своїм вкладом праці доказав свою свідомість конечности спільної акції для добра української громади в Канаді, для збереження української ідентичности й для допомоги нашим братам в Україні в здобутті своєї самостійної держави.

Головами відділу ТУС були: о. д-р, протопрес. Володимир Слюзар, Ростислав Жеребецький, Лука Томащук, Павло Яворський, Богдан Панчук, Ярослав Кульба, Андрій Запаринюк, Маріян Лах, Нестор Випрук, о. Ігор Куташ і диякон Євген Рудич, що 29-ого квітня 1991 року був рукоположений в стан священика.

Джерела: Ювілейна Книга 50-літнього Ювілею Української Православної Соборної Громади Св. Софії в Монреалі, Квебек 1975 р. Архівні записки п. Ярослава Кульби.

1933 Українське Національне Об'єднання - Монреаль

Ініціятивні сходини для заснування філії "Українського Національного Об'єднання" в Монреалі скликано на 19-ого серпня 1933 року. Зійшлося тоді 12 осіб - ініціяторів. Головою зборів обрано Павла Коленича, а секретарем Йосипа Чайківського. Доповідь про значення й завдання УНО виголосив Степан Малапчук. Вив'язалася дискусія, після якої присутні заявили себе ініціятивним гуртком для заснування філії УНО. Всі присутні вписалися в члени й рішили відбувати сходини кожної неділі, підготовляти реферати та приєднувати нових членів доки не назбирається їх стільки, що можна було б відбути загальні збори та вибрати управу.

Дім Українського Національного Об'єднання - 1956 р.

Час був відповідний. Після Першої Світової війни наплила друга хвиля української імміграції. Переважно були це колишні вояки й старшини українських армій і молодь, що хоч і не брала участи у визвольній війні, але перейнялася тими ідеями, що їх ця війна видвигнула. В Канаді комуністи, підтримувані Москвою, дуже розпаношилися, панувало національне й релігійно-церковне розбиття й тому гасло за відродження й єдність української громадського життя в Канаді було на часі.

15-ого жовтня того ж року відбулися загальні збори. Приїхав мгр. Василь Гультай, пояснив ближче ідеологію й програму УНО. До УНО міг вступити кожний українець чи українка, без різниці релігійного обряду чи територіяльного - регіонального походження, якщо вони під кличем "нація понад усе готові нести допомогу українській визвольній справі. На цих зборах число членів подвоїлося.

21-ого січня 1934 року заснувався відділ "Визвольного Фонду", зголосилося до нього 12 податковців. Зв'язковим був Михайло Корчовський, пізніше на його місце прийшов Григір Гис.

В цьому році скликано нараду представників українських товариств у Монреалі для обговорення громадської співпраці, щоб не перешкоджати одні одним назначуванням в той самий день імпрез. В нарадах узяли участь крім філії УНО, товариство "Просвіта", "Запорозька Січ" і "Каменярі". 1-ого серпня 1934 року започатковано школу українських народніх танців під проводом Рози Ковальської, а 12-ого вересня заснувався хор під диреґентурою Володимира Побігушки. Не дивлячись на те, що панувала депресія й загальне безробіття, члени виявляли велику жертвенність, даючи свій мізерний заробіток на організаційні й визвольні-політичні цілі та помагали утримувати своїх безробітних товаришів.

В квітні 1935 року захворів на турбекульозу основник філії Степан Маланчук, людина високоідейна, віддана організації Філія віддала його до лічниці й узяла на себе кошти його лікування. В 1936 році він помер в молодому віці.

24-ого березня 1936 року філію відвідав представник ОУН, генерал Микола Капустянський, який був головним промовцем на спільнім Шевченківськім концерті.

Цього року вибрано Комітет з трьох осіб для закупу дому. 7-ого жовтня прийнято нового дириґента, Якова Бубнюка, щоб зміцнити й поставити на вищому рівні хорову ділянку. В тому часі Крайова Екзекутива прислала до Монреалю організатора МУН Павла Юзика, пізнішого сенатора. Він не тільки ладнав справи юнацької організації, але й поміч у загальній праці.

30 травня 1937 року приїхав Омелян Сеник - Грибівський. Скликано громадське віче. Промовляв О. Сеник-Грибівський представивши положення в Україні й боротьбу Організації Українських Націоналістів. Закликав українську суспільність до праці й жертвенности на О.У.Н. 29-ого травня 1938 року прийшла жахлива новина - підступне убивство Євгена Коновальця в Роттердамі провідника Організації Українських Націоналістів й УВО. Скликано жалібні сходини й з тої нагоди улаштовано панахиду й громадську маніфестацію.

Рік 1939 почався великим духовним піднесенням: проголошено вільною Карпатську Україну. Сподівались, що іскра волі охопить полумям усі українські землі. Так не сталося. Прийшла поразка, а в вересні вибухла Друга Світова війна. Гітлер загарбав західні землі України, а большевики східні землі Польщі.

Загальні збори 28-ого грудня проходили під кличем підтримки воєнних зусиль Канади. Світові відносини неприхильно складалися для української справи. Отже звернено увагу на зміцнення позицій в Канаді 16-ого травня 1941 року Олександер Кошиць відвідав Монреалі. Приїхав на запрошення УНО й мав тут доповідь. Увесь український Монреаль зійшовся привітати славного дириґента й композитора. В цей час дириґентом хору УНО був Йосиф Марценюк 1939 -1942 року. Після нього ведення хору перебрав Павло Шульга до 1944 року. Тоді вперше переорганізовано хор, як окрему мистецьку одиницю при філії УНО з власною Управою, а її першим головою упродовж чотирьох років був Степан Чабан. Від 1944 року до

1949 року диригував хором професор Богдан Ковальський, безкоштовно, щоб заощадити філії грошей, потрібних на закуп і сплату домівки. Кілька місяців у 1945 році, коли професор Богдан Ковальський був перешкоджений, хор провадив професор Володимир Грицай. 20-ого квітня 1944 року відвідав Монреаль голова Крайової Управи УНО інж. Володимир Косар, який на ширших зборах мав вичерпну доповідь про події на українських землях.

У 1944 році Крайова Екзекутива проводила важливу й корисну акцію засновування кредитових кооператив. Тоді засновано й при монреальській філії УНО Українську Національну Кредитову Спілку.

27-ого вересня 1944 року несподівано помер св. п. Олександер Кошиць.

На річних зборах голова Теодор Білик підніс справу купна власного дому. Філія примі-щувалася в домі при вулиці Принц Артур. Цей дім купили польські ветерани й конче хотіли витиснути звідти Українців. Трапилася добра нагода. Будинок на розі вулиць Сейнт Льоран і Принц Артур, був на продаж і його закуплено. Почалась збіркова акція на дім. Члени відгукнулися дуже щиро. Не тільки складали пожертви, але й давали свою працю, щоб зменьшити видатки. Прикладом послужили фахові столярі - Іван Розвадівський, Степан Дедів та Онуфрій Притуляк - що своєю безплатною працею переробляли устаткування для нової домівки.

Хор "Україна" при УНО, диригент Нестор Городовенко, акомпаніяторка Люба Жук, 1955 р.

Прийшов час, що справу боргу прийшлося відсунути на другий пляц, а звернути увагу на справу опіки й допомоги десяткам тисяч українських скитальців в Европі, що не хотіли повертатися під московський терор. Взято гіпотечну позичку в "Українськім Народнім Союзі" на 20, 000 долярів, щоб вирівняти всі витрати в зв'язку з куплом дому.

Почалась масова імігрaція так званих ДіПі - "дісплейст персонс" до Канади. (Українці творили львину частину). Шлях приїзду нової імігрaції провадив через Монреаль. Незабаром нові імігранти почали користати з гостинної домівки УНО, що стала одним з місць зустрічі, порад і помочі. В 1948 році звітовано на річних зборах, що відбуто дев'ять прийнять для новоприбулих і три бенкети. Відкрито для них курси англійської мови. В листопаді відбулося

в домівці УНО віче в справі підтримки для "Осередку Української Культури й Освіти" . Промовляв д-р Михайло Маценко, зібрано на осередок 416.83 долярів. В цій справі слідували доповіді д-р Сілецького, Володимира Гірняка й магістра Василя Гультая.

На річних, загальних зборах звітовано, що цей рік був дуже працедайний, число членів зросло до 80, виголошувано доповіді, відбуто п'ять концертів чотири Академії в Рідній Школі навчалося 33 учнів. На "Новий Шлях" зібрано 933.00 долярів. Визвольний фонд нараховував 118 членів.

В 1949 році Крайова Екзекутива спровадила з Европи славного диригента Професора Нестора Городовенка, що зразу енергійно взявся за працю й під його проводом мішаний хор "Україна" став високовартісною мистецькою одиницею.

В іншій діяльності філії було рекордове число 32 забав з танцями, що давали змогу зустрічей молоді й приносили фінансовий прибуток. Дуже справно діяв драматичний гурток під режисурою Богдана Сенишина.

В часі ділового 1950 року долучено до управи УНО голову Батьківського Комітету Рідної Школи як референта шкільництва.

Звіти на загальних зборах 14-ого Січня 1951 року ствердили задовільність праці в усіх ділянках, але помічалися деякі тертя між давнішими й новішими членами, як наслідок довго-літнього їхнього життя серед інших умовин, але це були другорядні непорозуміння. Однак вже тоді доволі песимістично бринів звіт звязкового до МУН - Б. Сенишина що четвертина членів відділу виїхала з Монреалю, а половина що лишилася, не брала участі в праці. На сходинах пересічно було вісім осіб і говорили між собою виключно англійською мовою. Цей мінорний тон звітодавця заставив членів філії оточити молодь спеціяльною опікою, бо в час війни ця ділянка була занедбана.

Слідували роки розвою, збільшення членства, посиленої культурної праці. Доповідачами були члени філії й запрошені гості. В школі вчилося 112 дітей, відбувалися проби хору, виступи на різних оказіях, проби драматичного гуртка, навчання народніх танків.

Щораз тісніше ставало в старому приміщенню. Прийшлося плянувати, розшукувати нове приміщення. Почалась акція сплати старого боргу, роздано підписані листи до збірки. 11-ого червня 1956 року вже обговорювано купівлю дому на розі вулиць Фермонт і Гатчісон. З Хвилиною отримання гіпотечної позички від Народного Союзу контракт куппа підписано 30-ого жовтня.

З річних звітів пресового референта, Костя Баніта, було видно, що хоч як членство було обтяжене фінансовими зобовязаннями Філії, збиралися великі суми гроша для "Нового шляху", для "Українського Слова". Управа постаралася, що Провінційний Уряд звільнив дім УНО при вулиці Гачісон від міських податків, що дало змогу скоріше сплачувати задовження. КУК користувався безплатним приміщенням у домі УНО, а хор "Україна", теж безкоштовно співав на всіх імпрезах КУК. Члени Філії занимали провідні пости в заряді Екзекутиви УНО.

В 1962 році члени УНО делеґовані до КУК входили до Комісії виготовлення меморандуму двомовности й двокультурности, що мав великий вплив на працю й погляди цієї комісії.

В 1964 році Філія потерпіла велику й болючу втрату, помер професор Нестор Городовенко, великий знавець української пісні.

А 1965 року помер св. п. Андрій Мельник - другий з черги голова ПУН - організація зазнала великої втрати. Був зорганізований пропамятний вечір, щоби підсумувати вклад його праці для визвольної боротьби за українську державність.

В 1966 році диригентом хору "Україна" став добре знаний в Монреалі маестро Іван Козачок, диригент хору "Молода Україна" й церковного хору при Свято-Покровській Громаді.

Головні турботи Філії оберталися довкола дальшої сплати задовження, але при тому, не

занедбувалися збірки на фонд "Золотого Хреста" при ОУК, що займався допомогою українським політичним в'язням в СССР.

У 1967 році відбувся перший Конгрес Вільних Українців в Нью-Йорку, на якому зорганізовано світову установу під ім'ям "Світовий Конгрес Вільних Українців". У цей час, тому що з'їхалися делегати всієї української діяспори й тим самим представники ОУН, зорганізовано світову об'єднуючу організацію, яка називається скорочено ІСНО - Ідеологічно Споріднені Українські Націоналістичні Організації.

Цього року відбулася Світова вистава "Експо 67", в рамках якої відбувалися різні українські виступи, що в них брала активну участь і філія УНО.

Багато труду вклали делегати КУК, інж. Василь Захаркевич, що був у той час заступником голови і мгр. Євген Оборонів, секретар КУК. Крім того інж. В. Захаркевич очолив комітет 75-річчя поселення українців в Канаді і багато працював при редагуванні пропам'ятної книги 75-ліття.

Члени журилися й шукали способів як розбудити в молоді зацікавлення громадськими справами, бо молоді не розуміли потреби спільної праці.

В акції підтримки публікації української енциклопедії, УНО висунулося на одне з перших місць, видавши з поміж себе трьох меценатів по 1000 долярів і понад 20 жертводавців - спонзорів по 100 долярів.

В 1970 році подано від Філії меморандум до Комісії Жендрона про положення й відношення до французької мови в Квебеку.

В 1972 році Рідна Школа поширила своє діяння. Крім звичайної шкільної науки з Курсами Українознавства, для дітей дошкільного віку, зорганізовано світличку а при школі, професор Іван Король підготовляв школярів до сценічних виступів.

В 1975 році відбувся в Монреалі 25-тий Крайовий З'їзд УНО і Братніх Організацій, що причинився до ідейного піддому й організаційного пожвавлення членства.

В тому році, так як і попередніми роками, вислано делегата на конгрес КУК. Хор "Україна" дав концерт для української громади в Бостоні. На видання збірника УСС члени склали пожертву в сумі 1987 долярів. В 1976 році, на спеціяльній конференції УНО в Торонто, обговорювано справу перенесення тижневика "Новий Шлях" з Вінніпегу до Торонто. В допомоговій акції для устаткування "Нового Шляху" в Торонто, зібрано від членства Монреалю понад 6000 долярів.

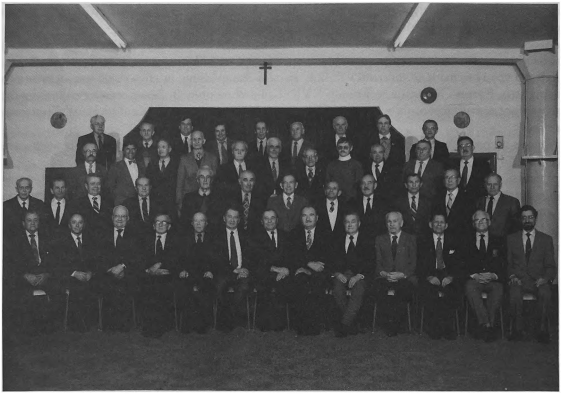
В 1977 році була велика втрата в організаційному житті - помер третій з черги голова ПУНу св. п. Олег штуль-Жданович. На невянучий вінок в світлу пам'ять зложено 5642 долярів.

В цьому ж році заіснувала прикра справа з "Рідною Школою", якою опікувалася Філія. Українці масово вибралися в нові дільниці міста й не було доросту шкільного віку в середмісті, де знаходилося приміщення школи. Прийшлося її замкнути.

Календарним порядком організаційно-культурна праця проходила з успіхом. Хор "Україна" виступав майже на всіх імпрезах КУК, а члени відділу займалися улаштовуванням імпрез і т.п. Та прийшов час, що треба було занятися різними направками, чи модернізацією приміщення; як зміна на газове огрівання, на вставлення нової підлоги, мальовання і т.п. Рік 1983 це рік 50-ліття Філії. Відзначено ту подію двома імпрезами: бенкетом і концертом. На бенкеті головним промовцем був Микола Плавюк, голова ПУН в тому часі, також був запрошений голова Крайової Екзекутиви УНО мгр. М. Ромах. Монреальська українська громада взяла чисельну участь і своєю присутністю оцінила громадську діяльність УНО. В 1984 році відзначено специфічні річниці: 40-річчя смерти О. Ольжича, 20-річчя смерти Андрія Мельника, 50-річчя смерти голови Центральної Ради професора Михайла Грушевського.

Рік 1988 це рік відзначення 1000-річчя Християнства в Україні. Пророблено велику роботу: прийшлося ознайомлювати спів-громадян, що це таки 1000-ліття України, а не Росії

Совєти ширили пропаганду, що це Росія 1000 років тому приняла Християнство. Зорганізовано спеціяльний комітет, на чолі якого став Я. Маркіза, заступник голови, КУК. Філія зложила на кошти ювілею 930 долярів. М. Височанський був фінансовим референтом. Ювілейні відзначення пройшли в надзвичайно великім духовім піднесенні.

Українське Національне Об'єднання, філія - Монреаль 1989 р.
Сидять: В. Бутковський, Т. Діметришин, З. Туз, П. Ґентало, М. Сукар, Е. Щепанюк, І. Стельмащук, М. Височанський, О. Винницький, М. Звонок, І. Лукіян, І. Сербин, Я. Маркіза

В 1990 році Я. Маркіза був вибраний головою Ради Громадянства й за добре проведену працю дістав титул "Громадянина Року" від міністерства громадянства.

В 1990 році виїмково накопичилося багато різдвяних привітів з проханням про "Коляду". Цю справу спеціяльно розглянено на засіданні управи й відповідно до потреб розділено дуже поважну суму долярів.

На закінчення варто ще раз згадати ту активну участь Філії в житті української організованої Громади Монреалю й околиці її члени займали провідні становища в відділі КУК, а за головства інж. Миколи Граба ввійшов в життя звичай вивішування українського прапору на Ратуші Міської Управи в день річниці незалежности, 22-ого січня й приняття у посадника міста Жана Драпо. Цей звичай перервався, коли відійшов Жан Драпо, але тепер, за старанням Я. Маркізи цей звичай відновлено.

Останьо, що раз більше різних річниць відзначується спільно зо всіма організаціями під патронатом КУК для цього зорганізованими спеціяльними комітетами. 1991 року розпочалось відзначування 100-ліття поселення українців в Канаді. З цієї нагоди покликаний комітет, що розробив пляп цього відзначення тут у Монреалі. Члени Філії беруть в тому участь.

Ця вся громадська праця відбувалася під керівництвом голів з дуже послідовною й жертвенною співпрацею членства. Головами були: Степан Маланчук в 1933 році, Евген

Довгань 1934-1935, Данило Мацелюх в 1936-1937, Теодор Білик в 1941-1944, Данило Мацелюх в 1947-1950 і в 1954-1955 році, Григір Гис в 1949, Степан Кутний в 1951 році, Иосип Чайківський в 1953 році - заступник Евген Мастикаш, який перебрав в короткому часі головство, Павло Гриневич в 1956 до 1958 року, Богдан Ковальський 1959-1960 Павло Генгало 1963-1966, Микола Граб в 1967 році, Василь Захаркевич в 1968, Евстахій Щепанюк в 1971 і в 1985-1987, Богдан Кошарич в 1977 році, Ігор Максимків 1980-1984 року, Іван Стельмащук в 1988 році до сьогодні.

Історія Українського Національного Об'єднання написана під заголовком "На шляху до національної єдности", щоб спільними силами йти до наміченої мети - осягнення незалежної, соборної української держави. Протягом тих всіх років Філія безперебійно, послідовно працювала в тому напрямі.

Джерела: П'ятдесять років праці УНО Канади - "На шляху до Національної Єдности 1932-1982 р. На базі протоколів доповнення секретаря УНО в Монреалі Мирослава Сукаря.

1933 Організація Українок Канади Ім. Ольги Басараб

Організація Українок Канади ім. Ольги Басараб зорганізувалась 1933 р. з жіночого гуртка ім. Ольги Басараб при Українській Стрілецькій Громаді. Перед членством тоді стояла єдина головна ціль нести допомогу поневоленій Україні. На перших основуючих зборах вибрано першою провідницею відділу Ірину Михалович. Вже від перших місяців своєї діяльності жіноче товариство Ольги Басараб виявило свою активність. Відбуто п'ять організаційних сходин, великий концерт з нагоди "Свята Матері", дві культурно-освітні вечірки й кілька вечорів спільного читання. З часом праця товариства поширилася на культурно-освітню, репрезентативну, харитативно-допомогову й господарчу ділянки.

Організація Українок ім. Ольги Басараб - 1933 р.
Перший ряд: К. Ленко, М. Чайківська, А. Білик, І. Дячун, А. Карпішка, А. Урбан, Н. Н. А. Гавліч, С. Ткач

Восени 1934 р. засновано жіночу централю під назвою "Організація Українок Канади ім. Ольги Басараб" з осідком в Саскатуні. Тоді жіночий гурток при філії УНО в Монреалі оформився в самостійну Братню Організацію як відділ ОУК. В цьому 1934 р. головою відділу була Анастазія Білик.

1935-1936 р. головою була Рожа Ковальська, що була, як пишеться в протоколах, справжнім мозком і серцем відділу.

Від самого свого існування ОУК брало живу участь у діяльності УСГ й УНО. В передвоєнному періоді і під час війни майже кожного тижня влаштовувалися театральні вистави аматорського гуртка, в яких членки ОУК виступали як аматори-артистки і як організаторки. В часі тих представлень відбувались в перервах розігравки дарованих членами речей, як вишивок, килимчиків чи тортів. Дохід висилали на допомогу дітям, вдовам чи для політичних в'язнів, розбудову преси і т.п.

Членки для заощадження гроша йшли пішки до домівки на сходини, щоб ті гроші ужити для загального добра. Улаштовувано кожнорічні концерти в честь патронки ОУК Ольги Басараб, а по війні ці академії перетворились в свята в честь героїнь, бо поруч патронки згадується і інших героїнь як: Віру Бабенко, Олену Телігу та інших жінок, що згинули в розпачі боротьби за волю України. Влаштовувано свято Матері, Різдвяну Вечерю, Свячене для всіх членів Братніх Організацій. Опікувалися Рідною школою, де учительками були членки ОУК. Приготовляли голубці, вареники й пекли різне печиво, бо знали, що з імпрез буде дохід, а це гріш, що піде на визвольну справу батьківщини чи для інвалідів українського війська. Переводять з Різдвом пов'язаний звичай "Коляди", а в часі великого посту затримують традицію писання писанок.

Відділ ОУК брав і бере участь в Крайових конференціях і Провінційних З'їздах Братніх Організацій, як також в різних контестах, як контести "Нового Шляху", "Жіночого Світу" чи ювілейних конференцій. Окремою сторінкою діяльности відділу по останній війні була допомога українським біженцям у Західній Європі. Висилали їм допомогу пачками, грішми чи виробляли індивідуальні афідавіти на їх приїзд. Була також добра співпраця з іншими жіночими українськими організаціями, що приступили до зорганізованого в 1941 р. Комітету Українців Канади, але таки найбільше прийшлося співпрацювати з Братніми Організаціями й приготовляти різні зустрічі, бенкети й прийняття. Деякі з них були: з генералом Капустянським, Омеляном Сеником-Грибівським, Романом Сушком, полковником Андрієм Мельником, членом ПУН Андрієвським, головою ПУН Штулем-Ждановичем і багатьма іншими.

1948 р. відбувся Світовий Жіночий Конґрес, у висліді якого була створена Світова Федерація Українських Жіночих Організацій.

Заходом всіх українських жіночих організацій Монреалю й околиці в 1954 році улаштовано святочну академію з нагоди 70-ліття українського жіночого руху. Ініціяторкою того святкування була Олена Залізняк, референтка зв'язків, а пізніше в 1957-1969 року голова СФУЖО.

З приїздом нової іміграції членство збільшилося, а з тим і громадська праця набрала ширшого маштабу всіх Братніх Організацій УНО. Настав розвій технології та електроніки й прийшов розвиток телевізії, що почало негативно впливати на театрально-аматорські гуртки, що допровадило до їх поступового занепаду. Продовжувалися ще наукові доповіді, літературні реферати, проби хору, концерти.

Найбільшою імпрезою Відділу був в 1973 році показ наших леґендарних та історичних постатей від 9-ого до 18-ого століття під назвою "Українка в минулому". Ці строї були запозичені з відділу ОУК з Едмонтону.

Відділ співпрацював з КУК, мав своїх делеґаток і брав участь у всіх імпрезах, що спільно улаштовувала Українська Громада в Монреалі. Співпрацювали також з загально-канадськими організаціями як Канадською Жіночою Радою, членом якої стали вже від 1956 року. ОУК

має своїх делеґаток, які видвигають проблеми - постуляти до Уряду і до НАТО в справах русифікації України, нищення її культури, оборони політичних в'язнів і дисидентів тощо. Вже в 1956 році на Конґресі Жіночої Ради делеґатка ОУК д-р Надія Небелюк виголосила доповідь про Україну, а з нагоди 70-літнього ювілею Жіночої Ради тодішня голова Стефанія Кульба улаштувала показ українських звичаїв у Святвечір, який то показ був повторений для Жидівської Добродійної Ліґи, на їхнє прохання. Ще не давно делеґатка Ольга Височанська звітувала на 90-тім Ювілею Жіночої Ради про розвій і значення Організації Українок Канади.

Заля УНО 1957 р. "Український вечір" під час Міжнародного Жіночого Конґресу спільними силами Жіночих Організацій Монреалю

Харитативна праця Відділу являється одною з важніших ділянок праці. Це моральна й матеріяльна допомога інвалідам, вдовам і сиротам від самих початків зорґанізування. Окрему увагу присвячується Відділові фонду "Українського Золотого Хреста" при Централі ОУК, що помагає політичним вязням, боронить культурних діячів, науковців, письменників і дисидентів. Відділ є фундатором Енциклопедії Українознавства, дає пожертви на "Український Визвольний фонд", на поміч Україні, "Фундацію Тараса Шевченка", СКВУ, "Осередок Української Культури і Освіти" у Віннїпезі, Український Університет в Римі, "Український Вільний Університет" в Мюнхені, на церкву в Люрді, фундацію о. Жана, фундацію Е. Василишина, Пласт, Допомогу Українцям в Польщі.

Були теж пожертви на видання творів Тараса Шевченка, Лесі Українки, моноґрафію про Ольгу Басараб, Ювілейний Збірник ОУК, пропам'ятну книгу про Олену Залізняк, твори Малицької, Юрія Клена тощо.

Крім того Відділ висилав пакунки з одягом і книжками українським родинам в Німеччині, Франції, Бразілії, Аргентіні, жертвам землетрусу в Югославії, а останньо утікачам з Польщі в Австрії.

На закінчення ще раз треба підчеркнути останню з ряду, але одну з перших по значенні - це господарську працю. Щорічні Різдвяні Куті, Великодні Свячені обіди, весняні чаї, ювілеї, імпрези з приняттями не лише Відділу ОУК, але й "філії УНО", "Стрілецької Громади" й Братніх Організацій це все праця господинь Відділу та їхніх помічниць членок ОУК, які з посвятою приготовляють і переводять всі припяття, жертвуючи не тільки свій час і працю, але

навіть самі покривають видатки на печиво для принять і базарів. Належиться їм велика, сердечна подяка.

Цю всю згадану працю виконували члени Відділу під керівництвом своїх голів, а ними були: Ірина Михалович 1933 р., Анастазія Білик 12 літ, Рожа Ковальська 1935-1936, Марія Чайківська 16 літ, М. Кальба 1940, Марія Нітух шість місяців 1943 р., Миняйлюк при співпраці з Вірою Загурак 1945, Анна Лямер три роки, Ірина Дячун п'ять літ. По три роки, Стефанія Хемій-Вікарук-Кульба, Ірина Сеник, по два роки Віра Баніт і Стефанія Звонок.

Як видно з цих даних провід ОУК, мінявся переходив з одних на других і знов повторявся. Взявши цей, додатковий до своїх щоденних справ, обов'язок, цю почесну відповідальну працю для добра свого організаційного буття й для добра української справи українська жінка виявила себе в найбільш корисному світлі.

Джерела: На Службі Рідного Народу - Ювілейний Збірник ОУК 1930-1955
Ольга Зайшла "Гляньмо в минуле".

1933 Братство Українців Католиків при Парафії Св. Архистратига Михаїла

БУК - Братство Українців Католиків при парафії Св. Михаїла виводить свої початки з часів оснування 1911 року першої української католицької парафії в Монреалі. Ще перед збудуванням храму Св. Михаїла в 1916 році існувала при новозаснованій парафії "Читальня ім. Маркіяна Шашкевича", яку потім переіменовано на "Товариство ім. Маркіяна Шашкевича". Хоругов цього товариства з портретом патрона, ще дотепер зберігається при церкві Св. Михаїла. Пізніше, коли Перша Світова війна припинила доплив і зріст української імміграції, Шашкевичеве товариство послабило свою активність. До цього ще двадцяті роки принесли церковні роздори та зацікавлення світськими організаціями.

Щойно за ініціятивою о. Тимочка ЧСВВ поновлено давніше Товариство ім. М. Шашкевича при українській греко-католицькій церкві Св. Михаїла в Монреалі. На загальних зборах цього товариства, 6-ого серпня 1933 року, було присутніх 105 осіб, а "председателем" вибрано п. Іллю Перейму, який був довгий час головою й душею Шашкевичевого Товариства.

Тим часом у грудні 1932 року основано в СаскачеванІ Братство Українців Католиків з наміром поширити його по цілій Канаді. То ж 4-ого березня 1934 року, з ініціятиви в тім році велико-посного місіонера о. Андрія Труха, ЧСВВ, відбулися організаційні збори, на яких заложено чотири відділи БУК при парафії Св. Михаїла з загальним членством 120 осіб. Це був 27-ий чоловічий відділ з 49 членами; 28-ий жіночий відділ з 38 членкинями; 29-ий юнацький відділ з 14 членами та 30-ий дівочий відділ з 19 членкинями. Жіночий відділ БУК - оформився потім в окрему жіночу організацію - сучасний ЛУКЖ при парафії Св. Михаїла, відповідно до оформлення ЛУКЖ на заході Канади у 1944 році. Завдання юнацького та дівочого відділів перебрала потім окрема організація УКЮ. У 1934 році діяльність усіх цих парохіян охоплював один БУК, якого першим головою був Босий.

У часі активности Братства 1930-их років послабла діяльність Шашкевичівців. Щойно від 18 квітня 1937 року Товариство ім. М. Шашкевича знов пожвавило свою працю коштом БУК. Так то навіть основник БУК о. Андрій Трух побачив недоцільність двох паралельних церковних організацій. На його власну пропозицію 17-ого серпня 1937 року об'єднано Товариство Шашкевича і БУК разом у БУК ім. М. Шашкевича.

Головою став заслужений Шашкевичівець Ілля Перейма, що очолював Братство наступних кількандцять років, за винятком років 1940-1942. Уже в січні 1938 р. БУК ім. М. Шашкевича урядив величавий концерт на честь 100 літнього ювілею о. Шашкевича.

Прапор Братства тих часів з портретом о. Маркіяна Шашкевича на ньому, ще дотепер уживає Монреальський відділ БУК при парафії Св. Михаїла.

Так то БУК ім. М. Шашкевича гармонійно з'єднав традицію чи не найстаршого відділу БУК у Східній Канаді.

У сорокових роках члени БУК в Монреалі разом з не-членами були надзвичайно активними в аматорському гуртку. Що-тижневі театральні вистави, концерти чи вечірки збагачували культурно-освітнє життя парафії аж до 1949 р.

Тоді, в жовтні 1949 року Перший Конгрес Українців Католиків Східньої Канади змінив назву БУК на Український Католицький Союз аж до 1955 року.

1950 р., з ініціятиви о. Іринея Назарка, ЧСВВ, пожвавилася праця УКС (БУК) у змінених формах, головно з уваги на відмінний вклад третьої імміграції в Українське життя Канади. Отець І. Назарко унапрямлював також працю нового студентського товариства "Обнова" в Монреалі. Та коли 1954 р. виїхав він до Риму, УКС припинив свою активність, хоч студентська "Обнова" продовжувала діяти. Власно, з доручення Товариства "Обнова" його член Василь Манько заініціював відновлення діяльности Братства з відновленою вже тоді назвою БУК.

22-ого квітня 1956 р., в присутності епархіяльного голови М. Поронюка та організаційного референта інж. О. Тарнавського, обрано нову управу відділу БУК при парафії Св. Михаїла очолену К. Келебаєм. Духовним асистентом БУК був тодішний парох о. Н. Кушнірик.

Братство переводило сходини з рефератами й дискутовано біжучі справи як також інші імпрези.

З часом активність Братства почала підупадати.

Щойно 25-ого січня 1976 р. приступлено з 24 членами Братства до його віднови з повною назвою Братство Українців Католиків ім. о. М. Шашкевича. У присутності епархіяльного голови мгр. Івана Лещишина та д-р Юліяна Пелеха з Торонта на місце здекомплектованої управи відділу вибрано нову, з залишенням давного голови Костя Келебая.

На наступних Загальних зборах БУК, 11-ого грудня 1977 р. Евстахій Ільчишин очолив Братство. Відділ, що охоплює тридцять братчиків, більшість яких це парафіяни Св. Михаїла, при якій Братство має свій осідок, хоч уважає себе, загально Монреальською католицькою організацією. У той час був духовним асистентом о. д-р Ігор Мончак. Братство відбуває сходини, звичайно, кожного другого місяця. Якщо на сходинах є доповіді загального зацікавлення, то запрошують ширший круг слухачів.

Братство занялося висвітленням по різних парафіях Монреалю довгометражного фільму з візитації Блаженнішого Кир Йосифа в Канаді 1967 і 1973 рр. Розпродує та поширює Українські церковні видання, як книжки, журнали й грамофонні платівки. Разом з відділом ЛУКЖ парафії Св. Михаїла Братство переводило від лютого до травня 1976 р. щотижневі гутірки "Дружньої бесіди" із старшими парафіянами і в тім же 1976 р. зорганізувало парафіяльний хор.

Кожного року члени Братства вкладають багато праці для парафіяльної оселі "Україна", зокрема в переведенні фестинів на Оселі та для Божого храму Св. Михаїла.

Братство від часу свого відновлення 1976 р. постійно переводить серед парафіян збірки на патріярший фонд і регулярно кожного року пересилає до фонду 1000 долярів.

Братство піддержує також працю Монреальської Філії Українського Католицького Університету, що від академічного року 1977-1978 діяв у приміщенні парафії Св. Михаїла.

Своєю різнородною діяльністю цей гурток тридцяти членів БУК дає великий вклад у релігійний, церковний й культурний розвиток не лише парафії Св. Михаїла, але й цілого українського Монреалю.

Джерела: "Наша Мета" середа 2-ого липня 1980 р. власність п. В. Меренюка.
Історія найстаршого відділу БУК у Східній Канаді - о. д-р. Ігор Мончак.

1934 Жіноче Товариство Ім. Лесі Українки при Тов. Просвіта Ім. Тараса Шевченка

18-ого березня 1934 р. зійшлися жінки дільниці Пойнт Сент Чарлз в домі Тов. "Просвіти" щоб заснувати свою самостійну жіночу організацію. До того часу жіноцтво входило в ряди членства Тов. "Просвіти". Почесний член товариства Іван Ониськів запросив Ольгу Василишин- Бассу переводити основуючі збори. На цих зборах вибрано заряд, головою якого стала Анна Майка. Новостворену організацію названо "Жіноче Товариство ім. Лесі Українки" при "Тов. Просвіта ім. Тараса Шевченка". Зареєстровано 31-ну членку й культурно-освітня, харитативна й господарча праця розпочалася, а "Жіноче Товариство" стало правою рукою Тов. "Просвіти" й завжди співдіяло з "Просвітою". При улаштуванні всяких свят, імпрез, забав жінки помагають, а взаміи чоловіки делегують своїх передових членів з відчитами на місячні чи спеціяльно-святочні збори. Заряд організації спроваджує також позамісцевих доповідачів. Під час місячних зборів відбувалось читання та дебати над різними статтями "Жіночої Долі" та "Нової Хати". Культурно-освітня програма уложилась в певне щорічне відзначування різних історичних річниць чи свят, як - свято матері, батька, героїнь, місяць книжки, річниці різних письменників чи письменниць. Матеріяльно підтримувано всілякі акції: визвольний фонд, політичних в'язнів, українських інвалідів, пресові фонди "Жіночої Долі", "Нашого шляху", "Молодої Просвіти", "Товариство Просвіти ім. Тараса Шевченка" й інші.

Жіноче Товариство ім. Лесі Українки при Тов. Просвіта - 1959 р.
Перший ряд: Анна Спасик-Коваль, Михайлина Майборода, Марія Стирко, Софія Бурголо, Юлія Батюк, Марія Сенкусь, Євдокія Баб'як, Марія Шустер, Анна Дутчин

Праця жіночої організації була й є дуже інтенсивна й міродайна. Протягом всіх років жіноцтво пожертвувало багато труду, а в проводі цеї праці стояли такі голови: вже згадана

Анна Майка, Евдокія Бабяк (п'ять разів), Катерина Сковронська (чотири рази), Ольга Федорик, Стефанія Дякун, Юстина Вітишин, Стефанія Шеремета (вісім разів), Магдалина Сербин, Марія Стирко (два роки), Юлія Батюк (сім років), Марія Сенкусь (десять років), Софія Петрашик (два роки), Марія Буреґа, Стефанія Шнурівська (два роки), Юлія Батюк (шість років), Михайлина Майборода (чотири роки), Анна Коваль, Марія Шустер (два роки), Стефанія Шеремета (шість років), Соня Остапчук (два роки).

Жіноча Організація була завжди активною. Делеґатки брали участь в засіданнях КУК і звітували про його працю на свої зборах та брали участь в збірних громадських імпрезах. 1964 року, в 30-ліття своєї організації відзначили п. Ольгу Бассу, як основоположницю, грамотою. Піддержували Червоний Хрест, висилали пачки потребуючим в Бразілії, Аргентині й Югославії. Взяли під свою опіку й опікуються дотепер студенткою в Бразілії. Брали участь в Українському тижні під час Світової Вистави 1967 р. Дижурили при показі історичної й народної ноші, як також демонстрували спосіб українського вишивання. Відвідують хворих членок; ввійшло у звичай відмічувати 65-літний день уродин членкинь приняттям та дарунком. З великою приємністю вітали сестру Лесі Українки, Ізидору Косач-Борисову в своїй домівці й відмічували 52-у річницю смерти Лесі Українки. В цей рік вітали кардинала Йосифа Сліпого як патріярха української католицької церкви.

У наступні роки улаштовували бінґо, показ моди, базарі, щоб придбати ґроші на висилку пачок потребуючим українцям.

Жіноче товариство має свою бібліотеку і позичає книжки до читання. 1974 р. відбулося 40-річча "Жіночого Товариства", 60-річча "Просвіти", 25-ліття священства Преосвященного Кир Ізидора Борецького й 50-ліття священства о. протопресвітера Володимира Слюзаря.

1975 р. переведено збірку на пам'ятник Лесі Українки в Торонто, посвячено прапор Українських Січових Стрільців.

1980 р. зорганізувався жіночий хор під мистецьким керівництвом маестра Івана Козачка. Цей хор брав участь в 75-літтю Тов. "Просвіта".

Жіноче Товариство ім. Лесі Українки при Тов. Просвіта 1983 р.
Перший ряд: М. Сковронська, Є. Антонюк, М. Ракоча, Софія Бура, О. Баб'як-Коваль, С. Шеремета - голова, М. Майборода, М. Стирко, М. М. Дорожовська, С. Остапчук, М. Даровська

1982 р. голова Стефанія Шеремета, п. М. Майборода, Софія Бура й М. Мавдрик беруть участь в палаці Бонаванчер у виставі українських музейних експонатів і вишивок. Дижурують в українському кіоску на виставці "50 плюс".

1984 р. Прихильниці СФУЖО разом із усіма жіночими організаціями відзначають концертом 100-ліття українського руху. Жіночий хор ім. Лесі Українки бере участь. Доповідачем запрошено голову СФУЖО - п. Марію Квітковську.

В цьому році, з нагоди відмічення 50-ліття Жіночої Організації ім. Лесі Українки, за ініціятивою голови Стефанії Шеремети, вручено грамоти п. Марії Сенкусь - як почесній голові, як також М. Ракочій, М. Стирко і М. Даровській за їхню віддану працю для добра їхньої організації.

1988 р. з нагоди 1000-ліття Хрещення України членкині брали участь в посвяченні пам'ятника Св. Володимирові поставленому коло церкви Успення Божої Матері. Також брали участь в спільних відзначеннях 1000-ліття Хрещення України улаштованих під патронатом КУК і долучились до матеріяльної піддержки. До пропам'ятної книжки подали свій привіт і знімки.

Цього року відійшла у вічність св. п. Марія Сенкусь, членка товариства від самого початку, свого часу секретарка, опісля довголітня голова з перервами, почесна голова, делегатка до КУК, дуже активна, взірцева громадська дівчина. Організація зложила на нев'янучий вінок в її пам'ять до фундації ім. Тараса Шевченка 50 долярів.

1989-ий рік був роком різних ювілеїв членства. В цьому році головою була Соня Остапчук.

1990 р. зорганізовано велике "Бінго" й весь дохід в висоті 500 долярів призначено на поміч дітям Чорнобиля. Опріч того переслано ще 200 долярів для дітей Чорнобиля, що мають приїхати до Польщі в гори на лікування. Фінансово помагають також обороні Івана Демянюка. Підтримали акцію "Дзвін" - обзнайомлюючий марш молоді в Україні.

Жіноче товариство ім. Лесі Українки співпрацює з українською діяспорою в приготовленні відзначення 100-ліття поселення українців в Канаді. В 1990-1991 рр. очолює організацію Михайлина Майборода.

Джерела: Смолоскип Освіти й життя, Золотий Ювілей Товариства "Просвіта" ім. Тараса Шевченка, 1963 р.
Додаток: Витяг з протоколів поданий п. Махайлиною Майбродою.

1935 Союз Української Молоді Канади ім. Павла Полуботка в Монреалі Ч: 94 при Соборі Св. Софії

Перші організаційні початки молодечої організації при парафії Св. Софії почалися у Рідній і Недільній школах, а в "Студентському гуртку", та в "Товаристві Молода Україна" ще до заснування СУМКу. У 30-их роках почався рух по цілій Канаді, організування молоді в один Союз.

Монреальський відділ СУМК ім. Павла Полуботка ч: 94 започаткований 1935 р. трьома провідними діячами того часу: о. Володимиром Слюзаром, Степаном Маґалясом тодішним учителем, пізніше Архимандрит Святослав і полковником Сергієм Вальдштайном. Вони вложили багато праці в приготування виховної програми. Отець Володимир навчав молодь християнської етики, історії України, православної церкви й вщіплював любов до чудової української пісні, у висліді чого Монреальські СУМКівці вигравали чаші за найкращий хоровий спів на між-провінціиних з'їздах. Степан Маґаляс навчав української мови, літератури, деклямацій. Полковник С. Вальдштайн старався з них зробити здисципліновану молодь в різних вправах. До великої міри сценічні виступи були дуже добрим чинником у вихованні української душі.

Під час Другої Світової війни до Монреальського відділу приїздили організатори, учителі, інструктори й деякі з них залишилися в Монреалі. Вони своїм досвідом і по своїй змозі вкладали багато енергії у виховання молоді. Між ними були: Василь Мельник, Богдан Панчук, Павло Яворський. Павло Яворський зорганізував в 1937 році перший з'їзд СУМК Східньої Канади.

Члени Монреальського Відділу вигравали різні нагороди вмілости: красномовства, танку, співу.

У перших початках, протягом довгого часу, у відділі практикувалося, що дівчата й хлопці мали своїх провідників. Провідники мінялися часто. Переважно вони очолювали відділ від одного до трьох років. Найдовше вистояв на своєму посту невтомний працівник Ярослав Кульба. Він став організатором, членом Провінціяльної Ради та очолював СУМКівські з'їзди.

Завданням СУМКівської організації було: виховати молодь на взірцевих громадян та добрих членів спільноти й своєї громади. Кожноразовий, ново-обраний голова складав приречення сповняти свій обов'язок точно й солідно відносно Бога і свого народу, повинуватися законам товариства, бути завжди готовим до праці для свого краю й народу.

В архівах СУМКу знаходимо велику записану діяльність цього молодого товариства. Згадаємо загально: велику частину творять концертові виступи на академіях, фестивалях, компетиціях, з'їздах, на радіопередачах, а з часом включались в церковний чи громадський хори. Відтак слідували вистави й танцювальні виступи.

Одною з важливих діляпок виховання - це активна участь у з'їздах СУС, що відбуваються по головних містах Канади. На цих з'їздах Монреальські СУМКівці беруть участь у різних змаганнях і виграють чаші, трофеї, щити й медалі за красномовство, співи, танки й деклямації

Курси релігії провідництва й українознавства для СУМКівців відбувалися літньою порою на оселі Св. Софії в Сан Теодор де Чертсі, Квебек.

В архівах СУМК ще багато подій записано, що варто хоч словечком згадати, бо це аж 56 років проминуло. І так: Святкування Року Української Православної Молоді, зимові карнавали, весняні лекції писання писанок, курси вишивання, виставки мистецтва й книжок, "Український Тиждень" на Світовій Виставі опісля участь у виставі "Людина і її світ", літературні вечірки, висвітлювання релігійних і поучальних фільмів, улаштовування "Маланки", пікніки.

З фінансових прибутків Відділ жертвував на Собор Св. Софії, на Інститут Св. Володимира, на Колегію Св. Андрея, до Централі СУМК тощо.

СУМКівці брали участь в загальних українських, монреальських відзначеннях чи акціях. З головніших згадаймо: акція публікації "Енциклопедії Українознавства", участь в Світовій виставі "Людина й її світ", в Олімпіяді 1976 р. і відзначенню 1000-ліття Хрещення України.

Відповідно до часу число СУМКівців зменшується чи збільшується, але все є надія, бо з кожним роком приходить новий доріст, який по роках випробувань своїх сил й по досвіді в молодечій організації стає до праці, а відтак і в проводі важливих українських громадських організацій.

Джерела: Ювілейна Книга 50-літнього Ювілею Української Православної Соборної Громади Св. Софії в Монреалі. 40-ліття СУМК - Монреаль 1976.

Молодь Українського Національного Об'єднання в Монреалі (1936)

1936-1937 рр. зорганізовано в Монреалі "Доріст Молоді Українського Національного Об'єднання, в скороченню МУНО. Провідником молоді вибрано Юрія Дейнеку.

Головними завданнями МУНО мало бути плекання релігійно-національно-етичних прикмет, ширення ідеї державности для українського народу, зразків української традиції, культури, самобутности. Ці останні завдання мали бути вкладом в розвиток молодої канадської культурної мозаїки.

Праця розпочалася зорганізуванням хору під диреґентурою Івана Кишинського й танцювальної групи під проводом Андрія Чайківського.

Вже в 1943 році делеґовано Михайла Орихівського на вишкільні курси у Вінніпезі. Відбували контести популярности в роках 1944-1945- 1946. Представниці Монреальського відділу були вибрані королевами - М. Ґаврилюк, Ґаня Скодінська, Стефанія Химій-Кульба.

В 1946 р. більше як сто членів взяли участь в "Українській концертовій Годині", яку очолював Михайло Орихівський.

1947 р. Михайло Орихівський і Петро Марунчак влаштували "Укренієн Кавалкейд". Маруся Білоус була вибрана королевою "дня МУНО".

Петро Марунчак їздив до Вінніпеґу на курс українських народніх танків доповнюючи науку балету у Єлисавети Ліс і Людмили Шираєвої. Він організував у Монреалі "Український танцювальний ансамбль МУНО", який пізніше переіменував на "Український танцювальний ансамбль Петра Марунчака". 1954 р. поширено спортову активність. В 1956 р. накручено фільм танцювальної групи МУНО під наголовком "Пінк Карузель".

В 1957 р. відділ святкував 25-ліття МУНО в Канаді.

В 1958 р. відбувся "Блу енд Голд Рев'ю".

Створено комісію для перевірки статуту. Ця комісія довела до деяких змін у статуті на конвенції в Саскатуні в 1961 році.

В 1960 році Управа брала участь у конвенціях в Торонті, Ошаві й Судбурі.

В 1964 році після кількох років неактивности, відділ переорганізувався вибрано головою Зенона Чайківського. Він оформив комісію для перевірки статуту й пожвавлення організаційної праці.

В 1965 році Крайова Управа МУНО загостила до Монреалю. На цих сходинах виголошено пару доповідей. П. Курилів виголосив доповідь про бандури. 1965-1966, підчас каденції Д. Стечишина, Олеся Дейнека започаткувала драматичний ґурток, а Ігор Максимків зорганізував тріо співаків.

Зенон Чайківський і Д. Стечишин брали участь у 23-ій конвенції у Форт Віліям, де Анна Сидорчук виграла першу нагороду за її промову, а другу в "Контесті Мис Укрейн".

В 1966-1967 рр. відділ активно співпрацював з Братніми Організаціями. Хор відділу, в числі шости членів, під орудою Роми Звонок, співав на Святі Героїнь, котре влаштували членки О.У.К. Під час каденції Віри Гомонко відсвяткували 30-ліття існування філії в Монреалі. Знова за головуванням Ірини Оборонів 1971 р. відзначено 35-річчя МУНО.

З тих дат видно, що праця молодечої організації почала підупадати. Причин було багато. Одною дуже важною причиною була політика квебекського уряду, що спричинював масовий виїзд молодих кадрів до інших провінцій Канади, друга причина - молодь переходила в ряди старшого ґромадянства й розпорошувалася через подружні звязки з чужинецьким місцевим населенням.

В останній пропам'ятній брошурі з нагоди 35-ліття МУНО в Монреалі Ірена Оборонів висказує свої міркування: "Молодь Українського Національного Об'єднання, відділу в Монреалі, протягом останніх 35-ти років переживала ріжні зміни. Відділ був більш або менш чисельний, але його члени ніколи не забули української традиції та не забули країни походження своїх батьків. Вони докладають усіх зусиль, щоб зберегти й розвинути українську традицію, плекати українську мову, яка є зеркалом культури української нації. Мова це акт віри в самого себе, віри в свою історію, віри в своє призначення . На її думку це одинокий правильний шлях, правильна синтеза, яка поможе в однаковій мірі бути корисна членам канадської суспільности й нести належну поміч Україні.

Джерела: Ukrainian National Youth Foundation, Montral, Quebec, March 19, 1967
Молодь Українського Національного Об' єднання - 35-річчя, 28-ого березня 1971 р., Монреаль.

1937 Союз Бувших Українських Вояків Армії Української Народньої Республіки в Канаді

"Союз Бувших Українських Вояків УНР в Канаді" засновано 1936 р. в присутності 30-тьох осіб, а 1937 р. канадська влада затвердила статут. Держаний чартер давав можливість широкого розвитку. На перше місце висувалася опіка над українськими ветеранами й їх родинами. Першим комендантом до 1939 р. був Кирило Редкевич.

На тих перших організаційних зборах обрано й Генеральну Управу СБУВ, яку очолив полковник С. Вальдштайн, а начальником Генеральної Управи був хорунжий С. Маґаляс (пізніше ігумен). Після цього розпочалася жвава організаційна праця й по других місцевостях Канади. Наприкінці листопада 1938 р. СБУВ мав вже чотири станиці а 18 окремих уповноважених у різних містах Канади й 21 у США.

Друга Світова війна, на деякий час перервала організаційну працю, але в повоєнному часі склад Монреальської станиці замітно збільшився.

1952 р, в листопаді відбувся перший з'їзд членства СБУВ в Торонто. Тоді ухвалено, що після 16-літнього Монреальського періоду, Генеральна Управа переходить до Торонта. Головою обрано генерала Михайла Садовського.

Від того часу з'їзди членства відбувалися кожних три роки. Другий з'їзд відбувся в березні 1956 р. Генеральну Управу очолив сотник Іван Яніщевський. В 1959 р. відбувся третий з'їзд, а 1962 р. четвертий. Головну Управу очолив сот. Іван Липовецький. 1953 р. СБУВ принято до Комітету Українців Канади. 1959 р. почав виходити Бюлетень СБУВ, що став інформативним джерелом про життя Українського вояцтва.

Союз Бувших Українських Вояків Армії УНР - 1974 р.
Перший ряд: О. Хоменко, о. д-р В. Слюзар, Й. Савчук, добр. Л. Слюзар, Я. Редчук

В Генеральній управі СБУВ постала ініціятива нагородження Учасників Української Визвольної Боротьби спадкоємним Воєнним Хрестом. Відповідний проект роботи М. Битинського, затверджений ухвалою Президії Української Національної Ради ввійшов в життя на величавій ювілейній зустрічі українського вояцтва на оселі "Київ" біля Торонта 21-ого серпня 1961 р., де відбулося перше урочисте й прилюдне удекорування Воєнним Хрестом перших 32-ох побратимів, між ними й членів Монреальської Станиці.

Перша Станиця в Монреалі, помимо своїх стисло організаційних завдань та обов'язків, завжди щиро ставилися до загально громадських і церковних потреб. За її ініціятивою й стараннями придбано 1962 р. ікону Матері Божої, роботи мистця полковника Володимира Мошинського, а 1963 р. придбано ікону святого чудотворця Миколая. Дещо пізніше Станиця подарувала Голготу, розп'яття Ісуса Христа, також роботи сот. Володимира Мошинського і святу Плащаницю, яку виставляється кожнорічно під час Страсного тижня у Храмі.

Як вже було згадано, першим командантом Станиці був Кирило Редкевич, відтак були полковник Сергій Вальдштайн, хорунжий Степан Магаляс, підполковник Юрій Ордоновський, сотник Володимир Мошинський. Опріч Комендантів була функція справників, яка була рівнозначна з функціями голови. Ними були: Дмитро Братюк, Іван Стрілецький, Степан Підвисоцький, О. Клим, Олекса Хоменко, Йосиф Савчук.

З відходом у засвіти Йосифа Савчука перестало існувати звено Монреальської Станиці Союзу Бувших Українських Вояків Армії УНР.

Вічна Їм Пам'ять.

Джерела: Ювілейна Книга 50-літнього Ювілею Української Соборної Громади Св. Софії в Монреалі, відділ Союз Бувших Українських Вояків стор. 433.

1939 Український Братський Союз в Монреалі

Перший відділ Українського Робітничого Союзу зорганізовано в Монреалі 1939 р. Тоді почав свою працю відділ УРС ч: 294, який прибрав собі ім'я "Злука". Першим головою був П. Дорожовський. Цей відділ існує до сьогодні.

В цілому Монреалі (разом з Ляшін) на сьогодні начислюється 290 членів, які організовані в 4-ох відділах. У час свого розквіту, особливо під час припливу української імміграції кінця 40-их та на початку 50-их років округа нараховувала понад 1000 членів та мала 9 відділів.

У червні 1950 р., після XII-ої "Головної Каденції", організувався в Монреалі "Міжвідділовий Комітет" для відсвяткування 40-ліття існування УБС.

В склад цього комітету ввійшли голови та секретарі усіх місцевих відділів та деякі активніші члени й з поміж них вибрано екзекутиву комітету. Тому, що життя вказало потребу і доцільність дальшого існування такого комітету для координування організаційної громадської праці в терені, та для репрезентації назовні, уложено окремий правильник, в якому уточнено назву комітету - "Координаційний Комітет Відділів УБС (тоді ще УРС) в Монреалі та накреслено рамки його діяння. Напротязі всіх років свого існування цей комітет сповняв свої завдання як міг та як на це позволяли місцеві обставини. Обов'язки голови комітету виконували, на початку, на зміну, С. Підвисоцький та В. Грицай. Заходами комітету влаштовано декілька Союзових імпрез, кілька місцевих конференцій з представниками Головного Уряду УБСоюзу, як теж Комітет брав участь у всіх конференціях канадських відділів, що відбувалися в Торонто з метою вирішення важливих актуальних Союзових справ на терені Канади.

Пізніше Комітет прийняв назву "Координаційний Комітет Злучених Відділів УБС в Монреалі". Головою цього відділу є О. Ромас, а секретарем б. Балицький.

З Монреалю був першим головним радним з 1954 до 1958 року Степан Підвисоцький. На 16-ій Конвенції в 1966 р. був вибраний головним радним Анатоль Білоцерківський, а в 1970 році, на 17-ій Конвенції він був вибраний заступником голови УБС на Канаду і виконував цю функцію до Конвенції в 1982 році, коли більшістю голосів 20-ої Конвенції на заступника голови на Канаду обрано Петра Родака з Торонто.

В своїй праці Союз зустрічався з певними труднощами через те, що називався "Робітничим". Багато уявляли його комуністичним. Навіть у деякій пресі появлялися відкриті обвинувачення. В боротьбі проти цих наклепів виступали Союзова газета "Народня Воля", та

голова Союзу, Антон Батюк, колишній вояк за самостійність України в час Визвольних Змагань на різних святкуваннях.

Нарешті, на 19-ій Конвенції Союзу в 1978 році назву Українського Робітничого Союзу було змінено на "Український Братський Союз" і тим самим вибито зброю з рук тих, хто в назві "Робітничий" бачив якусь політичну закраску Союзу.

Члени Українського Братського Союзу Монреальської Округи беруть активну Участь в церковному, громадському та політичному житті українців Монреалю.

Делегати Координаційного Комітету Злучених Відділів в Монреалі брали й беруть участь у праці місцевого відділу КУК. Рушійною силою УБС в Монреалі, як і в інших братських та асекураційних установах, завжди були їхні секретарі.

Сьогодні в Монреалі є чотири відділи УБС і тягар всієї праці несуть на своїх плечах секретарі цих відділів, а саме: відділ ч: 26 - "Відродження" - секретар Анна Білик, відділ ч: 289 - "Соборність" - Ірена Кроз'єр, відділ - "Злука" - секретар Богдан Балицький. Це перший відділ УБС в Монреалі заснований в 1939 році. Відділ ч: 307 - "Українська Молодь" - секретар Олександер Ромас, який очолює Координаційний Комітет Злучених Відділів УБС в Монреалі.

В зв'язку зі змінами в житті українського народу, Український Братський Союз взяв на себе обов'язок утримувати шпиталь у Києві призначений для дітей потерпілих від Чорнобильської катастрофи і тепер, по всіх відділах УБС, провадиться збірка на цю ціль.

УБС завжди готовий допомагати бідним, хворим, потребуючим, доти, доки буде мати свій Український Народний Дім, в якому та довкола якого скупчується українське життя. Ядро членів у ньому, разом з родинами та прихильниками завжди буде творити принаймні ілюзію якоїсь організації

Джерела: На щляху до національної єдности 1932-1982, Торонто 1982 р.
(а) "Ювілейна Книга УБС" рік 1960 - д-р Володимир Грицай: "Український Робітничий Союз у Монреалі" Квебек, Канада.
(б) "Ювілейний Альманах". УБС в рік 75-ти ліття Доповнив та опрацював О. Ромас

1940 Український Народний Союз

Найбільша і найстарша асикураційна братсько-допомогова інституція у вільному світі, заснована в Шамокіні (околиця твердого вугілля), у штаті Пенсільванія, США в 1894 році.

Тепер УНСоюз налічує 72, 000 членів і 65 мільонів майна.

УНСоюз видає українською мовою щоденник "Свободу", найстарший український часопис у світі, що втішається великою популярністю й розходиться по усіх континентах; англійською мовою "Український тижневик" та ілюстрований місячний журнал "Веселка" для дітей, і має гарну вакаційно-розвагову оселю для свого членства - Союзівку в Керкгонсоні, Н.Й. відбуваються різноманітні культурно-освітні програми для старших осіб, молоді і дітей.

Розвиток Відділів УНСоюзу у квебекській провінції, Канада

1. Відділ 473, ім. Юліяна Головінського, зорганізований 31-ого жовтня 1940 р. в Монреалі.

2. Відділ 465, ім. Івана Франка, зорганізований 28-ого лютого 1942 р. в Ляшінах, біля Монреалю.

Управа Окружного Комітету Відділу Українського Народного Союзу в Монреалі - 1991 р. Сидять: О. Дольницька, мгр. У. Дячук-голова президії УНС, Т. Мороз, А. Гладилович

3. Відділ 471, ім. ген. Тараса Чупринки, зорганізований 31-ого жовтня 1947 р. в Монреалі.

4. Відділ 484, "Пластовий Відділ", зорганізований 31-ого травня 1956 р. в Монреалі.

5. Відділ 448, Товариство "Самопоміч", самостійна організація, яка прилучилася до УНСоюзу 30-ого вересня 1965 р. в місті Лясаль, біля Монреалю.

До Монреальської округи УНС належить також Відділ 492 Товариство "Дніпро", зорганізований 31-ого липня 1958 р. в Оттаві, Онтаріо. У Квебекській провінції в місті Руан існує Відділ 448, "Українське Просвітнє Товариство", зорганізований 29-ого лютого 1940 р.

Кожний Відділ УНС діє самостійно і після статуту, кожного року відбуває свої загальні збори. Основними діючими працівниками відділів є їхні секретарі. Крім того, відділи об'єднані в окружні Комітети, які діють згідно з виробленим правильником.

Відділ 443 в Руан, донедавна належав до Монреальської округи, але з огляду на далеку віддаль від Монреалю, тепер належить до необ'єднаних відділів.

На день 31-ого грудня 1990 р. Монреальська Округа Відділів УНСоюзу налічує 1053 членів. Головна канцелярія і союзова преса УНС приміщується в Джерзі Сіті, США у власній будівлі.

Основна, багатогранна і заслужена діяльність УНСоюзу, не обмежується лише до праці серед наших імігрантів у США і Канаді: Український Народний Союз завжди стежив за подіями на Українських Землях, і по своїх силах впливав на життя України, допомагаючи морально і матеріяльно нашому народові на Рідних Землях у його змаганні за кращу долю, а зокрема під цю пору, коли заходять великі зміни у Східній Європі.

Джерела: З архіву УНСоюзу подала (Т. Мороз).

1940 Товариство Об'єднаних Українців Канадців (ТОУК)

"Товариство Об'єднаних Українців Канадців" організація українців у Канаді, що постала 1943 року на базі Українського Товариства Допомоги Батьківщині, заснованого в липні 1941 року. Обидва товариства були наступниками Товариства Український Робітничий Фармерський Дім (ТУРФДім) ліквідованого канадською владою 1940 р.

ТОУК слабший організаційно від ТУРФДім і не має молодшого доросту. Він діє невеликим числом його активних філій. Осідком централі був Вінніпег, опісля Торонто. Пресові органи "Українське Життя" видаване з 1941 р. в Торонто й "Українське Слово" публіковане в Вінніпезі від 1943 року.

В 1965 році злучено ті публікації під назвою "Життя і Слово", яке виходить у Торонто, й безкритично інформувало про життя в колишньому СССР; так само видається від 1947 р. тижневик "Юкреніен Канедіен" який присвячує більше уваги культурним справам канадських українців.

ТОУК користуючися мережею т. зв. робітничих домів, бібліотек, оселею в Палермо біля Торонто, веде ще деяку культурно-освітню діяльність, як хори, театральні гуртки і т.п.

ТОУК очолює Крайовий Виконавчий Комітет, який обирається що два роки на крайових з'їздах.

В Квебеку українська комуністична організація була досить чисельна. Після Першої Світової війни побудовано в Ляшінах т. зв. Український Робітничий Дім і винайнято при вул. Принц Артур домівку. Провадили культурно-освітню працю, організували хорові колективи й танцювальні групи.

1940 року, організаційна праця скупчилася в організації Товариства Об'єднаних Українців Канадців. Воно мало 19 відділів в різних місцевостях Квебеку, Нової Скотії, Оттави і в Монреалі, Пойнт Сент Чарлз, Ляшін, Вал д'Ор, Сидні Фронтенак, Сант Лоран, Руан-Норанда, Домінион і Дюпаркет. Вісім відділів було спільних, чотири чоловічих, чотири жіночих і три англомовні. Крім того були чотири клюби молоді. В 1947 році нараховувався 731 член. Освітня праця провадилася, але не була систематична. Культурно-мистецька діяльність мала кращі успіхи. Відбувалися виставки й концерти по цілій провінції. Інструктор українських національних танців, що закінчив своє навчання в танцювальній школі Василя Авраменка провадив дуже гарний чисельний танцювальний колектив у Монреалі. Товариство провадило організаційні курси, утримувало українські школи для молоді, хори, уладжувало спортові змагання гуртків за Провінційний Трофей, улаштовувало спеціяльні курси для жінок.

Товариство вибирало на з'їздах Провінціяльний Комітет. Членами були: Голова, секретар, фінансовий секретар, організаційний секретар, організаторка жінок, організатор молоді, директор освіти, директор мистецтва, директор преси.

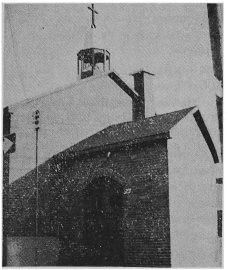
Перший такий з'їзд відбувся 15-ого і 16-ого березня 1947 р. в Українському Робітничому Домі в Ляшін, Квебек.

Від тоді проминуло багато часу. Українська Громада поділилася на ідеологічній основі. ТОУК стояв на базі комуністичної ідеології, хвалив московських поневоловачів України, підтримував всі дезінформації ширені російською партократією, колективізацію, арешти, виселювання, русифікацію, включно з твердженням, що не було страшного, насильного штучного Великого Голоду в Україні в 1933 р. Ця позиція ТОУК була ворожа для свідомих українських поселенців в Канаді, що зорганізувалися в Конгресі (Комітеті) Українців Канади. Проминали роки їхньої ворожої пропаганди, а з другого боку українці, свідомі властивої ситуації українського народу провадили усвідомлюючу акцію й ширили правду про жахливі вчинки московсько-большевицького комунізму в Україні.

Сьогодні не то, що відкрилася залізна заслона, але прийшла доба Гласності й Перестройки, а відтак і перебудови за відновлення незалежної української держави. Прийшов час для членів ТОУК побачити свою помилку.

Джерела: Енциклопедія Українознавства Наукового Товариства ім. Шевченка том 9-ий.
Ухвали і наради Першого Квебекського Провінційного З'їзду Товариства Об'єднаних Українських Канадців, Ляшін, Квебек - 1947 р.

1942 Українська Католицька Парафія Св. Йосафата у Віль Емар

Українська Католицька церква Св. Йосафата - Віль Емар

Початків організації Парохії Св. Йосафата треба шукати ще в роках 1942-1943. У цьому часі ОО. Василіяни з парафії Св. Михаїла почали збирати українських дітей по приватніх домах і там навчали їх катехизму, молитви та української мови. Таким осередком навчання дітвори став дім піонера організованого релігійного життя, Миколи Тимова, в околиці Віль Емар.

Тут виринула думка, щоб організувати недільні Богослужения. Спочатку ці Богослужения відбувалися в залі французької школи, згодом, за старанням о. Й Жана придбано невеликий кусок землі з малим будинком, який згодом замінено на капличку.

В жовтні 1943 р., за дозволом тодішнього єпископа ординарія Преосвященного Василія Ладики, Ч.С.В.В., відбулося благословення каплиці, придбаної зусиллям малого гурта вірних дільниці Віль Емар.

До 1948 року обслуговували цю громаду ОО. Василіяни. По їх відході духовну опіку перебрав о. Михайло Качмар, а від липня 1950 р. з дорученя Владики Кир Ісидора парохом Церкви Св. Йосафата став о. Іван Гаврилюк, що сповняє ці обов'язки по сьогодніший день.

Джерело: Книга 75-ліття, Монреаль, 1975 р.

1944 Ліга Українських Католицьких Жінок при Парафії Св. Архистратига Михаїла

Як звичайно при кожній парафії жіноцтво виконує велику частину суспільно-громадсько-культурно-помічної праці. При церкві Св. Михаїла не було інакше. Із споминів п. Ольги Федорик можна довідатися, що як її родина 1944 р. перенесла свою парафіяльну приналежність з церкви Св. Духа до церкви Св. Михаїла, то в той час, п. Евдокія Колянко запросила пань на чайне приняття. Увесь дохід з нього призначено на оплату пачок, які жіноцтво посилало тоді залишенцям в таборах Европи. Цього вечора п. О. Федорик запропонувала створити жіночу організацію, яка постійно дбала б про допомогу братам і сестрам на еміграції. Цю ідею одобрено й того вечора вписалось 22 членки. Гурток названо "Організація Українок" при парафії Св. Архистратига Михаїла. 1949 р. на запрошення Централі "Ліги Українських Католицьких Жінок" з Торонто, вислано делегатку Мелянію Гафтар, а потім вислухавши її інформацій переіменовано організацію на другий відділ ЛУКЖ. Сходини відбувалися кожної середи, членство збільшувалося. Кожного тижня висилали 20 по 20 фунтів посилок до різних місцевостей в Австрії й Німеччині, за які приходили листи подяки, що додавало охоти до праці.

Почали приїзджати з переселенчих таборів самітні дівчата й влаштовувалися як домашні помічниці. Для них улаштовувано кожної неділі розвагові сходини й тому почались старання, щоб домашня прислуга мала вільну неділю; вранці бути в церкві, а по полудні на жіночих сходинах. В цій справі допомагав жіноцтву о. Севастіян Шевчук, ЧСВВ.

З Централі ЛУКЖ приходили обіжники, що насвітлювали напрямні діяльности й давали поради й вказівки.

1950 р. Преосвященний Владика Кир Ізидор Борецький заснував в дільниці Монреалю, Роземонт, парафію Успення Божої Матері, тоді на загальних зборах розділено ЛУКЖ на два відділи. Головою ıри церкві Св. Михаїла обрано п. Марію Грицюк, а при церкві Успення Божої Матері м. Ольгу Федорик. Всі важніші імпрези відділи влаштовують разом. Для кращого закріплення співпраці створено 1952 р. за дорученням Єпархіяльної Екзекутиви ЛУКЖ з Торонто Комітет Зв'язку Праці ЛУКЖ. У склад цього надрядного тіла входять усі голови й секретарки поодиноких відділів. Комітет відділів скоординував та оживив співпрацю поодиноких відділів.

До зовнішньої праці слід зачислити участь у з'їздах, на які висилано делеґатів.

Після розподілу в відділі залишилось 30 членок. Сходини відбувались двічі в місяць, а то й частіше в разі потреби. На святочних сходинах виголошуються реферати до змісту свята. Відділ закупив книжки для себе, для створеного відділу на Розмонті, для дівочого Інституту в Анкастері. Відділ пренумерує "Нашу Мету" й журнал "Жіночий Світ".

Великим зусиллям, дивившися з перспективи часу, було зорганізування 1952-1953 років Сезонового Дитячого Садочка під опікою кваліфікованих виховниць Наталії Бродович та Марії Солонинки. В той час було велике число дітвори дошкільного віку, переважно нових іміґрантів, яких родичі мусіли працювати й потрібна була стала, цілоденна опіка. Хоч цей садочок не мав тоді сталого приміщення, виховниці поборювали всі перешкоди й працювали без жодної винагороди.

Харитативна праця велася в двох напрямках: зовнішньому й внутрішньому. Це була поміч біженцям в Европі й зібрання грошей на перебудову церкви Св. Михаїла.

Відділ улаштовував і улаштовує й сьогодні громадські обіди, кутю, свячене, храмові відзначення і т.п.

Членкині беруть участь у спільних громадських імпрезах, що улаштовує КУК а в теперішний час ходять на доповіді гостей з України й обзнайомлюються з найновішою ситуацією в Україні.

Вся ця праця проходила при співпраці членства з жертвенним проводом товариства та порадами духовних провідників.

Головами Відділу ЛУКЖ були: Ольга Федорик, Емілія Микитюк, Марія Грицюк, Катерина Вербицька, Сільвія Савчук, Катерина Кравець, Софія Мандзюк, Марія Самборська, Марія Хархаліс, Людмила Левицька, Юлія Туцька.

Джерела: Пропам'ятна Книга з нагоди Золотого Ювілею храму Св. Архистратига Михаїла в Монреалі, 1966 р.
10-ліття ЛУКЖ - брошура щоб не пропала піонерська праця і слава - підрозділ, Перші кроки на Канадській землі - Ольга Федорик.

1944 Український Кредитово - Кооперативний Рух у Квебеку

На нових землях поселення виявилося зрозуміння кооперативного руху в організуванні кредитово-ощадностевих кас по більших скупченнях української імігрaції.

Першою кредитово-ощадностевою інституцією була:

Українська Національна Кредитова Спілка

В 1944 році при Українському Національному Об'єднанні зорганізувалась кредитово-ощадностева інституція, що тоді містилась при вулиці Принц Артур Схід ч: 57, яку відтак перенесено на Принц Артур ч: 7 захід до свого власного дому. В 1956 році закуплено новий, більший будинок при Гатчісон ч: 5213, куди перенесено Кредитову Спілку 1957 р.

Українська Національна Кредитова Спілка

При кінці 60-тих і на початку 70-тих років велике число українців перенеслося в новіші дільниці Монреалю й зайшла потреба мати в тих околицях своє представництво; тому, Кредитова Спілка закупила 1982 р. дім на розі вулиць Бобієн і Бульвар Сент Мішель і туди перенесено головне бюро Української Національної Кредитової Спілки, залишивши старе приміщення як філію.

Опріч того У.Н.К.С. утримує свою філію при Товаристві "Просвіта" ім. Тараса Шевченка на Вердон.

Другою, в хронологічному порядку, була:

Українська Народня Каса

1953 року зорганізувалась при організаціях Визвольного Фронту при вул. Бетґ ч: 51 захід, кредитова інституція яка приняла ім'я Українська Кооператива Ощадности й Кредиту. Відтак вона була перенесена до закупленого дому при вул. Дулют схід ч: 120 й переіменувалась на У.Н.К.

Українська Народня Каса

1975 р., після посвячення Дому Молоді, Українська Народня Каса перенеслась до нового приміщення в Домі Молоді. З огляду на те, що частина уділовців залишилась мешкати в середмістю закуплено дім при Бульварі Сент Лоран, де примістили філію Української Народньої Каси.

Для вигоди своїх уділовців, урядник Каси обслуговує клієнтів в неділі після Богослуження в приміщенні парафії Успення Божої Матері. Також заложено філію Каси в парафії. Св. Василія в Ляшін.

Українська Кредитова Спілка Ім. Мазепи при Соборі Св. Софії

Третьою кредитівкою в хронологічному порядку її заснування являється Кредитівка при вулиці Дельормі в приміщенні парафії Св. Софії названу Українською Кредитовою Спілкою ім. Мазепи. Цю кредитову спілку зорганізували в 1955 році. В 1962 році після посвячення Собору Св. Софії при Бульварі Сен Мішель, ріг Бельшас вул. перенесено її до нового приміщення парафії Св. Софії де вона знаходиться по сьогоднішний день.

В 1975 році злучено кредитівку "Київ" що заснувалася при церкві 1963 році при Свято-Покровській парафії до Кредитової Спілки ім. Мазепи.

Всі три кредитово-ощадностеві кооперативи належать до Кооперативного Руху Народніх і Економічних Кас Дежардена в Квебеку й підлягають їхнім приписам їхньому контролю.

Всі вони, за майже пів століття, зробили великий поступ, зросли фінансово, придбали велике довір'я не лише своєї клієнтелі, але й признання ревізорів Централі Дежардена, як також і провінційних контролерів за поступову, вмілу й добру організацію праці.

Однак, незважаючи на гарний ріст числа нових членів і активів, усвідомлюємо, що відносно малий відсоток нашої іміграції є членами наших кредитівок, а мусимо ствердити, що стан майна кредитово- ощадностевих інституцій значно зріс і доходить до понад 65 мільйонів, як також варто підкреслити, що користі для української Громади великі, бо коло пів мільйона було уділено нашими інституціями на різні українські культурно-освітні цілі.

Всі Українські кредитівки належать до Української Кооперативної Ради Канади й посередньо до Української Світової Кооперативної Ради, яка вибирає свою Президію, відбуває в статутом приписаний час засідання, на яких обговорює біжучі питання української кооперації й тоді повідомляє своїх членів про переведені наради й порушені проблеми.

Джерела: Ювілейні книжки організацій при яких зорганізувалися кредитівки.

1946 Союз Українських Канадійських Ветеранів Український Відділ Королівського Канадійського Легіону ім. Гетьмана Івана Мазепи ч: 183

Історія українського відділу "Королівського Канадійського Легіону" почалась спонтанно без вказівок чи спонукань будь-кого. Більшість членів були з рядів СУМК (Союз Української Молоді Канади), МУН (Молоді Українські Націоналісти), УКЮ (Українське Католицьке Юнацтво), що перебуваючи тоді в рядах канадської армії створили самі Українським Різдвяним З'їздом в Манчестері 6-ого, 7ого січня 1940 року СУКВ ("Союз Українських Канадійських Вояків" за морем), а вже влітку того самого року набули свою власну домівку в Лондоні, яка стала місцем зустрічей й організаційного життя українців в Англії.

Ці самі вояки, що по війні повернулися до Канади організували в порозумінні з КУК ("Комітет Українців Канади") Канадську Допомогову Місію.

Згадуючи події тих років знаходимо зародки організації що з закінченням війни 1945 р. переродилась у ветеранську організацію, члени якої в більшості перебували останні місяці війни в Англії, беручи участь в різних зустрічах СУКВ за морем.

В Монреалі СУКВ почав свою організаційну працю 30-ого березня 1946 р. Про це довідуємося з першого числа газети СУКВ, що ознайомлювала з організаційною поїздкою Івана Юзика, під час якої він зорганізував одинадцять відділів СУКВ, між ними й в Монреалі.

Збори відбувалися в приміщеннях церков Св. Софії й Св. Михаїла, "Просвіти", УНО-УСГ. Спочатку Лука Томащук і Стефан Клемчук на-зміну виконували обов'язки голів, а Павло Яворський секретарював. Першим головою відділу був д-р Стефан Клемчук, а Легіону Іван Шеремета. З часом почалась мова про створення осібного відділу Українського Канадського Легіону. З тим були пов'язані певні формальності. Потрібно було мати певне

число членів, щоб одержати чартер осібного відділу легіону. До Легіону могли належати тільки ті ветерани, що були добровольцями. Іншою категорією були ветерани, що були примусово покликані. Вони могли служити тільки в Канаді, а як і прийшлося відбувати службу в Європі, то їх не можна було посилати на фронт. Їх називано "Замбі".

Ці формальності викликали між членами "Союз Українських Канадійських Ветеранів" певні непорозуміння. Моральна поміч о. Володимира Слюзара помогла устабілізуватися і діставши чартер 1948 р. відділ зорганізувався й багато з тих тодішніх членів залишилися й до сьогодні

Союз Українських Канадських Ветеранів, Український відділ Королівського Канадського Легіону ім. Гетьмана Івана Мазепи ч. 183

Найбільше труду для створення Монреальського відділу Легіону доклав В. Весоловський, основоположник і довголітний член управи - касієр, а для самого існування багато старань положив і підсилив організацію прибулий тоді Володимир Вікарчук. Він став головою відділу й очолював його протягом 15-ти років за що отримав медалю заслуги за виконання гонорової праці

Осінню 1947 р. улаштовано дуже успішний бенкет. Запрошено федерального посла, також ветерана, достойного М. Префонтена з Манітоби, як головного промовця.

Відділ висилав свого представика на паради Крайової Управи в Вінніпезі. З часом членство збільшилося. Членами відділу були ветерани різних формацій і обох віровизнань. Капеланами були - по одному - від кожного. Засідання відбували раз на місяць. Засяг зацікавлень і праці поширився. Ухвалювано нагороди для молоді, що відзначалися високими оцінками в науці. Приділювано трофеї Івана Мазепи й Григора Орлика разом з грошовими стипендіями, градуантам Квебекських середніх шкіл, що виказали відмінні осяги в загальному навчанні, а спеціяльно на курсах українознавства. Опріч того СУКВ нагороджував і своїх членів за віддану працю для громадянства, як також вручав плякати для посторонніх, що в якийсь спосіб відзначилися для канадського громадянства.

Членами СУКВ можуть бути особи, що в певному часі свого життя були готові послужити своїй батьківщині Канаді й навіть віддати своє життя в обороні високих ідеалів свободи, рівноправности й справедливости. Кожний член був зобов'язаний підпорядкуватися

всім приписам статуту, якого одною з головних точок є спішити з поміччю своєму ближньому, що знайшовся в менше щасливих воєнних обставинах і поніс фізичні ушкодження.

Відділ активно співпрацює з іншими українськими ветеранськими організаціями в рамках Координаційного Комітету створеного 1979 році, "Раду Українських Комбатантських Організацій".

Члени Станиці беруть участь кожного року 11-ого листопада разом з іншими ветеранськими організаціями в Канадському святі для вшанування полеглих біля пам'ятника незнаному воякові в Монреалі, а під час Зелених Свят беруть участь в цвинтарних відправах.

Жіночий відділ Українських Канадських Ветеранів

Головами Станиці були: Після В. Вікарчука - Ярослав Кульба, опісля Богдан Панчук, Маркіян Лах, М. Гавриш, Петро Прокопів. На сьогодні головою є Маркіян Лах.

1953 р. зорганізовано жіночий відділ, який щойно 1978 р. вибрав осібний чартер. Члени жіночого відділу опікуються хворими, відвідують ветеранські шпиталі, жертвують на добродійні цілі, помагають потребуючим родинам. Девіза приязного, товариського співжиття, поміч ближньому просвічує в їхніх щоденних життєвих починах.

Джерела: Ювілейна Книга 50-літнього Ювілею Української Православної Громади Св. Софії в Монреалі, відділ: Український Відділ Королівсько-Канадійського Легіону ч: 183, стор. 452.

1945 Ділянка Спорту

Спорт - це ділянка громадського життя, що відіграє важну ролю в життю кожного народу. Не інакше було й з українськими поселенцями. Вони пам'ятали народню приповідку: "В здоровому тілі - здорова душа".

Першу згадку про спортову діяльність в громадському житті Українських поселенців знаходимо в промпам'ятній книзі Товариства Просвіти "Смолоскип освіти й життя". Там пишеться, що в роках 1937- 1939 оживилась сопортивна діяльність спортового комітету "Молодої Просвіти".

Ужито слово "оживилась" - це значить, що спортова діяльність була й розвивалась. Дальше читаємо, що "на бажання молоді, голова Іван Обух, пояснив, що ділянка спорту, на якій молоді так залежить, буде якнайкраще полагоджена й кількість потрібного на ту ціль гроша, не буде ніким обмежена".

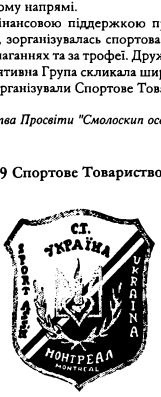
Після того розвинулась досить оживлена спортова діяльність. Було 15 змагань, з того 5 вигранних. Дружина бескет-болу здобула чемпіонат Монреалю. 1945 р. Спортовий Комітет "Молодої Просвіти" звертався до управи КУК в Монреалі створити одну велику, репрезентативну спортову дружину з усіх молодечих організацій цього міста. Одначе ніяка організація не виявила свого зацікавлення в тому напрямі.

Весною 1949 р. заходом і фінансовою піддержкою православної парафії Св. Софії й Товариства "Просвіти" на Вердан, зорганізувалась спортова дружина "Дніпро". В цім сезоні дружина брала участь в Лігових змаганнях та за трофеї. Дружина проіснувала тільки один рік.

20-ого листопада 1949 р. ініціятивна Група скликала ширші збори спортовців і любителів спорту й вже на статутовій базі зорганізували Спортове Товариство "Україна".

Джерела: Ювілейна Книга Товариства Просвіти "Смолоскип освіти й життя"

1945-1949 Спортове Товариство Україна

На основних зборах ініціятивної групи 20-ого листопада 1949 р. обрано перший провід, в склад якого ввійшли: Ярослав Сербин - голова, сотник Ярослав Кульба - заступник, Олена Бучацька - секретар, Євген Орищук - скарбник, Юрій Бучацький - спортовий референт для мужчин, І. Шумська - спортовий референт для жінок, Юрій Фотій - господар, Є. Мастикаш - вільний член.

Спортове Товариство Україна поставило собі за мету плекання різних родів спорту й ширення тіловиховної ідеї в теорії й на практиці серед української громади, під гаслом: "В здоровому тілі - здорова душа. Новообраний провід приступив до праці для осягнення наміченої мети. Вкоротці змонтовано ланку футболу, а згодом, із напливом ідейної молоді

зорганізувалися й інші ланки, як баскетболу для старших і юнацтва, волейболу мужеські й дві жіночі, столовий теніс та шахова ланка.

З великим успіхом розгорнула свою діяльність ланка футболу. В першому році свого існування вона вступила до Монреальської футбольної Ліги, в якій здобула мистецтво, а також чашу Рубінштайна.

В роках 1951-1952 С.Т. "Україна" змагалося в першій дивізії Монреальської Ліги, де здобуло сьоме та п'яте місце в табелі, в 1953 році третє місце, як також чашу "Чаріти Трофі", а в 1954 стає віцечемпіоном провінції Квебеку.

1955 рік завершується великими успіхами. Футбольна команда здобуває не тільки мистецтво провінції Квебеку, але також мистецтво Східньої Канади, вигравши змагання в півфіналістом провінції Онтаріо.

Два перші фінальні змагання за мистецтво Канади із фіналістом Заходу - Вестмінстер Роялс з Ванкуверу "Україна" ремісує 1:1, 2:2, а третї програє 1:3, тому стає тільки віцечемпіоном цілої Канади. В цьому ж році здобуває чашу Квебеку, пропам'ятну чашу Ст. Мек-Келляра й чашу Генрі Горкого.

В 1956 році футбольна дружина знову здобуває мистецтво Монреальської Національної Ліги, а також "Чаріти Трофі" і чашу "Карлінг Ред Кап".

Найбільшу успіху С.Т. "Україна" осягнуло в незабутньому 1957 р., коли наші змагуни, під проводом тренера й капітана д-ра Зенона Снилика, здобули мистецтво Квебеку, а після виграшу з Галіфаксом 8:2 і Віндзором 2:0 стали чемпіоном Східньої Канади. У фінальних змаганнях з фіналістом Заходу "Нортшор Юнайтед Ф.К." з Ванкуверу наша дружина перемогла з вислідом 2:1 і тим самим стала всеканадським чемпіоном футболу, здобуваючи національну чашу Канади - трофей Домінії та чашу Карлінга. Цей успіх знайшов широкий відгомін на сторінках канадської преси і приніс добру славу для нашого народу.

В 1958 р. футбольна команда знову здобула мистецтво Національної Ліги, як також 1961 року.

В 1959-1960 рр. "Україна" змагалася в рядах Інтерпровінційної Ліги Монреаль-Торонто, в якій гуртувались найкращі й найсильніші футбольні дружини, але вже з меншими успіхами.

В 1962-1963 рр. "Україна" вступає до Професійної Ліги Східньої Канади, але з уваги на великі фінансові витрати виступає з неї при кінці року.

В 1964 році наша футбольна команда знову повертається до Інтерпровінційної Ліги Торонто-Монреаль. В тому році змінено політику, бо в ряди дружини заангажовано молодих українських змагунів, бувших юніорів, що з точки погляду національно-виховного було дуже відрадним явищем. В оновленому складі дружина змагалася успішно в тій Лізі до кінця 1965 р.

1964 р. відзначено дуже величаво 15-ти ліття С.Т. "Україна" . Доповідачем був голова Української Спортової Централі Америки й Канади, Я. Хоростіль.

Починаючи від 1966 р. наша команда знову змагається в Монреальській Національній Лізі. 1966 р. вона доходить до фіналу (плей-оф) і здобуває чашу "Челендж Кап". В 1967 р. дружина юніорів здобуває мистецтво й чашу провінції Квебеку. Двох юніорів Степана Яника і Дмитра Зельмана вибрано як змагунів дружини Алл-Старс- Джуніор.

1969 рік, як ювілейний з нагоди 20-ліття, завершується знову великими успіхами. Перша команда "України" грала в найвищій т.зв. мейджер Лізі, де було 12 клюбів, які розіграли між собою по 22 змагань за здобуття мистецтва Ліги. Наша команда виграла 13 змагань, зремісувала 5, програла 4, здобуваючи 31-ну точку й перше місце в дивізії Наш воротар здобув трофей першуна Ліги. В ході дальшої боротьби "Україна" розіграла 5 змагань, з чого 4 виграла, а одні зремісувала, завойовуючи чашу Квебеку і звання мистця цілої провінції.

Як мистець Квебеку наша команда розіграла одні змагання з мистцем провінції Онтаріо "Білим Орлом" зі Садбурі, які виграла з вислідом 5:2, здобуваючи титул мистця Східньої Канади. У фінальних змаганнях за мистецтво цілої Канади програла з "Колюмбас" у Ванкувері, залишаючись тільки віцечемпіоном футболу Канади.

Гарним здобутком увінчалась також запасна футбольна дружина, яка в резервовій Лізі, де змагалось 14 клюбів, завоювала також перше місце. Мистцем стрільців цієї ліґи був змагун "України" Д. Зельман, здобуваючи 26 воріт.

У ювілейному році також успішно діяли інші ланки спортового життя, зокрема жіноча й чоловіча команди воліболу. В минулих роках ці команди були навіть мистцями у своїх ліґах.

30-ого листопада 1969 року відбувся ювілейний бенкет з нагоди успішного 20-ти літнього ювілею.

Наступні роки від 1970 до 1984 року проходять без надзвичайних подій, чи якихсь особливих успіхів. Єдиною подією був приїзд "Чорноморської Січі" з Нюярку 14-15 вересня 1974 р. з нагоди їхнього 50-тилітнього ювілею. Змагання закінчилися перемогою гостей.

В цей рік відзначено ювілейним бенкетом 25-ліття С.Т. "Україна". Оживлену й успішну діяльність проявила дружина в ювілейному 1979 р. з нагоди 30-ліття свого існування. Перша команда здобула мистецтво дивізії "Пар-Ексцеленс" і перейшла до найвищої дивізії Квебекської федерації. В сезоні наша команда розіграла 18 змагань, з чого 14 виграла. Після завзятої й напруженої гри наша дружина виграла елімінаційні змагання з вислідом 4:3 і тим самим стала мистцем Квебекської федерації. Українські змагуни здобули не тільки чашу мистецтва Ліги, але також трофеї найкращого стрільця дивізії і найуспішніших воротів цілої Ліги. Воротарем був спершу М. Кондро, який зламав руки, а на його місце прийшов З. Кіщук.

З метою відзначення 30-ліття існування Т-ва, заходами ділового комітету влаштовано 17-ого листопада 1979 р. ювілейний бенкет під час якого відзначено змагунів трофеями і пропам'ятними медалями.

Новий спортовий сезон в 1980 році започатковано весняною забавою під звуки гри оркестри "Нічна мельодія" з Рочестеру. В зимовому сезоні, в іграх "індор" фудбольна команда дійшла до пів-фіналу, а в літньому сезоні відіграла 14 ліґових змагань, з чого виграла 3, зремісувала 4. Був це переломовий сезон до гіршого, бо дружина відпала від "Ексцеленс" ліґи. В цьому році поновила свою діяльність ланка жіночої відбиванки, але вона з кінцем сезону припинила свої гри.

Дальші три роки 1981-1983, не зважаючи на те, що наші змагуни здобували чолові місця в лізі, це був початок повільного спадку успіхів з браку допливу нового дороста та з уваги на послаблене заінтересування футболом публікою.

Від 1984 року починається новий етап. Залишається активною тільки одна футбольна команда, що змагається безперервно аж до цієї пори в лізі розвагово-відпочинкового характеру. В ній наша дружина від 1984-1988 р. здобуває перше місце, а останні три роки 1989-1991 вже дальші місця.

Вкінці треба згадати тих, що вклали так багато труду, часу й грошей, будучи головами Проводу: Ярослав Сербин 1949-1951, Евген Орищук 1952, М. Андрухів 1952-1957 і 1960-1961, Я. Пришляк 1958, і. Кучарський 1959, І. Цейко 1962-1963, Ярема Савка 1964-1966, д-р Святослав Томюк 1967-1969, М. Звонок 1970 і тепер ще раз д-р С. Томюк від 1971-1991.

Минає 42 роки від заснування С.Т. "Україна" . За цей час Товариство проробило цінну роботу, зберегло велику кількість молоді при нашій Громаді, виховало її на добрих і повновартісних членів нашої спільноти, здобуло своїми успіхами популярність і славу серед канадців для України.

Стверджується однак брак припливу молодого дороста. Треба, щоб батьки оцінили належно виховне значення спорту й посилали своїх дітей й заохочували других до цього процесу формування здорових кадрів Української молоді так необхідного для нової батьківщини Канади, як і для допомоги рідному народові в його боротьбі за національне визволення.

Джерела: На базі архівів - Ярослав Пришляк.

1948 Українська Молодіжна Організація "ПЛАСТ"

Каплиця Св. Володимира і Ольги на пластовій оселі Батурин в Сават Болтон, Квебек

"Пласт" це організація української молоді для патріотичного всебічного самовиховання, а Пластова Станиця - це льокальна група організованої пластової молоді, що складається з новацтва (роки 7-12), юнацтва (12-18) і старшого пластунства (18-25), і пластунів-сеньйорів тієї самої місцевости. За віком "Пласт" поділений на чотири Улади: Улад Пластових Новаків (УПН), Улад Пластових Юнаків (УПЮ), Улад Старших Пластунів (УСП) і Улад Пластунів-Сеньйорів (УПС).

Монреаль належить до тих щасливих канадських міст, де після Другої Світової війни опинився гурт пластових ентузіястів - старших пластунів і сеньйорів, які заснували 13-ого липня 1948 р. мішаний пластовий курінь імені Гетьмана Івана Мазепи. А вже приїзд усе нових пластунів з таборів "переміщених осіб" Німеччини й Австрії дав Пластові змогу заснувати в Монреалі цілу станицю. Це сталося на перших зборах - на т. зв. Станичній Раді 2-ого січня 1949 р. Тоді вибрано провід станиці - Станичну Пластову Старшину, яку очолив її перший станичний пл. сен. Володимир Кметик.

До цього часу станичними, тобто головами Пластової Станиці, були:

Володимир Кметик 1949-1950, Омелян Кушпір 1950, Микола Андрухів 1950-1953, Микола Плав'юк 1953-1955, Богдан Мельник 1955-1956, Микола Світуха 1956-1959, Адольф Гладилович 1959-1962, Лев Винницький 1962-1964, Богдан Ковалюк 1964-1965, 1974-1977, Юрій Левицький 1965-1968, 1971-1972, Богдан Шулякевич 1968-1970, Богдан Лук'яненко 1970-1971, Андрій Роні 1972-1974, Олег Дідух 1977-1978, Андрій Кравчук 1978-1979, Ігор Гладилович 1979-1980, Богдана Мончак 1980-1982, Володимир Куліш 1982-1984, 1990-1991, Орест Дідух 1984- 1989, Надія Балуцак 1989-1990.

В склад станиці входили два коші - чоловічий і жіночий та Осередок Праці УПС. До

Чоловічого Коша належали: третє Гніздо новаків "Хлопці зеленого бору", 1-ий Курінь юнаків ім. Митрополита Андрея Шептицького й Осередок Праці старших пластунів, а до Жіночого Коша: 4-е Гніздо новачок "Пташата", 8-ий Курінь юначок ім. Княгині Романової й Осередок Праці старших пластунок. Кожний курінь складається з кількох гуртків, а кожне гніздо - з кількох роїв.

Накреслений перелік складових частин Пластової Станиці показує, яка скомплікована пластова діяльність.

Останніми роками через виїзд багатьох пластових родин з Квебеку й зменшення числа членів станиці її організаційна система упрощена - нема вже кошів (функції кошових виконує тепер голова Виховного Сектора), а замість колишніх двох гнізд, куренів і старшопластунських осередків праці є тепер одне гніздо новаків і новачок, один курінь юнаків і юначок й один осередок праці старших пластунів і пластунок.

Праця новацьких роїв і гнізда та юнацьких гуртків і куреня ведеться на їхні сходинах і збірках. Вона непомітна, але яка ж необхідна, коли пам'ятати, що Пласт - самовиховна організація. Отже треба брати в першу чергу участь у пластових заняттях, підготовлятися до пластових проб і ходити до українських шкіл. Однак, яка б інтенсивна не була пластова діяльність, що ведеться в чотирьох стінах домівки, все ж вона є тільки підготовкою до справжнього пластування, яким є життя серед природи. Тому в Пласті великий натиск кладеться на таборування й мандрівництво так, що участь у пластових таборах є передумовою приналежности юнака чи юначки до пластової організації

Чоловічий табір.
Пластова оселя "Батурин" у Савт-Болтон 1990 р.

Слід підкреслити, що фінансово-господарські обов'язки Пласту причинилися до зорганізування при ньому Пластприяту. Пластприят - це організація батьків і приятелів пластової молоді, які перебрали на себе низку важливих для Пласту господарських справ, даючи цим змогу старшим пластунам і пластунам-сеньйорам присвячувати більше уваги вихованню пластової молоді.

В Монреалі Пластприят постав у 1950 р. З того часу він тісно співпрацює зі Станичною Старшиною. На своїх зборах вибирає свою управу, якої голова входить в склад Станичної Старшини. Його головами досі були: Микола Дідух 1950-1952 і 1953-1955, Василь Бринявський 1952-1953, Омелян Бачинський 1956-1957, Роніш 1957-1962, Василь Меренюк 1962-1963, Володимир Беднарський 1963-1965, Ярослав Панків 1965-1966, Корнило Когутяк 1966-1969 і 1971-1974, Володимир Хоменко 1969-1971, Мирослава Антонович 1974-1975, Маркіян Пилат 1976-1977, Адріян Цурковський 1977-1978, Надія Балущак 1978-1987, Володимир Зеленко 1987-1991, Володимир Душара 1991.

Першим досягненням Монреальського Пласту в господарській ділянці була купівля триповерхового дому при авеню Есплянад, біля міського парку й спортових майданів, 8-ого листопада 1954 р. В цьому домі пластові заняття відбувалися на першому поверсі, де жив також сторож, і у великій залі в підвалі, а два горішні поверхи станиця винаймала приватним особам.

27 листопада 1959 р. в гірському селі Савт-Болтон біля міста Новлтон, коло 100 км на південний схід від Монреалю, закуплено 150 - акрову оселю, яку для відзначення "Мазепинського року" названо Батурин. Сміло можна твердити, що, коли б не Пластприят, то цієї купівлі не було б. Розвиток оселі, дороги, штучне озеро, інсталяція електричних проводів,

будова приватних котеджів, збудування новацького куреня "Орлик" у 1961 р., кухні-їдальні "Мотря" в 1966-1967 роках та шпиталика - це все зроблено старанням Пластприяту.

Перед купном оселі літні табори станиці відбувалися на різних українських оселях. Її перший літній табір відбувся на оселі парафії Св. Михаїла "Україна" в Лаврентійських горах 16-17-ого липня 1949 р. До часу набуття Батурина на оселі "Україна" відбулася велика частина літніх юнацьких і новацьких таборів. Іншими теренами, де в тім часі таборували пластуни були: оселя Івана Телішевського Ворохта в селі Вейл-Перкінс біля озера Мемфремаґаг (юнаки й юначки), оселя Св. Софії в селі Сент-Теодор (юначки) і Валь-Давід (новацтво).

Від 1960 р. літні табори станиці відбуваються на Батурині. В 1960 р. новацтво таборувало у відремонтованій хаті колишніх власників оселі, а від 1961 р. кожного року мають свій табір в "Орлику" . Зате юнаки й юначки завжди таборують під шатрами.

В 1955-1974 роках станиця влаштовувала також зимові лещетарські табори. Перший табір відбувся в зимі 1955-1956 р. на оселі Ворохті під командою пл. сен. Миколи Світухи й мав 13 учасників. Пізніше їх влаштовувано в селі Валь-Давід в Лаврентійських горах. В них брали участь також пластуни інших станиць, а число учасників доходило до 50-ти. Останні чотири лещетарські табори станиці відбулися в Болтон- Ґлей коло Батурина.

З уваги на те, що з часом багато пластових родин, які мешкали близько Пластового дому, поселилося в дільниці Розмонт і її околиці, цей дім в 1967 р. продано, а замість нього закуплено 21 липня 1967 р. менший, але вигідніший від нього своїм положенням і розміщенням кімнат двоповерховий будинок при вул. Дандюран, ріг 13-ої авеню; його пристосовано виключно для пластових занять.

Від 22-ого до 23-ого липня 1967 р. відбулася найбільша подія в історії Монреальської Пластової Станиці й її оселі Батурина - Міжкрайова Пластова Зустріч (МПЗ). Комендантом зустрічі був голова Крайової Пластової Старшини пл. сен. Микола Світуха, головою Ділового Комітету МПЗ - Голова Пластприяту інж. Йосиф Роніш а головою станиці, яка була

Новацький Табір "Срібний гриб"
Пластова оселя "Батурин" у Сант-Болтон 1990 р.

господарем зустрічі, пл. сен. д-р Юрій Левицький. В зустрічі взяли участь 1344 пластунів і пластунок і численні гості.

В 1978-1979 рр. побудовано на Батурині каплицю святих Володимира і Ольги, з банею в гуцульському стилі. Вона містить тільки святилище. Храм має лише піддашшя, а при вході в огорожу знаходиться дзвіниця. Проектодавцем цеї будови був Мирон Мончак, який і керував будовою. 29-ого липня 1979 р. відбулося посвячення каплиці єпископом Ісидором Борецьким в асисті Монреальських українських католицьких священиків і в присутності біля 800 пластунів, батьків і гостей. Каплицею опікується призначений Станичною Старшиною Комітет Каплиці, який від самого початку очолює пл. сен. д-р Юрій Левицький. Кожного року, в останню неділю липня відбувається на Батурині Храмове Свято Св. Володимира й Св. Ольги з різноманітною програмою, в якій бере участь пластова молодь, що в тому часі має там свої табори.

В 1988 р. для відмічення 1000-ліття Хрещення України поставлено великого дерев'яного хреста на майдані Батурина. Його посвятили 24-ого липня 1988 р. опісля спільного Молебня священики обох українських віровизнань о. д-р Ігор Мончак і о. ієромонах Ілля Фургаль.

Крім регулярних занять у Пластовому домі, літніх а раніше й зимових, таборів і прогулянок, відбуваються різні пластові свята, Кутя, Свято весни, Пластова Ватра тощо. Монреальські пластуни й пластунки беруть участь у різних загально-пластунських зустрічах - на Пластовій Січі в Грефтон (Канада) і на Вовчій Тропі (США) і в юнацьких крайових таборах. На Батурині часто таборує пластунство з інших пластових осередків Канади й Америки. 1-ого липня 1990 р. у вишкільному таборі для юнацтва "Золота Булава" на Батурині, після запалення пластової ватри, комендант табору, голова Крайової Пластової Старшини пл. сен. Орест Джулинський провів урочистий акт заприсяження гостей з України Львівських провідних членів Пласту - Ігоря Гриніва й Ореста Шота.

Щодо чисельности пластунів в Монреальській станиці, то вона міняється. В часі її початків вона мала 70 членів, в 1951 р. 149 членів, 1953 р., 153 членів, 1956 р., 172 членів, а на 31-ого травня 1962 р. 202 членів, в тому: 32 новаків, 26 новачок, 28 юнаків, 40 юначок, 34 старших пластунів, 12 старших пластунок і 30 сеньйорів і сеньйорок.

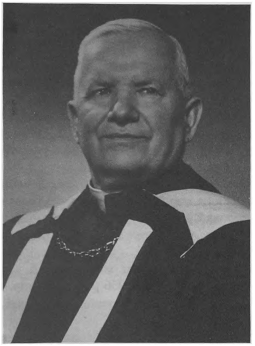
Тепер через політичну ситуацію в Квебеку багато молодих подруж виїджає а з тим маліє число членів молодіжних організацій. Це зауважується й у Пласті. І так, на 1-ого вересня 1991 р. станиця мала вже тільки 115 членів: 13 новаків, 13 новачок, 12 юнаків, 8 юначок, 23 старших пластунів, 18 старших пластунок і 28 пластунів і пластунок-сеньйорів.

Помимо того, виховна праця молоді продовжується в їхніх душах карбуються слова пластового закону, пластової присяги й славня й стають дороговказом їхнього життя. Їхня, опрацьована під наглядом виховників і пластового проводу, програма здійснюється рік-річно календарним порядком. Потішаючим явищем останніх років є деякий приріст новацтва, що забезпечує дальший розвиток пласту в Монреалі.

Джерела: Пл. сен. А. Гладилович "Пластова Станиця в Монреалі" (ПЛАСТ у Монреалі - Пропам'ятна книжка з нагоди урочистого відкриття оселі "Батурин" у Савт-Болтон, пров. Квебек, липень 1962 р.
Видання Пластприяту при Пластовій Станиці в Монреалі, 1962 р.
Пластова Оселя Батурин і Околиці. Видання Пластової Станиці в Монреалі, 1982 р.
Різні інші пластові видання та усні інформації.

1949 Відділ Україністики при Монреальському Університеті на Факультеті Гуманістики

В 1948 р. організовано славістичний відділ на факультеті гуманістичних наук Монреальського Університету. Директором цього відділу став проф. Т. Домарадзкий, польоніст. 1-ого січня 1949 р. відкрилася українська секція. Викладачами мови, літератури, культури були д-р Д. Донцов і проф. д-р Русов. З огляду на зріст числа слухачів, штаб викладачів і асистентів збільшився. 1950-1951 р. шкільного року прийшов на голову української секції о. д-р проф. М. Залеський.

о. д-р проф. М. Залеський
Голова української секції україністики при Монреальському університеті

1951-1952 р. вже п'ять кандидатів осягнуло ступінь магістра філософії.

1952-1953 шкільного року збільшився чисельний стан наукових працівників і студентів. 17-ого січня 1953 р. іменовано двох нових асистентів а саме: мгр. Василя Бринявського, асистентом при катедрі історії української церкви, мгр. Юрія Левицького, асистентом при катедрі української філології. Збільшене число студентів дало запоруку, що в найближчих роках значна кількість українців отримає дипломи магістра чи доктора філософії.

В академічному році 1952-1953 працювали такі катедри:

1. Катедра української філології о. проф. д-р Залеський, вправи вів мгр. Юрій Левицький.

2.Катедра церковно-слов'янської мови - о. проф. д-р М. Залеський.

3. Катедра "Славія орієнталіс" - о. проф. д-р М. Залеський.

4. Катедра історії української церкви - о. проф. мгр. І. Назарко ЧСВВ, вправи вів мгр. В. Бринявський.

5. Катедра української літератури і літературної критики - д-р. Д. Донцов, і пані Н. Русова, як асистентка.

6. Катедра українських перекладів - проф. д-р. Ю. Русов.

7. Катедра української культури - (проф. д-р. Ю. Русов) була нечинна через брак записів.

На семінарах студенти опрацьовували різні проблеми українознавства, а новоіменовані асистенти працювали над такими докторськими дисертаціями: мгр. В. Бринявський - "Фльорентійська унія в Україні", а мгр. Ю. Левицький - "Українська мова в Канаді".

Оплата за студії були такі: для кандидатів на доктора філософії. (16 кредитів) - 308 долярів річно, а для кандидатів на магістра філософії (08 кредитів) - 183 долярів.

З роками число студентів почало зменшуватися як також і число викладачів. 1-ого липня 1965 року прийшов великий удар для української секції. Несподівано відійшов у вічність проф. д-р. О. М. Залеський - досвідчений педагог і голова української секції. Після смерти о. д-р М. Залеського прийшов також час так званої "Тихої революції". Почали зменшувати викладові катедри, почали відбуватися лекції мови, літератури без зачислення кредитів. На початку 70-их років українську секцію цілком зліквідовано.

В 1963 році, згідно з реорганізацією, що проходила на університеті, слов'янських студій перемінено на департмент слов'янські студії, позбавлено його всякої дотеперішньої автономії

та зрівняно його в правах з іншими департаментами гуманістичного факультету. Одночасно внутрі департаменту зліквідовано окремі відділи, в тому й український. Устійнено нову програму студій на ступені Б.А., М.А., та Рн.Д., в основу якої взято русознавство як головний предмет. Крім багатьох викладів з русистики, почавши від третього року Б.А. кандидати мусіли брати також і курси із нерусистики. Між заплянованими викладами на 1963-1964 р. є теж польоністичні та українські предмети. Також повідомлено зі секретаріяту декана факультету, що кількість неросійських предметів, у тому й українських буде збільшена якщо відповідна кількість студентів бажатиме записатися на ці курси. Тим самим, дальший розвиток українських студій став залежним від кількости студентів.

Джерела: Бюлетень КУК, Рік 1-2 грудень 1963 р. - січень 1964 р. ч. 7-8.
Український відділ на Монреальському Університеті 1952-1953 р., М. Володимирович.
Проф. Т. Домарадзкий - доповнення - заокруглення.
Витинок з газети - з архіву Марії Струмінської.

1949 Відділ Наукового Товариства Ім. Тараса Шевченка

Початки Відділу НТШ у Монреалі сягають кінця 1949 і початку 1950 рр. Його заснували з ініціятиви голови НТШ в Канаді проф д-ра Вертипороха, професори та викладачі україністики Центру Славістичних студій при франкомовному Монреальському університеті. Серед них були проф. д-р Ю. Русов, його дружина, д-р Д. Донцов та голова відділу НТШ в Монреалі, о. проф. М. Залеський та інші.

Відділ улаштовував окремі доповіді та конференції присвячені різним подіям, зокрема варто згадати конференцію з приводу 700-річчя коронування короля Данила Галицького. Після смерти голови о. проф. М. Залеського 1965 р. Відділ був мало діяльний аж до 1982 року, коли головою призначено проф. Ярему Келебая, що очолює відділ дотепер. Товариство продовжує попередню діяльність - улаштовує конференції та доповіді; останнім часом серед доповідачів є також гості з України. З діяльности Відділу НТШ в Монреалі варто згадати 1983 р. коли була улаштована конференція присвячена Д. Донцову.

1984 р. при співпраці з "Українським історичним товариством" і під патронатом КУК - відбулася конференція присвячена 50-річчю з дня смерти М. Грушевського.

1985 р. - доповідь проф. Б. Гагмана "Ситуація у Східній Європі", мгр. О. Павлів про Українські ікони та їх поліхромію.

1987 р. конференція з приводу 800-річчя "Слова про Ігорів похід".

1988 р. доповідь д-ра В. Мороза про 1000-ліття Хрещення України.

1990 р. доповідь проф. Я. Ісаєвича на тему з історії Галицько- Волинської держави; д-ра І. Бойка та д-ра Ю. Сіренка про Чорнобильську катастрофу та її наслідки; спільно з Українським історичним товариством відбулася доповідь С. Білоконя.

1991 р. Монреальський відділ відвідав голова Наукового Товариства ім. Шевченка д-р О. Романів. Крім цього переліку був ще цілий ряд доповідей.

Джерела. Інформації голови Відділу проф. Я. Келебая, газетні повідомлення.

1949 Ліга Визволення України

1-ого грудня 1949 р. зібрався в Торонті невеликий гурток новоприбулих до Канади, які вирішили створити нову суспільно-політичну організацію для допомоги своєму народові на рідних землях в його боротьбі за волю України. Заходами цього гуртка 25-ого грудня 1949 р. відбулася в Торонті Крайова конференція, на якій основано Лігу Визволення України та вибрано її першу Головну управу.

Ліга Визволення взяла собі за мету об'єднати Українців Канади до спільної боротьби за визволення України - суверенної держави.

Негайно після створення Централі розпочалася, по цілій Канаді розбудова низових клітин - відділів Ліги Визволення України.

25-ого лютого 1950 р. створено такий відділ у Монреалі, що розплянував працю в таких ділянках: а) організаційна референтура мала влаштовувати місячні сходини, ширші зібрання, доповіді, дискусії, громадські віча, політичні акції демонстрації, імпрези для відзначування історичних річниць; б) внутрішня політична праця - це близькі ділові взаємини з братніми організаціями в системі Українського Визвольного Фронту, а це між Лігою - ОЖЛВУ - СУМ і Лапкою СУМу, Українською Народною Касою, Рідною Школою й Курсами Україноз-

Ліга Визволення України
З нагоди 15-річчя Ліги Визволення України відвідини майора міста Жана Драмо майором міста Детройту пані Марусею Бек

навства, а потім і консолідаційна співпраця на українсько-громадському полі - з місцевим відділом КУК, з церковним комітетами, комбатантськими організаціями чи професійними товариствами; в) зовнішній відтинок праці мав виявлятися в делегуванні представників до загально-українських акцій співпраці з провідними французькими національними провінційними чи федеральними партіями чи установами.

В початках прийшлося присвячувати багато уваги будові власної домівки. Була думка придбати спільний дім для молодечих організацій - СУМ, Пласт, Спортове Товариство Україна, але з тих плянів нічого не вийшло. Не маючи великих фондів, організації ЛВУ, СУМ, Спортове Товариство Україна закупили спільно 22-ого грудня 1953 р. дім при вулиці Бетґ ч: 51. 15-ого листопада 1958 р. улаштовано святочну зустріч з Ярославом Стецьком, головою Ц.К.АБН, а о годині 03:00 по полудні відбулося віче з нагоди 15-ліття АБН.

15-ого жовтня 1959 р. згинув в Мюнхені ідеологічний провідник Ліги Визволення України голова ОУНр - Степан Бандера, забитий підступним способом совєтським агентом Б. Сташинським.

У 1960 році, згадані організації закупили далеко більший будинок при вул. Дулют ч: 120. Це приміщення було вигіднішим для провадження організаційної праці. Там містилась Рідна школа, Кредитова кооператива, СУМ, О.Ж.ЛВУ і Ліґа В.У. Всі члени були свідомі, що це приміщення не відповідало повністю всім вимогам складових організацій.

29-ого серпня 1963 р. представники Українського Визвольного Фронту зложили візиту д-рові Дмитрові Донцову з нагоди його 80- літнього дня народження та побажали ювілятові витривалости й творчих успіхів в його праці за визволення України.

1-ого лютого 1964 р. відбулося посвячення прапору Л.В.У. Головним промовцем під час бенкету була Маруся Бек, член міської управи та заступниця мера міста Дітройту в США.

В той час українське поселення почало переселюватися масово в новіші дільниці Розмонт, Сент Леонар, та Сент Мішель. Батьківський Комітет при СУМ закупив площу з домом для потреб праці юнацтва при вулиці Белєр, з думкою, що це буде місце під майбутній дім Української Молоді. Опісля докуплено ще три парцелі, але коли в 1966 році Транспортова комісія міста Монреалю продавала гарну площу при вулиці Бобієн і 11-та авеню на Роземонті, СУМ та інші організації Визвольного фронту закупили цю площу під будову Дому Молоді за 80,500 долярів. Створився комітет будови, архітект Радослав-Жук виготовив плян нового Дому Молоді, але різні трудноші відсунули будову дому на задній плян.

Справа будови Дому Молоді рушила з місця й стала актуальна, коли продано дім при вулиці Дулют і факт браку своєї домівки надав поштовху до будови. В травні 1974 р. посвячено площу під будову, а 8-ого червня 1975 р. відбулося відкриття й посвячення Дому Молоді. При цьому треба зазначити величезний, жертвений вклад праці, що вложили рядові члени в цю будову.

Відтак членство У.В.Ф. стало до інтенсивної праці для випосаження нової домівки в потрібне устаткування, як також провадилася біжуча культурно-освітня праця членства, бо кожна складова організація мала свої програмові завдання, але найбільша увага концентрувалась на молоді - Рідній Школі й СУМ.

Побіч традиційних, загально-громадських щорічних імпрез - свята Державности, Шевченківських роковин і Листопадового чину, започатковано щорічні відзначування 5-ого березня - загибелі в бою головного командира УПА - генерал-хорунжого Тараса Чупринки - Романа Шухевича, свята Героїв у травні, роковини Акту 30-ого червня 1941 р., свята Зброї-УПА в день Покрови 14-ого жовтня, ювілейних роковин історичних подій і постатей визвольно-революційної боротьби під прапорами ОУН, УПА, УГВР.

На окреме відмічення заслуговують кожнорічні відвідини українських родин з колядою, традиційні "Поріздвяні Вечори'., лютневі бенкети з призначенням на Фонд Оборони України зі святочними промовами суспільно-громадських і політичних діячів. Велику активність

виявляв Відділ на зовнішньому відтинкові. 1952 р. створено в Монреалі Відділ АБН, який з більшою чи меншою активністю діє по сьогодні.

1967 р. з нагоди Світової Вистави "Експо 67" відбулася Міжнародня Конференція АБН, в якій взяли участь представники 12 національностей, разом біля 400 осіб. Майстром церемонії на бенкеті був отець. д-р М. Кушпірик. Представники Відділу АБН приймали активну участь у різних міжнародніх конференціях і парадах Централі АБН.

Відділ кольпортує "АБН - кореспонденц", всі видання Ц.К. АБН, англомовний журнал "Юкреніен Ревю" та франко-мовний журнал "Ест Европеен". Одним з основників і довголітним секретарем Відділу був о. В. Бринявський, а головою понад 12 років Я. Пришляк.

1976-ий рік проходить під знаком XXI Олімпіяди в Монреалі. Головою Українського Олімпійського Комітету міста Монреалю й околиці був вибраний, член ЛВУ, Ярослав Пришляк. Членство В.Ф. чисельно брало участь в реальному переведенню запляновaного "Українського тижня" хоч би тому, що Дім Молоді служив як "Пляс Юкраініен", а велика заля була "Гостинницею Жіночої Ланки", а на другому поверсі працювало "Інформаційне Бюро" Українського Олімпійського Комітету.

5-ого липня 1986 р. отримано сумну вістку, що відійшов у вічність св. п. Ярослав Стецько голова проводу ОУНр і голова АБН. Члени Визвольного Фронту вшанували світлу пам'ять Покійного поминальною Богослужбою, а після того ширшими жалібними сходинами віддали честь і попрощали покійного.

Ліга Визволення України, відділ в Монреалі, 1990 р.

Всюди, де тільки трапляється нагода, члени Відділу пропагують серед чужинців українську визвольну справу, використовують засоби загальноканадської масової інформації пресу, радіо, телевізію, поширюють відповідну політичну літературу на англійській і французькій мовах.

Успішну акцію розгорнув Діловий Комітет Відділу в 1988 р. з нагоди святкувань 1000-ліття Хрещення України. Він звернув особливу увагу на зовнішньо-інформативну працю серед франко-мовного населення Квебеку про цей історичний ювілей, що його намагалися присвоїти собі московська патріярхія і російські зарубіжні церкви при всесторонній допомозі комуністичного уряду в Москві. За посередництвом, кільних комісій розіслано для ого-

лошень на таблицях по школах летючки про Хрещення України. Розіслано також до французьких парафіяльних урядів сто книжок французькою мовою д-ра В. Косика про "Тисячоліття Християнства в Україні", розповсюджено 50 кольорових афішів по церквах міста Монреалю накладом Європейського Комітету Тисячоліття.

Від 12-ого до 19-ого червня, заходами Ділового Комітету Ліги В.У. відбувся тиждень ювілейних святкувань Організацій Визвольного Фронту, що почався посвяченням пропам'ятної таблиці-емблеми виконаної мистцем, Володимиром Беднарським, яку прикріплено на стіні при головному вході до будинку. Чину посвячення довершили спільно отці обох віровизнань, о. митрат Іван Гаврилюк і о. д-р Ігор Куташ. 17-ого червня на пропозицію міністра Гій Ріварда від імені квебецького уряду, при підтримці Андре Булеріса, посла опозиційної квебецької партії присутні члени парляменту одноголосно ухвалили резолюцію солідарности з українцями в їхніх святкуваннях 1000-ліття Хрещення України.

Під цю пору всіх членів небагато, бо заледви 105. Керівні органи Відділу широко розбудовані, в залежності від пляпів праці й обіймають майже всіх членів. Управу очолювали такі голови: проф. Омелян Кушнір, 1950-1953, 1955-1960 і 1967, інж. Петро Балагутрак, 1954, проф. М. Андрухів 1961, о. В. Випявський 1962 р., Я. Пришляк 1963-1964, проф. Роман Брикович 1965-1966, інж. Я. Чолій 1968-1980, проф. Ярема Келебай 1981-1990 й діючий знов тепер голова інж. Ярослав Чолій 1991. Всі вони сумлінно керували працею Відділу маючи до помочі ряди різних ще керівних органів і здисциплінованих рядових членів. Всі вони заслуговують на признання.

Джерела: Пропам' ятна Книга Дім Молоді Організацій Українського Визвольного Фронту. Відкриття і посвячення, 8-ого червня 1975 р. Монреаль.
З архіву Ярослава Пришляка: Відділ Ліги Визволення України.
Діяльність Українського Олімпійського Комітету.
Святкування 1000-ліття Хрещення України У.В.Ф.ом в Монреалі

1950 З Історії Українського Студентства в Монреалі

Українське студентське життя в Канаді було зорганізоване в кружках - клюбах які були об'єднані в централі Ц.У.С.К. (Централя Українських Студентських Клюбів), називаний також коротко СУСК (Союз Українських Студентських Клюбів), що провадили культурно-освітню й пропагандивну працю свого оточення, чужого й українського.

Найстаршою українською студентською організацією в Канаді були "Каменярі", засновані в 1917-ому році. В Монреалі, цей клюб, залишив по собі лише малу згадку. Властивим першим студентським гуртком був гурток заснований при парафії Св. Софії приблизно 1929 р. Помимо того, що був гарний гурток студентів по університетах у Монреалі, то організаційна діяльність розгорнулась щойно з приїздом українських студентів з Европи після Другої Світової Війни.

В пошуках за джерельними матеріялами, щоби представити історію студентської організації, довелося мені дістати деякі матеріяли, які свідчать про брак тяглости цеї організації.

В 1950 р. постав студентський Клюб при Університеті Монреаль, який був тісно пов'язаний з українським відділом Славістичних Студій.

В 1951 р. при Університеті МекҐіл зорганізовано "Український Тиждень" відновленим Українським Студентським Клюбом, під час якого відбувалась відповідна програма: тижневі виставки українських мистецьких експонатів, вечірні доповіді й на закінчення тижня - товариська забава з відповідною вокальною програмою.

1952 р. постало в Монреалі Академічне Студентське Товариство "Зарево".

1953 р. засновано студентське товариство "Католицька Федерація Католицьких Студентів "Обнова". В цім самім році створено Український Студентський Клюб при Сир Джордж

Віліям Коледжі. В 1955 р. почало існувати ще одно ідеологічне товариство "ТУСМ" ім. М. Міхновського. 1958 р. зформовано Український Клюб при Лайола Коледжі. 1958 р. вийшов студентський часопис "Вісник".

З відзначуванням "Українського тижня" появлялася й "Програма" цього тижня. В програмі "Українського тижня" з 1958 р. Український Студентський Клюб при Сир Джордж Віліям Університеті дуже гідно репрезентував українську культуру запрошуючи учасниками програми визначні мистецькі сили українського канадського громадянства. Окладинку програмки прикрашено двомовною печаткою свого клюбу, а при кінці поміщено історію Визвольних змагань Українського народу з нагоди 40-ої річниці проголошення незалежности України.

В "Програмці" з 1963 р. була поміщена програма цеї події але без подання організаційної структури українських студентських клюбів. В ній говорилось про етнічність, про важність плекання української культури, традицій як одної з груп культурної мозаїки Канади. Цей тиждень був улаштовуваний українськими студентами МекГільського Університету, в якому головою була Уляна Книгиницька й студентами Сир Джордж Віліям Університету в якому головою Студентського Українського Клюбу був Джеймс Темертей. У 1966 р. в Монреалі відбувся з'їзд - Це-СУС. Протягом 1960-1970 рр. улаштовувано в Університетських приміщенях пару разів ювілеї Українського Вільного Університету з участю ректора проф. д-р. Володимира Янева.

БІЙ ПІД КРУТАМИ

29-го січня 1918 року триста українських студентів Київського Університету та учнів гімназій - згинули в нерівному бою з москалями в обороні столиці української держави. Трагедія була в тому,що проти сили 6000 москалів, український уряд не виславши ні одного полку вій-ська.Честь своєї держави рішили боронити самі студенти.Для нас,студентів,ця подія має велике значення:ми мусимо виховувати себе,щоб бути - так,як і вони - моральо й духово сильними для оборони України поза її межами.

М.М. /Студент'ч.5/

Демонстрація Українських Студентів.

31-го січня н.р. відбудеся демонстрація Українських студентів організована й керована Монтреальським Відділом СУСК.

Головою цього Відділу є п.Володимир Поправа.

Ціль демонстрації була:1/.відзначити 52-гу річницю бою під Крутами та2/.показати переслідування української інтелігенції в Україні та русифікацію українців москалями.

Демонстрація пройшла так, як заплановано й передбачено.Студенти несли відповідні транспаранти в англійській та французській мові.

На Могилі Невідомого Воїна був зложений вінок. Там же було виголошено три промови в англійській, французькій та українській мові. На закінчення було відспівано Український Національний Гимн. Старше українське громадянство щиро не підтримало таке добре починання нашої молоді.

Роки промипали й українські студентські тижні відбувалися й тим давалось до відома, що таки якесь українське студентське життя на університетах процвітає .

В роках 1973-1974 і 1974-1975 оживилося дещо українське організаційне життя студентів в часі двох років, коли то був регістрований в університеті Мек-гіл курс "Введення в

українську цивілізацію", який провадив д-р Роман Олійник-Рахманний. Тоді відновлено діяльність студентських клюбів. Появлявся бюлетень ВІК (Вісті і Коментарі). З нього довідуємося про загальні збори в Мек-гільському Університеті. Присутніх. було 32 студенти. Вибрано заряд, який очолила Марта Олійник,

З того самого журналу довідуємося, що й в Коледжі ім. Лайола відбулись збори. Поновлено управу клюбу - голова Наталка Стрілецька.

Обидва клюби плянували влаштувати українські студентські дні в своїх високих школах, провели телефонний опит українських студентів. Улаштовувано дискусійні вечори. Були успішні вечори Студентського Клюбу "Думайте". Вони спонукували учасників продовжувати понеділкові сходини та обмірковувати пекучі питання. З другого числа журналу ВІК можна довідатися, що 1975 р. перевибрано управу. 25 студентів були учасниками цих сходин, які ухвалили збори провадити українською мовою. На голову вибрано А. Кравчука. Клюб мав свою кімнату в будинку Лікок ч: 114. Сходини відбувалися в понеділках між годинами 01:00-ою а 02:00-ою, в середу і в пятницю після українських лекцій. Вирішено домагатися у департаменті словянознавства введеня окремого курсу української мови для тих студентів, що знають її слабо, але це вимагало більшої кількости вписів.

1974 року на терені Монреалю появилася нова українська газета "Де Юкреніян". Газета в англійській мові, започаткована групою студентів при фінансовій допомозі Сир Джордж Вільям Університету. В другому числі вже було дещо по українськи. Зміст був гарний і цікавий. Полемічний характер статей провокував до думання й дискусії. Задум був добрий, корисний й потрібний, але на жаль цей журнал довго не виходив.

На сьогодні всі українські клюби мали б бути зорганізовані в системі Союзу Українського Студентства Канади - СУСК. Іхня діяльність залежна від числа українських студентів в даному році на університетах, як також від їхнього наставлення до українського організаційного життя. Ця діяльність раз зростає - посилюється, або підупадає, але всежтаки затримує певну, хоч малу активність і обзнайомлює довкілля про аспірації не лише українського студентства, але також ширить правдиву історію українського народу й його стремління до здобуття своєї незалежної держави.

Джерела: Книга 75-ліття, з нагоди поселення українців в Канаді 1967 р.
Монреальський інформатор, Фотокопії газети ВІК ч: 5, 1973 р., і ч. 5, 1975 р.
Програми "Українського тижня" 1958 р. і 1963 р.

1950 Спілка Української Молоді в Монреалі

23-ого грудня 1949 р., в залі церкви Св. Михаїла, відбулися перші сходини ініціятивної групи, щоб зорганізувати членів СУМ, що залишили свої організаційні осередки в Европі й замешкали в Монреалі. У висліді переведеної наради, обрано ініціятивний комітет, який очолив В. Куций, а секретарем Надія Кіт. 19-ого лютого 1950 р. відбулися загальні збори у присутності 45 осіб та багатьох гостей. Актуальну - програмову доповідь "Завдання СУМ" виголосив проф. О. Кушнір.

Новообраний комітет Осередку СУМ, хоч не мав ні грошей ні власного приміщення приступив з великим запалом до праці. Одержавши можливість користуватися із домівки Спортового Товариства "Україна" при вулиці Сіти Гол, накреслено пляни діяльности та приступлено до їх реалізації. Часті сходини з доповідями та праця у гуртках самодіяльности активізували членство та побільшили число прихильників. Метою Спілки Української Молоді є розгорнення виховної праці серед молоді на глибоких християнських і патріотичних засадах "Бог і Україна - Честь України готов боронити". Для осягнення цеї високої цілі впроваджено в життя опрацьовану виховну діяльність з юнацтвом СУМ. Відбуваються по відділах тижневі сходини з програмою, яка включає, між іншим, гутірки, спорт,

Дім Української Молоді

спів, самодіяльні гуртки та прогулькн. Гутірки підготовляють юнаки до іспитів з ділянок історії, географії, традицій, літератури тощо.

В Осередку зорганізовано чоловічий хор "Трембіта" під проводом проф. Р. Нагребецького, що начислював 35 співаків і почав брати участь в громадських імпрезах: 4-ого липня 1950 р. в Святі Героїв, а 4-ого вересня в академії у 20-у річницю судового процесу СВУ і СУМ.

В другому році існування, під головуванням Романа Гуменюка Осередок скріпив внутрішню організаційну працю, культурно-освітню діяльність та нав'язав зв'язки з чужинцями. Відбуто два самостійні концерти, а хор брав участь у відмічуванні майже усіх національних річниць.

В тому році прийнято офіційну назву організації "Осередок Спілки Української Молоді ім. генерала УПА Грицая-Перебийноса".

У роках 1952-1954 головою Осередку був Я. Сербин, стан членства збільшився до 160. При чоловічім хорі організовано мішаний хор. Провід танцювальної групи перебрав Віктор Гладун. 28-ого квітня 1952 р. відбулося перебрання прапора від колишнього Осередку СУМ в Ляндеку що в Австрії, присяга сумівців та величавий концерт з участю хору й балету. 1953 р. зорганізовано перші хлопячі й дівочі гуртки сумівського юнацтва. 1954 р. число юнацтва зросло до 47. Крайовий комітет наділив число й назву для відділу юнацтва. Названо: "Перший Відділ Юнацтва СУМ Київ". В цей час організується Рідна Школа СУМ.

Під проводом Л. Сливинського засновано драматичний гурток. Поставлено п'єсу "В кігтях ГПУ", "Чого шумлять дуби" й "УПА в Карпатах", а в 1955 р. "Земля й кров".

1953 р. куплено власний будинок при вулиці 51 Берг, співвласниками якого стали Л.В.У., Спортове Товариство "Україна".

1954 р. організовано перші вишивані вечорниці, що стали традиційною, щорічною сумівською імпрезою, дохід призначено для українських дітей в Німеччині.

1955 р. куплено оселю в Сан Теодор і розпочато підготовку до першого табору. В цей рік головою обрано Дмитра Поповича, який всю увагу скерував на новонабуту оселю "Верховину" й почалися тяжкі піонерські роботи.

1959 р. в 10-тиріччя, Осередок переживав великі фінансові й організаційні труднощі, які при великій витривалості перемогли й рішено посвятити всю увагу виховній ділянці. Відкрито й посвячено оселю "Верховина" й відбулося перше таборування юнацтва. Для цього

організовано Батьківський Комітет. В тому часі організовано також інструментально-вокальний гурток під керуванням Ст. Гарасимовича, що складався із 40 юних учасників.

В 1960 р. заснувалась Жіноча Ланка ім. Людмили Старицької-Черняхівської що стає неоціненою допомогою для Осередку під головуванням Стефанії Шнурівської.

В цьому році закуплено спільно з Українською Касою, Л.В.У., С.Т. Україна при вулиці 120 Дулют схід шкільний будинок, де знайшли приміщення всі організації в складі Українського Визвольного Фронту. Літом 1961 р. члени Осередку взяли участь у відкритті пам'ятника Тарасові Шевченкові у Вінніпезі.

1961 р. відбувся перший шкільний концерт в честь Тараса Шевченка Улаштований всіма Рідними Школами Монреалю й околиці, в якому й школа СУМу брала участь.

1962 р. Осередок СУМ вступає в члени КУК Монреальського відділу. В цьому самому році починає працю шахова ланка, яка змагається за переходові чаші, що їх уфундували д-р Павло Таращук та Батьківський Комітет Юного СУМу. Восени ц.р. драматичний гурток під режисурою артистки Марти Левицької виставив драму Старицького "Маруся Богуславка" з участю хору й сумівського балету.

1963 р. Осередок СУМу влаштовує здвиг під кличем "Борись і добувайсь Батьківщини". Цим здвигом відзначено також 50-ліття смерти Лесі Українки, 25-ліття вбивства полковника Є. Коновальця й 30-ліття Голоду в Україні. В роках 1963-1964 велику популярність і признання здобуває юносумівський танцювальний ансамбль "Полтава" під проводом балет-майстра Віктора Гладуна, у нових стильових полтавських і гуцульських строях, що їх приготовили членкині Жіночої Ланки під керівництвом знавця цієї ділянки українського мистецтва Ірини Лапчак. Крім багатьох місцевих концертів, були ще виступи в Гус Бей на Лябрадорі та в Норт Бей, Оттаві, Ошаві, й в Торонто. З кінцем 1965 р. основано при Організації Визвольного Фронту мішаний хор "Боян" під диреґентурою проф. Романа Нагребецького. В цей час вислано за сумівський журнал "Крилаті" 163 долярів передплати. Упорядковано технічно-адміністраційні справи таборування, як також упорядковано картотеку старшого членства, яке налічувало 75 осіб.

Виховною ділянкою у річній праці юнацтва, як також і під час таборових занять, займалася Виховна Рада, та Рада Виховників під проводом головного виховника проф. О. Кушніра.

В цей рік відбуто 15-річчя СУМ і 5-річчя Жіночої Ланки у великій Словацькій залі.

1966-1967 рр. справа розбудови Дому Молоді поступала вперед, бо закуплено будівельну площу, а пляни будинку віддано до опрацювання. З нагоди 100-річчя Канади, в рамках Світової Виставки "Експо 67" відбувся запляпований "День Української Молоді" присвячений 75-річчю українського поселення. Це була незабутня, величава маніфестація і репрезентація української молоді діяспори.

Усі клітини Осередку, з прапорами, брали участь у привітанні, Службі Божій, зустрічі й прощанні Верховного Архієпископа, кардинала Й. Сліпого, визнаного українцями-католиками своїм патріярхом.

На оселі Верховина відбувся "Збір СУМу". В програму ввійшли: (1) Табір юнацтва, дружинників і сеніорів СУМа на оселі Верховина від 22-31-ого липня. (2) День Української Молоді на "Експо 67", 29-ого липня. (3) Здвиг СУМ на Верховині 30-ого липня. (4) День Української Молоді у столиці Канади, Оттава 31-ого липня. Під час Українського Дня в Оттаві вмуровано пропам'ятну таблицю у входовій частині Національної бібліотеки. Молодь вітали генерального губернатора та прем'єр Канади.

1968 р. відбулися основуючі збори духової оркестри із диригентом Ростиславом Кулішем та опікуном С. Андрусяком.

Успішно розвивалося спортове життя у винаймленій залі на Роземонті. Від весни до пізної осені вправляли руханку та легку атлетику. Створено чотири команди копаного мяча.

З великим успіхом відбулася на Верховині спортова олімпіяда. Грали дві сумівські футбольні команди.

1968 р.на Верховині довершено злочинний підпал, від якого згоріли головний та адміністраційний будинки. Незважаючи на це таборування відбулося. Створено окрему референтуру "Верховина" й у вересні почато будову першого згорілого будинку.

Осередок відвідав голова КУ СУМ, мгр. Т. Буйняк з доповіддю на тему "Молодь і ми", як також Осередок відвідали з концертом Сумівські ансамблі з Торонта, а Монреальський хор "Боян" і танцювальна група "Полтава" виступили в Торонто.

Сумівська молодь, з прапорами взяла участь у Службі Божій, яку відправив владика Ізидор з нагоди святкувань 40-річчя ОУН та 10-річчя смерти Степана Бандери. Святкову доповідь виголосив проф. І. Вовчук.

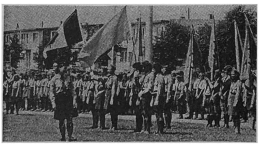
У 1969 році помер о. проф. М. Кушнірик, великий приятель СУМ.

На Верховині посвячено новозбудований дім та при цім відмічено 20- річчя Осередку й 10-річчя Жіночої Ланки. В цім році зорганізовано духову оркестру "Трембіта". В скорому часі оркестра стала репрезентативною одиницею СУМ.

Наприкінці 1969 р. і в 1970 р. вийло чотири числа юнесумівської газетки "Юнацький Шлях". Восени відбулося посвячення інструментів духової оркестри "Трембіта" з доповіддю мгр. В. Кардаша з Торонто.

На Верховині почато будову мешкального будинку на 20 кімнат.

1973 р. Сумівські ансамблі дали весняний концерт п.н. "Чар пісні" і зимовий "Метелиця". 5-ого травня 1974 р. відбулося врочисте посвячення площі під будову Дому Молоді, а 30-ого вересня Будівельна референтура, під головством І. Коваля розпочала його будову. З браку власної домівки сумівські ансамблі відбували свої проби по церковних залях, а засідання переводились у приватніх домах.

Сумівці підготовляються до дефіляди в дні 24 липня 1976 р. з нагоди 21-ої Світової Олімпіяди в "День Української Молоді" (Фото з архіву Р. Стефанюка)

У червні 1975 р. відбулось посвячення й відкриття Дому Молоді.

З огляду на малу кількість молодого юнацтва число дітей так у народній школі, як і на курсах українознавства змешшилося.

Присвячено доволі часу, щоб розв'язати питання активности 125 дружинників, які вийшли із шести випусків. Деяким було не до смаку ідейні заложення й виховна програма СУМ, інші знову, хотіли б бачити у ній тільки розважово-пописову діяльність. Однак вони мусіли зрозуміти, що саме завдяки тим ідейним заложенням СУМ задержує свою живучість і силу у вільному світі.

1976 р. впорядковано діяльність адміністрації Дому, продовжувано збіркову акцію на сплату довгу, впроваджено звичай відбувати річний бенкет з прибутком на Дім Молоді, пороблено заходи за звільнення Дому від надмірних податків.

У звіті виховниця, Оля Фармус, порушила справу мови, бо певна частина юнацтва не

володіє добре й не може висловитися на сходинах, а виховники також не все служать прикладом. Замість райових сходин відбулися сходини коша з цікавими доповідями. Гурток юнацької газетки видавав неперіодично газетку "Стежі Молоді".

За пляном голови Осередку впроваджено нову структуру в організацію Управи Осередку. Створено чотири основні сектори очолені заступниками голови, які одночасно творили керівне тіло Осередку - Екзекутиву.

1976 р. це рік XXI Олімпіяди в Монреалі. На Верховині відбувся 10-денний злет СУМ з Канади, США й Европи, числом понад 600 учасників.

Дім Української Молоді - під назвою "Пляс Українієн" став центром української олімпійської акції. В улаштованому кіоску була виставка мистецтва, у спортовій кімнаті - розваговий клюб "Тамалія". На другім поверсі працювало олімпійське інформаційне бюро Українського Олімпійського Комітету, а у кімнаті "Валентина Мороза" активісти у сорочках з написом "Свобода Україні" та із синьожовтими прапорами, організували на олімпійськім терені протисовєтські демонстрації 24-ого липня, на спортовій площі в Сент Леонар, відбувся День Української Молоді в якій брали участь всі Монреальські молодечі організації, разом з масовим з'їздом молоді Канади й США. Вечером молодь забавлялася в міській арені Сент Леонар.

Олімпійські святкування закінчено здвигом Сумівської молоді на Верховині. Українські протимосковські протести широко розголошували радіо, телевізія і преса, підкреслюючи, що СССР не дозволяє Україні виступити самостійно на Олімпіяді.

1978 р. рішено використати на виховну працю. Головна виховниця Стефанія Шнурівська опрацювала виховну програму, а відтак літом і таборову, та була постійно в контакті з Булавою Юнацтва, подаючи їй свої поради. Звернено особливу увагу на організацію дружинників. У висліді того створено Референтуру дружинників. Зроблено формальне переведення старших дружинників у сеньйори, вручаючи на своїому здвизі около двом десяткам бронзові краватки.

1978 рік був переломовим щодо кількости таборовиків, яких число змаліло до пів сотні, з уваги на брак доросту дітей й виїзду молодих подруж з Квебеку. Але вже у двох останніх роках число таборовиків почало зростати, поповняючись дітьми тих молодих подруж, що залишились у Квебеку.

За вказівками Центральної Управи СУМ зорганізовано шкільні курси українознавства, які кожний учасник мав закінчити з метою дати дружинникам загальні відомості з культури, літератури й історії.

1978-1979 рр. сплачено позичку за Дім Молоді. Причинився до того А. Даманчук, як голова адміністрації дому. Він, протягом трьох років вложив багато праці, щоб це діло допровадити до кінця. Формальне спалення документу позички відбулося на бенкеті до 25-ого жовтня 1980 р.

1980 р. відбувся перший концерт відновленого хору, що пройшов з гарним успіхом, до чого причинилися також нові сукні та нові строї хористів.

В цей рік відбулося відзначення 30-літнього Ювілею Осередку. До помочі Осередку СУМ служили й служать: Жіноча Лапка СУМ імені Людмили Старицької-Черняхівської, як також і Батьківський - господарський Комітет. Їм завдячується в більшій мірі розвій й стабільність Осередку Спілки Української Молоді в Монреалі.

На закінчення варто згадати, як саме змінялися способи праці й певні зайняття ввійшли у виховну програму т. зв. Юного СУМу й принесли позитивні наслідки.

Як було вже сказано, на перших загальних зборах Спілки Української Молоді програмову доповідь "Завдання організації СУМ" виголосив проф. О. Кушнір, в якій він сказав, що основною метою СУМ є виховання молодого покоління у релігійно-національному дусі для служби Богові й Україні, що майбутність нації залежить від свідомости молодого покоління.

Початки праці з молодим юнацтвом сягають 1953 р. Референтки юнацтва починають організувати цікаві зайняття й поволі починається виховна робота.

Організуються гуртки за віковими групами. 1955 р. зорганізовано перший "Тиждень

Юного СУМівця", а 1956 р. відбувся перший виховно- відпочинковий табір на оселі Верховина під назвою "Юнацька Січ".

Від осени 1956 до весни 1958 рр. референтуру юнацтва очолює Марія Кінах, яка організує штаб виховників в співпраці з Батьківським Комітетом. В 1957 р. відділ одержує власний прапор і юнацтво складає першу присягу. З кожним роком число юнацтва збільшувалося і 1964 р. було вже 240 членів, 17 виховників і 7-ох впорядчиків.

1960 р. зорганізовано першу юнацьку самоуправу Відділу, що посилило зацікавлення й співпрацю, як також творчу ініціятиву та суспільну виробленість.

Від того часу молодь самостійно підготовляє юнацькі імпрези та свята, входить до складу Команди таборів та влаштовує власні табори.

Літом 1961 р. Відділ Юнацтва бере участь у відкритті пам'ятника Тараса Шевченка у Вінніпезі, як рівнож поширено музичну самодіяльність створенням інструментально-вокального гуртка, що під мистецьким проводом С. Гарасимовича виступав на громадських імпрезах.

В 1961-1962 роках організаційна структура Відділу була достосована до нового правильника Юного СУМ. Відділ поділено на кіш старшого й молодшого юнацтва, а керівництво Відділу стає Булавою.

1963 р. поверх 30 дружинників зложило "Приречення" й вже 1964 р. ті дружинники перебирають провід, хоч теоретичною виховною ділянкою займається Рада виховників під проводом проф. О. Кушніра. Події історично-календарного порядку, в яких юний СУМ бере активну участь, збігаються з історією Осередку СУМ, а юний СУМ продовжує свою виховну працю з доростом.

В 1978-1979 рр. число юнаків зменшується, параховуючи (лише) 115 членів, а 1980 р. нараховувалося лише 89 членів, але з часом кількость дітей почала зростати й тим самим зявляється надія, що й відділ Юнацтва буде мати нових членів, а тим часом праця продовжується своїм вже усталеним порядком.

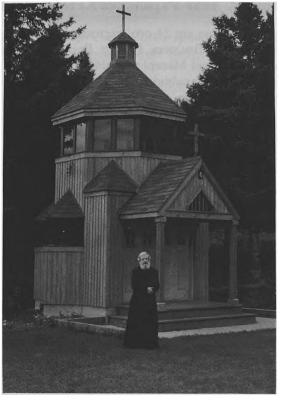
Юнацтво при осередку СУМ на оселі Верховина

1986 р. побудовано на оселі "Верховина" каплицю Святої Княгині Ольги: фундатор - Жіноча Ланка, архітект - Орест Гуменний.

В 1988-1991 рр. розбудовується оселя - будуються й відновлюються таборові палянки. Протягом року відбуваються виховні семінарі, мистецькі ансамблі й школа музики продовжують свою працю, зимові й літні табори втішаються своїм успіхом.

1990 р. Осередок СУМу відзначував своє 40-ліття з триденною програмою. Ювілейний комітет зібрав приблизно 20,000 долярів, які призначено на фонд розбудови оселі "Верховина".

1989-1991 рр. це час історичних змін в Україні. Національне відродження в Україні спричинюється й до активізації членства в Монреалі. Сучасні фільмові й писемні матеріяли використовуються у виховній праці з юнацтвом. Члени Осередку беруть участь у зустрічах з провідниками національного відродження. В 1990 р. СУМ прийняв 22 учасників хлопячого хору "Дударик" зі Львова на один тиждень відпочинку на оселі "Верховина". З фінансовою підтримкою товариства "Просвіта" з Ляшін, Осередок СУМ закупив 70 примірників книжки "Історія України" й роздав їх усім хористам. Допоміг в прийнятті 14 відвідуючих студентів у Монреалі з Середньої школи ч: 53 зі Львова.

Каплиця Св. Княгині Ольги на оселі Верховина Збудована заходом Жіночої Ланки ім. Людмили Старицької-Черняхівської 1986 р. на знимці о. мітрат Ярослав Гайманович, капелян О. СУМ в Монреалі

Зовнішня Референтура при Осередку співпрацювала у підготовці двох маніфестацій з нагоди проголошення незалежности України - в Монреалі та в Оттаві. З фінансовою допомогою Жіночої Ланки й Батьківського Комітету, як рівнож інших українських громадських установ, Осередок прийняв на літні табори безплатно 9-еро дітей, родичі яких приїхали з України, або Польщі.

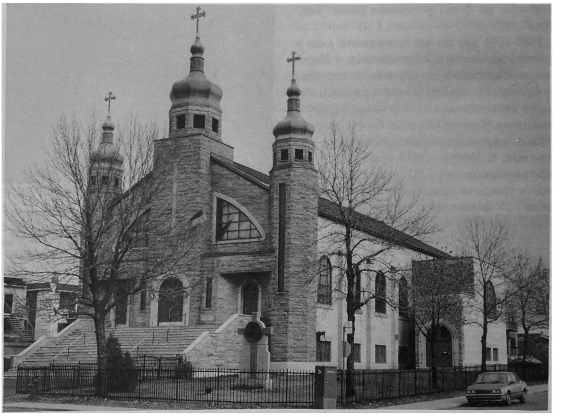
Головами Осередку СУМ були: Петро Балагутрак 1950, Роман Гуменюк 1951, Ярослав Сербин 1952-1954, Дмитро Попович 1955, Микола Безпальок 1956, Ярослав Сербин 1957-1962, Микола Безпальок 1963-1964, Антін Доманчук 1965, Павло Дубас 1966-1967, Петро Кінах 1968-1970, Ігор Шнурівський 1971-1973, Володимир Антонів 1974-1975, Роман Сеньків 1976-1977, Григорій Ощипко 1978-1980, Григорій Швець 1981-1982, Евген Чолій 1983-1988, Орест Гуменний 1989-1991.

Всі вони гідно стояли в проводі своєї організації й тим засвідчили вірність ідеалам переданих їм їхніми батьками.

Джерела: Відкриття і Посвячення Дому Молоді, 8-ого червня 1975 р., Монреаль.
СУМ - Спілка Української Молоді в Канаді 1948-1988, Торонто 1990.
Ювілейна Книга Спілки Української Молоді в Монреалі, 1950-1980.
З архіву Ореста Гуменного Осередок СУМ від 1980-1991 років.

1950 Українська Католицька Парафія Успення Божої Матері

Грамотою від 24-ого листопада 1950 року Апостольський екзарх Східньої Канади Преосвященний Владика Ісидор Борецький проголосив декретом створення нової парафії Успення Божої Матері в новій тоді дільниці Монреалю, Роземонт, куди саме переселилося дуже багато Українців. З утворенням нової парафії був призначений її парохом о. Михайло Гаврилюк. Він вив'язався, як організатор, будівничий церкви, діловий співпрацівник деканату, перший редактор деканального місячника "Еклезія", постійний кореспондент української преси, зокрема "Нашої Мети". Він опікувався українською громадою греко-католицького віровизнання в Кінгстоні, Корнвалі, Смит Фаллс. Був місійним душпастирем родин в Маказа, Сент Софі, Ковансвіль, Шербрук і т.п. (Пропам'ятна книга 25-ліття церкви Успення Божої Матері).

Церква Успення Божої Матері

10-ого грудня 1950 р. відбулася перша Служба Божа в залі французької школи Люї Ебер при 6-ій Аве., на яку прийшло велике число вірних. 17-ого грудня 1950 р. по недільній відправі, скликано перші збори парафіян, на яких вибрано комітет до помочі отцеві парохові. На голову комітету вибрано Костя Телішевського, що проявився великими організаторськими здібностями, а всі комітетові відзначились ревною працею.

З прибуттям священика зорганізувались і парафіяльні організації члени яких в великій мірі перейшли з церкви Св. Михаїла. Вони розпочали живу діяльність, а саме: ЛУКЖ,

Сестрицтво Апостольства Молитви, Вівтарна Дружина, Організація Молодих Мужчин, УКЮ, Церковний Хор, Рідна Школа.

Розпочато збіркову акцію на будову церкви. Здобувши достатню суму грошей закуплено дві площі. Одну площу відпродано за добру ціну, а на другій рішено побудувати велику церкву.

В цій справі скликано на 21-ого травня 1954 р. знавців будівництва, запрошено фахівців в справах будови п. Володимира Постригача й вибрано будівельний комітет в складі: Постригач Володимир - голова, Телішевський Кость - заступник голови, Данилевич Ярослав - писар, дорадники - Шмидт Рудольф, Камінський Яків і Косюк Василь. Плян будови виготовив Поль Еміль Ляпойнт, а будову доручено генеральному контрактореві, Степанові Сурі. 6-ого червня 1954 р. відбулося посвячення площі під будову церкви, у вересні розпочато копання ями, але щойно 1955 р. розпочато будову. Контрактор, Степан Сура, був будівничим, але голова будівельного комітету, Володимир Постригач, доглядав правильність роботи, будучи на місці будови від ранку до вечора. 25-ого вересня 1955 р. відбулося торжественне посвячення паріжного каменя, що довершив Владика, Преосвященний Кир Ізидор Борецький при великому числі Монреальських священиків, парафіян і гостей. 26-ого лютого 1956 р. відбулося відкриття й посвячення парафіяльної залі. Весною 1956 р. прикрашено будову трьома банями, завершивши їх блискучими, нержавіючими Хрестами. Відтоді зосереджено всю роботу внутрі церкви.

Церковний і Будівельний Комітети парафії Успення Божої Матері, 1952 р.
Зліва: Василь Мартинюк, Василь Козуляк, Микола Належний, Рудольф Шмідт, Ярослав Данилевич, Яків Камінський, Кость Телішевський, Володимир Постригач, Василь Косюк, Петро Рогаля, Стефан Британ, Іван Онишкевич, Михайло Козак, Василь Шевчук.

Парафіяни були щирі й жертвували на всі потрібні речі для відправ Літургії. Перша Служба Божа була відправлена на Різдво Христове, 7-ого січня 1957 р., а торжественне посвячення церкви відбулося величаво при великому здвизі народу 26-ого травня 1957 р. Акту посвячення довершив Владика, Преосвященний Кир Ізидор Борецький.

В часі будови членство парафії зростало й тоді Владика Кир Ізидор призначив 9-ого вересня 1954 р. ще одного священика, о. проф. Степана Колянківського. Новоназначений священик з багатим засобом душпастирської практики, колишній капелян, опікун

ветеранських організацій, став на службу в парафії в дуже потрібному часі, коли праця вимагала вже двох пастирських сил. Йому завдячує церковна громада видання пропам'ятної, документальної брошури під заголовком: "Пам'ятка про посвячення церкви Успення Божої Матері", видана 26-ого травня 1957.

1-ого жовтня 1956 р., при перемині священиків, прийшов на місце сотрудника - помічника, о. Микола Марків, активний співпрацівник деканату, радник митрополичої консисторії, довголітній душпастир, катехит і військовий капелян. В душпастирській праці заслужився у виховній роботі рідношкільної дітвори та опікою виховних літніх осель. Був також духовним провідником комбатантських організацій в Монреалі, як колишній військовий капелян. Упокоївся в Бозі на стійці своїх завдань 22-ого травня 1966 р. в Монреалі. Отець Юрій Ковальський, студент монреальської духовної семінарії., сотрудник, помічник від 1-ого жовтня 1956 р. до 1-ого жовтня 1958 р. ставлячи перші кроки свого священичого життя перейняв опіку парафіяльних організацій, зокрема над молоддю й запізнався з душпастирською практикою великої парафії.

1-ого червня 1959 р. на зміну йому прийшов другий ново-висвячений священик, абсольвент Монреальської-латинської духовної семінарії о. Володимир Вербицький. Він, володіючи знаменито англійською мовою, знайшов природне зрозуміння у дорастаючої молоді й праця серед неї дала гарні успіхи. За його стараннями виймов молитовник для молоді під наголовком "Ісусе люблю Тебе", в якому аж 20 сторінок виповнив кольоровими образками священика "служителя при Св. Літургії".

Отець Едвард Ярема був призначений сотрудником 1-ого листопада 1960 р. Цей жертвенний душпастир-місіонар здобув собі велику пошану й довір'я не лише серед молоді та молодих подруж, але й серед загалу цілої громади. Для всіх учинний, радий кожному помогти добрим словом чи особистим автом, сердечний в товаристві, поважний в душпастирських чинах, ревний священик для услуг парафії.

10-ого жовтня 1962 був іменований другий з черги парох, протопресвітер декан, о. д-р Михайло Залеський, професор на славістичному відділі Монреальського Університету, співредактор деканального місячника "Еклезія" будівничий двох церков, в Ляшін та в околиці Парк Екстеншен і організатор тих же парафій, науковець і визначний діяч серед Монреальської громади. Це був час контроверсійних подій у християнському світі, зокрема в українській католицькій церкві. Треба було не лише втримати нормальний стан життя в парафії, але й звернути загальну увагу й зацікавлення на надходячі події як відзначення 1100-ліття від появи Кирила й Методія й спопулярізування історичного значення їх роботи. Відтак слідував приїзд на волю з сибірського заслання Блаженного Митрополита Йосифа Сліпого й його участь в II-ому Вселенському Ватиканському Соборі й назначення його кардиналом. Потім треба було зживатися із зміною Вселенського Архирея у проводі католицької церкви після смерти Папи Івана XXIII-го. Знов льокально появилися закулісові тенденції наставити східнього Єрарха в Монреалі підпорядкувавши його латинській юрисдикції для створення "Центру для східніх церков" під латинською юрисдикцією, до чого стремить Монреальський кардинал.

В той час сотрудником парафії був о. М. Гаврилюк, а в часі його замітного занепаду здоров'я призначено 10-ого травня 1965 р. помічним душпастиром в парафії на короткий час нововисвяченого о. Василя Бринявського, дуже добре знаного Монреальській громаді, бо як світський діяч працював диригентом Церковного Хору при парафії Св. Михаїла, був невтомним організатором молоді й директором Рідної Школи ім. Митрополита Шептицького.

1-ого липня 1965 р. ненадійно по короткій хворобі, упокоївся о. д-р Михайло Залеський.

15-ого жовтня 1965 р. о. Василь Бринявський перейшов на душпастирське становище парафій Ляшін і Парк Екстеншен. 15-ого жовтня 1965 р. о. Антін Цимбалістий став третім з черги парохом церкви Успення Пресвятої Богородиці, а другим з черги деканом Монреальського Протопрезвитеріяту. Він прибув з практикою досвідченого душпастиря, "з

Церковний Комітет при парафії Успення Божої Матері, 1970 р.
Сидять: Володимир Дудар, Ярема Савка, Стефан Лащук,
о. мітрат Іван Гаврилюк, Василь Гладкий, Павло Диць, Рудольф Шмідт

військовою точністю, здисциплінований у сповнюванню своїх обов'язків". Дев'ять років побуту в Монреалі позначились послідовністю праці в парафіяльних організаціях, зокрема УКЮ, ЛУКЖ, Церковного Хору. За його побуту в Монреалі вітали українці їх Блаженство Верховного Архієпископа, кардинала Йосифа 19 липня 1968 р. як Патріярха української греко-католицької церкви. 15-ого жовтня 1966 р. прибув до парафії. о. Ярослав Гайманович, колишній учасник воєнних дій Дивізії Галичина. Він закінчив теологічні студії в Римі й присвятився душпастирському покликанню в Канаді. Спочатку був у церкві Св. Духа на Пойнт Сент Чарлз, а потім в північних парафіях Квебеку - Вал д'Ор, Руан-Норанда звідкіля прибув, як сотрудник, до парафії Успення Божої Матері. Верховний Архієпископ, кардинал Йосиф Сліпий, під час свого побуту в Монреалі 1976 р. надав о. Ярославові Гаймановичеві митру. Отець Ярослав Гайманович своєю скромністю й лагідною вдачею здобув пошану, довір'я й симпатію українського громадянства. Він спів-душпастир комбатантських організацій в Монреалі, опікун молоді, редактор тижневика церковних повідомлень, любитель книжки й її колектор.

Грамотою торонтонського Владики Кир Ізидора 15-ого жовтня 1974 р. парохом парафії Успення Божої Матері був іменований о. протопресвітер Іван Гаврилюк, довголітній парох словацької греко-католицької церкви. Це був час чисельного росту парафії, а з тим росло життя її організацій: Сестрицтво, ЛУКЖ, УКЮ, Вівтарна Дружина, Церковний Хор виявляли свою самодіяльність.

1975 р. зорганізувалась між-конфесійна організація "Срібного чи Золотого Віку Тризуб", яка знайшла приміщення в залі парафії Успення. На це сприяло положення церкви й близьке сусідство собору Св. Софії, Інституту Св. Йосифа, Дому Молоді, українських кредитівок, а до цього дійшла ще в 1972 році побудована Резиденція для старших віком. Тижневі сходини членів Золотого Клюбу "Тризуб" відбуваються кожної середи в парафіяльній залі Успення Пресвятої Богородиці, якої голова Парафіяльного Комітету п. Василь Гладкий разом з Комітетом дав церковну залю до диспозиції. управи і членів Золотого Клюбу "Тризуб".

1976 р. побудовано на вільній площі, біля церкви, Приходство, яке було заплановане

бути осередком культурно-духового життя українців католиків. Там мала міститися бібліотека, музей і архів.

30-ого жовтня 1988 р. на помічника до парафії прийшов о. Теодор Палчинський. Він обслуговував часами й парафію Св. Василія в Ляшін. о. Теодор Палчинський помер 30-ого березня 1990 р.

17-ого серпня 1988 р. почав працювати в парафії висвячений, довголітній диякон, о. Володимир Возняк.

В церковній громаді важною помічничою силою являються дяки- диригенти. Так сталося й при організації парафії Успення Божої Матері, зайшла потреба організувати церковний хор. Першим диригентом був Михайло Грабар (1952-1954).

Він зорганізував співаків та вивчивши потрібні літургійні пісні, співав з хором під час Служби Божої і на інших церковних празниках. По його смерті прийшов Михайло Мариняк. Він старався поширити репертуар піснями на всякі парафіяльні імпрези й урочистості. Після несподіваної смерті Михайла Мариняка диретентуру хору перебрав Володимир Грицай (1959-1965, 1974-1979). Хор підсилився новими співаками, число збільшилося до 40 членів. Репертуар поширився на потрібні літургічні пісні, як ектеній, антифони, воскресні пісні, різдвяні та на всякі релігійні відзначення. Хор співав кожної неділі під час Служби Божої. Брав участь в парохіяльних імпрезах та церковних урочистостях. В різдвяний час хор передав по радіо колядки й щедрівки наспівані на стрічку в СіБіСі радіостанції. Великою й незабутньою подією для хору було в 1968 р. співати Службу Божу під час Божественної Літургії в Сент Джозеф Ораторії відправлюваною Верховним Архієпископом, кардиналом Йосифом Сліпим - уважаний вірними патріярхом українців східнього католицького обряду. Опісля диригентом став Ростислав Куліш - досвідчений диригент з музичною освітою. Під його проводом хор поглиблював знання церковних напівів.

Хор при Парафії Успення Божої Матері
Д. Савка, Н. Мадай, Р. Куліш - диригент, М. Грицай, О. Кучарська, М. Дмитрів

1974 р. повернувся Володимир Грицай.

1976 р. хор вітав на летовищі достойного кардинала й Верховного Архієпископа, Йосифа Сліпого як Патріярха української католицької церкви а опісля співав Літургію під час благословення новозбудованого приходства при парафії Успення Божої Матері.

1980-1981 р. церковний хор провадила пані Марія Мариняк.

1981-1988 провадження хором перебрав знову Ростислав Куліш. За нього Літургії відправлялися українською мовою. Тоді хор докладно пізнав і вивчив блаженства, ектенії великодні й різдвяні ірмоси, псальми й кантати визначних композиторів як Бортнянського, Веделя, Кошиця й інших, чудові напіви на різні торжественні оказії.

Хор брав участь у 100-літнім ювілею французької парафії в місточку Мансонвіл.

1988 р. по смерті Ростислава Куліша диригентом хору стала Марійка Чолій, фахова музична сила, знана Монреальській Громаді як професійна співачка й диригент інших хорів.

Як вже було згадано, що з проголошенням декрету про створення нової парафії й призначенням духовного душпастиря, скликано збори парафіян, вибрано членів церковного комітету, на чолі з головою й приступлено до громадської праці. Першим головою Церковного Комітету, який опісля перейменовано на Церковну Раду, був Кость Телішевський (1950-1963), відтак адвокат Василь Данчишин (1964), д-р. Роман Струмінський (1964-1965), Теодор Пархін (1966-1969), проф. Ярослав Двожак (1970-1972) і сучасний голова Василь Гладкий від 1973 року. Всі вони сумлінно виконували свої обов'язки, дбали за господарсько-світські справи парафії й тримали свою увагу на живчику громадського життя. Парафіяни були жертвенні, прикрашували й збагачували цю нову Божу святиню. Церкву розмалював артист-маляр Володимир Мазепа за плянами Петра Андрусіва, а іконостас вирізьбив у дереві спровадженому з Африки німецький різьбар Альфред Шредер за плянами Володимира Мазепи. Фундатори вітражів утривалили написами свої імена чи своїх рідних в чию пам'ять були ці вітражі уфундовані. Сестрицтво Апостольства Молитви заснувалось 28-ого травня 1951 р. за ініціятивою пароха того часу, св. п. Михайла Гаврилюка, на початку було лише девять членок, а потім число постійно мінялось: одні виїджали з міста, а інші відходили у вічність. Членкині збирались на молитву, працювали при церковних потребах і своїм стараннями та жертвенністю придбали чималу суму грошей на покриття коштів будови, як також придбали різні необхідні речі церковного устаткування. Їхня муравлина праця все знаходить признання, а часто й подив до їх підприємчивости. При кожній парафії одною з найактивніших організаційних клітин являється жіноцтво, що зорганізоване в окремій клітині як Відділ ЛУКЖ і заслуговує на осібний перегляд праці.

Джерела: Пропам'ятна Книга з нагоди Срібного Ювілею Храму Успення Божої Матері (1950–1975). Українська Католицька Парохія Успення Божої Матері Приходство, Архирейське Благословення, 24-ого жовтня 1976 р., Монреаль.

У Христовім Винограднику, Альманах Торонтонської Єпархії.

1950 Рідна Школа Парафії Успення Божої Матері

В парі з розвоєм нової парафії почалась і організація Рідної Школи. В жовтні 1950 р. записалась 21 дитина різного віку. Навчання переводив мґр. Василь Бринявський два рази на тиждень. Рік пізніше вже було два відділи. До помочі затруднено дружину, учительку Ярославу Бринявську. Панство Бринявські стали фактичними основниками цеї школи. За стараннями пароха о. Михайла Гаврилюка, Монреальська Католицька Шкільна Комісія дала до диспозиції дві залі в англійській, школі Сент Брендон і оплачувала одного учителя для навчання французької мови.

Школа розвивалася швидкими темпами. Збільшувалось число учителів. 1961 р. 18 учнів закінчило першу сьому клясу, тоді почалося навчання у вищих клясах, а навіть кляси почали подвоюватися через велике число учнів.

Рідна Школа парафії Успення Божої Матері - 1964 р.

У 1964 р. відбулись кінцеві іспити Курсів Українознавста. 1971 р. зорганізовано Букварну клясу, щоб підготовити дітей до 1-ої кляси, а 1973 р. зорганізовано садочок. Число новозаписаних учнів росло від 1950-1966 р., а відтак почало зменшуватися. З ростом числа учнів росло й запотребування на учителів. Це питання вміло розв'язував директор школи, висвячений 1965 р. в стан священика отець Василь Бринявський. Він завжди знаходив учителів серед старшого покоління з практикою навчання на рідних землях, а також пошукував за молодими учителями, що покінчили педагогічні студії в Канаді.

Багато клопотів справляло о. Директорові утримання шкільного бюджету. До 1970 р. Монреальська Католицька Шкільна Комісія оплачувала приміщення і учителів в замін за те що вони мали вчити по пів години французьку мову, а батьки доплачували. Шкільна Комісія зажадала усунення половини українських учителів в замін за учителів французького походження. В наслідок цеї ситуації батьки були змушені перебрати адміністрацію школи.

За старанням о. директора Бринявського від 1972 р. міністерство Імміграції давало субсидії

на оплачення приміщення для всіх Рідних Шкіл Монреалю й околиці. Крім навчання українських предметів педагоги Рідної Школи приготовляли протягом, шкільного року свята з мистецькою програмою з нагод: Гостини Св. Миколая, Ялинки, Шевченківського Концерту й Свята Матері з деклямаціями, хоровими точками, театральними й балетними інсценізаціями.

Учителям в цих імпрезах допомагали члени Батьківського Комітету. На протязі свого існування школа при парафії Успення Божої Матері діставала завжди безплатно парафіяльну залю на влаштовування, шкільних імпрез, знову в заміну за це, учителі Рідної Школи кожного року приготовляли виступи дітей під час імпрез влаштованих церковним зарядом.

Організації що знаходяться при парафії Успення Божої Матері від початків існування завжди помагали Рідній Школі матеріяльно.

1973 р. на бажання збору батьків Рідної Школи при парафії Успення Божої Матері школа змінила свою назву на Рідна Школа ім. Митрополита Шептицького. Таке саме ім'я почали уживати й Курси Українознавства ім. Митрополита шептицького.

В вересні 1979 р. директорство Рідної Школи перебрав від о. Василя Бринявського принципал англійської школи Орест Грубий.

Директором Курсів Українознавства від 1961 р. був проф. Роман Брикович. В вересні 1976 р. д-р. Юрій Левицький став директором Курсів Українознавства ім. Митрополита шептицького. По 14-ьох роках, в вересні 1990 р. о. Роман Лагола перебрав провід навчання на Курсах Українознавства.

В цьому шкільному році 1991-1992 в Рідній Школі навчається 185 учнів, яких навчає 20 учителів.

На Курси Українознавства учащає 43 учнів, яких навчає 7 учителів. Адміністратором Рідної Школи є Роман Полюга, а Курсів Українознавства Василь Коваль.

Джерела: Пропам'ятна Книга з нагоди Срібного Ювілею Храму Успення Божої Матері в Монреалі, 1950-1975.
Доповнення від персональних контактів автора.

1950 Ліга Українських Католицьких Жінок при Парафії Успення Божої Матері

Ліга Католицьких Жінок при парафії Успення Божої Матері почала свою працю з хвилиною створення парафії, 24-ого листопада 1950, бо члени перейшли з матірної церкви Св. Михаїа.

Основні збори відбулися 30-ого березня 1951 р. Вибрано пані Ольгу Федорик председницею зборів, а потім і головою Відділу. Членкині долучилися до громадської праці, збиранням фондів на будову храму, ходили з колядою, організували концерти, доповіді, вітали й приймали визначних доповідачів, та лекторів. Не забували й малят, як також, шкільної молоді. Встановили звичай, що замість Квітів для померших складали по 35 долярів на фонд будови церкви.

Після 12-ти літнього проводу головства пані Ольги Федорик слідували інші, що виконували свої обовязки з деякими певними перервами: наступною головою була Текля Станкевич 1 рік, Галина Кріса з перервами 14 років, Ірина Кравчук 2 роки, Софія Петрашко 1 рік, Анна Самсон 6 років, Анна Мавко 2 роки, Олена Мандрик 3 роки, а тепер Галина Кріса 14-ий рік кількома наворатами, виконує це почесне, а заразом дуже зобов'язуюче становище. Їм всім, і хнім зарядам як і всьому членству належиться велике спасибі за ту жертвенну працю для добра своєї церкви, своєї Громади й свого народу. Без цих численних працівниць відділ Ліги не зумів би придбати для церкви ці дорогоцінні речі, що творять церковне вивінування: дзвін, кивот, прекрасні фелони, вінчальні корони, приладдя до кухні, картину для сцени, а що більше допомогти бідним українцям у Німеччині, Англії, Югославії, Бразілії, Аргентіні,

Відділ ЛУКЖ при церкві Успення Божої Матері
Сидять: Д. Рогаля, С. Барабаш, Г. Кріса, О. Федорик - голова, о. д-р М. Залеський,
о. М. Гаврилюк, Е. Микитюк, М. Теліщевська, М. Шевчук, М. Сінякевич

Польщі а тепер і в Україні. Всюди, де була подана поміч, вона принесла користь. У часі відвідин Блаженнішого Верховного Архиєпископа - Патріярха українців католиків зложено дар 500 долярів. Ліга є меценатом енциклопедії українознавста. Щорічно уділяє стипендії для учнів Рідної Школи й Курсів Українознавства. Ліга передала 30,000 долярів на Добродійний Інститут Св. Йосифа. Відділ є членом місцевого відділу КУК, підтримує діяльність СФУЖО, належить до Комітету Зв'язку ЛУКЖ і до Монреаль Сітізеншіп Кавнсіл ("Монреальської Ради Громадянства",) де часто гостять перекускою понад сто нових громадян Канади, прибувших з різних країн світу.

Ліга співпрацює із усіма українськими жіночими організаціями Монреалю, що разом присвятили багато часу й труду на улаштування "Українського тижня" з показом народної й історичної ноші українського народу під час світової вистави "Експо 67", а потім що року на українському тижні, що відбувався на терені вистави "Людина й її Світ".

Членки Відділу зложили великі фонди на поміч "дітям Чорнобиля" потерпілим від ядерного вибуху. Рівнож поважну грошову поміч зложили на оборону Івана Демянюка й на підтримку родини Терелі.

Відділ Ліги став меценатом чудової церковці Успення Божої Матері в Люрді, Франція, якої посвячення відбулось 28 серпня 1982 р. Членкині зложили княжий дар на український собор С. Івана Хрестителя в Оттаві 1987 р. Стали меценатом семінарії Св. Духа в столиці Канади.

Величво відсвяткували 30-літній ювілей своєї організації й посвятили прапор ЛУКЖ. В рік 1000-ліття Хрещення України занялись приготуванням величавого бенкету й брали участь в посвяченню пам'ятника Св. Володимирові на церковному ґрунті. В цей ювілейний рік уфундували до церкви вишиті обруси, рушник під євангелію й образи Св. Володимира й Св. Ольги.

Відділ ЛУКЖК при церкві Успення Божої Матері, 1988 р.
Сидять: М. Кардаш, А. Марко, Д. Багира, І. Кравчук, О. Мандрик - голова, о. Іван Гаврилюк, о. Я. Гайманович, О. Федорик, О. Витвицька, Г. Кріса, А. Самсон

До вичисленої праці ще доходять різні небуденні приняття з нагоди приїзду гостей, які членкині приготовляють рік-річно з великою посвятою та любовю.

Відділ одержав велике число побажань, признання за працю під час 40-літнього ювілею, а між ними була й "Грамота Мецената СКВУ" в якій висловлено подяку, пошану й признання за громадську поставу й зрозуміння завдань і потреб СКВУ.

Джерела: Пропам'ятна Книга з нагоди Срібного Ювілею Храму Успення Божої Матері в Монреалі, 1950-1975.
Начерк історії Ліги Українських Католицьких Жінок Канади, Торонтонської Єпархії - ЛУКЖ, 1945-1975.

1950 Парафія Св. Івана Хрестителя, Парк Екстеншин, Монреаль

Церква Св. Івана Христителя - Парк Екстеншин

27-ого листопада 1950 р. єпископським декретом Преосвященного Владики Ізидора Борецького затверджено українську католицьку станицю на Парк Екстеншн. Ця місійна станиця зорганізувалась на бажання поселенців цеї Монреальської дільниці для вигіднішої обслуги вірних.

Першим парохом цеї станиці був о. д-р. Михайо Залеський. Відправи відбувалися у римо-католицькій церкві Св. Роха. Зорганізувався Парафіяльний Комітет із І. Житарюком, а згодом з В. Медведем на чолі. Господарські основи новозорганізованої станиці поступали вперед. Куплено

під церкву Св. Івана Хрестителя в доброму місці чотири ділянки землі.

29-ого травня 1955 р., після Літургії в церкві Св. Роха, відбулося урочисте посвячення площі під будову церкви. У посвяченні брали участь о. д-р Михайло Залеський - парох, о. Михайло Кушнірик, о. Михайо Гаврилюк, о. Маркіян Пасічник, о. Тарас Гарасимчук й велике число вірних.

14-ого квітня 1958 р. скликано збори парафіян, під час яких на голову будівельного комітету одобрено тодішнього голову Парафіяльного Комітету Володимира Медведя, узгіднено пляни церкви і накреслено пляни акції збірки фондів.

Пляни церкви виготовив архітект Радослав Жук, а суб-контракторами були Іван Павлів та інж. Ярослав Чолій.

Наприкінці 1960 року зовнішня будівля була викінчена і 15-ого травня 1961 року відбулося посвячення приміщення при участі Преосвященного Владики Ізидора Борецького, о. д-р Михайла Залеського - пароха, о. Михайла Гаврилюка, о. Йосифа Кутного, о. Михайла Горошка, а із гостей був присутній мон. Розет - парох церкви Св. Роха й його помічник о. Робітеллі. По відправі Літургії в церкві Св. Роха вірні оформили похід: попереду прапори, почесні делегати парафій і організацій, гості, отці духовні, Владика Кир Ізидор. Перед входом до нового будинку Голова Будівельного Комітету - Володимир Медвідь і перший голова комітету із 1950 р. Григорій Мельник, вітали хлібом і сіллю. Співав хор парафії Св. Михайла під керівництвом дириґента мгр. Василя Бринявського, пізніше священика, пароха цеї церкви.

Властиво, сама Церква не була викінчена, а лише підвал. Церква не є розмальована, ані не має іконостасу. Для сплати довгу винаймалася вечорами пивниця-підвал, тоді по скорому чищенню, ранком, відбувалася Служба Божа. По сплаченню довгу перестали там відбуватися танці й забави. Парафіяни відбувають в тій залі лише Великоднє Свячене й Різдвяну Кутю.

Парохами церкви були: основоположник і організатор парафії отець д-р Михайло Залеський 1950 до жовтня 1962 р., 1963-1965 о. Йосиф Кутний, 1965 до 22-ого лютого 1983 р. о. Василь Бринявський. Від 11-ого вересня 1983 р. до нинішнього дня о. Роман Лагола.

Від 10-ого грудня 1965 р. за стараннєм отця, тодішнього пароха, Василя Бринявського, зорганізовано церковний хор. Дириґентом була Марійка Бринявська-Чолій. Цей хор брав участь в різних українських імпрезах міста Монреалю й околиць. Пані М. Чолій провадила хор до 1984 р. Після того всі вірні співають під проводом о. диякона Петра Крамара.

При парафії існує Вівтарна Дружина, що помагає священикові при престолі.

В самих початках, в захристії церкви Св. Роха, за спонукою пароха о. д-ра М. Залеського відбулися сходини жіноцтва. Цей гурток названо Сестрицтвом. Головою була Анна Шешко. Цей гурток проіснував три місяці. 18-ого лютого 1951 р. засновано при парафії відділ ЛУКЖ. З браку власного приміщення жінки улаштовували всякі імпрези по своїх домах, а з отриманих грошей закуповували різне церковне устаткування.

22-ого червня 1960 р. на піврічних зборах переіменовано ЛУКЖ на самостійну, незалежну парафіяльну клітину під назвою "Марійська Дружина", яка діє й досі. Першою головою була Єва Шевчук. Марійська Дружина своєю різноманітною діяльністю активізує церковну громаду до громадської праці: організує парафіяльні імпрези, як виставку релігійно- церковних вишивок, висилає пакунки та грошеві дари потребуючим в Бразілії Аргентині, Польщі, закуповує потрібні речі до Церкви й богослужби.

Рідна Школа парафії відбувала науку по приватних домах, а потім в церковній залі парафії Св. Роха. 1967 р. школа перестала існувати через брак відповідного числа дітей.

Був час, що існувала при парафії й молодіжна організація "Українське Католицьке Юнацтво". Перший парох церкви Св. Івана Хрестителя о. д-р. Залеський присвятив багато уваги молоді. В роках 1950-1951 зорганізовано УКЮ. Першою головою була Емілія Сорочан. Тоді УКЮ мало біля 22 членів, але в 1972 організація перестала існувати.

При парафії виконує функцію дяка о.диякон Петро Крамар.

Від 31-ого жовтня 1983 р., заходом отця пароха Романа Лаголи, виходить що-тижня

церковний бюлетень для обзнайомлення парафіян з громадсько-церковними імпрезами та намірюваннями щоденних відправ Служб Божих.

Джерела: Відповіді на Запитник - приготований о. парохом Романом Лаголою. У Христовім Виноградніку - Альманах Торонтонської Епархії 1964 р.

1950 Союз Українських Жертв Російського - Комуністичного Терору

В 1950 році було створено організацію СУЖЕРО при парафії Св. Покрови, що міститься при бульварі Роземонт. Членами цеї організації були імігранти зі східніх областей України, політично й релігійно переслідувані московсько-комуністичним режимом. Приїхавши до Канади, знайшли можливості для своєї діяльності в поборюванні комунізму й московського імперіялізму й в цей спосіб помагати українському народові в його визволенні. Багато з них це бувші каторжани советських концентраційних таборів, що пережили жахливі страхіття й прирекли собі вести ознайомлюючу, організовану діяльність. Велику допоміжну працю СУЖЕРО перевело в заснуванні організації Об'єднання Демократичної Української Молоді.

15-ого грудня 1950 року зорганізовано в Ляшін відділ СУЖЕРО.

З рамени Головної. Управи СУЖЕРО в Торонто, при співпраці Відділів видано два томи "Біла Книга про Чорні Діла Кремля" англійською мовою.

Ляшінський Відділ був ініціятором назви бульвару ім. Тараса Шевченка в Ля Сал, та вулиці Івана Франка в Ляшін, як також брав участь з іншими організаціями в підготовці побудови пам'ятника Івана Франка.

Відділ СУЖЕРО брав активну Участь у всіх демонстраціях проти московського переслідування в Україні, як також був членом Комітетів по відзначуванні річниць Великого Голоду в Україні 1932-1933 років.

Джерело: Ювілейна Книга - 75-ліття Поселення Українців в Канаді, 1967 р.

1951 Об'єднання Демократичної Української Молоді, Відділ Монреаль

Об'єднаня Демократичної. Української Молоді в Монреалі було засноване на початку 1951-ого року молодими людьми, яких батьки походили здебільшого з центральних і східніх областей України. Широка, змістовна і різноманітна програма праці ОДУМ притягнула велику кількість молоді для підготови національних академій, в поширюванні літератури, у виголошуванні доповідей, в організуванні коляди на національні цілі. ОДУМ мав свою школу танців, молодіжний хор "Молода Україна", і театральний гурток брав участь у всіх антикомуністичних маніфестаціях з приводу голоду в Україні та приїзду різних делегатів з Москви. Зі зміною політичного клімату в Квебеку, велике число молоді переїхало до Онтаріо, чи інших провінцій й молодеча організація перестала існувати.

Джерело: Ювілейна Книга 75-ліття - Поселення Українців в Канаді, 1967 р.

1952 Комітет Зв'язку Відділів Ліги Українських Католицьких Жінок

24-ого жовтня 1952 р., на засіданні представниць Відділів ЛУКЖ, що діють при церквах Св. Архистратига Михаїла, Св. Духа й Успення Божої Матері, оформлено Комітет Зв'язку Відділів ЛУКЖ у Монреалі. Праця, зорганізованих при тих парафіях жінок, уже мала великі досягнення у релігійних і національних надбаннях. Зайшла потреба цю працю скоординувати. В склад комітету зв'язку входять голови й секретарки кожного відділу. На перших зборах

вибрано головою зв'язку Ольгу Федорик, представницю парафії Успення, секретарку Броніславу Мельник з Св. Михаїа й касирку Стефанію Якимишин з Св. Духа.

Напрямні праці Комітету Зв'язку були:

1. Координувати й затіснювати співпрацю поміж Відділами ЛУКЖ Монреалю.
2. Зав'язувати співпрацю з місцевими українськими жіночими організаціями.
3. Репрезентувати Відділи ЛУКЖ назовні.
4. Харитативна діяльність.

Початкові роки координування праці Відділів були дуже успішні. Щомісячні засідання Комітету давали можливість обміну думками і плянування спільних дій. Відбувались чисельні спільні відзначування, доповіді, зустрічі. Зав'язалась дружня співпраця з місцевими організаціями, головно жіночими, проломано давні відчуження. Брали участь у спільних засіданнях, скликуваних прихильницями СФУЖО, Увисліді яких була участь увідзначеннях 70-75-80-90 і 100-ліття Українського Жіночого Руху, 15-20- 25-30 і 40-ліття СФУЖО. Жалібна маніфестація на пошану жертв 500 жінок у Кінгірі.

Зустрічі з видатними жінками, спільні відзначення українських героїнь і письменниць.

Справу Репрезентації ЛУКЖ полагоджено так, що в багатьох випадках висилається одну делеґацію від усіх Відділів, а на конґресі з'їзду ЛУКЖ від кожного Відділу окремо й від Комітету Зв'язку.

Харитативній ділянці присвячується багато уваги й Комітет Зв'язку старається цю ділянку координувати.

В 1979 р., після довголітнього головства Ольги Федорик, відбуто загальні збори Комітету й вибрано нову управу, очолену Ольгою Темко з Відділу при церкві Св. Духа, яка з тої позиції увійшла до Єпархіяльної Управи ЛУКЖ в Торонто й часто їздила на сходини Торонтонської Управи.

В "День ЛУКЖ" Комітет Зв'язку запрошує прелеґентку, переважно, з Єпархіяльної Управи Торонта, відзначує грамотами заслужених членок кожного відділу. В цей день членки приступають до Св. Причастя.

1982 р. Зв'язковий Комітет перевів Окружний З'їзд ЛУКЖ.

Після десятьлітньої каденції 1990 р. вибрано нову голову Зв'язку з парафії Св. Архистратига Михаїла - Богданну Мончак.

За час її головства вислано привіт-побажання першому українцеві Генерал-Губернаторові Канади Реймонові Гнатишину, за що Комітет отримав прекрасний лист подяки. Також вислано лист привіту й дар любови новохіротонізованому українському католицькому єпископові в Польщі - Преподобному Владиці Іванові Мартинюку. Вислано біблії, книжки й молитовники до Югославії, Чехословаччини й Україну.

10-12-ого серпня 1990 р. в Шато Шамплейн відбулася Північно- Американська Конференція Світового Союзу Католицьких Жіночих Організацій (СКЖО). ЛУКЖ має одну представницю в своїй Управі Відділів.

Відділ ЛУКЖ при церкві Успення Божої Матері улаштував для українських делеґатів гостину-обід з традиційних українських страв і запросив голову СКЖО Мері-Терайз Він Гетерен Ґаґенчоїс. Вона дуже гарно дякувала за гостину й за нагоду ближче познайомитися з українськими делеґатами.

При перегляді пророблені праці всі відділи підкреслюють потребу існування Комітету Зв'язку.

Джерела: Начерк Історії ЛУКЖ, Торонтонська Єпархія 1945-1975, Підвідділ: Комітет Зв' язку, Відділ ЛУКЖ в Монреалі - Бронислава Мельник.
Доповнення з протоколів - Галина Кріса, голова ЛУКЖ при Успення Божої Мареті.

1952 Православна Громада Церкви Св. Покрови

Церква Св. Покрови

З приїздом великої кількости іммігрантів до Монреалю згуртувалася ініціятивна група православних вихідців з Великої України й рішили подати прохання про організацію нової церковної Громади Св. Покрови. 25-ого квітня 1952 р. одержали дозвіл і благословення від Преподобного Первоєрарха Митрополита Іларіона й за підписом Преосвященного Михаїла, Архиепископа Торонта й Східньої Канади та голови Президії Консисторії Української Греко-православної Церкви о. протопресвітера Е. Грицини.

Перша Служба Божа відбулася 10-ого травня 1952. в англіканській церкві з участю й благословенням Архиепископа Михаїла.

До двох місяців скликано загальні збори Громади, вибрано заряд і розпочали інтенсивну працю в наміренні набуття свого церковного приміщення. Першим парохом церковної Громади став о. Петро Архангельський. Його великим моральним успіхом було що до десятьох місяців збільшилось число парафіян до 100 родин. Закуплено недобудовану протестантську церкву при вул. Роземонт ч: 2246, яку треба було достосувати до свого обряду. Всі парафіяни помагали чим хто міг. Іконостас зробив своїм коштом Іван Гарбуз.

На загальних зборах розділено працю між членами заряду, а їх було 32 особи й кожна з них приняла якусь відповідальність за певну ділянку праці. При громаді зорганізовались деякі організації й вони також давали свою поміч. Сестринство, Церковний Хор, Організація Демократичної Української Молоді (ОДУМ), Союз Українських Жертв Російсько-Комуністичного Терору (СУЖЕРО), Рідна школа, Батьківський Комітет та інші, які в "повному розумінні динамічної потреби на всіх відтинках показали своє право на існування" Цими словами оцінили працю Управи, Настоятеля й цілої Громади Архиепископ Михаїл, Митрополит Іларіон і Президія Консисторії в своєму листі до Громади.

Зустріч Митрополита Іларіона з членами громади Св. Покрови

Польова Служба Божа парафіян церкви
Св. Покрови на фармі п-ва Дулі в 1965 р.

У 1956 році зліквідовано довг. Громада начислювала 165 родин і о. Петро Архангельський вніс проєкт будови нової церкви. Існуюча Церква вже не відповідала своїм приміщенням вимогам збільшеної громади. Ця думка о. Настоятеля всіх захопила. Однак прийшла несподівана слабість, а відтак і відхід о. Петра Архангельського у вічність 24-ого березня 1959.

Новим настоятелем призначено о. Митрата Епіфанія Чижева. Скликано загальні збори, вибрано будівельний комітет і розпочато плянування будови. Інж. Григорій Хоро, виготовив проєкт церкви в стилі козацького барокко. Перепроваджувано збірку фінансів. Полагоджено справу з контрактором. В трakті будови контрактор відмовився від дальшої праці. Тоді будова перейшла в руки інж. Хорошого, будівельного комітету й управи громади. 10-ого жовтня 1961 р. відбулося посвячення храму Пресвятої Богородиці при участі льокальних священиків і здвигу вірних. 1962 р. в 10-ти ліття існування парафії, Первоєрарх Української Православної Церкви, Митрополит Іларіон взяв участь в величавій відправі й бенкеті.

В цей рік наступила зміна настоятеля - призначено о. Олександра Костюка, який протягом п'яти років провів поважну працю в Громаді у всіх духовно-організаційно-культурних аспектах. 1972 р. приділено о. Григорія Філя настоятелем Покровської Громади. В цей рік пані Е. Латиш подарувала ікони до іконостасу грецького маляра Степана Гегедоса в пізньо-візантійському стилі доби ренесансу, відповідно до проєкту церкви барокко. Майстром іконостасу був Роман Юрків, а технічним керівником І. Передрій.

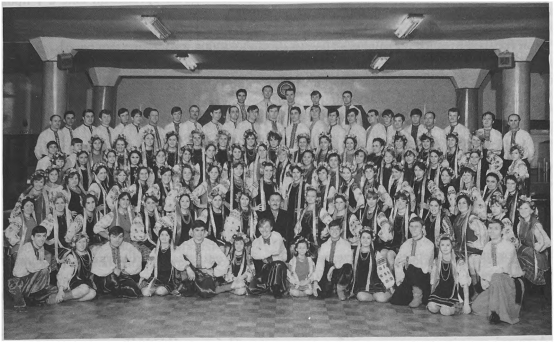
1973 р. приділено о. прот. Миколу Критюка настоятелем Свято-Покровської Громади.

1975 р. духовну опіку перебрав о. д-р Володимир Слюзар, але через хворобу не міг довго виконувати свої обов'язків і його заступали: о. М. Кривих і о. протопресвітер Епіфаній Чижів.

1976 р. призначено парохом Покровської Громади нововисвяченого о. Захарія Ревка.

В жовтні 1983 р. о. Юрій Бригідир став настоятелем Свято- Покровської церкви.

Протягом всіх років існування Громади, хор займає визначне місце в громадському житті. На початку диригентом хору був Яким Бартко, потім М. Безсалів - диригент вокальної

Хор "Молода Україна" - диригент Іван Козачок

групи, в склад якої входили новоприїжджі співаки - солісти. Ця група об'їхала більші міста Канади з концертовою, легкого жанру програмою. Відтак диригентом хору була Тетяна Клемба, Микола Замша, Василь Гирич і вкінці постійним диригентом став маестро Іван Семенович Козачок, який з властивим йому запалом взявся до праці й в короткім часі хор збільшився і в своєму найкращому часі доходив до 60 осіб із прекрасними голосами. Хор брав участь в численних загально-громадських імпрезах, накручено високо-цінний альбом "Свята Всенічна".

Від самих початків виринуло питання Рідної Школи. З хвилиною закупу церковного приміщення зорганізовано шкільну структуру: батьків і дітей. Між парафіянами знайшлися й фахові учителі, що занялися цією ділянкою праці. Отець Петро Архангельський став директором Рідної Школи. Згодом при збільшенні кількости учнів, прийшлося винаймити кляси у французькій школі, близько Церкви і цим створити відповідніші умови для праці.

В цей період часу школа при Церкві Св. Покрови зайняла передове місце на Східню Канаду, особливо, коли проф. А. Степовий при допомозі Варвари Радченко і Віри Нечай влаштували виставку праць учнів, опрацьовані праці вчителів, ілюстрації до лекцій і мапу України зроблену Олегом Аксюком. Ця виставка була задемонстрована на Вчительській Конференції в Торонто, за що отримала признання. Але на жаль, після двох років поважної праці, зменшується активність на цім полі меншає число дітей в школі, деякі учителі відходять від праці, але Рідна Школа завжди була самовистарчальна фінансово через наполегливу працю Дирекції, вчителів, Батьківського Комітету та Управи громади. Ввесь час директорами школи були отці настоятелі за винятком одного року праці Ірини Ковалів і двох років Лева Дуки.

При кінці сімдесятих років прийшлося замкнути Рідну школу з причини малого числа учнів. Офіційно школа злучилась з Рідною Школою Собору Св. Софії й тоді прийнято назву "Рідна Школа ім. Митрополита Іларіона".

Провід церковної громади співпрацює з кожним настоятелем, з молоддю, а зокрема з

молодечою організацією ОДУМ. Ця організація провела велику і поважну працю при громаді Св. Покрови. Частина колишніх членів цеї молодечої організації вже є у проводі громади, в хорі, Рідній Школі. На жаль, в Монреалі, в останньому часі у цій організації молоді помічається занепад через масовий виїзд молоді до інших провінцій.

При громаді працює Українське Церковне Братство Св. Покрови, в якому головою з дня існування є А.П. Степовий. Це Братство за статутом є головним оборонцем православної віри й церкви, та все веде пояснювальну працю в скріпленні єдности громади, відвідування хворих, допомога родині тим, яких близькі відходять у вічність, подає їм грошову допомогу.

При громаді існувало товариство "Союз Українських Жертв Російсько- Комуністичного Терору" (СУЖЕРО). Колись чисельна й активна організація, що провела велику динамічну працю як в загально- громадських справах так і на культурно-освітній ниві. Члени СУЖЕРО виготовляли в річниці Великого Голоду в Україні меморандуми для ознайомлення нашого чужомовного оточення з великими жертвами українського народу під російсько-комуністичним тоталітарним режимом. Члени цеї організації були самі жертвами цього жахливого устрою.

В початках зорганізувано Кредитову спілку "Київ" при церковній громаді. На жаль, через брак уділовців вона перестала існувати 1980 р. Зложені ощадності злучили з кредитовою спілкою "Мазепи" при катедрі Св. Софії

Свого часу, при громаді працювало Товариство Сприяння УНРаді, яке вело поважну працю з державницької позиції в українському житті. Конфлікт персональностей в політиці перебив цю дуже корисну працю.

Активні працівники громади брали участь в Соборах У.П.Ц.К., в церковних з'їздах Східньої Канади та вчительських конференціях.

Провід церковної громади співпрацював зі всіма організаціями й тому процвітало культурно-освітнє життя. Влаштовували літературні вечори, бесіди, лекції, академії, різні громадські свята, драматичні гуртки, екскурсії, зустрічі з молодечими організаціями, зокрема зі СУМК, колядували. Цікавий був виступ збірного хору "Молода Україна" Монреалю й Торонта на Світовій Виставі "Експо 67" під мистецьким проводом І.С. Козачка. Цей виступ передавали по радіо в Україну.

Жодна імпреза не обійшлася без "жіночої руки" - без жіночої організації жінки були зорганізовані спершу в Сестрицтві, а пізніше вступили в Союз Українок Канади, як відділ Лесі Українки. Вони своєю готовістю, відданістю й ідейністю давали себе відчути на кожнім кроці.

Церковна Громада як така вибирала свій Церковний Заряд, який в тісній співпраці з отцями настоятелями творять цілість зєднаної української церковної родини. Отже згадаймо й імена голів Церковного заряду, що спільно зі всіма членами Комітету стояли в світському проводі церковної громади: Й.С. Кудій М.К. Жовтоніжко О.Ф. Канарейський, В.П. Сойко, А.П. Степовий, В.К. Нечай, М.В. Насадюк, Віктор Цвітков, Віктор Пергат, і Олександер Мельник. Деякі з них брали цей дуже відповідальний обов'язок кілька разів після певного часу відпочинку.

1983 р. в сумну 50-ту річницю голоду в Україні, Церковний Хор Свято-Покровської Громади наспівав пісні Великого Посту на касету під заголовком "Великий Піст".

1988 р. - в рік Тисячоліття Хрещення України награно Архирейську Службу Божу.

З нагоди 100-ліття поселення українців в Канаді, приготовляється видати касету Служби Божої чоловічого ансамблю з музичним оформленням маестра Івана Семеновича Козачка, як також пляную ється улаштувати "Весняний Концерт".

Джерела: 1952-1977, Ювілей 25-ліття Громади Св. Покрови, квітень 1977 р., Монреаль.
Доповнення - Олександер Мельник - голова Церковного Заряду 1991р.

1952 Союз Українок Канади Відділ Лесі Українки при Парафії Св. Покрови

10-ого травня 1952 р. відбулося перше богослуження новозорганізованої парафії Св. Покрови, а з тим розпочалася й праця Сестринства, необхідної клітини церковної громади. Під умілим проводом енергійної добродійки М. Архангельської жіноцтво віддано взялось до праці плече в плече поруч своїх чоловіків. В роки будови церковного Храму 1959-1960 Сестринство ще з більшим ентузіязмом помагало в чому лише було треба. В тому часі багато труду присвячується для прикраси Храму. Зайшли великі матеріяльні потреби - новий борг. Сестриці старалися різноманітними способами роздобути гріш навіть висилали збіркові групи по місті. Церковне життя відбувалося своєю рутиною, обходилися всі церковні, календарні свята многолюдно і дружньо, а при цьому жіночі руки всюди були потрібні. Різдвяна Коляда лунала по хатах.

1963 р. з приїздом молодого й енергійного настоятеля о. Олександра Костюка й його дружини Галини, збільшилося число Сестринства й тоді приступлено до Централі Союзу Українок Канади як відділ Лесі Укрінки.

До цього часу головами Сестрицтва були: Т. Чорна, Л. Степчишин, В. Канарейська, Т. Жеребецька, К. Шулик, В. Вусата, А. Сойко.

З приступленням до Централі Союзу Українок Канади й прибравши ім'я відділу Лесі Українки пожвавилася праця. Започатковано випис журналу "Промінь" в якому вперше появився Річний звіт Відділу й знімка управи. Провадиться внутрішня праця - відбуваються літературні доповіді, дискусії Придбано облачення для Настоятеля, хоругви, стихарі, вишивані Великодні ризи (вишивала бабуся Ф. Хряків). Справляють вишиття до церкви - М. Новікова, М. Гришин, Г. Прусаченко, М. Мовчан і інші. Величаво відсвятковують Храмові свята, свята матері, ввели традиційне відзначування роковини патронки свого відділу. Опікуються Рідною Школою й членки учителюють. Провадиться й зовнішня робота: брали участь з усіма православними парафіями у будові каплички Св. Пантелеймона при Вердан, шпиталі для нервово хворих. Беруть участь в Крайових і Провінційних з'їздах Союзу Українок Канади, у національних святах в рамцях Комітету Українців Канади. Своєю жертвенністю підтримують Колегію Св. Андрея, журнал, дбають про, фінансову сплату церковного боргу. Удосконалюється організаційна структура праці Товариства, поширюється культурно-освітня праця. Добродійка Г. Костюк читає доповіді й пояснює працю й завдання С.У.К. Глибше обзнайомлює зі статутом цеї організації.

Виготовили модель народнього київського строю й подарували його до музею С.У.К. Торонтонської Філії. Подбано портрети Тараса Шевченка, Івана Франка й Лесі Українки та її погруддя.

За ініціятивою В. Канарейської брали у виставці накриття столів та контесті ляльок українського стилю у фірмі "Міракл Март", за що одержали нагороду - машинку до шиття.

17-ого листопада - в день відзначення роковин патронки, гостею була сестра поетеси Ізидора Косач - Борисова.

В часі свята Державности до складу бального Комітету КУК входила й членка відділу. Улаштовувано естрадний концерт пісні слова й гумору відомих артистів Ганни Шерей та Миколи Понеділка. Відбувались базарі, Різдвяні та Великодні концерти.

Союз Українок Канади, відділ Лесі Українки при церкві Св. Покрови
Сидять: І. Ковалів, О. Гуменюк, Л. Бригідир, о. Юрій Бригідир - настоятель,
К. Гладунів - голова, М. Мазуркевич, А. Сойко, С. Моспан

1967 рік був винятковим, відбулась Світова вистава "Експо 67". Роботи було надзвичайно багато. Брали участь в улаштованню "Українського тижня". на терені вистави в павільйоні "Гостиности" й займали різні функції. - дижури при моделях і при вишиванні.

Гостили у себе Анну Токарик - голову Централі Союзу Українок Канади.

В роках 1968-1970 відбувалися українські тижні під час вистави "Людина й її Світ". Членки відділу брали участь.

1970 р. влаштовано соті роковини з дня народження патронки Відділу Лесі Українки.

Відзначено 10-ліття Храму, висвітлювалося українські фільми, влаштовано курс вишиття, як також 25-літній Ювілей диригентської праці маестрові Іванові Семеновичеві Козачку.

1972 р. відбувається Конференція "Перспективи Канадських Українців в Квебеку". Відділ брав участь.

Влаштовано приняття з нагоди 30-ти ліття висвячення Архієпископа Михаїла в Єпископи, відзначено 25-ліття священства о. М. Критюка.

В часі посту, на запрошення Товариства, були виголошені Душпастирями такі доповіді: Настоятелем о. М. Критюком "Українська Православна Церква - Апостольська Церква". Настоятелем собору Св. Софії о. І. Куташем - Православна Церква - духовна церква", гість о. Т. Філь - Історія Української Православної Церкви".

1973 р. відбулась Академія присвячена пам'яті патронки відділу з виставою її драми "Самсон і Даліла", доповідь про "Життя й творчість Лесі Українки" мав д-р. Марко Антонович й виступу тріо: Надії Цвітков, З. Бренчук та Клавдії Мельник.

В 70-тих роках багато старань зроблено, щоб збільшити жіноче товариство молодшими силами. Провадилася виховна праця з Рідношкільною молоддю та ОДУМівцями - хоч вже малої групи в той час. Влаштовується багато різноманітних вечорків, показ ноші, висвітлення фільмів в додатку до щорічних уже усталених календарних відзначувань.

В 1975 р. відзначено 90-ть ліття українського жіночого Руху. З цієї нагоди запрошено голову Сх. Екзекутиви Галину Сенишин з доповіддю: 90-ти ліття Українського Жіночого Руху в Україні й на еміграції.

В 1976 р. відбувалась у Монреалі 21-ша Олімпіяда від 17-ого липня до 1-ого серпня. В цей час відбувається здвиг української зорганізованої молоді, в тім числі й ОДУМу. Членство відділу на чолі з головою К. Гладунів заопікувалося молоддю, давши нічліг та організували харчування в церковній залі.

1977 р. відзначено 25-ти ліття Церковної Громади разом із жіночою організацією. Організовано Ювілейний Комітет в якому жінки відограли домінуючу ролю. З цієї нагоди видано пропам'ятну брошуру.

Роки попливли своїм усталеним шабльоном. Праці все було багато. Прийшли роки ніби застою. Бракувало Настоятеля, але диригент хору маестро Іван С. Козачок підтримував на дусі й жінки таки доглядали свої зобовязання. Прийшов новий парох й справи наладналися.

Спеціяльно варто відзначити, що в 1988 році з нагоди 1000-ліття Хрещення України придбано до церкви вишивані ікони Св. Володимира й Св. Ольги.

Жінки працюють, помагають, співають, варять, гостять, а після кожного обіду, чи бенкету, чи Куті, Свяченого, концерту, академії, базару, іменин, уродин думають, а що наступне.

Головами С.У.К., відділу Лесі Українки були: А. Сойко, В. Нечай, В. Канарейська, дбр. Г. Костюк, Н. Михайловська, В. Вусата, добр. О. Філь, М. Старенька, С. Моспан, К. Гладунів і тепер в цей ювілейний рік Поселення Українців в Канаді головою є А. Сойко.

Вичисляючи голови треба зауважити, що деякі з них були по певному відпочинку знова вибрані, бо праця провідниці - голови відповідальна, утяжлива хоч і престіжева.

Джерела. Ювілей 25-ліття Громади Св. Покрови, квітень 1977 р., Монреаль.
Коротка історія Організаційного життя жіноцтва при Церкві Св. Покрови-Надія Грицина.

1952 Українське Технічне Товариство - Відділ У Монреалі

Товариство оснувалося в 1952 р. після приїзду третьої імміграції, в числі якої було значне число українців інженерів, що покінчили університети в краю або вже на еміграції. В тім часі також і в Монреалі було поважне число роджених у Канаді інженерів.

Спочатку Товариство виявляло свою діяльність у формі товариських зустрічей. Ознайомлення з доповідями на суто технічні теми, опісля почали намагатися зацікавити ширші кола української громади найновішими технічними досягненнями. В члени приймали й техніків, що не мали закінчених університетських студій.

Українське Технічне Товариство в Монреалі улаштувало кілька забав, дохід з яких призначено на стипендії інженерських студій, а 1969 р. улаштовано спільно з Товариством Лікарів стипендійний баль на "Допомогу Українським Студентам Монреалю". Баль відбувся під патронатом Міністра Індустрії й Торгівлі Канади, дост. Жан Люка Пепена, Міністра Здоров'я, дост. Джона Кар Монро, дост. Сенатора Павла Юзика, мера міста Монреалю Жана Драпо і Президента КУК о. д-ра Василя Кушніра.

Джерела: 75-ліття святкування поселення українців в Канаді, Монреаль, 1967 р.
Монтреальський інформатор, квітень-травень 1969 р.

1952 Радіомовлення й Телебачення - Українські Радіові Передачі на Хвилях Етеру в Монреалі й Околиці

В Монреалі започаткував святочні передачі на радіо, з нагоди Різдва й Великодня св. п. о. протопресвітер Володимир Слюзар в 30-их та 40-их рр, з 1945-им роком їх продовжувала англомовна сітка СіБіСі та приватна радіо станція СІДЖЕЙЕЙСІ, поширюючи її коментарями про наші Різдвяні традиції

Щойно, після Другої Світової війни радіомовлення розвинулось в двох напрямках: урядовому й приватному.

В урядовому напрямку поважні старання були зроблені нашими послами: Іваном Дікуром - Ліберальної Партії й Михайлом Старчевським - Консервативної. Вони переконали уряд, щоб ввести в радіомовлення Міжнародньої Служби СіБіСі під назвою "Голос Канади", україномовну секцію. В цьому був також помічний п. Жан Дейзі, Міжнародний Дорадник СіБіСі, який попередньо бував на міжнародніх конференціях, де зустрічав сотника Богдана Панчука. Він ознайомився з допоміговою Канадською місією й тим самим знав про всю українську ситуацію. Тому, коли виринула справа української секції в Міжнародній Службі СіБіСі, Жан Дейзі на позицію керівника української секції порекомендував сотника Б. Панчука.

В тій секції опріч керівника було ще сім працівників. Першу радіопрограму передано в Україну 1-ого липня 1952 року в день Домініону Канади.

З тої нагоди улаштовано у "Віндзор" готелі святочний бенкет з присутністю представників уряду, послів, українського походження, мера Монреалю Каміля Гуда, голови централі КУК о. д-ра Василя Кушніра з Вінніпегу, представників СіБіСі та делегатів українських організацій Монреалю. Програма задокументована на платівці. Її копію вручено голові КУК для архіву.

В програмі виступали з привітом: Міністер Закордонних Справ Лестер Б. Пірсон, Архієпископ Василь Ладика від католицької, Митрополит Іларіон від православної церков і Посли Михайло Старчевський та Іван Дікур. Тоді українська мова стала шостою мовою "Голосу Канади", якою програми передаються на коротких хвилях в Україну до сьогодні, а це вже 39 років. Тепер крім англійської та французької міжнародний відділ, Радіо Канада працює лише п'ятьма мовами включаючи Українську.

Від того часу змінялись працівники української секції, мінялись і керівники. Після сот. Б. Панчука прийшов Карол Чіпмен, а опісля добре знаний Українській громаді своїми піснями композитор Богдан Весоловський, відтак знов К. Чіпмен і після нього журналіст Роман Олійник-Рахманний, який недавно пішов на пенсію.

В цьому самому році (1952), коли народжувалася ідея радіомовлення на міжнародній сітці СіБіСі, виринула думка організувати в Монреалі українську програму на довгих, льокальних филях.

За це діло взявся мгр. Євген Орищук. Його заходи підтримала українська секція Міжнародньої Служби СіБіСі та сотник Б. Панчук.

19-ого серпня 1954 р. в день "Спаса" пролунало в етері над Монреальом українське слово й пісня. Радіопрограма називалася "Говорить Монреаль", а першим її керівником був мгр. Евген Орищук.

Існування й діяльність радіопрограм залежні від забезпечення фінансовими прибутками, а тому керівництво радіомовлення мусіло подбати, щоб таке забезпечення собі запевнити, приєднуючи фінансово спроможних фундаторів. Ними були в першій мірі торговельно-економічні фірми чужі й свої. Побіч них, як колись так і тепер, піддержують існування радіопрограми парафії та громадські організації оголошеннями своєї діяльности, та поодинокі особи з побажаннями з такої чи іншої нагоди, чи повідомлення про відхід у засвіти своїх найдорожчих.

В мистецькому-музичному оформленні "Голосу Монреалю" співпрацювали д-р. Богдан Весоловський, Марійка Вербицька, Ростислав Шульгин, співак і учитель Рідної Школи Собору Св. Софії Лев Іщук, учитель Рідних Шкіл і диригент хорів Яким Бартко з дружиною Варварою, о. протопресвітер В. Слюзар, о. д-р М. Залеський. Машинописи виготовляла пані Лідія Шульгин. З радіопрограмою радо співпрацювало місцеве кваліфіковане учительство Рідних Шкіл. В рамках програми передавано підготовлені учителями кількахвилинні програми у виконанні рідно-шкільної дітвори.

Першим жертвенним спонзором було Товариство "Просвіта ім. Тараса Шевченка" на Пойнт Сент Чарлз для своїх тодішніх школярів.

В своїй програмі "Голос Монреалю" мав: "Куток для душі" під духовним проводом Сл. п. о. Николая Кушнірика, пароха церкви Св. Архистратига Михаїла. "Дитячий куток" для дітвори й "Квіти України" на жіночу тематику, що опрацьовувала й вела їх на своїй радіопрограмі пані Марія Орищук. "Студентський куток" під орудою студента Бориса Роговського-Будного, "Музичний куток" очолювала п'яністка Люба Жук. Проходили також радіо-монтажі, та коментарі на різні теми, лунали наші колядки, воскресні пісні, Тарасові заповіти, з участю солістів, оркестр і симфоній наших невмируших ансамблів хорової пісні.

Побіч радіомовлення "Говорить Монреаль" існували від 1957-1959, та від грудня 1963 р. по черзі на трьох радіовисильнях, програми "Голос Монреалю", керівником, диктором і рецитатором був Євген Костюк. Його програми починалися поважно-релігійною музикою, мали пригадки історичного календаря, громадські, комерційні та приватні повідомлення, переплітані піснями з платівок, або й живих записів місцевих груп, чи солістів. Ці програми були дуже популярні через дикторські здібності керівника програми.

Була ще програма "Верховина", радіовисильні Сент Жан коло Ібервіл, Квебек. Керував нею здібний диктор, з гарним голосом Віктор Гладун. З приводу 50 милевої віддалі залишив передачу по п'ятьох місяцях її існування. Тоді мгр. Е. Орищук відступив одну зі своїх півгодинних програм ближчого віддалення. В 1967 р. мгр. Орищук, що вів програми на різних радіовисильнях понад 13 років зліквідував їх, а диктор В. Гладун виїхав з Монреалю.

Тоді, на запрошення й за згодою дирекції радіовисильні СіЕфЕмБі програми українських радіопередач взяло Товариство "Любителі Української Музики" - ЛУМ.

Товариство ЛУМ створили: Український Відділ Канадійського Легіону ім. Гетьмана І. Мазепи, ч: 183, Відділ Товариства Українських Самостійників - ТУС і Кредитова Спілка ім.

Гетьмана Івана Мазепи при соборі Св. Софії. Перша програма відбулася 1-ого лютого 1967 р. Працівниками радіопрограми були: голова й керівник Б. Панчук, заступник голови і помічник керівника й диктора Ярослав Кульба, члени дирекції Нестор Вепрук і Маріян Лах. Адміністратор і фінансовий секретар Стефанія Кульба.

Українські радіопрограми ЛУМ користали з цих самих співробітників та піддержки громадянства й здійснювали програму своїх завдань, метою яких було: (1) Замінити характер програм з приватно-комерційних на громадсько-добродійні. (2) Включитися в ширшу акцію діяльности Канади у відзначуванні 100-річчя Канади (1967) і у ряд ювілеїв української спільноти як: 75-ліття поселення піонерів, Світовий Конгрес Вільних Українців в Нью-Йорку, 50-ліття Української Православної Церкви в Канаді тощо. (3) Награно на стрічки понад 35-15 хвилинних програм про Світову Виставку "Експо 67" українською мовою, щоб заохочувати наших туристів приїздити до Монреалю. (4) Награно на стрічку коло сотні інтерв'ю та розмов і коментарів з різними гостями - відвідувачами з України та інших країн, що перебували в Монреалі, або виступали на програмах мистецтва чи спорту Світової Вистави "Експо 1967". Це цінний матеріял для архівів і майбутнього користування історикам. (5) Награно й передано до диспозиції різних радіостанцій Західньої Канади і США взірцеві програми Українських коляд, Великодніх пісень і гагілок з коментарями англійською мовою, що ними до сьогодні користуються з нагоди свят англомовні радіопрограми Західньої Канади і США, відповідно до потреб місцевого населення. На протязі трьох років радіовисильна ЛУМ досягла 400 програм, в середу й четвер вечорами по пів години, а в суботу пополудні цілу годину. Зокрема належить підкреслити дві особливі програми, зорганізовані для збірки грошей на громадські цілі: (а) Великодню - в неділю 21-ого квітня 1968 р. на фундацію ім. Тараса Шевченка, що спонзорувала видання Енциклопедії Українознавства. Зібрано тоді 5, 000 долярів. (б) Маратонова програма 19-ого квітня 1969 р., що принесла 17, 000 долярів готівкою і до 40, 000 долярів деклараціями в допомогу Товариству "Інститут Св. Йосифа" під головством д-р Романа Струмінського. Тоді куплено дім під числом: 3150 Роземонт Бульвард, в якому знайшло приміщення кількандцять старших, самітніх наших громадян.

1977 р. Керівником радіопрограм "Український Час" став Іван Опарик, що увійшов ще 1963 р. у ділянку радіомовлення як адміністратор.

Радіопрограма "Український Час" передається на радіовисильні СіЕфЕмБі кожної суботи від 01:00 до 02:00 години пополудні. З нагоди свят Різдва і Воскресення Христового управа "Українського Часу" підготовляє й провадить традиційно програмові точки з побажаннями від отців душпастирів і парохій, голів і членства громадських організацій, поодиноких родин чи осіб та від себе "усім людям доброї волі". Кожного року складав свої побажання на радіопрограмі української спільноти посадник міста Монреалю дост. Жан Драпо. "Український Час" присвячує теж свою шанобливу згадку національним річницям від "22-ого січня" почавши продовжувати подіями і визначними постатями бувальщини й сучасності, історично-культурної творчої ниви на протязі року кінчаючи. На радіопрограмі промовляли теж провідники й українські діячі церковно-громадської діляпки з різних частин Канади, США та інших країн світу, де лиш знаходиться український нарід. Одночасно "Український Час" служить нашій спільноті інформаціями про українське життя в загальному, про мистецькі групи, установи, організації та їхню діяльність, а зокрема про існування й розвиток наших комерційних фірм.

До управи радіопрограми "Український Час" в роках 1977-1989 належали: керівник - Іван Опарик, ділянка спорту - Орест Дідух, диктор - Наталка Опарик-Дідух і духовний опікун о. Ігор Куташ. Літературно- мистецьку частину кожної програми приготовувала дружина керівника Д. Опарик.

26-ого грудня 1989 р. несподівано, на удар серця, відійшов у засвіти, де нема ні болю ні журби ні зітхання, довголітній керівник української радіопрограми "Український Час" св. п.

Іван Опарик. Ця подія сталася під час різдвяної відпустки, тому наступна програма була вже приготована й 30-ого грудня 1989 р. прозвучала як реквієм - посмертний салют Покійному.

6-ого січня 1990 р. провід української радіопрограми "Український Час" перебрав "колектив", який очолює о. д-р. Ігор Куташ а технічний управитель - Симон Куклевський, канцелярію провадить - Тарас Ставник, диктор - Ліна Гаврилів. Програми відбуваються кожної суботи від 12:30 до 02:00 години пополудні. "Український Час" продовжує мету й суть попередніх радіопрограм, а зміни в Україні уможливлюють кращу комунікацію з Україною й тим самим на програмі "Український Час" надаються бесіди, інтервю з приїжджими діячами, чи уривки з їх доповідей. Приїжджають групові колективи співу й танцю й подаються уривки їхньої концертової програми.

Від 14-ого жовтня 1989 р. кожної неділі о годині 09:30 вечером, передається на тій самій станції СіЕфЕмБі програма "Голос Української Православної Церкви в Канаді". Цю програму приготовляє о. д-р Ігор Куташ. Вона приготовляється на тасьмах і передається в Західній Канаді, як також на коротких хвилях в Україну.

Телевізійна Програма з Рамені Фірми "Інтермідія"

З рамені фірми "Інтермідія" передано в 1975 році українську телевізійну програму "Вертеп". Ініціятором був студент університету МекҐіл, Стефан Біда, автором о. Ігор Куташ, а артистами студенти, які відіграли дуже гарно свої ролі. На закінчення передачі був заклик, щоби глядачі жертвували на Українську Суспільну Службу.

Телевізійна Програма "Плянет"

1979 р. Кльод Бедар, Директор Зв'язків Квебецьких Радіостанції "Радіо Квебек", для запланованої багатокультурної телевізійної програми, почав наладнувати співпрацю з більшими етнічними групами в Монреалі. Від української групи прийнято туди на працю колишнього керівника Української радіопрограми в Монреалі Евгена Орищука.

8-ого грудня 1979 р. почала працювати ця програма під назвою "Плянет". В рамках цієї програми відбулася 12-ого січня 1980 р. передача з нагоди українського Різдва. В звязку з цією передачею голова Монреальського Відділу КУК, Ярослав Кульба, в листі до директора "Плянет" Кареля Людвіка подякував від імені Української громади за передачу, а одночасно звернув йому увагу на деякі її браки і для поліпшення таких передач в майбутньому рекомендував йому їхнього працівника Е. Орищука. У своїй відповіді К. Людвік обіцяв узяти до уваги зауваги й пропозиції голови КУК.

В результаті виміни цих листів "Плянет сфільмувала в січні 1980 р. в домі родини Ореста й Ірини Павлових традиційний Український Свят-Вечірі і передала його на телевізії. В цій програмі, час-до-часу подавалися фільми з Українською тематикою, але через фінансові труднощі, бо уряд Квебеку став систематично зменшувати бюджет "Плянет", ця програма незабаром перестала існувати.

Теле Україна

Дня 24-ого листопада 1990 р. в Монреалі розпочалася одногодинна українська телевізійна програма "Теле-Україна" на каналі 24 Сі Еф кейбел Відеотрон в годинах: 20:00-21:00 в суботу, повторення програми 10:00- 1 1:00 в четвер, вівторок 05:00-06:00, і в середу 03:00-04:00 в ранніх годинах.

Керівником відеопрограми являється Тарас Гукало, який навязав контакт з телевізійною станцією "Міст" у Львові й дістає тижневі репортажі з України. Опріч того надаються біжучі

новини з України, місцеві повідомлення, як також "Теле-Україна" служить платформою для приїжджих з України громадських діячів, як також і мистецьких колективів з України.

Джерела: Пропам'ятна Книга 85-ліття Поселення Українців в Канаді у Провінції Квебек "Щоб не пропала піонерська праця і слава", 1979 р.
Отець д-р. Ігор Куташ доповнення про радіопрограму "Український Час".
Телевізійна програма "Плянет" - з архіву Евгена Орищука.
Телевізійна програма "Інтермідія" - Архів КУК і о. д-р Ігор Куташ.

1952 Історія Діяльности станиці Братства Колишніх Вояків Першої Української Дивізії Української Національної Армії в Монреалі

Монреальську Станицю Братства Колишніх Вояків 1-ої Української Дивізії засновано 8-ого березня 1952 року. Основниками Станиці були: майор Осип Винницький, проф. Мирослав Б. Бігус, бл. п. проф. Юрій Гарасимович, бл. п. проф. Михайло Мариняк, бл. п. Василь Мельниченко, Василь Самсон, Корнило Когутяк, Олександер Немирівський.

Першою визначною діяльністю Станиці в 1952 році була святкова академія для відзначення 8-ої річниці бою під Бродами для Української громади в Монреалі. Після академії ряди основників доповнилися новими членами і Станиця зросла до 162-ох активних членів. 6-ого квітня 1977 року Станиця була зареєстрована у провінційному уряді і одержала хартію (charter) від уряду 18 січня 1978 року. Члени Станиці і жертвенно включилися в громадську працю і брали участь у різних організаціях, хорах і установах. Багато членів перебрало провід у різних громадських організаціях.

У цей час Станицю відвідали л. п. генерал Павло Шандрук, бл. п. полк. Порфірій Силенко і бл. п. полк. Роман Долинський. Вони своїми батьківськими словами заохочували членів Станиці до відданої праці серед української громади. Під час візитацій бл. п. Патріярха Йосифа Сліпого члени Станиці були почесною охороною для достойного гостя на летовиці і при зустрічах з громадою.

Члени Братства організували і дальше ведуть Зеленосвяточні і загально громадські походи, апелі в річниці бою під Бродами і Богослужби в пам'ять друзів - впавших за волю України. Кожного року 11 листопада разом з Канадським Королівським Легіоном ім. гетьмана Івана Мазепи і другими комбатантськими організаціями члени Станиці брали участь у Канадському святі для вшанування поляглих.

У минулих роках члени Станиці організували харитативні концерти при участі всіх мистецьких сил міста Монреалю. Дохід в цілості був призначении на харитативні цілі.

Кожного року члени Станиці проводять збірку на коляду, яку пересилають до Крайової Управи, а Крайова Управа висилає їх на допомогу інвалідам і родинам померших дивізійників у Німеччині і Австрії. У минулому році на пропозицію нашої Станиці, всі Станиці в Канаді призначили ввесь дохід з "Коляди" на "Фонд Дітей Чорнобиля". Монреальська Станиця переслала коляду в сумі 3160 долярів до Крайової Управи, яка передасть збірку зі всіх Станиць в сумі 24, 000 долярів Канадському Товариству Прихильників Народного Руху на поміч дітям Чорнобиля. Монреальська Станиця також дальше щедро складає пожертви на місцеві потреби.

За великий вклад праці у громаді Станиця одержала за стараниям братньої комбатантської організації Канадського Королівського Легіону імені гетьмана Івана Мазепи від Централі Канадського Королівського Легіону найвище признання, т. зв. "Френдшіп Аворд - Friendship Award" і медалю "Амесіта".

Від заснування до сьогодні Станицю очолювали: май. Осип Винницький, Євген Костюк, Проф. Маєр, Корнило Когутяк, бл. п. Михайло Мариняк, бл. п. сотник Остап Поляків-

Сквирський, д-р Роман Турко, бл. п. Юліян Захарчук, Петро Кушнір, Богдан Баб'як і Богдан Мацiв.

1979 р. створено для кращої співпраці ветеранських організацій координаційний комітет, який названо Рада Українських Комбатантських Організацій.

Джерела: Богдан Мацiв. 1977 р. - Пропам'ятне видання 25-ліття існування Станиці Братства 1-ої Української Дивізії Української Національної Армії, Монреаль, Канада.
1987 р. - 35-річчя Існування Братства Станиці 1-ої Української Дивізії Української Національної Армії, Монреаль, Канада.

1952 Братство Українських Січових Стрільців (УСС) Станиця в Монреалі

Станиця в Монреалі була заснована в 1952 році дев'ятьома членами. Вона складалася зі старшин і вояків, що залишили свої рідні сторони й пішли на еміґрацію, щоб спасти своє життя та уникнути переслідувань з боку окупантів України, а що найважніше, щоб ширити правду про свою участь в Визвольних змаганнях українського народу.

Частина їх приїхала до Канади після першої Світової Війни, а решта після Другої війни від перших днів свого приїзду вони включилися в місцеві церковні чи громадські організації. Громадянство оцінюючи їх героїчні зусилля в воєнних змаганнях, як також їхній вклад на громадській ниві в Монреалі відзначило в 1954 році 40-ліття вимаршу першої сотні УССів до бою, а в 1964 р. величаво відсвятковано 50-річчя цієї історичної події.

До сьогоднішнього дня лишився лише один могікан - учасник цих незабутніх воєнних подій.

1953 Братство Колишніх Вояків УПА

Опинившись на заході, коли, ні активні учасники українського збройного резистансу створили в Америці Товариство Колишніх Вояків УПА ім. ген. Романа Шухевича - Тараса Чупринки. В Канаді зорганізувалося Товариство 11-ого листопада 1951 р. з осідком у Торонті, що об'єднує всі інші відділи розкинені по різних осередках.

В Монреалі засновано Відділ 15-ого травня 1953 р. в присутності 11 осіб. Першим головою вибрано Юрія Гузара 1953-1963, а з черги головами були: Іван Путко 1963-1971, знову Ю. Гузар 1971-1975, сотник Юрій Дольницький 1975 - 1982, останньо знову від 1982 до цієї пори І. Путко. Під сучасну пору Відділ начислює дев'ять осіб.

Статут намічує такі завдання:

(1) Плекати традиції визвольної боротьби українського народу.

(2) Продовжувати в нових обставинах акцію на користь української визвольної справи шляхом:

(а) інформувати жителів Канади про суть визвольних змагань українського народу й їх значення для свободолюбного світу;

(б) з'ясувати загрози з боку комуно-большевизму й московського імперіялізму; (в) поборювати комунофільство й русофільство, особливо в рядах старшої іміграції;

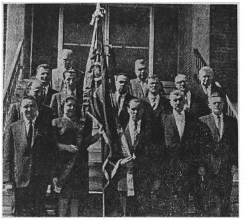
(г) збирати фонди на підтримку української визвольної боротьби;

(г) нести моральну й матеріяльну допомогу друзям в інших країнах, опікуватись незабезпеченими родинами колишніх вояків УПА й учасників збройного підпілля.

Кожного року Відділвлаштовує: 5-ого березня панахиди вряз із академією чи святочними сходинами для відмічення геройської смерти головного командира УПА ген. хор. Тараса Чупринки - Романа Шухевича, а в місяці жовтні Свято Зброї-Свято УПА, з одночасним відзначенням пошани св. п. Степанові Бандері, провідникові ОУНр, у річницю його смерти. В 1968 році відмічено 15-ліття заснування Товариства.

Члени приймають активну участь, враз із організаційним прапором у відмічуванні інших важливих історично-державницьких річниць, подій чи постатей, як Січневі Роковини, Свято Тараса шевченка, Свято Вождів, свято відновлення української держави Актом 30-ого червня, Листопадовий Зрив, Зеленосвяткові поминки на Монреальському цвинтарі.

Прапор УПА прибрано й посвячено 22-ого травня 1965 року в присутності великого числа громадянства й представників Централ товариства УПА з Америки й Канади. Крім того, на згадку заслуговує присутність із прапором членів Відділу на З'їзді Товариства Колишніх Вояків - УПА в Нью-Йорку 1987 р., як також на відслоненні й посвяченні пам'ятника Слави УПА на цвинтарі оселі "Київ" в Окві, Онтаріо, 20-ого травня 1988 р., на відкритті парку ім. Івана Франка в Ляшін 1988 р. і на посвяченні пропам'ятної таблиці 1000-ліття Християнства в Україні на стіні Дому Молоді в Монреалі.

Товариство колишніх вояків УПА
Посвячення прапора 23-ого травня 1965 р.
1-ший ряд: П. Репецький, Ірина Путко, Й. Нечай, Лев Футала, П. Парфенюк

Зустріч з Юрієм Шухевичем 17-ого липня 1991 р.
Зліва: М. Андрухів, М. Путко, Т. Путко, Юрій Шухевич, І. Путко, Ст. Ребізант

Товариство тісно співпрацює з видавництвом Літопису УПА в Торонті, яке до цього часу видало 18 томів про визвольну боротьбу УПА під час і по закінченні Другої Світової війни, а чергові томи приготовляються до друку.

Важливою сторінкою праці Відділу є постійна допомогова акція інвалідам УПА й їхім родинам на рідних землях та інших країнах світу.

Кожнорічний бюджет Товариства досить скромний, бо складається лише з добровільних пожертв свідомої громади, а особливо з дарів під час Різдвяних свят на збіркові листи Української Коляди.

Черговий 1992 рік буде ювілейним роком УПА з нагоди 50-річчя збройної боротьби З окупантами під час Другої Світової війни.

Джерела: З Архіву УПА - С. Ребізант.

1954 Рідна Школа Ім. Тараса Шевченка при осередку С.У.М.

Рідна Школа при осередку Спілки Української Молоді зорганізувалася в 1954 році. Навчання відбувалися при вулиці Рой кожної суботи. Учителькою української мови була Люба Левицька, історію й географію навчав В. Тарновецький, релігію о. І. Гаврилюк. Після двох років навчання, щойно 1954-1955, шкільного року розпочато повне навчання за програмою вечірних шкіл у приміщенні при вулиці Бегг 51. Згідно з статистичними даними в 1954-1955 році було 47 учнів, а у роках 1958- 1962 навчалось вже 179 учнів і працювало 7 учителів.

1962 р. школу перенесено до ново-набутого сумівського дому при вулиці Дулют ч: 120.

1959-1960 засновано Філію Рідної Школи при вулиці Белєр, бо українці почали масово переселюватися до нових дільниць міста. Частина вписалася до школи ім. митрополита Шептицького на Розмонті. В той час школа нараховувала 80 учнів у середмісті та 40 у Філії.

У 1960 р. зорганізовано перший рік Курсів Українознавські, відвідувало 41 курсантів, що мали закінчену сьому клясу народньої школи. В 1964 році були випущені перші абітурієнти Курсів Українознавста в числі 13 осіб. В роках 1974-1975 школа нараховувала 75 учнів. В 1977 р. число учнів впало до 39. В 1979 році, коли школа могла рахувати на не цілих три десятки дітей рішено, щоб школу злучити з Рідною Школою ім. Митрополита Шептицького.

Через Рідну школу ім. Тараса Шевченка перейшло 715 учнів. Функцію директорів школи виконували: Володимир Тарновецький 1954-1958, Ярослав Двожак 1959-1961, Омелян Кушнір 1962-1968, Лев Гусин 1969- 1970, Емануїл Глуховецький 1971-1972, Микола Андрухів 1972-1977, Григорій Ощипко 1978-1979.

Кожного року відкриття та закінчення шкільного року починалося Службою Божою, знайомством опікунів кляс з учнями, вписами, а на закінчення роздаванням свідоцтв, нагород і дарунків.

Що року відзначали святом річницю Тараса Шевченка - свого патрона, як також брали участь узагальній академії в честь Тараса Шевченка усіх Рідних Шкіл Міста Монреалю й околиці, під патронатом КУК.

Коли розвинулися Курси Українознавства почато улаштовувати спільні матуральні вечори для всіх шкіл Монреалю. Ці вечори витворили особливу церемонію, як представлення абітурієнтів, роздачу матеріяльних дипломів та нагород, відкриття табло, відповідні промови запрошених гостей як також слово одного з випускників. Вечори кінчалися танцювальною забавою.

Джерела: Пропам'ятна Книга з нагоди посвячення Дому Молоді О.У.В.Ф. в Монреалі, 1975. Спілка Української Молоді в Канаді 1948-1988. Ювілейна Книга С.У.М. в Монреалі 1950-1980.

1954 Відділ Об'єднання Жінок Ліги Визволення України у Монреалі, Квебек

Відділ ОЖ ЛВУ в Монреалі був заснований 25 березня 1954 року. Першою головою Відділу ОЖ ЛВУ була св. п. пані Олена Кутова, а референткою при ЛВУ від початку була св. п. пані Меланія Гафтар, яка опісля була діючою головою і в відзначена на Краєвій Конференції ЛВУ у Торонті в днях 21-23-ого березня 1975 р., грамотою признання за довголітню і жертвенну працю в ОЖ ЛВУ. На цій Конференції іменували також бувшу голову ОЖ п. Ярославу Бринявську "Почесним Членом Ліги". В окремих періодах часу діючими головами були пані: Дарія Савка, Дарія Манило і Марія Чолій, а за останні роки до 1990 р. очолювала ОЖ пані Євстахія Андрухів. Довголітніми секретарями були пані: Степанія Меренюк, св. п. Соня Мацук і тепер діюча секретарка Вероніка Вальків.

Відділ ОЖ ЛВУ є членом Українського Вільного Фронту в Монреалі і тісно співпрацює на всіх відтинках з Відділом ЛВУ і Осередком СУМу, а також з орг. КУК до якого вибрані окремі представниці. Рівнож співпрацює зі світовою орг. СФУЖО, Пласт та іншими організаціями.

Відділ ОЖ підготовляв зустрічі зі св. п. Провідником ЦК АБН Ярославом Стецьком а також з панею Славою Стецько, яка кількакратно виступала на громадських вічах у Монреалі. Відділ належить до Жіночої Ради т. зв. Каунсил оф Вімен, куди все ідуть дві представниці на засідання і це допомагає висилати українських делеґаток на світові Конґреси Жіночих Організацій.

Членкині підготовляли зустріч з Владикою УКЦ Іваном Бучком з Митрополитом Максимом Германюком, з сенатором Валом та іншими церковними і політичними діячами.

Відділ ОЖ був активно заанґажований в українському, олімпійському комітеті, який

провадив протестаційні акції в обороні України на 21-ій олімпіяді в Монреалі. За час свого існування ОЖ давав фінансову допомогу Суспільній опіці, Дому Української Молоді а також для фонду Оборони України.

Відділ Об'єднання Жінок Ліги Визволення України - 1991 р.

Членкині брали участь у протисовєтських демонстраціях в обороні нескорених в Оттаві і Монреалі. ОЖ підготовляли різні імпрези, з яких дохід був призначений на допомогу переселенцям з Лемківщини до Польщі, Чорнобиля, Югославі., І Бразілії, Аргентіни і на фонд визвольної боротьби ім. Степана Бандери, а також НТШ в Сарселі.

Рік річно відбувають "День ОЖ ЛВУ і ЛВУ" в літній порі на оселі СУМ Верховина в Чертсі а також "Поріздвяний Вечір" коляд і щедрівок в зимовому часі.

Імпрезова референтура Відділу делегувала представницю до Комітету Святкувань 1000-Ліття Хрещення України в Монреалі, а для відзначення в засязі своїх організації В.Ф. запроектувала і пошила збірку історичної ноші України. Ця імпреза з показом історичної й народньої ноші пройшла з великим успіхом.

Діючою головою на 1991 р. обрано п-ю Даню Дубас. До Монреалю загостив дорогий для усієї діяспори гість з України син ген. хор. Романа Шухевича - Тараса Чупринки, Юрій Шухевич. Заля Дому Молоді була заповнена по береги, а голова ЛВУ і голова ОЖ ЛВУ привітали його при вході хлібом і сіллю. Це був незабутній момент для усіх. Слова Юрія Шухевича напевно глибоко увійшли в серця усіх, а головно молоді, які Його уважно слухали. Нехай його постать - буде дороговказом для майбутніх поколінь, бо краще "впадь але не зрадь її будь все вірним своїм ідеям - Бог і Україна".

Джерело: Віра Дубас.

1954 Об'єднання Канадсько-Українських Професіоналістів Підприємців Відділ у Монреалі

Вже в 1954 році почала сходитися ініціятивна група, в склад якої входили Е. Василишин, Б. Панчук, Т. Пархін та А. Бега і дискутували про офіціяльне оформлення товариства, яке в початках названо Об'єднання Українських Канадських Підприємців і Професіоналістів у Монреалі. Чартер товариства одержано щойно 14-ого жовтня 1959 р. Діяльність товариства зосерджувалася згідно із статутом на підвищенні особистих, загальних і професійних кваліфікацій членів Об'єднання. Товариство також обговорювало можливості помочі розвитку кооперації, торгівлі й промислу як також підтримці культурно-науковим інституціям. Першим головою був Теодор Пархін.

Управа Об'єднання Канадсько-українських Професіоналістів - 1961 р. Сидять: Н. Петрашко, Е. Василишин, мгр. Орищук - голова, М. Логуш, Е. Сенишин

Відбуто кілька вечорів, на яких промовляли запрошені доповідачі, ознайомлюючи загал з програмою діяльности об'єднання.

5-ого червня 1957 р. відбувся бенкет-баль в Квіпс готелю з нагоди зложення подання про інкорпорацію Об'єднання. Запрошено представників італійських, німецьких і монреальських

бізнесових товариств, "Боард оф Трейд і Мембер оф Комерс" прислали свої привітальні листи. Офіційними гістьми були члени парлямеиту Кльод Річардсон від ліберадів і Ґґан Шамберс від консерватів.

Подібні бенкети-балі відбувались що-року в співпраці з монреальським відділом Українського Лікарського Товариства Північної Америки, монреальського відділу й Товариства Інженерів і Техніків.

Від 1965 р. Об'єднання почало організувати час-від-часу зустрічі з вечерями, на які запрошувано спеціяльних доповідачів. Першим таким гостем був достойний сенатор Іван Гнатишин, батько теперішнього Генерал-Губернатора.

В квітні 1966 р. відбулася зустріч з представниками німецьких й італійських бізнесових асоціяцій.

Після "Світової вистави" 1967 р. праця Об'єднання завмерла. Головами цього періоду були: Теодор Пархін (1954-1958), Євген Василишин (1959), Михайло Логуш (1960), Евген Орищук (1961-1964), Богдан Панчук (1965-1975).

В роках 1974-1975 Монреальське лікарське товариство заініціювало розмови для відновлення - активізування Об'єднання кладучи тим разом більшу увагу на професійність і разом з тим переіменовано назву організації на "Організація Канадсько-Українських Професіоналістів і Підприємців", відділ у Монреалі.

Ця ініціятива була прийнята позитивно, бо відчувався саме брак такої організації в соціяльно-товариському житті Монреалю.

Розіслано 317 листів, в яких запрошувано вступити в члени Об'єднання представляючи ціль і завдання організації, як також подаючи день основуючого зібрання.

26 травня 1976 року відбулося засідання ново-оформленого Об'єднання. Переведено спис бажаючих вступити в цю асоціяцію. Вписалося 128 професійних, молодшого віку, канадців українського походження, деякі на високопоставлених позиціях в індустріяльно-промислових установах, в шкільництві, чи в вільних професіях, як лікарі, адвокати, нотарі, мистці чи самостійні підприємці.

Такого вигляду відновлена організація поновила свій чартер 29-ого грудня 1976 р.

Рушійною силою й вимогою часу було бажання нововибраної екзекутиви втримати програму праці на високому рівні. До осягнення цих аспірацій докладали багато праці й зусилля Олександер Бєґа, Богдан Панчук, д-р Володимир Коваль і Іван Івасів.

Незважаючи на те, що цілі організації не змінилися, але надання професійності особливого значення, оживило працю.

Головними цілями організаціїбуло:

(1) Сприяти товариському, культурному й економічному розвоєві.

(2) Усвідомлювати членство про важні сучасні проблеми українського громадського життя в Канаді.

(3) Виробляти зацікавлення в плеканні української мови й культури.

(4) Впроваджувати в життя проєкти, що допомагають зацікавленню й ростові української громади.

Об'єднання впровадило в життя багато проєктів, часами спроваджувано доповідачів, навіть контроверсійних, щоб викликати більше зацікавлення українською справою.

4-ого грудня 1976 р. - рік Олімпіяди в Монреалі доповідачем був Д. Клярк, голова опозиції. Запрошено також представників італійської, грецької, німецької й жидівської етнічних груп.

Тоді вручено спеціяльні відзначення - плякати "для визначних громадян Канади", що відзначаються ширшим горизонтом в своїй громадській праці етнічного оточення.

Плякати дістали: суддя Гари Момотюк, генерал-бригадир Й. Романов, колишній міністер Михайло Стар, проф. В. Тарнопольський.

Ті нагороди потім давано канадцям, що були горді бути канадцями й будували Канаду не лише для себе, але й для своїх родин, як також в користь всіх канадців.

1977 р. запрошено міністра багатокультурности, достойного Нормана Кафіка представити питання порушення прав людини в Совєтському Союзі, як також в країнах східньої Европи. На цю зустріч запрошено зацікавлених представників етнічних груп. Після дискусії ухвалено резолюції, що були передані канадському урядові.

(1) Піддержувати свободу культурного розвою в країні Совєтського Союзу.

(2) Офіційно ганьбити поневолення й переслідування народів Совєтського Союзу й Східньої Европи.

(3) Розв'язати питання злуки родин і можливість прибуття їх до Канади.

Ці резолюції були читані в парляменті 19-ого грудня 1977 р. і відтак були порушені при перегляді Гельсінського договору.

В 1980-1981 роках була дискутована справа відповідальности воєнних злочинців "Наці вор Кримінальс". Тоді появилися різні безпідставні оскарження в сторону українців. 30-ого вересня відбулась зустріч, в якій брали участь панелісти: Боб Каплан, д-р Богдан Витвицький, Аскольд Лозинський, Марко Царинник. Предсідником був колишній голова Об'єднання - Олександер Беґа. Цей панель, при обміні інформаціями, був дуже інформативний й поміг опісля комісії Дешена й урядові Канади для належних рішень в цій справі. Помимо того в березні 1986 р. для вияснення деяких неточностей, відбулась зустріч з міністром багатокультурности, Гарви Андреєм, для обговорення підходу до справ комісії Дешена.

Зустріч з генеральним соліцитором Канади, достойним Робертом Капланом
Сидять проф. Б. Витвицький,
дост. Роберт Каплан, адв. А. Лозинський

Протягом 15-ох років - Об'єднання організовало чисельні зустрічі й гостили багато доповідачів, улаштовувало мистецькі вистави. Часами улаштовувало доповіді, що були спонзоровані разом з клюбами Студентів Університетів МекҐіл чи Конкордія.

В 1979 році одною з більших подій була вистава в Комплекс Дежарден спонзорована разом з Публічним Архівом Канади: "Канадці українського походження 1912-1926" . З цеї нагоди були нагороджені грамотами 13 піонерів за їх працю в розвитку українських культурних центрів і церковних громад.

В лютім 1980 р. відбулась товариська забава-кабарет, коли то оркестри "Веселка" й "Самоцвіт" грали присутнім до танку, а танцювальна група Марунчака доповнювала програму. В травні відбувся другий кабарет. Виступала оркестра "Рушничок", співак Е. Іванко з Нью-Йорку і танцювальна група "Дніпро" з Оттави. Наступного року знов відбулись два кабарети - один з оркестрою "Веселка" й баварською оркестою Ганса Штампфа, другий зі знаним комедіянтом Тедом Волошином.

Одною з цікавих подій року були річні Різдвяні зустрічі, спеціяльно в гостиннім домі панства Володимира й Ольги Ковалів при вулиці Булевард на Вестмонт.

В 1982 році Об'єднання відзначило грамотою "Мужчину року" Стефана Олійника - мера Ґрінфільд Парку, Квебек, Василя Лесика - мера Амос, Квебек, і Михайла Житинського президента і основателя фірми Юропієн Сосидж.

Ці нагороди відзначали персональні осягнення й доброзичливе ставлення до української громади в Квебеку й української справи в загальному.

В 1983 році відбулась на той час дещо контроверсійна зустріч -прощання з танцювальною групою Верьовки. В організаційному листку писалось: сльози радости плили свобідно при цій

нагоді "-хоч ця подія була деким дуже критикована, а в сьогоднішний час вона виглядає "предвісником гласности".

В 1988 році завдяки старанням членство зросло на 30% й перейшло сотню. Видано Довідник, в якому зазначено які саме професіональні услуги дають члени Об'єднання.

В 1989 році в квітні, Об'єднання гостило достойного Джана Сопінку, судцю найвищого суду Канади. При цій нагоді його радо вітали в міській управі й він підписався там в "золотій книзі спеціяльних відвідувачів.

В цей самий рік Об'єднання почало видавати публікацію журналу "ЕХО". Головою редакційної колегії є Петро Шешко. Раніше появлявся час-від-часу "Організаційний Листок" (Нюс Летер) Об'єднання під редакцією Богдана Панчука й Лаврентія Лозового, а потім і Каті Кожедуб.

В 1990 році чотири лікарі, члени Об'єднання брали участь у медичнім симпозіюм в Україні що був частиною Світового З'їзду і українських лікарів в Києві і Львові. Лікарі Володимир Коваль, Галина Шиманович-Рудницька, Елізабета Чижів і Юрій Солтис висловили свої думки в дискусії над потребами модерних медичних устаткувань в Україні. Об'єднання, здаючи собі справу, що градуанти університетів будуть будучими членами Об'єднання вже тепер заохочують Товариство Українських Студентів до співпраці й улаштовують разом деякі імпрези.

Крайова Управа Об'єднання перебрала від "Акції С" (Сарсел) спонзорування енциклопедії України англійською мовою й тим самим зобов'язала й відділи провадити цю акцію реклямами й матеріяльної піддержки енциклопедії українознавства. До сьогодні вже вийшли два томи: перший том А-Ф, другий Н-К.

1-ого червня 1991 року Крайова Управа Об'єднання за кооперацією відділів і під протекторатом Крайової Управи Конгресу Українців Канади, а найважніше за співпрацею й приготуванням ювілейної програми місцевим відділом, започаткувала відзначення 100-ліття поселення українців в Канаді, в Галіфаксі - в порті куди приїздило найбільше число українських поселенців. Ця небуденна й небувала імпреза відбулась з великим успіхом. Були присутні представники федерального, провінційного й муніципального урядів Канади, як також представники українського уряду ново-проголошеної Української Держави.

Джерела: Архіви св. п. Богданна Панчука, сотника Канадської армії й довголітнього члена, як і основоположника Об'єднання Українських Професіоналістів і Підприємців.
З Архіву подав Володимир Коленич.

1955 Читацький Гурток

Історія "Читацького Гуртка" зачалася основуючими сходинами весною 1955 року в приявності ініціяторки Олени Залізняк і перших членок - Мирослави Антонович, Іроіди-Винницької, Галини Сенишин та Марії Дитиняк. З них Галина Сенишин і Мирослава Антонович залишилися членками до кінця існування цього Гуртка, коли на превеликий жаль "Читацький Гурток" перестав існувати 1982 р. Протягом 27-ми років існування склад "Ч.Г." змінявся чисельно й персонально (загально було 26 осіб). Звичайно на сходинах було приявних 8-10 осіб, спершу в Пластовій Домівці, а згодом по приватних домах. Сходини відбувалися приблизно раз у місяць і по короткому часі приняли певну рутину. Спершу обговорювано актуальні справи, потім прочитувано протокол з попередніх сходин і нарешті обговорювано прочитану книжку. Дискутовано над її вартістю, як літературного твору, щодо сюжету, мови композиції персонажу. Тому, що члени гуртка належали до різних середовищ і їх ідеологічне сприймання змісту деяких книжок було дещо відмінне, це витворювало цікаві й жваві дискусії. Це спеціяльно відносилось до книжок виданих у Радянській Україні,

але цей обмін думками про життя нашого народу під комуністичним режимом був інформативним.

Сходини закінчувалися перекускою переплітаною товариською гутіркою.

Ціллю "Ч.Г." було, перше: згуртувати любительок книжки, подруге, купуючи і читаючи книжки піддержувати наших письменниць і письменників. За час існування "Ч.Г.", як можна ствердити з протоколів, куплено, прочитано та обговорено 122 книжки, спершу еміграційних авторів, пізніше новіших радянських письменників, дозволених і недозволених владою.

"Ч.Г." був членом прихильником СФУЖО вплачуючи річну вкладку 10 долярів, як рівнож в користь СФУЖО уряджувано вечорі, літературні чи гумору самостійно чи з іншими організаціями.

У назначену дату, по щоденній метушні, з'їздилися любительки книжок на пару годин духового відпруження й емоцій в товариській атмосфері.

Такі сходини залишаються гарним і змістовним споминоом в житті кожної членки й української громади, з якою вони спілкувалися улаштовуючи ті літературні вечорки.

Джерела: Степанія Звонок - довголітня секретарка Яитацького Гуртка - на базі протоколів.

1955 Дитячий Театр "Весєлка" в Монреалі

Театр "Веселка" заснований 1954 р. з наміром защепити в дітей і молоді любов до всього рідного при помочі слова, співу й танку та зміцнити моральні й релігійні вартості. Де перед тим на початку 1950-их рр. О. Сушко ставила з великим успіхом "Козу-Березу" дитячу оперу М. Лисенка, але це була окрема проба, без наслідків. Початку цього театру треба шукати в зорганізуванні так званої "Ялинки" для дітей й підростаючої молоді 16-ого січня 1955 р.

В програму входила сценічно оформлена казочка Андерсена п.з. "Дівчинка з сірниками". Другою дитячою виставою, що відбулася 10-ого квітня 1955 р., в якій брало участь 44 дітей, була пєса-казочка Короліва-Старого "Лісове свято" або "В ніч під Івана Купала" в двох діях. Третя з черги вистава "У Різдвяну ніч" визначалася надзвичайною оригінальністю. З чудової реальної картини колядників зі звіздою під хатою бабусі, з їхнім колядами, жартами, "віншуванням" й в першій відслоні, відтак акція переходить в казку, де лісові звірята в народній ноші убирають ялинку й завмирають в німім подиві при зяві картини Різдва Христового.

Останній виступ Дитячого Театру був на академії улаштованій в честь Пречистої Діви Марії 3-ого червня 1956 р. Тоді діти відіграли сценку Р. Завадовича п.з. "Діва Марія допомогла". Сценка глибоко чуттєва, витиснула сльози не лише у дітей, але й у старших. Почин до заснування цього театру дав знаний в Монреалі декоратор українських імпрез Б. Білошевський, що став керівником театру. Постановою п'єси занявся проф. Р. Брикович, Проф. Р. Нагрибецький добирав музику. Пані Д. Савка укладала чи доповнювала тексти, як також виучувала танки. Їй помагала п. Бродович, мгр В. Бринявський виводив хорові точки театру. У французькій школі виєднано відповідне приміщення куди діти радо приходили на проби, які відбувалися в суботу, або в неділю по Службі Божій. Організаційно дитячий театр "Веселка" оформлено при ЛУКЖ парафії Св. Михаїла.

Це дійсно була муравлина праця, що вимагала багато труду й терпеливості, як з боку батьків так і дітей.

Успіх був надзвичайний, преса подавала дуже позитивні оцінки, але на довшу послідовну працю не було належної підтримки й на жаль, на послідніх виставах глядачів не було надто багато.

У своїй державі ця ділянка праці при належних матеріяльних середниках знайшла б більше зрозуміння важності при вихованні молоді.

Ідея дитячого театру знов відродилася 1973 р. у висліді довголітніх прагнень його

ініціяторки пані Дарії Савки та завдяки фінансовій допомозі федерального уряду з фонду багатокультурності.

Розпочалась організаційна праця, підріс новий доробок дітей, відбувались проби, приготовлювались строї. 20-ого січня 1974 р. відбулась прем'єра дитячого театру. Поставлено кілька п'єс: одно-актівку "школярський вертеп" за словами Е. Козака, приготований проф. Р. Бриковичем, другою п'єсою була сценка "Дівчинка з сірничками", що була оригінально поставлена, на підставі популярної казочки Андерсена.

Необхідно підкреслити досвід режисера Е. Костюка, декораторів Я. Скляра й П. Андрусишина, які зуміли при великих зусиллях майстерно розв'язати складні сценічні зміни декорацій на сцені, що не має конечних театральних обладнань.

Третьою постановкою була п'єса в трьох відслонах "Святвечірна зірка" авторства Катрі Брикович-Червоняк, колишньої монреальки. П'єса написана талановито, в дусі сучасного дня й тому вона вийшла на сцені дуже вдало. Знову ж декоратори й оператори звуку й світла виявили не абиякий хист в розв'язанні проблеми лету дітей в ракеті в пошуках украденої зірки, щоб привезти її назад в наші небеса, бо без неї українська родина не могла розпочати традиційної Святої Вечері в надвечір'я Різдва.

У п'єсі грало знов понад 20 дітей, які вживалися у свої ролі напам'ять і п'єси йшли плавно.

Крім праці режисера п. Дарія Савка вложила багато праці для виведення прекрасних балетних сцен, а пані М. Стрілецька й О. Мандрик чудово виконали сценічні строї.

Ця вистава була поставлена в залі Роземонт Гайскул 10-ого лютого 1974 р. На імпрезу прибули запрошені гості пані Барбара Катодосі - відповідальна за справи багатокультурности при державному секретаріяті в Оттаві й п. Марсель Колен - відповідальний за зв'язки з національними групами при міністерстві імміграції в уряді Квебеку.

Юрій Луговий - студент кіноматографії при Монреальському університеті взяв дещо з цього виступу на фільмову стрічку для майбутнього фільму про українців в Монреалі.

Театр "Веселка" заохочена успішним дебютом запроектувала дальші постанови: "Свято весни" - Софроніва Левицького, "Князь перед іконою" - о. М. Кушнірика, "Школярський вертеп" - Е. Козака, "Хитрий Микитка" - М. Дейко.

Всі ці вистави втішались великим поводженням їхніх батьків, дідусів і бабусь, хресних, вуйків, тіток. Вони раділи здібностями дітвори й подивляли витривалість і працьовитість цілого колективу, що вміло провадив цю громадську працю. Деякі п'єси були ставлені по два й три рази.

Однак в 1982 році з різних причин дитячий театр "Веселка" перестав діяти. Фінансові книжки замкнено, а прибуткову суму 706.99 долярів після ухвали заряду передано до О.П.Д.Л. (Об'єднання прихильників дитячої літератури) в Торонто для піддержки видань дитячих творів, головно театральної літератури.

Джерела: З Архіву: "Наша Мета" - 4-ого січня 1956 р. за підписом П.З. "Гомін України" - Підсумки праці дитячого театру "Веселка" в Монреалі, 1955-1956.
Молодечий театр "Веселка" у Монреалі - Орест Павлів. "Гомін України'. - Дитячий театр у Монреалі, 16-ого лютого 1974 - В. Гаврилюк.
"Новий Шлях" - Вистава театру "Веселка" в Монреалі, 23-ого березня 1974 - М. Логуш.

1956 Український Літературно-Мистецький Клюб в Монреалі

Група мистців, працівників пера та прихильників Української культури й мистецтва заснували 9-ого січня 1956 року Український Літературно-Мистецький Клюб з метою популяризувати здобутки української літератури, науки й мистецтва.

Впродовж кількох літ головою Клюбу був Олександер Рудницький, а потім М. Логуш. Згодом створено секцію образотворчих мистців яку очолила Адріяна Лисак. Годі назвати всіх членів Управи, які успішно працювали понад 30 літ, у висліді чого влаштовано біля 120 імпрез. Були це літературні й музичні вечорі, виступи мистців художнього слова, театральні ревії, доповіді з мистецькими програмами за участю місцевих сил та запрошених гостей з Канади й Америки та інших країн. Згадати хоч декого з письменників: проф. д-р. Юрій Русов, викладач в Монреальському університеті, Улас Самчук з доповіддю "До проблем Сходу Европи", по кількох роках був літературний вечір, на якому дискутовано його літературний твір "На твердій землі". Приїздили В. Софронів-Левицький, Олекса Повстенко, поети Тодось Осьмачка, Яр Славутич, Віра Вовк, літературознавець Григорій Костюк, актор Йосиф Гірняк, гумористи Микола Понеділок та Іван Керницький-Ікер, вокальний ансамбль "Квартет Верховина", театральний ансамбль "Заграва" та інші.

Між тим відбувалися й індивідуальні виступи місцевих сил як: композитор Юрій Фіяла, архітект Радослав Жук, піяністи Люба й Ірені Жуки, Зоя Почаївська, Левко Гуменний й інші.

Влаштовувано численні збірні виставки за участю монреальських мистців: Люба Ґенуш Адріяна Лисак, Андрій Задорожний, Володимир Мазепа, Людмила Темертей, Лариса Лугова, Руслан Логуш Галина Кошарич та індивідуальні виставки Якова Гніздовського, Едварда Козака з Америки й Темистокля Вирсти з Парижа і в останньому часі деяких мистців з України.

1956 Об'єднання Українських Мистців в Квебеку

Об'єднання мистців, декілька років було секцією Літературно- мистецького Клюбу в Монреалі й тому сьогодня тяжко перевести докладну лінію, де саме починається самостійна діяльність. Фактом є, що Об'єднання мистців зареєстрували 1966 року й в цьому році обходить своє 25-ліття.

Ціллю Об'єднання було дати змогу українським мистцям організувати виставки не тільки для української публіки, але також активно включитися в мистецьке життя нашої провінції, як також цілої Канади.

Ставши незалежним культурним органом, стремить об'єднати всіх мистців у всіх ділянках мистецтва, якими вони збагачують культурну скарбницю нашої прибраної Батьківщини.

Українські мистці, весь час влаштовують не тільки свої індивідуальні чи групові виставки в різних галеріях та "Культурних Центрах" Монтреалю, та музеях по цілій Канаді, вони брали участь у таких важних подіях канадського життя як: "Експо 67" (світова вистава), "Людина і її світ", де в рамцях "Українського Тижня" зорганізовували групові виставки у 1967- 1972 роках.

Разом з Літературно-Мистецьким Клюбом та Українським Комітетом допомоги Музеєві Мистецтв у Монреалі закупили й подарували картину славного кандського мистця українського роду, Василя Курилика.

У 1971 р. на спеціяльне запрошення "Об'єднання Українських Мистців Квебеку" брало участь у мистецькому фестивалі в Бей-Сент-Поль який мав надзвичайний успіх і франкомовна преса це належно відмітила. Того ж року, члени Об'єднання взяли участь у "Канадсько-Українськім Фестивалі Мистецтв" у Тандер-Бей (Лейкгед Університет) в Онтаріо.

Окремим завданням Об'єднання є влаштовувати в Монреалі виставки українських мистців, членів Об'єднання, та тих, що живуть поза межами Квебеку. Проблемою є завжди приміщення" бо Об'єднання, не має своєї домівки.

Такі виставки відбулися почавши від 1970 р.: відомого маляра й карикатуриста Едварда Козака (Еко) та його синів Юрія й Яреми, згодом - на протязі років - відбулося аж три виставки славного мистця - майстра дереворитів Якова Гніздовського з Нью-Йорку (США), знаного мистця Омеляна Мазурика з Парижу, українсько-канадського знаного мистця Петра Шостака з Вікторії, Британській Колюмбії, Аркадії Оленської- Петришин з США, Павла Лопати з Торонта, Володимира Беднарського з Торонта, Рема Бегаутрима з США, молодого Григорія Гивеля й Володимира Гуменного, який лише декілька місяців перебував у Канаді та повернувся в Україну.

Березень 1973 року Об'єднанню рівнож вдалося зорганізувати "Всеканадську Виставку графіків", та видати тримовний каталог із знімками творів учасників.

У 1988 р. відбулася виставка 7-ох членів Об'єднання, що живуть в Монреалі, а саме: Галини Кошарич, Руслана Логуша, Адріяни Лисак, Лариси Лугової, Марії Мариняк, Дарії Савки, та Оксани Шульган. Виставка відбулася в Сентр Культурель "Ля Петіт Патрі". Вийшов каталог зі знімками творів, які виставлялися лише у французькій мові.

Не можна поминути виставок з нагоди 1000-ліття Хрещення України, як рівнож теперішньої підготовки до одно-тижневої виставки у Комплекс Дежарден з нагоди "100-літнього вкладу українців у культурний та економічний розвиток 350-літнього Монреалю".

Джерела: до Літературно-Мистецького Клюбу - на підставі пресових звідомлень і протоколів - Марія Логуш - голова.
До Об'єднання Українських Мистців в Квебеку - на підставі протоколів і виданих каталогів - Адріяна Лисак.

1958 Об'єднання Прихильників Державного Центру УНР Екзилі

Об'єднання Прихильників Державного Центру УНР в Екзилі являється продовженням Товариства Сприяння УНРади з певними періодами більшої чи меншої активізації його праці.

1958 р. відбулися перші сходини ініціяторів Товариства Сприяння УНРаді в залі церкви Св. Покрови. Метою Товариства було й дотепер є - ширити ідею української, національної, соборної державности та релігійної толерантности, давати моральну й матеріяльну поміч Державному Центрові Української Народньої Республіки в екзилі з його складовими частинами й дбати про добре ім'я Українців серед іншо- національного середовища. Це останнє завдання стало дуже важкою й абсорбуючою ділянкою праці, бо ворожі сили провадили широку дизінформаційну пропаганду не лише проти Державного Центру, проти його ідеї, але й проти всього українського народу. Що гірше, що ця фалшива пропаганда відемно впливала й на працю Державного Центру УНР таки в самому українському середовищі.

Перейменування цієї організації наступило для кращого очеркнення праці й діяльности цілого Д.Ц., що складається з трьох чинників: уставодавчої, виконавчої й судової, а Національна Рада це лише контрольно-законодавча частина Д.Ц. УНР в екзилі.

Членами П.Д.Ц. УНР стають ті, що розуміють потребу діяння й виконування цеї специфічної праці. Вони, нормально є вже членами загально-громадської організації й долучують ще підтримку стремлінь українського народу до своєї незалежної, соборної держави.

Монреальський відділ улаштовуючи річниці трагічної смерти св. п. Симона Петлюри з відповідними концертовими програмами й доповідями підчеркує важність провідних думок

та невмируших ідей Симона Петлюри, що відзеркалюють стремління українського народу до свого визволення, до здобуття незалежної держави.

Відділ улаштовував різні доповіді, запрошував і гостей з-поза Монреалю.

1959 р. побував у нас д-р. Степан Витвицький, президент УНР в екзилі (1954-1966), Микола Андрійович Лівицький, президент УНР в екзилі (1967-1989), приїздив св. п. генерал Михайло Садовський з виставкою експонатів з Музею Воєнно-Історичного Інституту. Відбувались дискусійні панелі, а між ними на тему: "Нове фамілійне право Квебеку". Панелістами були: нотар Лідія Драган, адвокат В. Вікарчук, та член провінційного парляменту Квебеку Ж. Паке. Бував пару разів Валентин Мороз зі своїми доповідями на актуальні теми, д-р. В. Завада - представник Д.Ц. УНР в екзилі на Австралію, д-р. Ганна Янішевська - голова Крайової Управи О.П.Д.Ц. УНР на Канаду, Володимир Марко - голова Світового Об'єднання Д.Ц. УНР з Торонта (1984-1989) й потім проф. Я. Рудницький - голова Уряду УНР 1984-1989 і як голова Світового О.П.Д.Ц. УНР (1989).

Об'єднання Прихильників Державаного Центру УНР Візита в ратуші дост. президента УНР в екзилі С. Витвицького, 24-ого січня 1959 р. Стоять адв. О. Бета й заступник посадника міста Монреалю

Делеґати відділу беруть участь у крайових дворічних загальних зборах в Торонто. Звітують з праці відділу й беруть участь в плянуванні на майбутнє. Беруть участь в конґресі КУК, Світовому конґресі СКВУ, в місцевому відділі КУК представлені двома делеґатами. Вже кілька років делеґат О.П.Д.Ц. УНР виконує функцію секретаря, а саме: пані Надія Цехмістро. Також деякі члени входять в членство УНРади. Членство УНРади кожного покликання складається з трьох секторів: виборного, політичного й номінованого.

1979 р. в Мюнхені, Німеччина відбулася 8-ма Сесія УНРади. З Монреалю від виборного сектору брало участь двоє представників: Євген Оборонів і Галина Сенишин.

По повороті здали звідомлення й загальний огляд праці. 1984 р. відбулася 9-та Сесія в Торонто - вибраним делеґатом громадського сектора була Галина Сенишин, від номінаційного сектора був проф. Ярослав Рудницький.

Микола Плавюк - голова ПУН, достойний Микола Лівицький - президент УНР в екзилі, проф. Я. Рудницький - голова Уряду УНР в екзилі 1988 р.

1989 р. відбулася 10-та Сесія УНРади в Бавнд Брук, Нью Джерсі. Від нашого відділу брали участь: від виборного сектора - Галина Сенишин, від номінованого сектора: д-р Ярослав Рудницький, як голова уряду від 1984-1989 р., а від1989 р. виконує обов'язки Голови Державного Трибуналу й голови Світового Об'єднання Д.Ц. УНР, Юрій Сальський - голова архіву Д.Ц. УНР в Оттаві, Микола Світуха від 1989 р. заступник голови Президії УНРади, Таня Носко-Оборонів голова УІБ до 1989 р., тепер член УНРади 10-ого покликання.

Основоположником і першим, довголітнім головою відділу був полковник Сергій Вальдштайн. Після його смерти 1967 р. наступив час застою й деяких ідеологічних

непорозумінь а властиво "конфліктів персональностей" В часі того застою відвідав Монреаль достойний Микола Лівицький - президент УНР в екзилі й зрушено з місця працю. Вибрано головою Андрія Запаринюка. За старанням св. п. мгр. Евгена Оборонова - голови Контрольної комісії вдалося дістати касієрську книжку з остаточним фінансовим звітом. Виглядало, що справи налагоджені, але прийшов виїзд голови, А. Запаринюка до Торонта й прийшлось вибирати нового голову. Вибрано Евгена Оборонова, члена Стрілецької Громади, УНО, і члена президії УНРади 8-ого покликання, представника етнічної преси східньої Канади, кореспондента української преси. На превеликий жаль 4-ого вересня 1983 р. невблагання смерть перервала всі його й наші сподівання. Його заступник, Ярослав Кульба, перебрав головство й скликав збори на яких вибрано головою Галину Сенишин.

Члени й прихильники О.П.Д.Ц. УНР слідкують за пресовими новинами, - звязаними з українськими справами. В разі потреби листовно реагують, вносячи відповідні коментарі чи протести.

Відділ спонзорував працю проф. Я. Рудницького "Вивід прав нової України" виданої офсетом.

В сьогоднішний час, коли то від 1989 р. змінилася ситуація в Україні через проголошення "гласності й перестройки" посилилась праця відносно безпосередньої помочі Україні. Прийшли зустрічі з колишніми представниками Гельсінської групи, як також з представниками Спілки письменників, які поступово стали на шлях незалежности української держави, організується спонтанне єднання в "Русі" . Актуалізується поміч Україні, а найбільше поміч жертвам Чорнобиля.

В 1989 році відбулась 10-та Сесія УНРади. Прийшло до ширшого політичного об'єднання. У відокремленні залишились гетьманці, бо республіка їм не відповідає й ОУНр.

В цей самий рік відійшов у вічність св. п. Микола Андрійович Лівицький, президент УНР в екзилі. Прийшла зміна - цей пост перебрав віцепрезидент достойний Микола Плавюк, колишній мешканець Монреалю, пластун, член УНО.

Члени відділу відзначили 40-ий день смерти св. п. президента Миколи А. Лівицького запрошуючи членів інших організацій Монреалю на панахиду й посмертне відмічення.

Одним з важних обов'язків відділу це придбання фінансової піддержки для праці Д.Ц. УНР в екзилі. Для цього відділ переводить раз у рік акцію "Коляди" й принимає пожертви з нагоди Свята Державности 22-ого січня. Вислід тих пожертв, оголошується в пресі. При Державному Центрі існує також фундація Симона Петлюри на яку приходять посмертні, чи ще за життя більші пожертви, а проценти з цеї фундації йдуть на бюджет Д.Ц., ухвалюваний засіданням Президії УНРади.

21-ого червня 1991 р. відбуто спільно з Стрілецькою Громадою святочну Академію в 65-ту річницю трагічної смерти Головного Отамана Симона Петлюри і 53-ої річниці трагічної смерти Евгена Коновальця. Доповідь мав інж. Микола Світуха, заступник голови Президії УНРади.

8-ого липня того самого року відвідав Монреаль достойний Микола Плавюк, президент УНР в екзилі й виголосив доповідь в залі катедри Св. Софії на тему"Події в Україні й дії Д.Ц. УНР в екзилі".

Назагал, праця відділу продовжується сповільненим темпом. Багато членів переноситься у засвіти, а молодші не проявляють зацікавлення чи зрозуміння дуже важної праці екзильного Уряду, що являється спадкоємцем державних атрибутів Визвольних змагань і носієм наших державних стремлінь і цю ідею вже 73-ий рік різними способами, листами, декретами, участями в різних конференціях чи персональних зустрічах ширять у західньому світі, щоби політичний світовий "промотор" пізнав правдиве обличчя комуністичної, забріханої партократії й поміг визволитися українському народові з під того ярма.

Джерела: Протоколова Книга Об'єднання П.Д.Ц. УНР в Монреалі.

1958 Спілка Визволення України (С.В.У.)
Осередок Ім. Петра Кальнишевського

Осередок зорганізовано в Монреалі в серпні 1958 р., а молодь С.У.М. при С.В.У. у вересні 1961 р., які здійснюють свою співпрацю з іншими самостійницькими українськими організаціями. С.В.У. є складовою частиною політичної організації, якої члени убільшості це діячі з нової наддніпрянської еміґрації С.В.У. має свої відділи в усіх частинах вільного світу, де є великі скупчення українців. В основу діяльности С.В.У. покладений український визвольний націоналізм. Організація нав'язує себе до колись славної Спілки Визволення України та Спілки Української Молоді, яка онувалася на рідних землях у 1926-1929 років і була розгромлена большевиками в 1930 р. в знаному "Харківському процесі". У 1965 році Осередок набув свою оселю "Запорозьку Січ" у гористих околицях недалеко Монреалю.

Джерело: Книга 75-ліття Поселення Українців в Канаді, Монреаль, 1967 р.

1959 Рідношкільна Комісія - Шкільна Рада - Українська Шкільна Рада Квебеку

Ці назви відзеркалюють еволюційний розвиток української шкільної системи. Спочатку треба ствердити, що одним з перших завдань кожної Української організації чи Установи, на базі їх статутів, було організування й утримування "Рідної Школи" для дітей свого будучого дорасту. Отже тим самим в 1959 році при кожній українській організації чи установі була Рідна Школа. Кожна з них провадила свою школу за вказівками своєї Централі й вживалися різні підручники.

Ініціятиву стабілізації програми навчання в Рідних Школах подав Комітет Українців Канади, у висліді чого, в червні 1959 р. створено Рідношкільну Комісію, якої завданням мало бути упорядкування Рідношкільних справ на терені Монреалю й околиці. Головою Комісії став тодішний культурно-освітний референт КУК Юрій Левицький. З рамені цеї комісії він вислав листа до Об'єднання Українських Педагогів Канади в Торонто для вияснення взаємовідношення між існуючими Батьківськими Комітетами й Кружками "Рідна Школа", а також просив надіслати повні узгіднені програми навчання та виказ підручників для Рідних Шкіл і Курсів Українознавства.

15-ого січня 1960 р. написано листи до всіх парафій й організацій в справі реалізації постанов 16-ого конгресу КУК з ділянки Рідних Шкіл і уніфікації їхніх програм навчання. В листі було зазначено, що до Рідношкільної Комісії повинні ввійти, по-одному представникові від кожної установи чи організації, при яких існують Рідні школи, а також від установ і організацій, які мають виховання молоді як найперше статутове завдання. Був також залучений анкетний листок про стан Рідних Шкіл. У тому році в Монреалі було дванадцять таких, кіл.

На зарядових зборах КУК 1961 р. рішено створити осібну організаційну одиницю для Рідних Шкіл. Розділено функції культурно- освітнього референта, який заразом був до того часу головою Шкільної Комісії Культурно-освітню референтуру перебрав д-р В. Грицай, а для ведення лише, кільких справ залишився Юрій Левицький, якому припоручено підібрати членів для цієї Шкільної Ради, та подати Екзекутиві до затвердження.

З нагоди 150-ліття народження Тараса Шевченка відбувся Рідно-Шкільний концерт заходом усіх українських шкіл Монреалю й околиці. На тім концерті виступив спільний хор всіх шкіл.

Для дальшого ведення шкільних справ ухвалено такі завдання Шкільної Ради:

(1) Стреміти до створення української цілоденної школи в Монреалі.

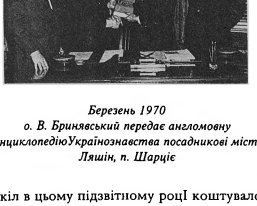
(2) Приготовити статистичні дані всіх українських дітей, шкільного віку на терені Монреалю й околиці.

(3) Виготовити список усіх діючих і потенційних українських учителів та учительок для евентуального їх використання в цілоденній українській школі.

(4) Опрацювати програму навчання для цілоденної української школи.

(5) Зкоординувати працю вечірних та суботніх чи недільних Рідних Шкіл.

Стверджено, що ці завдання можна було виконати тільки при тісній співпраці всього українського громадянства міста Монреалю й околиць, а в першу чергу нашого духовенства, учительства та батьків.

Березень 1970
о. В. Бриняєвський передає англомовну Енциклопедію Українознавства посадникові міста Ляшін, п. Шарціє

Члени Шкільної Ради в складі мґр. В. Бриняєвського, Юрія Левицького та редактора Ростислава Шульгина випрацювали меморіял, що був предложений королівській комісії по справам навчання. В цьому зверненні було домагання, щоб для українських дітей були зорганізовані окремі школи. Ця праця була позитивно принята, але у відповідь було сказано: "Зорганізуйте й подайте до затвердження". Існуючі обставини цьому не сприяли.

В 1961 р. відбулася перша крайова шкільна конференція КУК в Вінніпезі, але з Монреалю не вислано делегата а лише писемний звіт.

В 1967 р. в українських школах було 1362 учнів, а працювало 56 педагогів. В 1969 році працювало 12 Рідних шкіл, де навчалось 967 учнів і було затруднено 50 педагогів. Утримання цих шкіл в цьому підзвітному році коштувало українську Монреальську Громаду 30,000 долярів. На покриття винайму державних шкіл деякими українськими школами відділ КУК отримав від провінційного міністерства імміграції 4020 долярів.

1971-го року запропоновано реорганізацію рідного шкільництва. До цього часу кожна школа підлягала своїй шкільній комісії. Церкви мали свої комісії, а різні світські організації свої. Число учнів почало меншати. В 12-ти школах навчалось 779 учнів і було 50 учителів. Утримання шкіл виносило 32,000 долярів. Від міністерства імміграції отримали 7200 долярів. Шкільна Рада обговорювала уніфікацію підручників. Кожна школа мала мати однакову програму. Міністерство домагалось одного представника. Подано зведення ("бріф") виготовлене адвокатами: Романом Карпішкою й Іваном Гикавим перед Жандра Комісією.

В 1974 р. новообраний голова Відділу КУК звернувся до Яреми Келебая, щоб підготовив ґрунт під остаточне оформлення Монреальської Шкільної Ради.

11-ого червня 1974 року відбулися у залі церкви Св. Покрови збори опікунів, керівників, учителів і представників деяких організацій. Предсідник зборів, проф. Р. Брикович подав коротку історію пророблені праці та прочитав запроектований статут. По дискусії й по довшому обміні думками рішено, що треба вибрати підготовчу комісію, яка виправила б і поліпшила б представлений статут та поробила заходи до відпови й активізації Педагогічного Товариства. Для цього вибрано комісію з трьох осіб, яка скликала другу нараду, якою проводив д-р Б. Волянський. Повторилась знов та сама процедура. Статут принято лише в принципі, що означало не голосувати над поодинокими його розділами, а радше над питанням чи Монреальська Шкільна Рада потрібна в Монреалі? Присутніх було 25 учасників, проти ніхто не голосував, але дев'ять осіб стрималося від голосування.

Проф. Ярема Келебай скликав 8-ого вересня 1974 року остаточні збори директорів шкіл, опікунів та священиків, на яких були зарепрезентовані усі школи. Приявних 15 осіб. По довгій дискусії збори рішили прияти статут в принципі як його виготовила комісія під

проводом д-ра Юрія Левицького із тою зміною, що членами М.Ш.Р. мають бути й директори існуючих шкіл, кожночасний голова Об'єднання педагогів, голова статутової комісії та кожночасний референт шкільництва при КУК. Екзекутиву М.Ш.Р. обрано у такому складі: д-р. Юрій Левицький - голова, пані Галина Сепишин - заступник і пані М. Давидович - секретар.

За головства д-р Б. Волянського виклопотано невелику фінансову допомогу від федерального й провінційного урядів.

В шкільному році 1975-1976 закрилися три Рідні школи, а в Ляшін злучилися школи "Просвіти ім. Тараса Шевченка" з парафіяльною школою Св. Юрія. Залишилося вісім шкіл, в яких вчилося 596 дітей.

В березні 1975 року відбулися збори М.Ш.Р. на яких одинокою темою була справа занику української мови. Програма зборів охоплювала доповідь Григорія Ощипка "Рідна мова - наше майбутнє". Доповідач представив статистичні факти, для присутніх до деякої міри песимістичні, що викликали відповідну реакцію - бажання протидіяти такому невідрадному явищеві. Шкільна Рада рішила апелювати до всіх місцевих парафій і світських організацій в справі збереження української мови в щоденному вжитку. Для поширення цієї справи рішено подати відповідні доповіді по радіо.

29-ого листопада 1976 р. передано першу Радіопрограму Монреальської. Шкільної Ради з закликом про збереження української мови та представлено завдання М.Ш.Р., яку виголосив тодішний голова д-р. Юрій Левицький на монреальській радіопрограмі "Український Час". Опісля виголошували відповідні звернення й інші директори українських шкіл.

Сьогодні повинні ми подумати, застановитися, чи ця акція мала належний відгук?

На річних зборах КУК 1981 р. д-р. Юрій Левицький подав до відома, що з огляду на контакти з урядами, при точці звітувань повинно бути: Звіт голови Української Шкільної Ради Квебеку. В своїм звіті просив провести кампанію серед нашої громади, щоб родичі посилали своїх дітей до української школи.

В шкільному році 1981-1982 в усіх українських школах навчалося 348 дітей, яких навчали 43 учителі.

1983 р. д-р. Юрій Левицький зрезигнував з головства й вибрано головою УШРК Богдана Ковалюка.

Д-р. Юрій Левицький, опріч головства У.Ш.Р.К. виконував функції зв'язкового з федеральним і провінціяльним урядами. Щорічно, в призначений час подавав один звіт для федерального уряду а інший для провінційного із фінансовим зіставленням, прибутків і видатків всіх шкіл, разом з проханням про признання певної дотації. Він також приготовляв розподіл тих дотацій-грентів.

На зборах У.Ш.Р.К. часто обговорювано спосіб, як заохотити учнів комунікуватися між собою українською мовою. За ініціятивою школи ім. Митрополита Шептицького вироблено анкету модифікації навчання в Рідних школах, думаючи, що зміни в техніці чи способі навчання осягнуть бажану ціль. Цю анкету, безіменну, роздано по всіх українських школах.

Створено Педагогічну комісію, що мала провірити, які підручники уживаються по українських школах, бажаючи уніфікації. цих підручників.

Улаштовано фестиваль Українських Рідних Шкіл в Монреалі й околиці, учасниками якого були такі українські школи: Рідна Школа ім. Митрополита Андрея Шептицького, Курси Українознавства ім. Митрополита Андрея Шептицького, Рідна Школа ім. Митрополита Іларіона, Рідна Школа ім. Тараса Шевченка в Ляшін, та Школа Українського Танку Петра Марунчака.

Старанням Шкільної Ради й дирекцій всіх шкіл відбувалися спільні концерти в честь Тараса Шевченка, на яких виступали учні з рефератами, деклямаціями, різними інсценізаціями, а на закінчення тих концертів виступали злучені хори всіх шкіл під керівництвом о. Василя Бринявського, а опісля маестра Івана Козачка.

Кожного року виготовлювано календар навчання, який мав визначених 34-35 субот навчання, залежно від того, коли саме припадали Різдвяні Свята.

В роках 1974-1985 відбувалися ґрадуаційні вечори. Учні, що закінчили навчання з понад 85%-овим і вищим вислідом діставали від Шкільної Ради стипендійні нагороди. Цей вечір складався з трьох частин: (1) формальна презентація, (2) вечеря чи перекуска й (3) баль під звуки мельодійних пісень якоїсь молодечої української оркестри. Часами до цих програм включалась літературно-мистецька точка.

На жаль через брак відповідного числа дебютантів знизилась ця парада до внутрішньошкільних відзначень. Це саме сталося зі спільними Шевченківськими концертами, що тепер відбуваються в кожній школі окремо.

В дискусіях над покращанням чи змодернізуванням, ніби сухо-викладаючого, старокрайового навчання української мови, рішено закупити ВіСіАри для шкіл, щоби при зороволуховій системі вплинути на молодь, а радше улегшити їй навчання. Отже почались оказійні висвітлювання відповідних фільмів.

На зборах У.Ш.Р.К. - 19-ого вересня 1984 р. голова Педагогічної Комісії пані О. Мацїв в своєму звіті повідомила, що програму для передшкілля виготовлено, а програми для всіх кляс розділено для провірки. В дискусії звернено увагу на те, що учителі можуть звертатися за порадами до мовної комісії. Багато учителів поставилися з ентузіязмом, але були й такі які твердили, що нема причини міняти існуючої програми. Стверджено, що брак словників утруднює навчання.

В 1984 р. відбувся курс для учителів. Голова Педагогічної Комісії, Олена Мацїв зорганізувала в співпраці з директором школи Р. Кенеді, який є заразом і директором Української Школи ім. Митрополита Андрея Шептицького для учителів курс. Викладачем була пані Білаш з Едмонтону. Курс був дуже успішний. Оплату курсу в висоті 800 долярів покрила Шкільна Рада.

11-ого лютого 1985 р. Теодор Цехмістро звітував про наради скликані міністерством освіти, під час яких поінформовано які формальності потрібно виконати, щоб дістати зарахування кредитів за провадження навчання. Рівнож одержано формулярі на дозвіл навчання, до яких треба залучити програми навчання. В цьому напрямі звернено більшу увагу, бо признання кредитів за українську мову повинно заохотити більше число молоді кінчати навчання на Курсах Українознавства.

Для переведення справи кредитів урядовим шляхом заанґажовано пані Марію Ґерич-Бусіє, а справу зложення "Бонду" переговорено з Комітетом Українців Канади; "Перміт" вибрано на ім'я У.Ш.Р.К.

Щораз частіше почала виринати справа англо й франко-мовних дітей, для яких прийшлося організувати спеціяльні кляси й впроваджувати підручники видані Шкільною Комісією Альберти.

Пані Марія Ґерич-Бусіє переклала програму навчання на Курсах Українознавста з української мови на французьку, яку передано в 1987 році до ратифікації.

Для признання навчання, наша інституція мусіла мати свій статут. Отже справа статуту знов прийшла на обговорення, бо останній статут був принятий лише в принципі. Вибрано статутову комісію, що мала розпочати працю.

15-ого липня 1988 р. відбулося засідання у Міністерстві Багатокультурности, на якому були присутні представники усіх етнічних груп. Рівнож 5-ого серпня відбулося прийняття для представників етнічних груп. В обох імпрезах брала участь пані Марія Ґерич-Бусіє.

Розпляновано участь українських шкіл у відзначенні 1000-ліття Хрещення України в Монреалі, як також участь шкільної молоді в крайових відзначеннях в Оттаві. П. Душара повідомив присутніх на зборах, що зарезервовано два вагони школою ім. Митрополита Андрея Шептицького та що інші школи можуть долучитися. У.Ш.Р.К. ухвалила дати привіт до пропам'ятної книжки 1000-ліття Хрещення України в Монреалі.

Випускники Курсів Українознавства з їхніми партнерами й вчителями
Монреаль, 21-ого 1978 р.

СФУЖО приготовило, з нагоди 100-ліття поселення українців у Канаді, для шкільної дітвори пропамятну наліпку до книжок і розповсюдила по всіх українських школах. Українська Шкільна Рада взяла участь у цій акції.

На зборах 16-ого лютого 1989 р. пані Ґерич повідомила, що дозвіл для У.Ш.Р.К. вже полагоджений у міністерстві освіти. Полагоджено також всі формальності для одержання кредитів. Слід узгіднити, яким способом будуть передавати оцінки до міністерства. Треба буде виготовлювати іспитові питання У.Ш.Р.К. однакові для всіх шкіл, бо, правдоподібно, міністерство буде цього вимагати.

На тих самих зборах подано проєкт статуту до затвердження. Розвинулась дискусія, запропоновано певні зміни й додатки, які були прийняті.

В шкільних роках 1988-1989 й 1989-1990 кредити були вже зачислені.

Головами Української Ш.Р.К. були: проф. Роман Брикович - від заснування Шкільної Ради до 1976 р., Д-р. Юрій Левицький 1976-1983, Богдан Ковалюк 1983-1985, Евген Орищук 1985-1986, Роман Водзіцкий 1986-1987, Марія Ґерич-Бусіє 1988 до сьогодні.

Джерела: Архів КУК
Монреальський Інформатор
Протоколова Книжка У.Ш.Р.К.

1960 Союз Українок Канади
Відділ Ганни Барвінок При Соборі Св. Софії

На заклик Централі Союзу Українок Канади, щоб гуртувати молодших до організаційної праці, при Соборі Св. Софії в Монреалі зорганізовано відділ ім. Ганни Барвінок. Перші збори відбулися 16-ого січня 1960 р.

Почалась оживлена праця, обзнайомлювалися зі статутом Союзу Українок, організували членський чай, що увійшов в традицію відділу. Організували лекції вишиття й писання писанок для дітей і молоді, вистави моди, брали участь у базарі, організували й провадили лекції танців з дітьми Рідної Школи, деякі учителювали, інші співали в церковному чи світському хорі. Зимою щороку колядували, а коляду віддавали до церкви й висилали подарунки місцевим потребуючим родинам.

В 1962 і 1963 роках членки займалися вихованням дітей на літній оселі в Лаврентійських горах. Тут під їх проводом кипіла праця, а на закінчення відбувались успішні виступи курсантів, концерт та виставка вироблених ручних робіт.

В 1966 році відбувся показ ляльок у народному одязі, привезених з музею в Торонто.

Членки щороку організували вечори з цікавими доповідями.

1967 р. відділ вписався до місцевої Жіночої Ради. Під час Великодніх свят членки відділу виступили на телевізії з дітьми, писали писанки та розказували про великодні звичаї.

У 1968-1969 році брали участь у святкуванні Золотого Ювілею Української Греко-Православної Церкви в Канаді. Того ж року святкували 140-ліття від народження Ганни Барвінок, патронки відділу. 1970 р. відзначали десяти ліття, на якому гостем промовцем була голова Централі Союзу - Леся Хорош-Ґреґорі.

Відділ брав участь у крайових з'їздах, причинився до збірки на музейну фундацію, влаштовано виставу українських рушників.

В 1972-1973 рр. у зв'язку з проголошенням федеральним урядом підтримки етнічних культур в Канаді, відділ ім. Ганни Барвінок на проєкт культурної праці дістав фінансову допомогу. Проєкт включав вивчати звичаї, та традиції пов'язані з Різдвом, Великоднем та іншими роковими святами, а також проєкти виставок, зразків української культури й мистецтва. Відділ зорганізував курси вишивання й писання писанок, влаштовував виставки у великих торговельних центрах Монреалю й Ляшін. Програма закінчилась величавим концертом при участі молоді та старших і виставкою зразків робіт виконаних учасниками курсів.

Головами відділу були: Ольга Криськ-Філь, Євгенія Загурак, Ольга Бурак, Марія Ланяк, Оксана Мех, Анна Двигайло, Галина Михальчук.

Джерело: Півстоліття на Громадській Ниві, Нарис Історії С.У.К. 1926-1976

1960 Жіноча Ланка ім. Людмили Старицької-Черняхівської

У грудні 1960 р. при вулиці Дулют відбулися основуючі загальні збори Жіночої Ланки СУМу, на яких схвалено правильник Ланки й затверджено патронку - Людмилу Старицьку Черняхівську, відому діячку і письменницю, ще з до революційних часів. Вибрано також першу управу з Стефанією Шнурівською у проводі. На цих зборах було присутніх 35 жінок. Головною метою й завданням ново-створеної клітини поставлено допомогу у виховній праці юнацтва, плекання мови, релігійних і національних традицій, вивчення й популяризування українського народнього мистецтва та здобуття фондів для виховної праці Осередку СУМ.

В скорому часі членство Ланки побільшилося й в роках 1970-их нараховувало 200 членкинь. Від самого початку заснування аж по сьогодні в часі Різдвяних і Великодних свят влаштовуються заходом Ланки традиційні Свят-Вечори та Свячене з відповідною програмою підготованою учнями Рідної Школи й Юнацтва СУМ. Підготова бенкетів, обідів чи інших

прийнять належить до засягу Ланки. При Ланці влаштовувано різні курси для вивчення нашого народного мистецтва. Осінню та зимою членкині вивчали різні стіби нашої української вишивки. Під час великоднього посту відбувались курси писання писанок.

Багато часу й труду присвятили членкині при пошитті стильових строїв для танцювального гуртка "Полтава" та хору "Боян".

Для здобуття фондів влаштовуються виставки українського народного мистецтва та базари з домашнім і традиційним печивом. Все печиво дароване членкинями. Великим успіхом втішалися покази мод під гаслом "Пристосування української вишивки до сучасного вбрання". Рік-річно влаштовувалися "Вишивані вечорниці" на яких за найкращі сукні, чоловічі сорочки, блюзки жюрі призначало нагороди.

Рік-річно самостійно, або спільно з жіночими організаціями відзначується "Свято української жінки-героїні".

Членкині вибирають делеґатів до КУК, а в часі, коли відбувались річні балі з нагоди Свята Державности, делеґували члена до бальового комітету. Багато труду й часу присвячено в 1967 р. під час "Експо 67" в час українського тижня, коли то відбувалась виставка української народньої й історичної ноші. Протягом цілого тижня тисячі летючок про Україну знайомили чужинців з стремлінням українського народу за право на самостійність Української Держави.

В часі XXI Світової Олімпіяди в Домі Молоді протягом десяти днів членкині провадили харчівню. Від заснування Жіночої Ланки членкині перебрали обов'язки ведення кухні на оселі Верховина.

З належним признанням згадується, що під час будови нового дому української молоді при вулиці Боб'ен, коли чоловіки працювали при будові й викінченню будинку, членкині власним коштом готували обіди для всіх працюючих.

При управі Жіночої Ланки діє суспільна опіка. Її завданням є відвідувати хворих членкинь. У часі рокових свят вони відвідують доми для старших і немічних і обдаровують їх солодощами й дрібними речами.

Останніми роками у членство Ланки вступають молоді матері дітей юних сумівців і включаються в громадську працю.

Заходом членства Ланки вибудовано стильову каплицю на оселі "Верховина", що стала пам'ятником відзначення 1000-ліття Хрещення України.

Управи Жіночої Ланки очолювали: Стефанія Шнурівська 1960-1965, 1967-1969, 1974-1975, Марія Кінах 1966-1967, 1976-1977, Ніна Антонів 1970-1971, Марія Коваль 1972-1973, Марія Шафранська 1978-1980, Стефанія Шнурівська 1982 р., Марія Кінах 1983-1988, Христина Фіголь 1989-1990, Ольга Штурин 1991.

Під їх проводом пророблено велику й мозольну працю, що роками, повторювалася, але все діставала певну нову специфічну закраску й у висліді давала позитивні, поступові висліди.

Джерело: Ювілейна Книга СУМ, Монреаль 1950–1980 р.

1962 Українське Лікарське Товариство в Монреалі

Історія українських лікарів у Провінції Квебек, Канада, сягає аж до початку 20-ого століття. Першим українськими лікарями, що скінчили медичні студії в університеті МекҐіл були: д-р. Іван Оробко 1921 р., д-р. Амброзій Т. Кізей 1922 р., д-р. Козаченко, д-р. Якиміщак, д-р. Мамчук і д-р. Юрій Драган. Деякі з них були активними громадськими й політичними діячами, помимо, що вони не творили окремої організації, варто згадати хоч пару.

Д-р. Амброзій Т. Кібзей приїхав на докінчення студій з Альберти. Він був "симпатиком, приятелем та дорадником" "Товариства Просвіти ім. Тараса Шевченка" на Пойнт Сент Чарлз (пропам'ятна книга "Смолоскип"). Він викладав на популярні медичні теми для українців в Монреалі. Дописував на українські теми до місцевого щоденника "Монреаль Стар".

Пізніше виїхав до Америки, де в 1945 р. видав книжку "Український Лікар". Ця книжка була дуже популярною серед наших людей в Північній Америці.

Д-р. Юрій Драган також приїхав зі заходу Канади - Едмонтону. Він вже мав скінчені два роки агрономії й закінчений учительський семінар в Саскатуні. Почав медичні студії в Едмонтоні, а переїхавши до Монреалю по двох роках здобув докторат медицини. Розглянувшись добре й познайомившись з людьми, він вписався в члени товариства Михайла Драгоманова. Його запрошували часто й до інших товариств виголошувати доповіді, брати участь у дискусіях. Він відзначався своїм широким діяпазоном. Його погляд, хоч ще молодого студента, бачити цілу Канаду й усіх українців, а не тільки одну околицю, чи одну громаду. Він порушував, вже тоді справу, актуальну й тепер: як мали б українці працювати, щоб зберегти свою національність в Канаді. Він був головним промотором товариства Драгоманова й організатором української православної церкви в Монреалі.

В 1930-их роках вже більше число українців студіювало медицину й дентистику в університетах МекГіл і в франкомовному Монреальському Університеті.

Між ними треба згадати братів Остаповичів: Якова - хірурга й Петра - дентиста, д-ра Матвія Ревуцького, що був першим дентистом українського роду в Монреалі, д-ра Стефана Клемчука - першого спеціяліста від уха, горла й носа. По закінченні студій д-р. Клемчук зразу пішов до армії, а потім практикував в Монреалі довгі роки. Він був першим головою Спілки Українських Канадійських Ветеранів. Всі повищі лікарі були добре знані й шановані нашою громадою.

В кінці 40-их і на початку 50-их років до Канади почали приїздити повоєнні іміґранти, між якими було багато професіоналістів різних фахів, в тім числі прибуло досить велике число лікарів, дентистів і фармацевтів. Деякі з них вже мали вироблені спеціяльності. Після років обов'язкової практики по різних шпиталях і медичних іспитах наші лікарі в Монреалі почали практикувати як лікарі, хірурги, патологи, анестезисти й як працівники лябораторій тощо. Таким чином число лікарів українського походження в усіх галузях медицини збільшилося.

Перші збори Українського Лікарського Товариства 1962 р.

В цей час вже існувало Українське Лікарське Товариство Північної Америки. Про це писалось у газетах. Отже, як 17-ого листопада 1962 р. відбулися установчі збори, то рішено заснувати відділ Українського Лікарського Товариства Північної Америки. Присутніх було 10 лікарів, головував д-р. Р. Турко. Першим головою Товариства був вибраний д-р. Павло Таращук, після нього слідуючими головами були: доктори Р. Струмінський, В. Коваль, Б. Волянський, Г. Шиманович-Рудницька, С. Клемчук, І. Луговий, С. Томюк, С. Конанець і теперішній голова д-р. Роман Ґут.

Українські лікарі в провінції Квебек завжди цікавилися й брали активну участь в громадських, спортивних і політичних організаціях. Організували виклади на медичні теми, опікувалися дітьми на літних таборах, організували товариські імпрези, дохід з яких був призначений на стипендії студентам, видання книжок енциклопедії українознавства, на церкви, дім для старших українських громадян та інше. Один з наших колишніх монреальців, д-р. А. Кіндій є членом федерального парляменту.

В 1968 році монреальський відділ зорганізував успішний науковий з'їзд українських лікарів Північної Америки.

Тепер українські лікарі в Квебекській провінції зайняті налагодженням контактів і допомогою українським лікарям і медичним інституціям в Україні.

В процесі є підготовка до обміну спеціялістами між Україною і Канадою.

В серпні 1990 року чотири лікарі з Монреалю брали участь у першому світовому конґресі українських лікарів в Києві і Львові в Україні.

Джерела: Матеріяли з українських медичних архівів - д-р Галина Шимонович-Рудницька, д-р. Володимир Коваль. Смолоскип, Освіти й Життя - Золотий Ювілей Товариства Просвіти. Ювілейна Книга 50-літнього Ювілею Соборної Громади Св. Софії

1962 Жіночі Організації в Монреалі й Околиці

В дорозі признання для пробробленої праці нашого жіноцтва зазнайомімся з його структурою на терені Монреалю й околиці.

Виглядало б коротко й дуже просто: при кожній новозаснованій церковній громаді гуртувалися жінки, готові допомагати при різних оказіях в організуванні церковних парафій, а відтак, після будови Божого Храму дбати про його чистоту, прикрашувати його й здобувати потрібне устаткування.

Такі гуртки в більшості почали називатися сестрицтвами, церковними комітетами, Марійськими Дружинами і т.п. З часом вони поширюючи засяг своїх зацікавлень переорганізовувалися в церковно-релігійно- культурно-освітні організації творячи цілу низку духово-освітніх крайових централь, прибираючи відповідні імена.

При світських організаціях творилися також жіночі гуртки зі спеціяльними завданнями, які брали на себе й ширші ідеологічні, молодечо-виховні завдання. Ці льокальні жіночі організації почали об'єднуватися в крайові сітки духово-споріднених крайових централь. Всі ті українські жіночі організації ставили собі за ціль ширити релігійно-моральну виховну працю серед молоді, як також на культурно-освітніх засадах дбати про збереження мови, культури й ширити присутність української ідентичности серед чужомовного оточення.

В 1948 році, у Філядельфії Крайові керівництва жіночих організацій створили Світову ФедерацІю Українських Жіночих Організацій, скорочено СФУЖО, а їх відділи, здебільшого стали прихильницями цієї світової федерації, щоб подати їй моральну й матеріяльну поміч.

Таким чином і в Монреалі зорганізувався 1962 р.Гурток Прихильниць СФУЖО, який бажав додати і свою цеглику для осягнення такої величної ідеї, яка помогла б українському народові здобути незалежну, соборну українську державу.

Союз Українок Канади, відділ Доньки України

Жіночі Організації - виставка рушників

В Монреалі, найстаршою, чи може найдавнішою жіночою організацією являється Союз Українок Канади, відділ Доньки України, при катедрі Св. Софії.

1926 р. льокальне Жіноче Товариство при парафії Св. Софії вступило до Крайової Централі Союзу Українок Канади в Саскатуні й від того часу провадить послідовно культурно-освітню й помічну церковно-громадську працю. С.У.К. знаходиться як самостійна, ідейно споріднена організація в Союзі Українців Самостійників, до якої належить Товариство Українців Самостійників (Т.У.С.) це організація мужчин і Союз Української Молоді Канади (СУМК) організація молоді. Ці три організації творять родинну цілість і працюють в братній співпраці при українських православних парафіях.

Централя С.У.К. видає журнал - місячник "Промінь". В 1991 році головою відділу є Оксана Русин.

Ліга Українських Католицьких Жінок при парафії Св. Архистратига Михаїла

При парафії Св. Михаїла заснувалась жіноча організація 1945 р. і оформила себе в "Організацію Українок", а в 1948 р. приступила до Крайової Організації ЛУКЖ, що зорганізувалася в 1944 р. на З'їзді в Йорктоні.

Варто згадати, що вже від 1933 р. жінки при українських греко-католицьких парафіях згуртовувалися при відділах Братства Українців Католиків, що існували при парафіях.

Централя ЛУКЖ видає для свого членства журнал квартальник "Наша Дорога". Головою відділу в 1991 році є Юлія Туцька.

Організація Українок Канади

Жіночі Організації - Великдень

З початку травня 1933 р. відбулися основні збори Жіночого гуртка ім. Ольги Басараб при Українській Стрілецкій Громаді ч: 3, а вже осінню 1934 р. коли засновано організацію Українок Канади ім. Ольги Басараб з осідком в Саскатуні, Жіночий гурток оформився в самостійну братню організацію як відділ Організації Українок Канади ім. Ольги Басараб.

Організація Українок Канади знаходиться в ідейній співпраці з організаціями ІСНО в діяспорі. (Ідеологічно Споріднені Націоналістичні Організації.).

Централя О.У.К. видає журнал - місячник "Жіночий Світ" від 1941-ого року. Головою відділу в 1991 році є Стефанія Звонок.

Жіноче Товариство ім. Лесі Українки при Товаристві Просвіта ім. Тараса Шевченка

18-ого березня 1934 р. засновано при "Товаристві Просвіта ім. Тараса Шевченка" в Монреалі Жіноче Товариство ім. Лесі Українки, як національно-харитативне, культурно-освітне товариство яке знаходиться в господарчій й культурно-освітній співпраці з Товариством Просвіта ім. Тараса Шевченка й опікується разом "Молодою Просвітою". Головою відділу в 1991 р. є Михайлина Майборода.

Відділ Ліги Українських Католицьких Жінок Канади при Парафії Успення Божої Матері

зорганізувався з хвилиною переходу членства з церкви Св. Архистратига Михаїла до новоствореної парафії на Розмонті в 1951 році. Головою відділу в 1991 р. є Галина Кріса.

Відділ Ліги Українських Католицьких Жінок Канади при Парафії Св. Духа

При парафії Св. Духа жінки зорганізували перший відділ Ліги Українських Католицьких Жінок в 1945 році й оформили її як харитативну організацію. В 1991 році головою відділу є Анна Спасик.

Союз Українок Канади відділ Лесі Українки

При парафії Святої Покрови зорганізувалося Сестрицтво 1952 р., а в 1963 році приступило до Союзу Українок Канади як відділ Лесі Українки. Головою відділу в 1991 році є Катерина Гладунів.

Союз Українок Канади відділ ім. Княгині Ольги

1948 році при парафії Св. Юрія Переможця зорганізувалося Сестрицтво Пресвятої Діви Марії, а 20-ого грудня 1951 р. вступило до Союзу Українок Канади як відділ Княгині Ольги. В 1991 році головою відділу є Анна Савюк.

Марійська Дружина при Парафії Св. Івана Хрестителя

В 1951 році жінки зорганізувалися й приступили до Ліги Українських Католицьких Жінок, але за якийсь час виступили й сьогодні працюють як льокальне товариство під назвою "Марійська Дружина". Головою в 1991 році є Емілія Сорочан-Гайзер.

Відділ Ліги Українських Католицьких Жінок Канади при парафії Св. Василія

При парафії Св. Василія Великого в Ляшін, в початках, існувала Організація Українок Канади ім. Ольги Басараб, а від 23 березня 1956 року зорганізувалося жіноче товариство, що приступило до Крайової Централі ЛУКЖ. В 1991 році головою є Стефанія Кіцак.

Відділ ЛУКЖ при церкві Св. Священомученика Йосафата у Віль Емар

Відділ заснувався в 1957 році під проводом відпоручниці Комітету Зв'язку монреальських відділів ЛУКЖК. В 1991 році головою цього відділу є Анастазія Верещак.

Організація Жінок Ліґи Визволення України

Організація Жінок Ліги Визволення України являється ідеологічно скадовою частиною Організацій Українського Визвольного Фронту, заснована 25-ого березня 1954 року. В 1991 році головою відділу є Віра Дубас.

Комітет Зв'язку

1952 року створено для всіх відділів ЛУКЖ в Монреалі й околиці Комітет Зв'язку. В 1991 році головою Комітету Зв'язку є Богданна Мончак.

Жіночий Відділ Союзу Українських Канадських Ветеранів

Жіночий Відділ Союзу Українських Канадських Ветеранів зорганізувався в 1953 році але щойно в 1973 році здобув окремий офіційний статут. Головою відділу в 1991 році є Ярослава Якісон.

Жіноча Ланка СУМ ім. Людмили Старицької-Черняхівської

Жіноча Ланка СУМу зорганізувалася в 1960 році для допомоги у виховній праці юнацтва, як також для фінансової підтримки. В сьогоднішний час головою є Ольга Штурин.

1948 року відбувся в Філядельфії Світовий Конґрес Жіночих Організацій української діяспори, на якому зорганізовано в скороченню СФУЖО, Світову Федерацію Українських Жіночих Організацій, членами якої являються Централі крайових організацій. В 1962 році оформлено в Монреалі Гурток Прихильниць СФУЖО для моральної й матеріяльної підтримки. Праця Гуртка проходила дуже успішно у тісній співпраці Українських Жіночих Організацій Монреалю й околиць. Теперішньою головою є Софія Петрашко.

Джерела: Ювілейні книжки поодиноких організацій з доповненням поодиноких членів кожної організації.

ЖІНКА З УКРАЇНИ
(1891 - 1991)

На голові заквітчана хустина,
Кожух смушевий обіймав її стан -
Ось та і згадаю жінку з України,
Що перша попливла за океан.

З її очей уміли промовляти
І рідне сонце і небес блакить -
Судилось щастя в чужині шукати,
Бо у неволі, вдома - важко жить.

Дружина був із нею, ще й малята,
А прерія майбутній їхній рай -
Всім дітям треба мрії направляти
Туди за обрій - де коханий рай -

Роки тверді і праця невсипуща
Мозолями в'їдались на руках,
Та в книгу чести записала пуща
Цієї жінки піонерський змаг.

І всюди там, де із її спонуки
Плодами буйно вкрилась цілина,
Жнива зібрали діти та й унуки -
В Канаді знані їхні імена.

Вони ж наново сіють у завзятті
Для юних і грядучих поколінь,
Щоб ці також - немов орли крилаті -
Звертали лет у рідну далечінь.

І світлі, піонерські роковини,
Достиглий овоч струшуючи з віт,
Прославмо жінку, що із України
Взяла насіння - у заморський світ!

Ляриса Муровичь

1962 Гурток Прихильниць С.Ф.У.Ж.О. в Монреалі

1948 року відбувся в Філядельфії Жіночий Конгрес Української діяспори, на якому зорганізовано Світову Федерацію Українських Жіночих Організацій. Ця Федерація є першим координаційним тілом громадського життя українців поза батьківщиною, випереджуючи СКВУ на цілих 19 років.

Ціль С.Ф.У.Ж.О., в порівнанні з Жіночими Рухами інших народів була і є не лише еманципаційне змагання, а також тісна співпраця із змаганнями цілої Української нації. Організоване життя Українського Жіноцтва під проводом С.Ф.У.Ж.О. дістало оформлену ідею єдности й солідарности, ідею, що робить нарід стійким і характерним в обличчі труднощів у змаганнях до ідеалу.

Українське жіноцтво, об'єднане у СФУЖО, зуміло дати великий вклад у розбудову українського життя у країнах поселень. Жінки несли поміч нашим репресованим, ув'язненим сестрам і братам в Україні та подають правдиві факти, насвітлюють на світовому форумі всі злочини й кривди, що діялися й дальше діються під окупаційним комуністичним режимом. Із свідомістю, що час вимагає від СФУЖО поширеної координації-дій й скріплення сил, стало необхідним творити Гуртки Прихильниць СФУЖО. За ініціятивою Олени Залізняк - голови СФУЖО, у 1962 році у Монреалі, оформлено Гурток Прихильниць, як частину фінансової Комісії. СФУЖО, головою якого стала Софія Барабаш рекордовою секретаркою Б. Мельник, касиркою А. Лебідь. Ціллю Гуртка Прихильниць є не тільки приєднувати нових прихильниць, збирати фонди на потреби СФУЖО, а в мірі потреби координувати гармоній-

ну співпрацю Жіночих Організацій Монреалю й околиць в цілі плекання й поширювання культурних надбань нашого народу, знайомити наших співмешканців з історією, традиціями, мистецтвом й стремлінням нашого поневоленого народу до повної соборности й незалежности.

Праця Гуртка проходила дуже успішно у тісній співпраці Українських Жіночих Організацій. Першою спільною імпрезою було відзначення 70-ліття Українського Жіночого Руху 1954 р. з багатою програмою. Головну доповідь виголосила перша голова СФУЖО, заслужена діячка Українського Жіночого Руху на Україні, сенаторка польського сойму - як представниця від українських земель окупованих Польщею - Олена Кисілевська.

Жалібною академією відзначено "Пам'ять 500 українських жінок", які загинули під колесами большевицьких танків у таборі невільничої праці в Кінгірі на Караганді 1954 року. Брали участь у зустрічі з делегатками Світової Міжнародної Жіночої Ради 1957 р., що дало делегаткам з різних країн світу змогу познайомитися із зразками українських культурних надбань, та болючими проблемами нашого народу за залізною завісою. Гостили наших письменниць і заслужених діячок нашого Українського Жіночого Руху.

Великим успіхом увінчалися Ювілейні святкування 75-ліття Українського Жіночого Руху 1959 р. Особливої ваги, цим святкуванням, надала промова достойної гості пані Еллен Ферклос, міністра горожанства та іміграції Канади.

Гурток Прихильниць тісно співпрацював з Читацьким Гуртком, який кожного року від часу заснування, помагав влаштовувати "Літературні Вечори". 1967 р. в павіліоні "Гостинности" на терені Світової Вистави протягом цілого тижня переведено показ народної й історичної ноші. 1971 р. на відзначення 100-их роковин з дня народження великої поетеси Лесі Українки, голова Прихильниць Софія Барабаш в порозумінні з представницями Жіночих Організацій, заініціювала спровадження Театральної Студії під мистецьким керівництвом Лідії Крушельницької з Нью-Йорку із п'єсою Лесі Українки "Лісова Пісня". Голова Прихильниць започаткувала "Курс писання писанок" і "Конкурс" з нагородами за найкращу "Писанку". Спільно улаштовували "Товариські чайки" для видатних діячів української спільноти в діяспорі, як: письменників, науковців, гумористів, голів СФУЖО й інших з цінними науковими рефератами. На Святкуванні 90-ліття Українського Жіночого Руху 1974 р., голова Комітету Українців Канади, відділ Монреаль, д-р. Богдан Волянський, передав на руки С. Барабаш голови Прихильниць СФУЖО "Грамоту Заслуги", якою Централя КУК відзначила Українські Жіночі Організації Монреалю й околиць за їх великий вклад праці й зусиль у розбудову українського культурного життя в Канаді.

Від 1978-1991 р. головою Прихильниць СФУЖО є Софія Петрашко, рек. секретарка О. Олійник, касирка С. Звонок. Діяльність Гуртка продовжується в гармонійній співпраці Жіночих Організацій. Щороку відзначувано спільно "Свято Героїнь". Від яких чотирьох років ця імпреза знов перейшла у відзначування місячними сходинами кожною організацією зосібна, за винятком ОУК, що все ще приготовляють святочну програму й запрошують ширшу українську громадськість.

1979 рік був "Роком Дитини" назначений Об'єднаними Націями. На пропозицію СФУЖО, відзначено "Рік Української Дитини" моттом якого було "Дитина Скарб Нації".

Особливим завданням було й повинно бути завжди віднайти "забуті діти", які відійшли від української спільноти.

Багато зусиль і праці, у підготовці програми, вложили учителі Дошкілля, Рідної Школи й Курсів Українознавства, та провідники молодіжних організацій Пласт і СУМ. Дітей, виконавців спеціяльної програми, нагороджено "Грамотами - День Дитини". При співучасті "Читацького Гуртка", влаштовано "Веселий вечір" з розігравкою, з ціллю придбання фондів для делегаток СФУЖО, які на Світових Конференціях Жінок, при помочі відповідної літератури інформували б про стан Жінки- Українки в СССР.

З нагоди відзначення 100-ліття Українського Жіночого Руху 1984 р. "Святковий Комітет" видав "Пропам'ятну Книжку" з кличем "На світлому минулому - Будуймо нове Майбутнє".

Програма Святкувань увінчалася великим успіхом. Доповідачем була голова СФУЖО д-р. Марія Квітковська. Дуже вдалою була інсценізація збірної деклямації вибраних для цього спеціяльних цитат наших поеток. (Уложила Галина Сенишин). Дохід з імпрез призначувано на поміч інвалідам-жертвам Другої Світової війни, родинам засланих на Сибір, та на потреби СФУЖО.

1988 р. спеціяльною програмою відзначено 1000-ліття Хрещення України й розповсюджувано пропам'ятну відзнаку-брошку "Княгині Ольги" вироблену зарядом СФУЖО.

Реасумуючи працю Прихильниць СФУЖО, в роках 1962-1991, найбільшим досягненням є зав'язання співпраці поміж Українськими Жіночими Організаціями Монреалю й Ляшін. Спільно підготовані й влаштовувані кожного року імпрези дали нагоду кожній організації себе виявити, поділитися досвідом у громадській праці й зав'язати приязні відносини з членством інших організацій.

Прихильниці СФУЖО не претендували до унапрямлювання праці поодиноких жіночих організацій, бо кожна з них працює після Статуту своєї Централі. Ініціювання спільних імпрез було форумом, на якому кожна організація мала нагоду показати свою працю й підчеркнути спільність ідеї що єднала всі Українські Жіночі Організації, а саме: осягнення самостійної, соборної української держави.

В останніх роках праця Прихильниць послаблена, стан членства змалів. Молоде жіноцтво не відчуває потреби включитися в ряди Прихильниць СФУЖО. Явище прикре, але правдиве. Одначе, віримо, що ситуація в майбутньому зміниться на краще.

Джерела: На підставі архіву звіт діяльности Гуртка Прихильниць СФУЖО приготовила Софія Петрашко - Голова.

1963 Об'єднання Католицьких Українських Молодих Мужчин

7-ого травня 1963 року засновано Об'єднання Католицьких Українських Мужчин, вибрано першу управу, яку очолив Василь Данчишин і вирішено опрацювати правильник. Безпосередньою причиною цієї організації було бажання відзначити золотий ювілей релігійно-національної праці преподобного отця Йосафата Жана, ЧСВВ. Святкування 50-ліття священства та громадської діяльности св. п. преподобного о. Жана відбулося величаво 10-ого листопада 1963 р. і стало доказом, що українська католицька громадськість зберегла у памяті приємні спогади про особливу відданість о. Жана для українського народу тут в провінції Квебеку, так само як і в Україні де служив капеляном в українській армії, а опісля в дипломатичнім корпусі. Чистий дохід з ювілею призначено на початковий фонд фундації його імені для першунів українських

Перша управа О.К.У.М.М. з о. Й. Жаном і во. парафії Успення Божої Матері, 1963 р.

католицьких шкіл Монреалю й околиці. Для цього завдання покликано до життя Стипендійний комітет, який кожного року приділеними стипендіями заохочує молодь до вищих студій та заразом пропагує українську присутність у діяспорі.

Правильник Об'єднання зобов'язує безкорисно працювати серед української громади на славу Богові, на користь Української Католицької Церкви, та йти рука в руку зі всіма національними організаціями та інституціями, яким лежить на серці добро українського народу.

Розвинути працю серед нашої молоді, на полі громадської єдности й притягнути до праці молодих, вже тут роджених, і заохотити їх до вищої освіти. Капеляном став св. п. о. д-р. Михайло Залеський, тодішній декан Монреальського Українського Католицького Протопресвітерства. Він своєю духовною опікою й досвідом в організованому житті, багато причинився до успіхів в починах Об'єднання. Після нього капеляном Об'єднання був о. проф. М. Кушнірик, а по його смерті капеляном став Преподобний о. Мітрат Ярослав Гайманович.

Члени Об' єднання У.К.М.М. беруть участь в українському громадському житті міста Монреалю й околиць, як також працюють серед наших співгромадян, щоб ширити їхнє знання про українців і їх нарід.

Брали участь у підготовці конференції на тему "Перспективи Канадських Українців у Квебеку", що відбулась 9, 10, та 11-ого червня 1972 р. в університеті Конкордія, зорганізовано Службу Божу й вечір української пісні та танцю в містечку Ляваль, що створило корисну опінію про українську громаду серед наших співгорожан цього міста. Рівно ж зорганізовано зустріч з премєр-міністром дост П. Е. Трудо 25-ого травня 1972 р. з петицією, щоб став в обороні наших переслідуваних комуністичною владою в Україні дисидентів-науковців. Члени Об'єднання улаштовують приняття для молоді та безліч інших принять в громаді, на які запрошені доповідачі з рефератами на біжучі теми. ОКУММ є членом КУК і бере активну участь в його спільній громадській праці, як також є автономним членом Крайового Братства Українців Католиків.

На авдієнції у Прем'єр-Міністра П.Е. Трудо 25-ого травня 1972 р.
Зліва: Т. Пархін, С. Данилевич, суддя В. Данчишин і Т. Дименгришин. Суддя вручає петицію та бандуру.

При цій громадській праці годиться згадати й великий вклад до неї жіноцтва. Це ж вони підготовляють господарську частину всіх ювілеїв, імпрез. Вони також організують покази моди, а доходи з цих імпрез призначають на різні добродійні цілі. Дано поважну суму на Інститут Св. Йосифа, для придбання резиденції для старших і на висилки незаможних дітей на побут до місцевих українських осель в околиці Монреалю.

Члени ОКУММ відзначились і в державно-політичному житті в провінції та в Канаді: адвокат Василь Данчишин був номінований провінційним суддею в 1970 році, Евген Крук став директором середньої школи Монреальської Католицької Шкільної Комісії, адвокат Іван Івасів був назначений сенатором Канади в 1974 р., а багато інших з першими стипендіятами включно, осягнули високі позиції в медицині та в приватних корпораціях та інституціях. Вони не жаліють часу ні професійного знання для успішного розвою українського життя в Монреалі. За стараннням професійних членів полагоджено придбання терену для дальшого розвитку парафії Успення Божої Матері, де тепер вже побудована резиденція й ще є місце для дальшої розбудови.

Головами Об'єднання Українських Католицьких Молодих Мужчин були: суддя Василь Данчишин, Теодор Дименгришин, Ігор Крутиголова, Роман Дражневський, Віктор Цьокало й Ярослав Лисовець в сьогоднішний день. Голови Стипендійного Комітету фундації - імені Отця Йосафата Жана ЧСВВ: суддя Василь Данчишин, д-р Стефан Климчук, Дмитро Спасик, Василь Третяк, Віктор Цьокан.

Джерела: Пропам'ятна Книга з нагоди Срібного Ювілею Храму Успення Божої Матері, 1950-1975. Теодор Дименгришин - секретар: Об'єднання Католицьких Українських Молодих Мужчин, 1991.

1963 Часописи, Газети, Бюлетені, Журнали і Тим Подібне і Ювілейні Книжки, Брошури

Першим українським часописом в Монреалі була газета "ЗОРЯ", що побачила своє денне світло 2-ого серпня 1914 р. й виходила щосуботи. Ініціятива вийшла від "Читальні Драгоманова". Адреса часопису була рівночасним приміщенням книгарні й друкарні Григорія Мостового. Іван Бодруг був редактором з поміччю Якова Випрука, Саварина Костирського, Івана Випрука, Миколи Колпетського й Дмитра Волощука. Газета мала форму 8-ми сторінкового таблоїду й містила інформативні дописі з повідомленням не публікувати політичних опіній, релігійних дискусій ні приватніх сварок. Ініціятори мали широкий, далекойдучий плян, але Перша Світова війна перешкодила їх здійсненню. Вийшло всього 5-ть чисел.

Одно можна стверднти - пише М.Т. Марунчак в своїй праці "Українці в Канаді", що це був перший український часопис в Канаді в часі, коли в Монреалі вже було понад 20,000 українців, що не мав ні релігійного, ні політичного характеру.

Другим часописом, що появився в Монреалі в липні 1950 р. був журнал "ОКОА СВІТУ" під редакцією Ростислава Шульгина. В редакційній статті говорилося: "Випускаючи перше число "ОКА СВІТУ" маємо намір дати Українському народові, розсіяному по далекій чужині, універсальний, популярний та ілюстрований журнал, як мають всі модерні державні нації.

Журнал був ілюстрований з цікавими дописами зі сторінкою гумору й жартів, жіночим кутком, з господарськими порадами й кількома реклямовими оголошеннями.

На жаль, помимо свого дуже глибокого змісту, чисельних фотографій, всесторонніх повідомлень, журнал не знайшов підтримки в розполітизованій й зрізничкованій укрінській громаді Монреалю й околиці.

27-ого січня 1959 р. появився господарсько-інформативний бюлетень "Монтреальський Інформатор", редагований Павлом Сомчинським. У своїм вступнім, редакційнім слові він писав:

> "Монтреальський Інформатор позбавлений будь-яких партійних тенденцій, прагне співпрацювати з усіма без вийнятку Українськими організаціями - культурно-освітніми, економічними, та партійно-політичними, що для них ідеалом є відродження суверенної української держави.
> Вважаючи за наказ хвилі як найтіснішу співпрацю поміж всіма групами нашої імігрції, "Монтреальський Інформатор" підтримуватиме й усі добрі акції, що їх вестиме й Український Комітет Канади.
> Ми будемо раді, якщо в міру наших спроможностей могтимемо бути вам корисними.
> Вислови правдивої пошани й найщиріші привітання.
> Видавництво "Монтреальського Інформатора".

Монтреальський Інформатор

Протягом десятьох років "Монтреальський Інформатор" як інформаційний місячник служив українській громаді дотримуючись обіцянок висловлених в редакційнім слові. "Монтреальський Інформатор" перестав виходити, коли невблаганна слабість обезсилила його редарктора. Св. п. Павло Сомчинський помер 13-ого серпня 1970 року. В нашому розпорядженні знаходиться правдоподібно останє число 113, одинадцятого року видавання, за квітень-травень 1969 р. Тепер числа "Монтреальського Інформатора" послужили джерельними інформаціями для цеї ювілейної, хронологічної-документальної праці.

1963 року почав виходити "Бюлетень" Комітету Українців Канади, відділу в Монреалі, якого ціллю було подавати справоздання з організаційної праці КУК і його складових організацій, як також повідомляти про заплянові імпрези, доповіді чи різні оголошення для інформації української громади. Бюлетень служив публікації збірки національної вкладки до КУК. Головним редактором перших чисел був Омелян Кушнір.

Відповідальними за редакцію "Бюлетеня" були спеціяльні комітети, які старалися придбати відповідний матеріял від організацій, оголошення від підприємців і професіоналістів, як також дописи з родинних оказій. Члени комітетів мінялися, а з тим мінявся й зміст "Бюлетеня".

В "Бюлетені" КУК - протягом його публікації - помічуються періоди пожвавленої редакційної праці, а відтак і період певного сповільнення через брак людей, які присвячували б цій ділянці більше уваги. В останніх роках "Бюлетень" появляється для справоздання фінансових збірок "національного податку" й пожертв на працю Світового Конгресу Вільних Українців". Від 1974 року до 1990 року головним видавцем, адміністратором, редактором, коректором, друкарем і доставцем по всіх парафіях та організаціях Монреалю й околиці був Осип Дячишин. Він пильнував цю справу, а що більше зібрав всі числа "Бюлетеня" в річники й оправив їх в тверді окладинки. Тепер, так упорядковані, виправлені числа Бюлетеня КУК служать джерельним матеріялом для істориків.

В січні 1979 року, заходами ініціятивної групи, появилася в Монреалі тримовна газета - місячник "ОКО".

Ця ініціятивна група в особах: Романа Сербина, Володимира Левицького, пань - Орисі Судчак і Наталки Стрілецької, Адольфа Гладиловича й Богдана Тимця опрацювала схему праці й виробила чартер на корпорацію "Часопис Української Громади Монреалю" і для появи цього часопису провела рекляму. Газета - місячник появилась під датою "Січень 1979 р"

Склад редакційної колегії мінявся. Відійшли Роман Сербин, Богдан Тимець а прийшли нові працівники: Адріяна Лисак, Зоряна Гриценко-Лутова, Богдан Керичинський, Володимир Гайдук.

Ця газета, великого формату, переважно льокального характеру, містила редакційну статтю, біжучі відомості, повідомлення федерального, провінційного й муніципального урядів, репортажі, куток для дітей. Інформувала про дисидентів і події в Україні. Подавала

Бюлетень
The Bulletin
Комітету Українців Канади
Ukrainian Canadian Committee
відділ у монтреалі

У ВАШИХ РУКАХ...

Розвиток кожного суспільства чи народу залежить в першу чергу, від активности Його передових одиниць, їх свідомости часу в якому живуть, та потреб вдосконалювального народу. Майбутнє кожної спільности, це глибоко усвідомлене сьогодні, базоване на учора, минулому і історії. Це творче шукання нових форм життя, в усіх галузях життя. Це готовість прийняти бій, за реалізацію поколіннями плеканого ідеалу.

Наше становище в цій країні є виняткове, і це нас мусить зобовязувать. Устрій Канади забезпечує наш політичний, соціальний і культурний розвиток, українська спільнота добилась великих економічних успіхів, УУ можна рахувати однією з найбагатших в усіх поселень української діяспори. Швидкий технологічний розвиток який пережила канадійська спільність за останні 20 років, вніс великі зміни в УУ соціальну і політичну структуру, в наслідок чого виникли загострення між УУ складовими частинами. Загострення, полагодження яких, тяжко передбачити в близькому майбутньому.

В цьому бурхливому потоці змін, українська спільність Канади мусить добутись на максимум зусиль, щоб не лише затримати нею здобуте в минулому, але найти розвязку нарастаючим ПРОБЛЕМАМ, які через рідкість і недосконалість нашої організаційної системи та браку активних людей, можуть загальмувати наш розвиток.

За останні десять років, в нас не створено нідної організації яка відповідала-б духові часу, та могла своєю працею охопити нові ділянки в нашому суспільно - громадському житті. Винятково важливими проблемами нашого часу ми уважаємо: шкільництво, молодь та суспільна опіка. Якщо наше шкільництво не є в хаотичному стані, то воно є в стані, яким ми задоволятися не маємо права! Наша громада розпоряджає великими інтелектуальними і матеріяльними засобами і при правильній постановці цього питання, можно найти задовільняючу Його відповідь. Тому,,кожен член нашої громади мусить над цим задуматись, бо у Його руках, є розвязка цієї проблеми.

Багато нашої молоді не охоплена сьогодні існуючими молодечими Організаціями. Де є відважні? Де є ідеалісти які-б присвятилися цій молоді? Де є ті, що поведуть цю молодь до нових горизонтів?

Як кожне суспільство, ми маємо: бідних, удів, сиріт, людей старшого віку, хворих та потребуючих моральної і матеріяльної допомоги. Лише з вище наведеного Ви бачите, що наша громада має низку проблем над якими, ми як члени не достатньо зупиняємося і не приділяли достатньо уваги. Тому будьте щирі з собою і щедрі до інших, бо у Ваших руках ключі до кращого майбутнього нашої Громади.

Т. Пехміотро
голова Відділу К.У.К.
26-ого жовтня 1969 р.

LE JOURNAL DE LA COMMUNAUTÉ UKRAINIENNE DE MONTRÉAL
MONTREAL'S UKRAINIAN COMMUNITY NEWSPAPER

ОКО

Христос Раждається!

ЧАСОПИС УКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДИ МОНРЕАЛЮ

Vol. VII, No. 8 (November, December, January) 1985-86

75¢

Мистецька виставка в Ляшін

Адріяна Дисяк

Велика та дуже успішна виставка картин та народного мистецтва відбулася від 6-го до 10-го листопада 1985 р. в Ляшін, біля Монреалю.

Урядом міста Ляшін відведа українській громаді цілий другий поверх міського будинку на 5-ти день виставку, як разом вопрали хопті жона та запросили на відкриття.

Організаторами цієї виставки були жінки, членкиню Комітету, яке створилося з різних українських організацій міста Ляшін та околиць.

В склад його ввійшли панні: Віра Вуєтик, Ліда Гуменюк, Стефанія Кіяк, Оленя Стецишин, Адеа Мокляк, Текла Мороз, Ірина Хомичук та Євгенія Цуприківська. Допомагали їм довго-терпеливі чоловічі руки:

Перший ряд з ліва на право: О. Кульчицька, Е. Цуприківська, Т. Мороз, членки Ґ. Денис, Д. Жук і В. Вуєтик; другий ряд з ліва: І. Хомичук, А. Мокляк, С. Кіяк, О. Гуменюк, пацан Денис та Д. І. Жук.

Крім цього, виставкову діяльність успішно виконали і вишукані чудові кролики панове Володимир Мазепа та Євгеній Кононенко. Усі ці мистецькі твори були гарно розміщені на столах, вкритих вишиваними скатертинами, а також на стінах, прикрашених вишиванками.

Виставка була відкрита в суботу, 6-го листопада, о 2-ій годині по полудні. Відкрив її голова Комітету, Ґ. Денис, який привітав всіх присутніх, а також представників міської влади, які прибули на відкриття виставки. Після цього голова Комітету передав ключі від виставки міському урядовцеві, який відкрив двері виставки.

Відвідувачів було дуже багато. Вони приїхали не тільки з Монреалю, але також з Оттави, Торонто, Гемілтону, Ошави, Кінгстону, Ватерлоо, Ніягари, Сарнії, Ніягари-на-Озері, Ст. Катеринс, Ст. Томас, Лондону, Вудстоку, Вінніпеґу, Едмонтону, Калґарі, Ванкувер, Нью-Йорку, Вашінґтону, Філадельфії, Бостону, Рочестеру, Буфало, Детройту, Чікаґо, Клівленду, Пітсбурґу, Нью-Джерзі та Нью-Гейвену.

Виставка була відкрита до 10-ої години вечора. Вона була дуже успішна. Було продано багато картин, вишивок та кролів. Також було багато замовлень на вишивки.

Організаторки виставки висловлюють подяку всім, хто допомагав у підготовці та проведенні виставки, а також всім, хто відвідав виставку.

Commission welcomes Deschenes decision on foreign evidence

TORONTO - The Civil Liberties Commission, in a press statement, says it welcomes the recognition by Mr. Justice Deschenes, in the Commission's decision concerning foreign evidence, that basic conditions should be observed before travel to the Soviet Union. If the conditions set out in the decision (in quotes below) contain the specific requirements noted below them, the quality of information obtained will more closely approach Canadian standards.

- protection of reputations through confidentiality" should include:

- All statements.
- "Freedom of examination of witnesses in agreement with Canadian rules of evidence" should include:
- The rules of Canadian criminal-procedure apply.
- "Videotaping of such examinations; should include:
- No access to the videotapes by Soviet authorities.

The decision does not deal with the rights of persons being investigated to have counsel and experts attend on their behalf. They should have such rights.

As the terms of the Commission of Inquiry on Nazi War Criminals

дописи професійних людей - адвокатів, лікарів, інженерів. Реклямувала підприємства інформувала про біжу доповіді й концерти.

Для покриття коштів виклопотано кілька ґрентів, але на жаль газета себе не могла утримати помимо, що були передплатники з Европи, Барбадосу, США, Канади. В цілості їх було замало. Вистарчало лише на покриття ренту приміщення й друку.

"ОКО" виходило шість років і виглядало, що вже "задомовилося", але матеріяльні клопоти привели до припинення друку й останнє число появилося за листопад-грудень 1985 року і січень 1986 року.

Крім цих загально громадських публікацій майже кожна церковна громада видає свої тижневі повідомлення -комунікати, які прибрали свої специфічні назви: "Церковний листок", "Церковний бюлетеньш" тижневик і т.п.

В 1950-ох редагувався деканальний місячник українського католицького деканату "Еклезія".

1955 року виходив "Бюлетень Святософіївської Громади", який відтак змінився й Парафія собору Св. Софії видавала квартальник "Дзвони"

Наприкінці 1969 року і 1970 року вийшло чотири числа Юно- сумівської газетки.

1976 року вийшли "Стежі Молоді".

1973-1975 р. видали кілька чисел газетки "Студент". Друкувався неперіодичний бюлетень "ВІК" - вісті й коментарі зі студентського життя з часів 1973-1978 рр., коли введено виклади з Українознавства в МекҐільському університеті заходами д-ра. Р. Олійника-Рахманного.

Одним з позитивних явищ монреальських організацій й церковних громад було й є видавання ювілейних, пропам'ятних книжок, брошур, програмок ювілейних відзначень. Дехто сполучував історію з програмою ювілею й привітами. Ці ювілейні книжки чи брошури послужили джерельним матеріялом до історії й цеї спільної ювілейної книжки для відзначення 100-ліття від поселення українців в Канаді й вони згадані при їх коротких історіях.

Осібно згадаю "Пропам'ятні Програмки" із спільних відзначувань річниці проголошення державности України академією й балем.

Ці програмки відповідним своїм оформленням: вступом до пропам'ятного дня проголошення незалежної соборної української держави, із залученими знимками комітетів і дебютанток, привітами достойних представників провінційного уряду, посадника міста Монреалю, часами й сусідніх посадників, привітами - відносно до часу - відповідних міністрів, від церковних громад, громадських організацій, від поодиноких підприємців і професіоналістів і від кількох приватних осіб - відтворюють духову самобутність української. Громади Монреалю й околиць як такої, що тим способом старається донести до чужомовного оточення свої стремління, свої сподівання на підтримку, своє ціле спрямування для здобуття незалежної, соборної самостійної Української Держави.

В подібну категорію можна зачислити й пропам'ятну книжку "З Хрестом І Тризубом Крізь Тисячоліття" видану з нагоди відзначування 1000-ліття Хрещення України.

Цим відзначенням вся українська діяспора звернула увагу "Західньому Світові" на неправдиві інформації про давню історію сьогоднішньої України, як також про фалшиву пропаганду й привласнювання московсько-російською імперією, що носила ім'я советського Союзу, тисячолітньої християнської культури й духово-мистецьких надбань українського народу.

Джерела: Монтреальський інформатор, Бюлетень Комітету Українців Канади.
З архіву п. Наталки Стрілецької. З архіву п. Лідії Шульгин.
Пропам'ятна книжка "З Хрестом і Тризубом крізь Тисячоліття" - видання Комітету 1000-ліття Хрещення України.

1963 Акція Підтримки Публікації Енциклопедії Українознавства так звана "Акція - С" (Сарсель)

Найбільшим культурним досягненням української діяспори, після Другої Світової війни є Енциклопедія Українознавства.

Цей монументальний твір почав появлятися від 1948 року.

Треба було переводити кількаразово збіркові акції для фінансової підтримки цього геніяльного, як брати під увагу еміграційні обставини, твору: три томи першої загальної частини (ЕУІ), стор. 1230, два томи англомовного видання цієї першої частини під наголовком Ukraine a Concise Encyclopedia, University of Toronto Press (т.зв АЕУ1) стор. 2580, десять томів другої словникової частини (ЕУ2), запляновано чотири томи (вже вийшло два) гаслової англомовної енциклопедії (т. зв. АЕУ2) п.н. Encyclopedia of Ukraine I 1984, II 1988.

Для осягнення цеї цілі Наукове Товариство ім. Тараса Шевченка в Європі з осідком у Сарселі, Франція, зорганізував Патронат НТШ на Канаду в Торонто, який під проводом Евгена Бориса переводив, організував збіркові акції. під назвою "Акція С" (Сарсель) що властиво мала на меті: організувати фінансову допомогу Осередкові Наукового Тавариства ім. Тараса Шевченка в Сарселі (Франція) на видавання Енциклопедії Українознавства й розповсюджувати цю енциклопедію серед громадянства.

В Монреалі "Акцію С" започаткував Осередок Праці Уладу Пластунів-Сеньйорів (УПС) в 1963 року. Її вели уповноважені для цього сеньйори Богдан Мельник (1963-1965) і Іван Винницький (1965-1968).

У 1968 р. постав у Монреалі громадський Комітет Зустрічі з головним редактором ЕУ проф. д-ром Атанасом Фіголем. Комітет очолив пл. сен. Богдан Ковалюк. З нагоди зустрічі з бенкетом і мистецькою програмою, що відбувалася 30-ого березня 1969 р., як також з переведенням, на українській програмі Л.У.М. спеціяльної збіркової акції на видання Енциклопедії Українознавства, українська громада Монреалю пожертвувала на ЕУ (разом з попередніми пожертвами громадян) понад 50, 000 долярів (включаючи 5, 000 долярів з

радіопрограмової акції.). Таким чином Монреаль став тоді "першуном "Акції С" в українській діяспорі.

Після зустрічі 1969 року для дальшого ведення "Акції С" в Монреалі постала тут філія Патронату НТШ Сарсель-Торонто в такому складі: голова Дмитро Попадинець, заступник голови - Богдан Ковалюк, другий заступник голови - Галина Сенишин, скарбник - Ярема Савка, секретар - Адольф Гладилович, координатор - Таня Беднарська й референт передплат - Василь Коваль.

В 1975 році головою філії стала Галина Сенишин.

30-ого листопада 1975 року зорганізовано другу зустріч з д-ром В. Кубійовичем і д-ром А. Фіґольом. Час вимагав більшої реклями, різних пояснень і фінансових субсидій.

1978 року в серпні "Акція С" переводила відвідини українських кредитівок для фінансової підтримки публікації енциклопедії. При цім відвідали також і Монреаль. Голова філії супроводила відвідувачів д-ра А. Фіґоля, Е. Бориса й Б. Бігуса до місцевих українських кредитівок.

29-ого листопада 1979 р. в домі Е. Г. Сенишиних відбулася нарада в справі дальшої допомоги Е.У. В нараді взяли участь: Д-р. Фіґоль, Е Борис, М. Бігус, Г. Сенишин, А. Гладилович, Я. Савка і В. Коваль. 2-ого березня 1980 року улаштовано товариську зустріч з представниками енциклопедії - д-ром А. Фіґолем, Евгеном Борисом, головою Патронату НТШ "Акції С" в Торонто й Богданом М. Бігусом - для обзнайомлення української Громади Монреалю, як розвивалася їх праця, а з другої сторони для оживлення фінансової підтримки енциклопедії, провірки стану передплатників, бо деякі розчаровані продовженням часу й збільшенням томів, не включилися в ті вимоги підвищення ціни й перестали доплачувати належну після-плату. Посилено заклик, розповсюджений в поточній пресі української діяспори, ставати в члени новозорганізованого вічного Фонду ЕУ - Фундації Приятелів ЕУ. Ця "Акція С" започаткувала, свого роду, "шляхетний змаг за першість".

В п'ятницю, 5-ого грудня 1986 року відбулася ще одна товариська зустріч. Час виглядав несприятливим. 2-ого листопада 1985 року відійшов у вічність ініціятор, промотор і головний редактор енциклопедії, проф. д-р. В. Кубійович, "веретень науки з подивогідною роботящістю та подивугідним даром організувати наукову працю" (слова проф Василя Ленцика) а тут треба кінчати розпочату працю.

По довгих пертрактаціях і боязні за неуспіх д-р. А. Фіґоль заїхав до Монреалю. Його - добре обґрунтована доповідь-"Енциклопедія України як засіб оборони українських інтересів", виставка українських енциклопедій і творів св. п. Володимира Кубійовича переконали Українську громаду.

Протягом цеї "Акції С." зібрано 21, 870 долярів.

1987 року відбулася самоліквідація філії, а представниками Патронату НТШ-Сарсель на Монреаль погодилися бути Галина Сенишин і Адольф Гладилович для полагоджування біжучих справ зв'язаних з Енциклопедією: Збірки з певних оказій чи доплата фундаторів.

Після випуску останнього, десятого тому словникової частини з днем 1-ого січня 1990

НАЙКРАЩА ЗБРОЯ ЗА ПРАВДУ УКРАЇНИ...

«Для кожного, навіть вільного народу, найміцнішим аргументом як у змаганнях до волі, так у її обороні була, є і залишиться правда.

...Короною цих наших зусиль показати і сказати світові правду про Україну можна назвати... Енциклопедію Українознавства.»

СВОБОДА, Джерзі Сіті, 27. 7. 1965 р.

року, патронат НТШ-Сарсель припинив свою діяльність, Г. Сенишин і А. Гладилович автоматично перестали бути його представниками.

Результат "Акції С" до кінця 1989 року: українська громада Монреалю й околиці пожертвувала на Енциклопедію Українознавства 144, 046 долярів.

Дивись додаток до 10-ого тому ЕУ "Фундатори Енциклопедії Українознавства 1954-1989 рр.

Збільшенням значення появи Енциклопедії Українознавства фінансованої українською діяспорою "вільного світу спричинилася до появи й Української Радянської Енциклопедії УРЕ в Україні.

Допомогою англомовній гасловій Енциклопедії Україні в Монреалі і околиці збиранням передплат на це видання займалося тутешнє Товариство Укрінських Канадських Підприємців Професіоналістів.

Джерела: Архів "Акції С" Адольфа Гладиловича секретаря цеї акції в Монреалі. Архів Галини Сенишин.

1967 Канадсько-Український Добродійний Інститут Св. Йосифа у Монреалі

Канадсько український добродійний Інститут Св. Йосифа

Ініціятива побудови Дому для старших віком українців міста Монреалю виринула від Ліги Українських Католицьких Жінок, відділу при парафії Успення Божої Матері в Розмонті 1959 року. Головною особою, що старалася перевести цей задум у життя була пані Ольга Федорик. Протягом десятьох років збиралися фонди на ту ціль при кожній можливій нагоді. 1967 р. на ту ціль, під патронатом ЛУКЖ при парафії Успення Божої Матері улаштовано контест популярности, який приніс 5000 долярів.

Відбулися установчі збори в залі Успення Божої Матері. Вибрано тимчасовий заряд на чолі з головою д-ром Романом Струмінським. Управа вислала до провінційного уряду Квебеку свій статут в урядовій мові до затвердження і вже в листопаді 1967 р. одержано чартер.

Перші збори по одержанні чартеру відбулися 16-ого грудня 1967 р. На тих зборах доповнено Управу Інституту, здійснюючи ідею, що цей Інститут став загальним проєктом українського Монреалю. Згідно з статутом Управа Інституту повинна складатися із 15-ти членів.

Членами Управи були: голова д-р Роман Струмінський, о. парох Антоній Цимбалістий, Ростислав Жеребецький, Ольга Федорик, Ольга Темко, адвокат Микола Насадюк, сотник Богдан Панчук, Дарія Костирська, Маріян Лах, Андрій Степовий, Евген Сенишин і Теодор Пархін.

Управа Інституту, від початку заснування, вложила дуже багато праці, щоб наложене на неї зобов'язання виконати якнайскоріше. Почали інтенсивно шукати за тереном на будову дому чи готовим будинком, який відповідав би умовам такого Дому. Було багато об'єктів, одначе провінційний і міський уряди ставили такі чи інші передумови, які анулювали намагання Управи в реалізуванні наміченого пляну.

ЛУКЖ при парафії Успення Божої Матері передала чека на суму 25, 063 долярів, від ЛУКЖ парафії Св. Михаїла вручено чека на суму 1,385.36 долярів.

В 1970 році увійшов до Управи о. Мітрат Володимир Слюзар на місце сотника Богдана Панчука.

На одному із засідань рішено зробити "Радіо Маратон" на здобуття фондів. Про це

повідомлено КУК, на що одержано згоду й побажання успіхів. Маратон був проголошений на радіо-станції СіЕфЕмБі, керівником якого був п. Станчиковський, українську програму провадили "Любителі Української Музики". Згаданий Маратон відбувся 19-ого квітня 1969 року й приніс надзвичайний успіх, зібрано готівкою 17, 000 долярів і 40, 000 долярів деклараціями. За це належиться українській громаді Монреалю щире "Спасибі".

Голова управи разом з о. А. Цимбалістим та п. Жеребецьким їздили до міста Квебек на переговори в справі Дому. Вони брали також участь у переговорах з Управою міста Монреалю. Управа Інституту оглянула і перевірила багато домів та площ під будову запланованого Дому, але на жаль нічого підходящого не вдалося знайти, щоб ті об'єкти відповідали вимогам Управи і згаданих Урядів. Переведено велике число телефонічних розмов з заінтересованими Домом, але також великої надії Управі ніхто не давав. Були навіть пророблені пленарні пляни для Дому архітектом Ростиславом Жуком. Закуплено площу. При перевірці показалось, що площа нездатна під будову і треба було продати. Придбані гроші улоковано в українських кредитівках на найвищі відсотки.

Свого часу виринула думка, щоб гроші, що є в посіданню Інституту передати до Торонта до Інституту Івана Франка, з тим, що мешканці Монреалю будуть мати забезпечене місце на 15 осіб. Ця справа не перейшла.

1974 року на пост книговода зголосився п. Василь Бродович. У тому ж 1974 році голова, д-р. Р. Струмінський і о. Декан А. Цимбалістий знова відвідали двох послів Уряду Квебек і представили труднощі і просили про поміч в справі будови. Згадані посли, які репрезентували нашу округу обіцяли помогти й переговорити в цій справі з міністром паном Форже. Минув деякий час Управа, не дістала жодного письма.

В грудні 1974 року о. Декан А. Цимбалістий виїхав до Гамільтону, його заступив о. парох Гаврилюк.

На одному із засідань 1975 року голова повідомив, що відвідано декілька домів, які евентуально відповідали б потребам Інституту. Після вичерпних інформацій остаточно рішено заінтересуватись домом 3150 ріг 9-ої Авеню Роземонт Булевард, який начисляв 17 мешканевих одиниць. Ціна вище згаданого дому виносила 85, 000 долярів. Корисне положення, близько обох церков, догідна комунікація відповідали й остаточно рішено купувати цей дім. Уповноважено трьох членів Управи до підпису контракту: д-р. Р. Струмінський, Ольга Федорик і Анастазія Ковальчук.

По якомусь часі виникла пропозиція, щоб за продані льоти добудувати до набутого дому ще чотири мешкання, а на долині викінчити на розвагову кімнату. Замовлено архітекта, пороблено пляни й передано до Міської Ради до затвердження. Міська Рада пляни відкинула, мотивуючи, що віддаль між біжучою дорогою а домом повинна бути не 6- 7 фітів а 15-17 фітів. Все одно за пляни треба було заплатити.

1978 р. голова Інституту д-р. Роман Струмінський кінчав свою каденцію. На його місце вибрано Василя Гладкого, який очолює Інститут до сьогодні.

На загальних зборах того ж року на внесок Ольги Федорик назначено д-ра Романа Струмінського почесним членом за його жертвенну і довголітню працю (13 літ) для Інституту.

Від 1978 р. по сьогоднішний день не наступила велика зміна. Був перепроваджений ґрунтовний ремонт так в нутрі як і з зовні будинку. Видатки за ремонт виносили 91, 218 долярів.

Наступили деякі зміни в управі, яка ще дальше працює над здійсненням ідеї якою керувалися основоположники в організації цеї установи.

Джерело. Подала секретарка Інституту Ольга Олійник.

1969 Рада Українських Громадських Організацій за Патріярхат у Монреалі

Ініціятивний Громадський Комітет за Патріярхальний Устрій Української Католицької Церкви почав діяти в місяці квітні 1969 р. за згодою о. декана Цимбалістого й за благословенням Кир Ізидора Борецького з Торонто.

Основуючі перші сходини відбулися дня 12-ого червня 1969 року в залі парафії Успення Божої Матері на Розмонті в Монреалі.

Присутніх було 51 делегат від громадських складових організацій. Сходини скликав ініціятивний комітет під головуванням Константина Келебая.

Почавши від 22-ого грудня 1970 року вживається змінена назва "Рада Українських Громадських Організацій за Патріярхат української греко-католицької Церкви", в скороченні "Рада громадських організацій за Патріярхат".

Завданням Ради є змагати за повну Помісність української греко-католицької церкви і самоуправу з патріярхальним устроєм для дальшого її збереження й росту.

Український Греко-католицький Патріярхат повинен очолити українське релігійно-національне життя української греко-католицької церкви для добра віруючих.

Рідношкільна молодь вітає Блаженнішого Патріярха Йосифа

Першим головою Комітету й Ради був проф. Роман Брикович, а секретарем була пані Марія Давидович.

В 1967 р. Монреаль відвідав Блаженніший Верховний Архієпископ, кардинал Йосиф Сліпий. В побереги виповненім храмі Сент Жозеф Ораторії відправлено велично архієрейську Службу Божу в асисті численного духовенства.

26-ого червня 1969 р. вперше зорганізовано масове паломництво з Монреалю до Риму, на посвячення собору Св. Софії 28-ого і 29-ого серпня 1969 року.

В роках 1970-1971 багато осіб брало дуже активну участь в цій акції.

В 1973 році Рада в Монреалі зорганізувала "Відзначення переслідування української церкви в Україні", на яке загостив преосвященний Кир Василь Величківський - єпископ Луцький з України.

1976 р. українська громада, ще раз, вітала Блаженнішого Верховного Архієпископа, кардинала Йосифа Сліпого як патріярха української католицької церкви.

Після смерти проф. Р. Бриковича в березні 1977 року головою Ради став Константин Келебай, який працював аж до часу своєї. смерті 13-ого квітня 1986 року. Опісля довголітнім головою був мгр. Богдан Климовський, який своїми статтями в українській пресі - головно в журналі "Патріярхат" і своїми доповідями, плекав, до смерти, ідею й змагання за повне признання Патріярхату української греко-католицької церкви. Помер 31-ого березня 1991 року.

Протягом цілого часу, головним промотором монреальської Ради був інж. Ярема Савка аж до своєї смерті в 1989 році.

Від 1990 року головою Ради є Стапан Пастернак.

Джерело: Подав Василь Меренюк.

1970 Нарис Історії Суспільної Служби Українців Монреалю

Добродійне товариство Суспільна Служба Українців Монреалю зареєстроване в Уряді Квебеку під назвою "Українська Взаємна Поміч Монреалю" французькою та англійською мовами. Воно є одночасно філією крайового добродійного товариства "Суспільна Служба Українців Канади" й тому в українській мові вживає назву "Суспільна Служба Українців Монреалю".

Товариство постало в кінці 1970 р. під назвою Українська Суспільна Опіка з ініціятиви о. Василя Бринявського. Українську Суспільну Опіку заснувала й протягом півтора року фінансувала управа монреальського відділу "Комітету Українців Канади" з головою Теодором Цехмістром на чолі. Завданням товариства було допомагати українцям у потребі і передусім тим, що не знали ні англійської ні французької мови. Воно мало своє бюро в приміщенні Української Народньої Каси на вулиці Дулют-схід ч: 120 в 1971 році і в одній кімнаті Пластового Дому на вулиці Дандюран ч: 3355 в першій половині 1972 р. Бюровою працівницею товариства була Надя Цехмістро, його правним дорадником - адвокат Іван Гикавий, а лікарем - д-р. Святослав Том'юк.

Члени Управи Суспільної Служби Українців Монреалю
Сидять: о. Мітрат Я. Гайманович, Евген Орищук, д-р Б. Волянський,
Б. Бабіяк - Голова, Я. Кульба, А. Гладилович, о. Прот. д-р І. Куташ
Пані Л. Кочерга - Працівник Бюра.

В середині 1972 р. Українська Суспільна Опіка припинила свою діяльність через брак фондів. 18-ого червня 1973 року вона під новою назвою Українська Взаємна Поміч Монреалю одержала провінційний чартер на ім'я таких осіб: суддя Василь Данчишин, адвокат Іван Гикавий мгр. Зенон Бринявський, д-р. Володимир Коваль, д-р. Святослав Том'юк, Ярослав Кульба й Теодор Цехмістро.

Діяльність Української Взаємної Помочі Монреалю започаткував у 1978 році і її оформив її перший голова д-р. Богдан Волянський. (Від 1980 р. почесний голова товариства). Після нього головами товариства були мгр. Зенон Бринявський, Ольга Федорик і Олександер Ромас, а від 1988 р. ним є Богдан Баб'як. Мета товариства - допомога монреальським українцям у

потребі - самітним старшим віком особам, хворим і немічним, як також українським втікачам і іміґрантам, що бажають поселитися у провінції Квебеку.

Для допомоги українцям у потребі, жителям України, Польщі, Чехо-Словаччини й інших країн товариство створило в 1978 р. Комісію Фонду "Поміч Україні". Головою Комісії була в 1978-1990 роках Олександра Дольницька, а від 1990 р. її головою є Василь Багира.

Товариство мало своє бюро в 1978 р. в Пластовому домі, а від 197 8 р. до 1987 р. в будинку Інституту Св. Йосифа, бульвар Розмонт ч: 3150. В 1978 і 1979 роках працювала в бюрі, а в 1980 р. вишколювала добровольців товариства професійна соціяльна працівниця, службовець Соціяльної Служби Віль-Марі Віра Осідач. Завдяки одноразовій субвенції, яку одержано від Уряду Квебеку стараннями голови відділу КУК Ярослава Кульби і д-ра Богдана Волянського, в бюрі працював протягом 1980 р. студент Богдан Чолій. Після нього бюрову роботу виконували, чергуючись, добровольці товариства а на покриття його видатків, Братство Колишніх Вояків Першої Української Дивізії в Монреалі влаштувало кілька добродійних концертів.

Невелика фінансова допомога, яку дає від 1987 року уряд Квебеку внаслідок заходів діяча ліберальної партії мгр. Євгена Орищука, і жертвенність української громади дає з того часу Суспільній Службі Українців Монреалю змогу мати свого постійного бюрового працівника - Людмилу Кочергу. В кінці 1987 року товариство влаштувало своє нове бюро в будинку Української Національної Кредитової Спілки на вулиці Боб'ен-схід ч: 3244 ріг Бульвару Сент Мішель. Бюро відкрите кожного дня, крім суботи, неділі й свят, від 10:00 до 04:00 години пополудні.

Джерело: Подав Адольф Гладилович, Монреаль, 1-го травня 1991 року.

1970 Товариство Прихильників Українського Вільного Університету в Монреалі

Коли в 1966 р. ректор Українського Вільного Університету проф. д-р. В. М. Янів прибув у Монреаль на з'їзд Цесус-а, він використав цю нагоду, щоб виступити з декількома доповідями, з них одна була присвячена 45-річчю діяльности Українського Вільного Університету. Тоді ж у розмові з різними діячами і прихильниками та колишніми студентами й абсольвентами Українського Вільного Університету він висунув думку створення товариства прихильників цієї найстаршої установи вищої освіти українців у вільному світі. Український Вільний Університет діє дотепер у Мюнхені.

Ініціятивна група в цій справі заснувала таке товариство у 1970 р., яке очолила професор Українського Вільного Університету Люба Жук. З того часу Товариство Українського Вільного Університету в Монреалі улаштовувало що п'ять років під патронатом місцевого відділуКонгресу (Комітету) Українців Канади і при активній участі і допомозі передових діячів української громади в цьому місті ювілеї Українського Вільного Університету в приміщеннях монреальських університетів (Монреальський і МекҐільський Університети).

Завдяки наполегливій і відданій праці секретаря і скарбника товариства Василя Бродовича Товариство зуміло зібрати на потреби Українського Вільного Університету понад одинадцять тисяч долярів.

Джерела: 'Цесус' - Центральний союз українського студентства, найвища централя українського студентства у вільному світі, заснована в Празі 1921 року.
Література: Архів товариства, статті в газетах "Гомін України", "Вільне Слово", "Новий Шлях" та ін.

1972 Франко-Українськс Товариство Дружби Квебеку

В рамках святкувань 1972 р. - 75-ліття поселення Українців в Канаді, що відбувалися з ініціятиви централі Комітету Українців Канади, на особливе відмічення заслуговує оснування "Франко-Українського Товаруства Дружби Квебеку". Це Товариство залишиться тривалим пам'ятником на згадку про зав'язання зовнішніх зв'язків з канадськими французами в Квебеку.

Його засновано 17 травня 1967 року на спільній зустрічі-вечері в приміщенні Канадського Клюбу в Монреалі. У зустрічі взяло участь 48 осіб, між ними 21 французьких канадців. Від імені місцевого відділу КУК-у зустріч відкрив Я. Пришляк, привітав присутніх і зясував її мету. Зустріч звеличав своєю присутністю Жан-Ноель Трембли, міністер Культурних Справ Квебеку, який у своєму слові вказав на великий вклад українських піонерів у розбудову Канади, заохочував до скріплення взаємної співпраці й обіцяв давати всяку належну урядову допомогу.

У ході ділових нарад розглянено проєкт статуту, намічуючи такі основні завдання Товариства:

(1) Розвивати братерські взаємними між французькими канадцями й українцями, проживаючими в Квебеку.

(2) Вдержувати взаємну співпрацю між ними на соціяльному, культурному, економічному й національному відтинках.

(3) Сприяти добровільній інтеґрації канадців українського походження у франкомовну спільноту Квебеку, під умовою зберігання рідної мови, віри, культури й традиції.

(4) Застосовувати принципи рівности й братерства в дусі справедливости й взаємодопомоги.

(5) Боронити священні права всіх народів на свободу, забезпечуючи таким чином мир у світі.

Після одобрення проєкту статуту обрано тимчасову Управу в складі: Рене Готіє й Ярослав Пришляк, як спів-голови, нотар Ролянд Савіняк і Марія Логуш - заступники голов, Марія Орищук - секретар, Оксана Калужна - скарбник, Теодор Цехмістро - організаційний референт і Жерард Туркот - пресово-пропаґандивний референт.

5-ого грудня 1967 року на звичайних загальних зборах, в присутності 42 членів, остаточно схвалено проєкт статуту і переобрано офіційну Управу майже без змін з тим, що на місце секретарки М. Орищук вибрано секретарями Жана-Марі Робіяра і Розалію Дяків, а як другого пресово-пропаґандивного референта інж. А. Кішку.

Про заснування Товариства появилися численні інформації й дописи на сторінках франко й українськомовних газет, а 12-ого липня 1967 року обидва спів-голови на телевізійній передачі канал 10 у програмі Жана Куті, в часі півгодинного інтерв'ю з ним докладніше поінформували слухачів про ролю, цілі й пляни праці Товариства. Цей розголос увінчався належним успіхом, бо незабаром зголосилося в члени понад 70 осіб, в тому майже половина квебецьких французів.

Коли, для відзначення першої річниці заснування Товариства, відбулася 28-ого жовтня 1978 року в залі Канадського Клюбу ширша зустріч з гутіркою, то прибуло на неї біля 130 осіб. Почесним гостем і головним промовцем на зустрічі був Ів Габіяс, міністер фінансових і Кооперативних Інституцій провінції Квебеку. Він повідомив про проголошення закону число15, який забезпечує допомогу для нових поселенців на вивчення мови і влаштування на працю, з признанням дипломів, здобутих в країнах свого походження. У мистецькій програмі зустрічі виступав Андрій Добрянський, соліст Метрополітальної опери з Нью-Йорку. Він, у супроводі відомої піяністки Люби Жук, виконав кілька арій з французьких і українських опер, як також деякі народні пісні в обробці українських композиторів.

Черговою культурною імпрезою, яка заслуговує на відмічення була зустріч в крузі видавців, журналістів, письменників і поетів, під протекторатом Жана-Ноеля Трембли і сенатора Павла Юзика, що відбулася 26 листопада 1969 року в гостинному домі п-ства Логушів з нагоди появи книжки п.н. "Поезія сучасного Квебеку", яку підготовив проф. д-р. Константин

Біда, директор департаменту Славістичних студій Оттавського університету. Книжка появилася виданням книгарні "Деом" у Монреалі, 1968 року. Це вибір поезій 18 сучасних французьких поетів Квебеку, з перекладом українською мовою. Вступ до книжки написала Сесіль Клютіє-Войцеховська з Оттави.

На другий день Різдва Христового 8-ого січня 1971 року в приватному домі Марії Орищук, у вужчому колі добірних гостей, відбулася святочна зустріч в пошану Жана Бієнвені, міністра Імміграції провінції Квебеку, з метою вияву краси й багатства різдвяних українських звичаїв.

На всіх зустрічах приймали участь, крім міністрів провінційного уряду, представники суспільно-громадських, культурно-наукових і економічних установ, а зокрема репортери різних засобів масової інформації. Тому всі імпрези знаходили широкий відгомін на сторінках франко й українськомовних газет. Обширні дописи, численні знімки, а навіть редакційні статті у французьких щоденниках "Ля Пресс", "Ле Девуар", "Монреаль Матен" були висловом дружнього відношення і пошани для українців Квебеку.

В члени Товариства вступили, між іншим, такі визначні французькі журналісти, як: Пшерет Шампу, відома коментаторка, Сільві Кльод, голова клюбу жінок журналісток, Сесіль Бросо, Андру Лішер, Жан-Жак Руа, чи поет Гастон Мірон. Заходами Товариства квебецький уряд іменував адвоката В. Данчишина суддею Трибуналу молоді, Розалію Дяків дорадником міністерства Імміграції, а Марію Орищук прийняв на працю до міністерства Імміграції.

На жаль, після п'ятирічної успішної діяльности, з уваги на смерть французького голови Рене Готіє і місто-голови нотаря Ролянда Савіняка як також через нестабільність політичної ситуації у зв'язку з конституційною кризою Квебеку, Товариство тимчасово припинило свою активність. Але, з нагоди святкувань 100-ліття поселення Українців у Канаді, після упорядкування політичного стану Квебеку і проголошення суверенности України, виринає пекуча потреба відновлення діяльности Франко-Українського Товариства Дружби на тривалій базі.

Джерело: На базі архіву подав Ярослав Пришляк.

1972 Товариство Українських Філателістів і Нумізматиків в Монреалі

Однією, мабуть найбільш занедбаною ділянкою з проявів культурного життя української діяспори є філателія та нумізматика.

І тому ентузіястам цієї цікавої і майже доступної всім ділянки збирання історичних пам'яток в Монреалі довелося вкласти на початку немало зусиль, щоб врешті розбити мур байдужости і незрозуміння до цих початків з боку ширшого загалу української громади.

Але настирлива і послідовна праця ініціяторів Товариства дала врешті добрі жнива визнання і заслужену оцінку Української громадськости Монреалю та околиць.

Перша, несмілива спроба виставки декількома ентузіястами відбулася в залі української Православної Церкви Св. Покрови під патронатом ОДУМу 27-ого грудня 1971 року. Заохочені несподіваним успіхом організували другу виставку 5-ого грудня 1972 року в залі Української Католицької церкви Успення Божої Матері під патронатом ОКУММу. Ця виставка дала надзвичайно позитивний вислід організування Товариства.

Дальших 30-ть виставок в Монреалі та околицях, як також в Оттаві, Торонті, Ютиці в наступних роках вже були з рамени Товариства. Найуспішніші з них були: з нагоди XXI Світової літньої Олімпіяди в 1976 році коли то були випущені Товариством олімпійські конверти й з нагоди 10-ти ліття заснування Товариства в 1983 році. Але чи не найбільшою атракцією була Перша Українська Інтернаціональна виставка з нагоди Тисячоліття державного герба України-Тризуба. Господарем було монреальське товариство. Це вже була вистав-

ка-змагання (компетишин) де найкращу нагороду дістав член Т-ва М. Тихонів. Були випущені два конверти, які були касовані спеціяльною печаткою канадської пошти.

Не менш важливою з релігійно-історичного погляду була виставка з нагоди Тисячоліття Християнства в Україні в 1988 році. Товариство випустило два конверти і знову урядувала канадська пошта з спеціяльною печаткою.

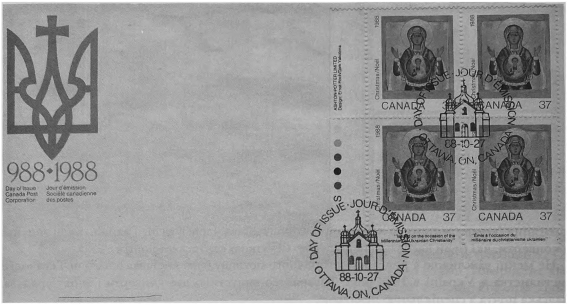
Більшість виставок відбувалися в залі української католицької церкви Успення Божої Матері за що ми їм безмежно вдячні, як також Головній Управі в Америці, ОКУММу і всім церковним і громадським установам та окремим особам за всіляку допомогу.

Сама ідея створення Товариства була щасливою (Товариство було перше на цьому континенті і мабуть в світі, як філія Головної Управи в Америці) бо за нашим прикладом, можливо, що й з великим спізненням, почалися творитися філії, як на цьому материку так і Європі. Вони стали важливим чинником в дальшому розвої на міжнародному полі Головної Управи й помогли активізації, збільшенню членства та більшому зацікавленню ширшого українського загалу.

Виставка в Оттаві в будинку Державних Архівів 22-23-ого січня 1977 року стала історичною для нашого Товариства, бо на цій виставці був встановлений зв'язок з тодішним директором Канадського Поштового Музею п. Максимом Лисаком, який в принципі дав згоду на дальшу експансію української секції під гаслом "Україна" в очолюваному ним музеї 15-ого січня 1978 року на спеціяльному прийнятті в Монреалі в присутності запрошених гостей і Управи КУК з головою Я. Кульбою було передано на руки прибулого директора Поштового Музею п. М. Лисака з Оттави понад 350 державних марок України, що їх Товариство придбало за свої дуже скромні ресурси.

Важливим фактором в дальшому збільшенні колекції, на рекомендацію місцевого КУК під головством п. Я. Кульби, було отримано дотацію в сумі 1000 долярів. За ці гроші було придбано поважну кількість державних марок і конверт України, які були передані до Музею в загальній кількості понад тисячу. Завдячуємо цей успіх також великою мірою нашим американським друзям, що прийшли із значною допомогою. Це був великий успіх бо ця передана колекція в державний музей, мабуть, була чи не першою в цілому вільному світі. Не зупиняючись на цьому Товариство придбало повну збірку державних банкнотів та облігацій України (1918-1920рр) в дуже доброму стані і в подвійній кількості, які також в 1979 році були передані до колекції банкнотів країн цілого світу в Канадському Державному Банкові.

Товариство випустило декілька конверт зв'язаних тематично з українськими назвами вулиць в околицях Монреалю, як також декілька марок з національною тематикою. Членство активно включилося в компетенційні виставки, які переважно відбувались в Америці, здобуваючи там багато різних нагород. В загальному, на цього роду виставках, члени Товариства, які брали участь, здобули біля 50 нагород.

З нагоди 100 річчя поселення Українців в Канаді наше Т-во знов буде господарем другої інтернаціональної філателістично-нумізматичної виставки, що відбудеться восени в Монреалі. З цієї нагоди будуть випущені Товариством декілька пропам'ятних конвертів, як також чотири марки, випущених канадською Поштовою Корпорацією, що тематично пов'язані з українським побутом в Канаді Товариство зробило багато зусиль в напрямку випуску цих марок, збираючи, під петицією до Уряду Пошти, підписи від чисельних визначних осіб українського походження з канадського політичного і громадського життя.

З рамени Товариства появилось друком дві праці: Альманах 10-ти річчя Товариства та книжка-довідка про ювілейні медалі, жетони, брошки та монети випущені в різних краях в зв'язку з 1000 літтям Християнства в Україні, авторства І. Передерія.

Склад Управи Товариства в цьому Ювілейному Році є такий: С. Вербовий-голова, І. Передерій-секретар, М. Тихонів-скарбник, І. Ратич-різні обов'язки, Б. Дума-Заступник Президента світового об'єднання українських філателістів та нумізматиків на Канаду.

За час свого існування Товариство втратило тільки одного члена, бл. п. А. Гукала, почесного голову місцевого КУК.

З Богом до слідуючого Сторіччя.

Джерело: З Архіву Товариства подала управа.

1973 Українознавство в Університеті МекҐіл

Протягом двох академічних років, 1973-1974 і 1974-1975, в монреальському університеті МекҐіл тривали виклади з українознавства. Предмет "Введення в українську цивілізацію" був внесений (реґістрований) в Університетській програмі лекцій Департаменту Слов'янознавства, як регулярний повноцінний предмет, 141-240: на два семестри вартістю шість кредитів. Завдання курсу: ввести студентів в український літературний процес із власним творчим обличчям і в пов'язанні з літературними течіями інших народів. Наступного року введено вищий курс для вивчання ролі українського письменника в своєму суспільстві, на тлі вибраних творів І. Франка. Цей предмет також був на два семестри із шістьома кредитами. Студентів обох курсів обов'язувала раз на тиждень мовна лябораторія зі слуханням уривків

літературних творів, записаних на магнітофонній стрічці. Виклади провадив д-р. Роман Олійник. Записаних студентів було 38, в тому 36 звичайних і два вільні слухачі.

Бібліотечні фонди університету з україністики допоміг доповнити монреальський відділ КУК під головуванням Т. Цехмістро і секретаря О. Ромаса. Так придбано 55 різних книг, у тому 14 томів "Творів Т. Шевченка" і 20 томів "Творів І. Франка". Окремо, Українська Народня Каса в Монреалі подарувала бібліотеці перший том "Історії України" Н. Полонської-Василенко.

Включення предмету українознавства в програму славістики при МекГільському університеті пожвавило все студентське життя в Монреалі. Неперіодичний бюлетень ВІК (Вісті і Коментарі), що появлялися заходами д-ра Р. Рахманного в рр. 1972-1975, регулярно повідомляв про діяльність Українського Студентського Клюбу при МекГіл та, згодом, новоствореного Дискусійного Клюбу "Думайте". Академічним опікуном цього гуртка був д-р. Р. Олійник, який заініціював ці тематичні вечори. На сходинах, що два тижні, студенти читали короткі доповіді та спільно обмірковували їх, напр., "Погляди І. Франка на суспільні питання, "Місце і роля жінки в українському суспільстві, "Українсько-жидівські стосунки протягом історії", "Українська молодь та іншомовна преса в Канаді". Репортаж про Клюб "Думайте" і його тематичні вечори в опрацюванні Андрія Кравчука і Марти Дарії Олійник передано в Україну в рамках програм Радіо Канада. Подібний репортаж, виготовлений студентами Олександром Олійником і Андрієм Кравчуком передала місцева радіопрограма І. Опарека. Тоді ж у програмах Радіо МекГіл була включена українська тематика, в рубриці "Голос України", яку вели студенти Степан Біда та Ігор Кись - члени Дискусійного Клюбу "Думайте".

Джерело: З Архіву д-ра Романа Олійника.

1975 Український Золотий Клюб "ТРИЗУБ"

Український Золотий Клюб "Тризуб" засновано 12-ого лютого 1975 року. Ініціяторками цього змістовне діла були пані Рена Чумак і Ольга Височанська. Відчуваючи потребу розваги й заняття для старших членів Української громади, що привикли ціле своє трудолюбиме життя працювати, а ставши пенсіонерами не знали як використовувати вільний час, вони запроектували для них цей спеціяльний клюб. До вище згаданих пань приєднались ще інші, молодші пані, як Ольга Масна, Марія Гладка, Марія Марак і Дарія Леськів. Вони створили перший Комітет.

Клюб почався з малого членства обох віровизнань, але відповідна рекляма перших членів Клюбу про змістовне переведення кількох годин в тижні у церковному приміщенню зацікавлювало чим раз більше людей старшого віку зі всіх сторін Монреалю. Тоді створено два Комітети, один Пенсіонерів для їхньої само-управи й ведення культурної програми, а другий - з молодших пань ведення гостинно-господарської праці Клюбу. Обидва Комітети, з великим зрозумінням взятого на себе обов'язку, гарно співпрацюють.

Від самого початку існування Клюбу приготовляється культурна програма. Керівники тримаються засади, що завданням Клюбу є не лише розвага членів старшого віку, але важним є також і зміст цієї розваги. Отже керівники Золотого Клюбу запрошують гостей доповідачів: докторів, адвокатів, нотарів, громадських діячів, священиків, послів парляментів федерального, провінціяльного та муніципальних урядів. Опріч того організували різні рукоділля нашого улюбленого мистецтва, як писання писанок, вишивання, розмальовання кераміки, курс шиття, плетення, гачкування, малювання, виріб гарних робіт зі шкіри. Всі ті речі, які вони виробляли, дарували для Базарів Клюбу, що відбуваються раз до року для придбання фондів. Ця праця приносила нашим пенсіонерам велике вдоволення.

Спочатку культурно-освітню програму приготовляла довголітня учителька, бл. п. Марія Давидович. Ці мистецькі програми відбуваються з нагоди наших улюблених, традиційних свят Різдва та Великодня.

Управа Українського Золотого Клюбу Тризуб 1979 р.
Сидять: І. Онишкевич, о. мітрат Я. Гайманович, Р. Чумак, М. Давидович, В. Дудар, В. Путила

Урочисто обходяться також роковини Листопадового Зриву, Злуки Земель, Тараса Шевченка, День Матері, Батька, День Обжинків.

Ця спеціяльна програма концертів складається з доповіді, одної чи двох деклямацій та виступу Хору співаків-аматорів, членів Клюбу, який провадила св. п. Марія Давидович, а по її відході провадить Галина Кріса, яка й приготовляє цілу програму.

Для кращого розподілу праці Клюб має зв'язкових, що відповідають за інші ділянки: за господарсько-кухонну (бенкети, приняття, тижневі гостини) відповідають пані: Софія Карась, Софія Ткач і Стефанія Сановіцька з допомогою інших пань, за тижневе ведення гри Бінго відповідає Марія Гладка, за всілякі поїздки відповідальна Марія Марок.

Протягом 16-ть літнього існування Клюбу членки оглянули різні місцевості, відвідали різні українські установи, чи індустріяльні фабрики. Побували в Оттаві кілька разів і їздили до США.

Великим осягненням Клюбу була поява 1979 р. книжки під назвою "Щоби не Пропала Піонерська Праця й Слава" за стараннням Рені Чумак. Ґрент від Провінційного Уряду Квебеку це уможливив. Книжка описує фрагменти життя деяких поселенців Квебеку. Для публікації цієї книжки була оформлена редакційна колегія на чолі з св. п. Марією Давидович і вона була відповідальна за редагування книжки.

Золотий Клюб "Тризуб" очолювали слідуючі голови: Рені Чумак Ольга Належита, бл. п. Володимир Дудар, за його часу багато працювала довголіття заступниця Оксана Русин, а тепер на чолі проводу є Тома Левко.

Всі вони своєю працею й зрозумінням завдання організації причинилися багато до її розвитку.

Золотий Клюб має духовних опікунів в особах: о. митрата Івана Гаврилюка о. д-р Ігоря Куташа й о. митрата Ярослава Гайманович.

Багато членів Золотого Клюбу користається великою бібліотекою Ліги Українських

Католицьких Жінок, яка спеціяльно відкрита в першу середу місяця. Ніна Качанівська обслуговує бібліотеку.

Тижневі сходини відбуваються кожної середи в парафіяльній залі церкви Успення Пресвятої Богородиці на Розмонті, якої голова Парафіяльного Комітету п. Василь Гладкий разом з Комітетом дав цю церковну залю до диспозиції Управи і Членів Золотого Клюбу "Тризуб".

Джерела: Подала Галина Кріса на підставі протоколів "Щоби не Пропала Піонерська Праця й Слава - за редакцією Марії Давидович.

1976 Товариство Плекання Рідної Мови
Association de la langue ukrainienne
Ukrainian Language Association

Основане в 1964 році в Вінніпезі "Товариство Плекання Рідної Мови" - ТПРМ зорганізувало свою філію в Монреалі в 1976 році й його першим виявом діяльности був меморандум до Уряду Квебеку в справі мовної політики Уряду Р. Левека. Як окреме тіло філія ТПРМ була зареєстрована квебекським міністерством імігрaції й культурних громад у виданні "Reportoire des organismes des communautes culturelles, governement du Quebec, 1986, p. 177".

Квебекська філія видала в 1980-их роках такі праці як "Мови Канади", Монреаль-Оттава 1987 року, "Українські назви вулиць і площ у Монреалі"- одонімія Монреалю (Монреаль 1991 р.) та інші. Крім цього вислано меморандуми про звіт Спайсера 1991 р. та ін.

Філію ТПРМ в Монреалі, що має статус харитативної організації з податковим числом 042632-22 в Оттаві, очолює проф. Я. Рудницький.

Джерело: З Архіву проф. Я. Рудницького.

1978 Українська Могилянсько Мазепинська Академія Наук
Ukrainian Academy Mohylo Mazepian - UMMAN

Українська Могилянсько Мазепинська Академія Наук основана Урядом УНР У 1938 р. в Варшаві й відновлена в 1978 р. в Мюнхені, створила філію в Монреалі в 1978 р. Перша Асамблея УММАН відбулася в Університеті Конкордії в Монреалі в тому ж році.

Як науково-дослідча установа зареєстрована в офіційному показнику етнічних груп Квебеку "Reportoire des organismes des communautes culturelles, governement du Quebec, 1986, p. 175".

Квебекська філія видала в 1980-их роках такі праці як "Мови Канади".

Діяльність УММАН у Квебеку зосереджується головно на публікації науково-дослідчих видань. Отак вийшли серії "Праць українознавства" в Монреалі. Це були такі студії: етимологічний словник староукраїнських назв у граффіті Св. Софії Київської (1988 р.), про літературну спадщину Івана Мазепи (1989), про орнаментику українських писанок (1989) та інші.

УММАН у Монреалі очолює проф. Я. Рудницький, що видає записки УММАН. Досі вийшли 13 випусків за роки 1978-1990.

Від Академії професор бере участь у міжнародніх конгресах, як на приклад в університеті Ляваль, Квебек, 1987 р.

Джерело: З Архіву проф. Я. Рудницького

1983 "Українська Резиденція" і "Українська Вілла" в Монреалі

В останніх роках у Монреалі, на восьмому авеню в дільниці Роземонт, яка стала центром релігійного, культурно-освітнього й господарського життя української монреальської громади, побудовано, один коло одного, два величаві чотири поверхові будинки з вигідними, модерно устаткованими помешканнями для старших віком українців - "Українську резиденцію" в 1983 р. і "Українську віллу" в 1991 р. Перший будинок призначений для осіб, що ще можуть себе обслуговувати, а другий для немічних, які з уваги на свій вік і слабе здоров'я потребують спеціяльної опіки й обслуговування.

Обидва будинки побудовано завдяки матеріяльній допомозі, яку одержала від трьох урядів - федерального, провінційного й муніципального одружена з українцем француська канадка Рене Ля Рошель-Чумак. Засновниця й голова "Української резиденції" й "Української вілли", вона є одночасно добровольцем і членом управи монреальського відділу Канадського Товариства Року, яке для відзначення її заслуг для цього товариства влаштувало 8-ого вересня 1991 р. на її пошану святковий вечір і проголосило її "Добровольцем року".

Українська Резиденція

Будову "Української резиденції" почато 1-ого вересня 1982 р., а до вжитку мешканцям віддано будинок у жовтні 1983 р. Урочисте відкриття "Української резиденції" відбулося 21 листопада 1983 р. з участю визначних гостей: генерального губернатора Канади Едварда Шраєра, мера Монреалю Жана Драпо з їхніми дружинами, декільк міністрів і депутатів Квебеку, українського духовенства обох віровизнань і голови відділу Комітету Українців Канади Ярослава Кульби та численної публіки. Після спільного Молебня будинок поблагословили єпископ Ісидор Борецький і настоятель собору Св. Софії о. протоєрей Ігор Куташ з усім духовенством.

"Українська резиденція" має 83 помешкань. Всі вони ввесь час зайняті, а багато тих, що бажають у них замешкати, мусять чекати, коли прийде на них черга. До послуг мешканців і гостей є велика вітальня, де деколи відбуваються цікаві культурні імпрези й виставки картин визначних художників. В будинку є також капличя, гімнастична заля й жіночий фризієрський заклад.

5-ого листопада 1990 р. відбулося посвячення місця під будову "Української вілли" й почато земляні роботи. Свято почалося Молебнем перед іконою Божої Матері Неустанної Помочі, опікунки "Української вілли". Молебень відправили українські священики обох віровизнань. Після Молебня вони посвятили місце підбудову. Друга частина свята мала світський характер. Її програмою керував член Дирекції "Української вілли" Богдан Чумак чоловік засновниці будинку Рене Чумак.

В жовтні 1991 р. віддано будинок до ужитку мешканцям.

"Українська вілла" має 54 помешкань - "студій", кухню, що тричі на день готовить її мешканцям страви, і велику вітальню.

В склад Дирекції "Української резиденції" входять, крім її засновниці й голови Рене Чумак, такі особи: заступники голови Василь Третяк і Василь Станимір, скарбник Мирослав Самотіс, секретар Ярослава Височанська й директори Оксана Русин, Ольга Федорик і Бог-

Українська Вілла

дан Чумак. Ті самі особи є одночасно членами Дирекції "Української вілли", а крім них, до неї належать Марія Борис і Володимир Попович.

Збиранням фондів на умеблювання, устаткування й адміністрування "Української вілли" займається Українська Монреальська Фундація для Обслуги та Опіки, якої засновницею є пані Рене Чумак, а головою Володимир Попович. Акція, що її веде ця фундація, дуже успішна, бо українська монреальська громада добре розуміє потребу такого дому в їхньому місті й тому радо піддержує цю акцію, складаючи пожертви на "Українську віллу".

Джерело: Подав Адольф Гладилович.

1905-1914 Коротка Історія Українців Міста Ляшін - Квебек

Першими українцями, що поселилися 1905 р. в Ляшін були виходці з Буковини. Вони побудували дерев'яну церкву, яка згоріла 1911 р. Тоді вони 1912 року власними силами вибудували муровану церкву на честь Св. Івана Сучавського, покровителя їхньої православної церкви Буковини. Через обставини того часу церкву Св. Івана Сучавського підпорядковано російській православній місії й відтіля приділювано священників.

Під впливом подій в Монреалі відбувається певний культурно-освітньо-релігійний рух в маленькому містечку, що віддалене п'ять миль від центру Монреалю й положене між Ляшінським каналом й шляхом Монреаль- Дорваль.

Виринають дві думки: одні бажають Товариства "Просвіти", інші церковної організації - парафії для українців греко-католиків. Більшість схвалила зорганізування парафії. Почалась грошова збірка, яка тривала до кінця 1914 року і принесла 600 долярів. Ці гроші передано 1916 року до парафії Св. Михаїла. Війна не тільки перервала всяку організаційну працю, але принесла велике нещастя для деяких українців.

Тому, що українці Галичини, Закарпаття та Буковини були в той час громадянами Австро-Угорщини, а вона провадила війну проти Англії, Франції та їх союзників, канадський уряд перевів інтернування австро-угорських громадян. Інтернованих вивозили на північ у ліси, де вони жили в дерев'яних бараках і тяжко працювали при вирубі лісу на мізерних харчах та в примітивних умовинах. Оминули інтернування, в першу чергу ті, що працювали у фабриках, де продуковано речі воєнної потреби.

Через брак священників щойно о. Й. Жан 1932 р. занявся організацією місійних станиць у Монреалі й околиці й тим самим зорганізував таку станицю в Ляшін.

1932 Парафія Св. Василія Великого в Ляшін

1932 року о. Й. Жан, сотрудник церкви Св. Михаїа зорганізував місійну станицю в Ляшін. Тоді було вибрано комітет, якого головою став Микола Казюка.

Отець Й. Жан виєднав того ж року, без заплати, у міській управі в Ляшін запущений дім (колишня жидівська синагога) на 5-ій вулиці, який мав служити в першій мірі для розвитку місійної станиці в Ляшін, а також для культурно-освітньої цілі. Цей будинок добудовано та поправлено коштами Товариства "Просвіти" та безплатною працею її членів. З того часу релігійне та культурно-освітнє життя пішло в Ляшін живіше.

27-ого грудня 1941 р. о. Й. Жан довершив відкриття дому в присутності представників міста (між ними був присутний тодішний посадник міста - майор Ледзюк), парафій та світських організацій. Участь брали й члени "Просвіти", що були промоторами цеї події, а згодом стали членами парафії Св. Василія Великого. Від того часу Богослужіння відбувалися у власному домі.

По виїзді о. Й. Жана 1942 р. до Оттави, Місійну станицю в Ляшін обслуговували інші отці Василіяни, як о. Тимочко, о. Гевко, о. Шевчук, о. Процентій та інші. Такий переходовий стан

Церква Св. Василія Великого

тривав до кінця 1945 р., коли парохом церкви Св. Духа став о. Маркіян Пасічник і під його опіку перейшла Місійна станиця Ляшін.

1946 р. на його доручення переведено наново спис членів Місійної станиці, ухвалено висоту вкладок (шість долярів від родини, а три доляри від самітніх осіб) та вибрано комітет станиці, який перебрав усю адміністрацію станиці. До того часу всю адміністрацію вела фактично "Просвіта ім. Тараса Шевченка" в Ляшін, вибираючи на кожних загальних зборах т. зв. опікунів (тростів) для приготування всього потрібного для Богослуження. Такими опікунами були: Семен Базик, Лука Татарин, Теодор Кантуляк; з жінок, що опікувалися престольними речами були: Евфросинія Базик, Марія Козел, Марія Хомко та Варвара Музичка.

Головою новообраного комітету був Василь Кантуляк. Від того часу - друга половина 1946 року - стала Місійна Станиця Св. Василія Великого в Ляшін вже самостійною одиницею з власним проводом та власними грошевими засобами. Богослуження відбувалося регулярно, що другу неділю, за умовленою винагородою для священика - п'ятнадцять долярів за співану Службу Божу.

В роках 1947-1950 до парафії вписалось поважне число новоприбувших третьої імміграції, що приїздили з переселенчих таборів.

Такий стан тривав до половини січня 1950 р., коли Місійна Станиця в Ляшін одержала сталого пароха в особі о. д-ра Михайла Залеського.

З прибуттям сталого душпастиря починається новий період парафії Св. Василія Великого. Цей період почався прикрим і коштовним випадком. 13-ого січня 1950 р. через необережність постав пожар у домі, який служив для "Просвіти" та парафії. Пожар значно ушкодив будинок. Скликано ширші сходини Просвіти і Місійної Станиці в домі буковинської громади при 6-ій вулиці в Ляшін. Вибрано спеціяльний комітет, до якого ввійшли: Осип Дячишин, М. Мастикаш і Михайло Козел. Праця над поправою дому йшла скорим темпом. "Просвіта" протягом сорокових років придбала, як на ті часи, поважні фінансові засоби будучи адміністратором того дому. Богослуження, в тім часі, відбувалися у французькій школі при вулиці Провост. Офіційне відкриття дому відбулося бенкетом 30-ого квітня 1950 р. Вже 17-ого вересня 1950 р. парафію відвідав Владика Кир Ізидор, який закликав членів до дальшої праці для скріплення розвитку парафії. Від того часу парафія стала самостійною та рівноправною складовою частиною великої епархії українців католиків на сході Канади під проводом Єпископа Кир Ізидора Борецького з осідком у Торонто, Онтаріо.

3-ого квітня 1952 року започатковано гру "Бінґо" за ініціятивою Осипа Дячишина у порозумінні з проводом "Просвіти". Вже в першому році з "Бінґо" вплинуло до каси "Просвіти" 5176 долярів.

22-ого жовтня 1952 р. відбулося засідання проводів парафії й "Просвіти" у справі набуття площі під будову церкви, яку відтак і закуплено за 4, 734 долярів з каси "Просвіти". Ще перед підписанням контракту виринула справа на кого записати ту площу. Також виринула справа власности дому при 5-ій вулиці, що був ще 1940 р. записаний на чин СВВ, як також справа оплати отцям Василіянам за їхню працю. Справи ті, після довгих пертрактацій, полагоджено щойно після того, як 24-ого вересня 1958 р. отці Василіяни одержали парафію в Оттаві в заміну за церкву Св. Духа на Пойнт Сент Чарлз, яка рівнож була на них записана. Справа

Будівельний Комітет: О. Дячишин, М. Петрогош, о. д-р М. Залеський, І. Хомик, Л. Кобринський, 1957 р.

запису площі під будову церкви вирішувалась також не дуже легко. Остаточно вирішено 1955 р. записати площу на Єпископську Корпорацію. Підписано також контракт з архітектом Юріем Кодаком на виготовлення всіх детальних планів, потрібних при будові церкви. Церкву будовано так званим "господарським способом". Не було генерального контрактора. Поодинокі контрактори виконували таку працю, яку не було в змозі виконати "господарським способом".

Будівельним референтом був Осип Дячишин протягом чотирьох років будови церкви. Він, як будівельний референт, витрачував увесь свій вільний час поза своєю заробітковою працею, на догляд будови церкви, виготовляв інформаційний бюлетень, в якому подавалось яку працю виконано, скільки видано грошей а скільки й з яких джерел вплинули фонди на будову церкви. Будівельний Комітет, а відтак і церковний організували контести для здобуття фондів. Прийшлось затягнути позичку в "Сіті Дистрикт Банку". 1959 р. члени були втомлені фізичною працею при будові й своїми фінансовими пожертвами. Прийшло до певного критичного моменту, але при дуже умірковано, необразливих і переконуючих аргументах о. д-ра М. Залеського переконано членів, щоби не гаяти часу й закінчити будову. Ухвалено й переведено ще одну збірку "від хати до хати" й 4-ого жовтня 1959 р. відбулось посвячення церкви при участі Владики Ізидора Борецького й Митрополита Канади Кир Максима Германюка, пароха о. д-ра Михайла Залеського, о. Миколи Кушнірика, о. Михайла Гаврилюка й о. Івана Гаврилюка.

Після посвячення церкви, на загальних зборах членів парафії, після вислухання звітів Будівельного Комітету, всю адміністрацію та дальше викінчення церкви передано до провадження Церковному комітетові.

В 1961 р. придбано до іконостасу дві ікони: Мати Божої й Ісуса Христа роботи мистця-іконописця Христини Дохват. 1962 р. придбано три свічники павуки за що заплатила місцева організація ЛУКЖ.

У жовтні 1963 р. відійшов з Ляшін дотеперішний парох о. д-р. М. Залеський, а на його місце прибув о. Йосиф Кутний. За його перебування дальше викінчувалося церковне устаткування й запроєктовано для розмальовання артиста-маляра Ігоря Сухачева.

1967 року прийшов новий священик на пароха, о. В. Чарний, а 1968 році о. В. Бринявський, за часів якого завершено розмальовання церкви та виплачено мистцеві І. Сухачеві належну суму заплати.

1970 р. викінчено церковну залю в підвалі. Того самого року 11-ого листопада згоріла заля при 5-ій вулиці, де містилась "Просвіта", "Рідна Школа", "УКЮ" і відбувалося "Бінго", як також товариські забави.

В цьому самому році відбулась урочиста подія, що довго залишилася в пам'яті парафіян - відвідини церкви Верховним Архієпископом Кардиналом Йосифом дня 21-ого липня 1968 р. В своєму слові Верховний Архієпископ сказав: "Храм ваш прегарний, чудово розмальований.... Нам тільки Бога хвалити за те все, що ви тут зробили своєю мозольною працею, яку благословив тут у Канаді Слуга Божий Великий Митрополит Андрей Шептицький. Нехай ця праця й надалі розвивається для Слави Божої й для українського народу."

1980 р. отець Василь Бринявський дістав атак серця, відвідуючи з церковним хором парафію церкви Св. Покрови о. Лева Чайки в Вал Д'Ор. Від осені 1980 р. до червня 1983 р. пароха заступали: о. Степан Рущак (РУШ), доїзджаючи з Оттави й отець Ярослав Гайманович з церкви Успення Божої Матері.

22-ого лютого 1983 року помер парох церкви о. Василь Бринявський. Від того часу не було офіційного пароха, а парафію Св. Василія обслуговував о. Роман Лагола, парох Церкви Св. Івана Хрестителя на Парк Екстеншен до серпня 1987 р.

Від 1987 р. парафію Св. Василія перебрала парафія Успення Пресвятої Богородиці й висилала для обслуги о. Теодора Пальчинського, а по його смерті. 9-ого березня 1990 р. о. Сергій Гар парох церкви Св. Духа на Пойнт Сент Чарлз обслуговував парафію Св. Василія.

1-ого травня 1991 р. парафія церкви Св. Василія дістала свого пароха, по довгих роках очікування, в особі о. доктора Ігора Мончака й тим урегулювалось церковно-громадське життя.

Джерела: 25-літній Ювілей, 1950-1975 Парафія Св. Василія Великого.
Доповнення подав о. д-р Ігор Мончак на підставі архівів, січень 1992 р.

1933 Товариство "Просвіта ім. Тараса Шевченка" в Ляшін

1-ого серпня 1933 р. виїхали три члени Товариства "Просвіти ім. Тараса Шевченка" з Пойнт Сент Чарлз до Ляшін: Михайло Коцулим, голова, Лука Сологуб, секретар і Осип Дячишин, представник драматично- співацького гуртка з наміром заложити відділ Товариства Просвіти в Ляшін.

На основуючих зборах, у приміщенні парафії зібралось около 35 осіб. В цей час була вже зорганізована православна парафія Івана Сучавського, до якої належали українці з Буковини, була Місійна станиця українців греко-католиків, яку зорганізував отець Жан, приналежна через церкву Св. Михаїла до французького єпископа. Поважна кількість українських поселенців була приналежна до "Робітничого дому", єдиної комуністичної будівлі в Квебеку, побудованої 1934 р. В такий час з'явилися представники Товариства "Просвіти" ім. Тараса Шевченка" з Пойнт Сент Чарлз на ці організаційні збори. Після коротких пояснень про завдання "Просвіти", після відчитання статуту й короткої дискусії обрано першу управу новоствореної "Просвіти". Головою став Василь Мельничук. Михайло Коцулим мріяв, щоб новозасноване Товариство "Просвіта" стала філією монреальської "Просвіти", але тамтешня управа на це не погодилася. Товариство "Просвіта ім. Тараса Шевченка" в Ляшін стала самостійною громадською клітиною.

Вибраний провід взявся енергійно до праці. Винаймили домівку, придбали відповід меблі, збудували й розмалювали сцену, придбали дещо гардероби для театральних вистав, призбирали дарованих книжок до бібліотеки і вже з початком шкільного року зорганізували Рідну школу, до якої вписалося 20 дітей. Молодша генерація взялася за театральні п'єси. В часі літнього сезону улаштовано пікніки.

1935 р., коштом братів Базиків, справлено гарний прапор. В тому ж році оформлено теж "Організацію Українок Канади ім. Ольги Басараб".

Крім Рідної Школи організовано також 1938 р. гурток для плекання українських народніх танців під керівництвом Івана Бурича, за участю 30 дітей.

Діяльність "Просвіти" розвивалася то краще, то гірше. З початком вибуху Другої Світової війни постали кращі можливості праці, а з тим часто й багатогодинні, що висилювали людей й робили байдужими до громадського життя. На щастя в той час, управа міста Ляшін передала отцеві Й. Жанові в розпорядження напівзруйнований будинок. За словами О. Дячишина: "За згодою о. пароха, що в будинку можна було провадити й громадську роботу, а не тільки ходити на "Богослуження", члени "Просвіти" взялися до ремонту цього дому. Каса "Просвіти" мала 400 долярів, членство жертвувало ще 400 долярів. Збудовано сцену й відремонтовано будинок. У 1941 році перенесено церковно-громадське життя до відновленого дому.

Розгорнення громадської праці в першому році спиповав брак належного огрівання, але як опаповано цю ситуацію улаштовувано публічні забави, які приносили дохід, завдяки чому можна було достосовувати викінчення будинку до своєї потреби й утримувати школу. Покращало теж і парафіяльне життя. Життя "Просвіти" й парафії мусіло піти разом, бо в Ляшін було лише всього 30 родин. Після війни ляшінська громада стала власником будинку й готівки в сумі 10, 000 долярів.

1946 р. члени "Просвіти" проводили збірку фондів для "скитальців" в Европі а коли 1947 р. приїхали транспорти нової іміграції то українська громада в Ляшін збільшилась на 80% новими родинами. В 1950 році постійним парохом церкви Св. Василія став о. д-р. Михайло Залеський. Всі зусилля пішли в напрямі будови української греко-католицької церкви. Діяльність Товариства "Просвіта ім. Тараса Шевченка" в Ляшін обмежується провадженням "Рідної Школи" й культурно-освітніх імпрез внутрі католицької громади.

Джерело: 25-літний Ювілей, 1950-1975, Парафія Св. Василія Великого.

1933 Ліга Українських Католицьких Жінок при Парафії Св. Василія Великого

1933 році, коли в Ляшін осіло на постійно значне число українських іміґрантів почало розвиватись жвавіше організаційно- громадське життя. Зорганізовано товариство "Просвіта ім. Тараса Шевченка", опісля почала діяти організація Українок Канади ім. Ольги Басараб, яка була приналежна до централі у Саскатуні, пізніше у Вінніпезі. Праця ОУК була досить жвава та многогранна. ОУК опікувалася Рідною школою, членкині радо брали участь у аматорських виставах, у хорі, та приготовляли різні прийняття, як свячене, кутю, запусти та інші, дуже часто своїми власними коштами. Коли з початком сорокових років була зорганізована "Місійна станиця" ім. Св. Василія Великого та Богослуження частіше відбувались у власній читальняній залі, членкині ОУК перебрали ще опіку над престольними речами. ОУК проіснувало до 1955 року.

За ініціятивою та заходами о. д-р. М. Залеського 22-ого березня 1956 року відбулося засідання жінок для зорганізування відділу ЛУКЖ при парафії. Тоді вписалося поважне число молодих новоприбулих жінок. Вибрано організаційний комітет. Першою головою Ліґи вибрано Стефанію Кіцак. В той час вся увага була звернена на будову церкви в чому жінки помагали в міру своїх можливостей. Вони закупили много-свічники, які засвічують

члени парафії за душі померлих своєї родини. В рік посвячення церкви 1959 р. головою ЛУКЖ була М. Касарда, по ній Анастазія Білоган, що зорганізувала день популярности ("Теґ дей"), та інші прибуткові імпрези, а за придбані гроші ЛУКЖ придбала два малі "Павуки" та дорогий вишиваний фелон.

Від 3-ого серпня 1963 року головою була Текля Кордиш потім 1966 р. Катерина Іванило, 1967 р. Софія Кардаш, 1969 р. Евгенія Ціховляс, 1970 Катерина Іванило.

Праця ЛУКЖ проявлялася в різних напрямках. В першу чергу це допомога парафії працею та грошовими засобами, які дають змогу придбати потрібне церковне устаткування, відтак культурно-освітня діяльність, допомога нашим людям в Аргентіні, Бразілії та Польщі, куди висилано декілька посилок і грошову допомогу, а останньо відкрилась можливість помочі Україні, жертвам чорнобильської нуклеарної аварії й закуп річей для устаткування, шпиталів медичним модерним устаткуванням, чи забезпечення українських друкарень РУХу компютерами чи копійними апаратами.

Всю цю працю могли виконати членкині при співпраці й гармонії.

Джерело: 25-літний Ювілей, 1950-1975, Парафія Св. Василія Великого.

1945 Парафія Св. Юрія Переможця в Ляшін

Церква Св. Юрія Ляшін

З відродженням рідної української православної церкви в Канаді, свідомі українці засновують в Монреалі парафію Св. Софії. 1925 р. З прибуттям до Монреалю постійного настоятелля о. Володимира Слюзара розгортається широка церковно-національна праця, що охоплює й українців міста Ляшін. Назріває час, що українці вирішили вийти з залежности Російської православної церкви й перейти під опіку Української Православної Церкви в Канаді.

З цією метою 2-ого лютого 1945 року були скликані збори ініціятивною групою української православної громади Св. Юрія Переможця. Присутніх на зборах було 56 осіб. Ці збори вибрали дев'ять повірених управляти громадою. Головою був обраний Григорій Товстюк. 12-ого травня 1945 р. була куплена під будову церкви площа з восьми земельних ділянок при вулиці Св. Антонія між восьмою та дев'ятою авеню. 23-ого жовтня 1945 відбулося урочисте посвячення цієї площі отцем Володимиром Слюзаром, настоятелем української православної церкви Св. Софії в Монреалі. Офіційний документ про приняття Громади Св. Юрія в склад Консисторії УГПЦК, після відповідної кореспонденції видано аж 14-ого березня 1947 року. В скорому часі розпочалася будова церкви. Однак, коли саме будова була в розгарі, при будові залишилось тільки дев'ять повірених вибраних зборами. Ті, що їх вибрали, боячись матеріяльних зобов'язань, стали осторонь. У листопаді 1946 року була викінчена й освячена нижня частина церкви. З того часу відправлялись там Богослужения о. протоєрєем Слюзаром, настоятелем церкви Св. Софії або о. О. Онуфрієм Іванюком, настоятелем церкви Пресвятої Богородиці в Оттаві. Від початків, коли почала діяти парафія Св. Юрія, була зорганізована й "Рідна Школа", яка властиво була продовженням школи Громади Св. Івана Сучавського.

11-ого жовтня 1948 р. громаду Св. Юрія відвідав з візитацією Владика Архієпископ Мстислав (Скрипник), правлячий архирей УГПЦК (теперішний Патріярх Мстислав). Під час Архірейської Служби Божої, Владика Мстислав, увів у Службу на першого, постійного

настоятеля церкви Св. Юрія о. прот. Онуфрія Іванюка. Того самого року церква Св. Юрія була заінкорпорована провінційним урядом Квебеку.

З приїздом нової імміграції, по Другій Світовій війні, число парафіян значно збільшилося і відчулась потреба закінчити будову церкви.

23-ого квітня 1950 р. загальні збори вибрали тимчасовий будівельний комітет, який потому доповнено надзвичайними зборами. Головою був Іван Івак. На почесного голову будівельного комітету вибрано о. прот. Йосипа Тріску.

Внедовзі приступлено до будови церкви. Основну працю виконали будівельні підприємства, а другорядні праці виконували самі члени громади.

1951 р. церква Св. Юрія була закінчена, а 2-ого вересня парафіяни у великому, святочному настрої брали участь в посвяченні церкви, яку збудували з великим зусиллям та самопосвятою. Посвячення довершив Владика Михаїл, правлячий архієпископ східної епархії.. Співслужили: о. порт. Епіфаній Чижів, парох, о. прот. Володимир Слюзар, настоятель собору Св. Софії в Монреалі, о. прот. Онуфрій Іванюк, перший настоятель парафії Св. Юрія та о. Дмитро Фотій, один з настоятелів катедри Св. Володимира в Торонто.

1951 року, за ініціятивою мгр. Евгена Оборонова було організовано театральний гурток, якого режисером був він сам. Члени гуртка приготовляли деклямації на різні національні свята, що влаштовувала Громада та ставили п'єси "Еліксир молодості", "Кармелюк" та інші.

1952 року під час однієї проби виринула думка про потребу створення молодечої організації. В той час, на теренах більшого скупчення нової імміграції, почали творитися клітини Організації Демократичної Української Молоді - ОДУМ, який привернув увагу демократичністю поглядів організаторів. Вибрано ініціятивний комітет. Однак відділ ОДУМ проіснував лише один рік і через несприятливі обставини в громаді в 1953 році перестав існувати.

В 1953 році громада набула площу під цвинтар, де хоронить своїх членів. На відзначення 45-ої річниці штучного Голоду в Україні 1932-1933 років поставлено на тому цвинтарі Хрест - Пам'ятник в пам'ять жертв комуно-московського злочину.

В 1955 році, за ініціятивою тодішнього настоятеля о. прот. Касяна Квасницького, сотника Богдана Панчука, Григорія Лишика й Петра Калішука засновано відділ СУМК (Союз Української Молоді Канади) ім. Івана Мазепи. На протязі існування відділу його очолювали: Юрій Зубчинський, Наталія Поважнюк, Евген Клемба, Ярослава Івак, Надія Лищенко, Петро Розум, Віктор Декер, Галя Ткаченко, Мирослав Луцишин та Юрій Гела.

1960-ті роки принесли з собою "наркоманію", яка робила своє серед молоді. На засіданнях управи не раз обговорювалося питання, як відвернути від цього нашу молодь, чим її зацікавити?

Тоді було доручено культурно-освітньому референтові громади, Олександрові Ромасу, референтуру молоді. Подано думку організувати хор. Молодь приняла цю думку з захопленням. Диреґентуру хором взяв улюблений маестро Іван Козачок. Праця з хором була успішною і вже після кількох місяців праці хор СУМК поповнений хором ОДУМ "Молода Україна" при громаді Покрови Пресвятої Богородиці дав перший концерт у залі громади Св. Юрія, потім в Авдиторії Бішоп університету, як також брали участь в концерті під час Світової Виставки й багато інших.

В 1961 році парафіяни, власними зусиллями, побудували на своїй просторій площі, поруч церкви, резиденцію для священиків, а в 1965 році перебудували залю під церквою.

Це були роки активізації парафіяльного життя. СУМКівський хор, названий "Молода Україна", брав участь у святкуванні релігійних та національних свят при Громаді, та дав концерт в залі ляшінського товариства "Просвіта ім. Тараса Шевченка" для ширшої української громадськости Ляшін.

Витворилось бажання зробити концертову поїздку по більших відділах СУМК. Для цього вирішено створити спільний хор з хором ОДУМ "Молода Україна" при громаді Пок-

рови Пресвятої Богородиці й хором СУМК при соборі Св. Софії. Почалась наполеглива підготовка до виступів, шили народні строї.

Концерти хору були дуже успішні. Співали в Лайола Коледжі, Джон Ґрант Гай Скул, концертували на запрошення відділів ОДУМ та СУЖЕРО в Гамільтоні, Ошаві, Торонто, Сент Кетеринс, Лондон-Онтаріо, що додало молоді ще більше заохоти до праці.

В 1971 році, стараннями Івана Передрія, Івана Олянського та Василя Сойка була випущена платівка "Молода Україна" тиражем 1000 примірників. В 1990 році її перевидано касетою.

В часі підготовки до ювілейних святкувань 50-ліття Української Православної церкви в Канаді виникла потреба створення мистецької одиниці для репрезентації Місійної Округи Монреаль - Ляшін - Оттава, тоді хор "Молода Україна" включився до так званого "Ювілейного Хору Місійної Округи" на час святкування.

В 1988 році з нагоди відзначування 1000-ліття Хрещення України, коли створено спільний комітет Місійної Округи, тоді знов зорганізовано спільний хор трьох громад, якии виступив на спільному відзначенню 1000-ліття Хрещення України в Поль Совей арені 29-ого жовтня 1988 р.

Протягом тих всіх років змінялися настоятелі Свято-Юрійської парафії Вже згадувано, що першим парохом був о. Онуфрій Іванюк, потім слідували: о. прот. Йосип Тріска, о. прот. Епіфаній Чижів, о. прот. Касіян Квасницький, о. Григорій Планіда, о. прот. Павло Шадурський, о. Захарій Ревко, Іеромонах о. Іля Фуґаль. Опісля настав період браку настоятеля. Раз чи два рази на місяць відправляв Богослуження о. Захарій Ревко, що будучи на пенсії з огляду на стан здоров'я виїхав з Монреалю.

28-ого квітня 1991 р. в катедрі Св. Софії в Монреалі митрополит Василий рукоположив в сан священика довголітнього диякона Євгена Рудича, що був призначений до ляшінської парафії. Він відправив першу Літургію 5-ого травня 1991 р. асистуючи Владиці Юрієві (Каліщукові), що прибув на храмове свято Свято-Юрської Громади.

Життя й розвій чи занепад будь-якої громади чи організації до великої міри залежні від членства та проводу. В проводі громади стояли на протязі 46 років: Ґеоргій Товстюк, Ілія Товстюк, Микола Комариницький, Іван Івак, Максим Данилевич, Ефимів Клемба, Петро В. Каліщук, Степан Демосюк, Микола Ґеньґа, Ілія Розум, Дмитро Миколюк, Микола Тихонів, Микола Савюк, Олександра Дмитрук, Петро Зубчинський, Олександер Ромас.

Джерела: Ювілейна Книга Української Греко-Православної Церкви Св. Юрія Переможця в Ляшін, Квебек виданої в 1971 р.
Протоколи Свято-Юрської Громади-подав Олександер Ромас.

1951 Союз Українок Канади Відділ Княгині Ольги при Парафії Св. Юрія Переможця

У 1948 році було засноване Сестрицтво Пресвятої Діви Марії. Тоді воно нараховувало 20 членкинь. Першою головою Сестрицтва була Домна Никля, потім: Анна Ґеньґа, Євдокія Михайлюк, Ольга Мельничук та добродійка Стефанія Чижів.

20-ого грудня 1951 р. Сестрицтво Пресвятої Діви Марії вступило до Союзу Українок Канади як відділ Союзу ім. Княгині Ольги. Першою головою відділу була добродійка Стефанія Чижів. Наступні голови були: Анна Данилевич, Катерина Випрук, добродійка Клеоніка Квасницька, Тетяна Клемба, Наталія Луцишин, Євфимія Товстюк, Анастазія Каліщук, Василина Демосюк, Наталія Лазоренко та вже одинадцять років, Анна Савюк.

Всі ці роки заповнені були працею дрібною, клопітливою, часто невдячною, але конечно потрібною і корисною для існування й розвитку церковної громади.

На сьогоднішний день відділ нароховує 31 членкинь, з них 25 активних, а були часи коли

відділ мав понад 50 членкинь. Вони беруть активну участь у праці громади і багато з них співає в церковному хорі. Відділ дає велику поміч громаді з господарської сторони приготуванням громадських обідів, чайних принять та влаштуванням базарів та розіграшок, з яких прихід іде на потреби Церкви. Вибрані Сестрици втримують у зразковій чистоті Церкву та по мистецьки її прикрашують, зокрема на урочисті свята.

Особливим завданням членкині вважають відвідувати хворих членів громади по шпиталях, обдаровуючи їх дарунками та квітами. Відділ також належить до місцевого Канадійського Червоного Хреста і в його праці бере активну участь.

При відділі раніш існував також окремий Жіночий Хор, дириґенткою якого була Тетяна Клемба а пізніше добродійка Марія Шадурська. Цей хор, або частина його (сольо, тріо і т.п.) часто виступав на різних жіночих та загально-громадських і церковних імпрезах. Тепер хор перестав існувати через переобтяженість тих самих членкинь, іншими працями при громаді.

В розбудову громадського життя членки вклали багато праці. Крім фінансової допомоги громаді членки відділу придбали до церкви хрест, вишивані хоругви, ризи, два комплекти стихарів для вівтарних хлопців, купили килим. До парафіяльної резиденції покупили меблі й придбали до церковної залі й кухні потрібне усталкування. Відділ складав пожертви крім своєї громади на Інститут Св. Володимира, музей, Фонд Наталії Кобринської, журнал Промінь, організацію СУМК, якою опікувався, пам'ятник Лесі Українки та Колегію Св. Андрея.

Джерела: Книга Української Греко-Православної Церкви Св. Юрія Переможця в Ляшін.
Решту матеріялів подано за допомогою розмов з учасниками подій після 1971 року.
Подав Олександер Ромас - голова Церковного Заряду Свято-Юріївської Громади.

1912 - 1991 Розвиток шкільництва в Ляшін

Подібно, як і в інших містах Канади, при меньших чи більших скупченнях наших поселенців, справа школи в Ляшін розвивалась паралельно з громадськими організаціями, з більшим чи меншим успіхом.

В 1912 році, коли побудовано при 6-ій вулиці православну т. зв. "буковинську" церкву ім. св. Івана Сучавського, деякі родини намагалися створити Рідну школу при цій парафії, але на початках відбувались лише недільні лекції релігії. Щойно в 1943 році зорганізовано при тій парафії першу суботню Рідну школу, якої вчителем став Степан Магаляс. В 1946 році почала діяти Українська православна парафія Св. Юрія. При ній зорганізовано "Рідну школу", яка стала ніби продовженням школи при церкві Св. Івана Сучавського.

Вчителями тієї школи були: О. Іванюк, Пивоварів, Л. Іщук, П. Каліщук, Л. Гусин, П. Кисленко, добродійка Чижів, пані А. Романів, пані О. Білоцерківська, пані Н. Лотиш та інші. Поза регулярним навчанням учителі приготовляли програми на всі церковні й національні свята, що їх влаштовувала громада. Релігію навчали отці настоятелі.

Школа при парафії Св. Юрія існувала до 1972 року коли то число учнів зменшилося й тоді -дві ляшінські українські школи злучилися.

1933 року засновано в Ляшін другу школу, коли створено Товариство "Просвіта". Спочатку навчання відбувалося нерегулярно через брак учителів. Щойно на місячних зборах Товариства "Просвіти" 4-ого грудня 1933 року ухвалено зорганізувати суботню українську школу, яка зараз після Різдва почала діяти її першим учителем став Лука Сологуб.

Навчання відбувалося у приміщенні "Просвіти", яка керувала школою, маючи при тому окремого скарбника дошкільних справ, який збирав оплату за навчання від батьків та оплачував учителів. Учителями були: Л. Сологуб, З. Телішевський, Р. Ковальська, І. Савчук, С. Магаляс, П. Яворський, М. Петрогош, Сестри Служебниці, М. Дідух, пані Ничик, пані Кобринська, М. Петрогош Л. Гусин, Т. Мороз.

1940-1943 роках навчання не відбувалося з огляду на брак учителів.

В 1963 році на річних, загальних зборах Рідної Школи створено Батьківський Комітет Рідної школи, який діє по сьогоднішній день і він являється опікуном школи. Кожного року він скликає річні загальні збори батьків на яких вибирається новий комітет, або затверджується існуючий. Від тоді навчання перенесено до підвалля церкви Св. Василія Великого, а тому, що приміщення не було відповідне для школи, треба було приготовити дерев'яне підвищення й придбати лавки й таблиці. В роках 1965-1972 зорганізовано семиклясову школу. Об'єднували кляси, але не більше як по дві. Навчання відбувалося у середу й четвер вечорами, а в суботу від 09:00 рано до 03:00 пополудні. Школу тоді знов перенесено до приміщення "Просвіти". Кількість учнів збільшилася до 65. В 1971 році, після викінчення підвалля в церкві Св. Василія, школа знову перейшла до церковного приміщення, але на коротко, бо було невигідне. Тоді знов навчання повернулось до "Просвіти" на 5-ту вулицю та приміщено кляси на балконі залі, що також не було вигідне.

1972 р. завдяки енергійному Батьківському Комітетові, на чолі з проф. Е. Кіцаком, перебудовано балькон на гарно споруджену клясу й забезпечено її шкільним устаткуванням, включно з бібліотекою.

У навчальному, шкільному році 1970-1971 започатковано навчання курсів українознавства з 10-ьома учнями. Вчителями українознавства напочатку стали проф. С. Геба, Текля Мороз і короткий час пані О. Гаврилюк. Однак, цей курс не був успішний з огляду на вік студентів. Всі були вже старші й по році залишилось двох.

1972-1973 навчальному році дві окремі ляшінські школи, що провадились при парафії Св. Юрія й при "Просвіті" об'єднались, бо як в одній, так і другій не було забагато учнів, щоб творити окремі кляси. Завдяки нашим свідомим батькам та завдяки парохам обох віровизнань о. В. Бринявському й о. прот. Ґ. Чижову, та за старанням пані Т. Мороз, директорові школи при "Просвіті" ці дві школи об'єднались. Виглядало, що всі труднощі вже були полагоджені. Але трапилося нещастя. 11-ого листопада будинок "Просвіти" загорівся й приміщення школи враз із шкільним дорібком згоріли. Навчання відбувалось в парафіяльних залях обох церков, Св. Василія Великого й Св. Юрія аж до навчального року 1975-1976.

1974-1975 року створено окрему англомовну клясу для старших і молоді. Всіх учасників школи було 86 осіб. Число курсантів було змінне. Їх учителями були: проф. С. Ґеба пані Н. Олійник, отець В. Бриняв'ський і пані Т. Мороз, директор школи. В 1975 році вісім студентів зложили успішно писемні й усні іспити зрілости. З цієї нагоди відбувся спільний обід випускників шкіл приналежних до Шкільної Ради міста Монреалю і околиці, саме в Ляшін. Всі випускники були нагороджені пропам'ятними дарунками.

1975-1976 року справа відповідного приміщення для школи стала пекуча. За старанням голови Батьківського Комітету Рідної Школи дир. І. Панишака, школа одержала приміщення в державній школі при вулиці 450 Провост.

Навчання відбуваються кожної суботи від 09:00 рано до 12:00 вполудне для Рідної школи, а для Курсів Українознавства кожної середи вечером у тій самій школі.

В 1984 році через мале число курсантів, Курси Українознавства в Ляшін перестали діяти.

Джерела: Ювілейна Книга Церкви Св. Юрія Переможця, Ляшін 1971 р.
Текля Мороз, Розвиток шкільництва в Ляшін.
25-літній Ювілей парофії Св. Василія Великого 1950-1975.
Доповнення-директор школи пані Т. Мороз.

1933 Постання та Початки Кольонізації Українських Іміґрантів в Північно-Західньому Квебеку - Вал д'Ор, Руан - Норанда

Після двох візитацій Митрополита Андрея шептицького українських поселень в Канаді та Америці в 1910-1912 років скеровано о. Й. Жана для прослідження, яке місце було б найбільш відповідним для оснування Студитського манастиря в оточині української кольонії. Отець Йосафат Жан вибрав для будови три кантони: Кастаніє і Васаль у цілості та половину з Дюверні й Ля Морандієр. (Дивись Кольонія "Шептицький" в Квебеку - околиці Абітібі). Однак, хоч цей перший український релігійний центр в Абітібі під назвою "Шептицький", вивінуваний українським манастирем, церквою, школою, поштою і т.д. вдержався тільки десять років, від 1925-1935, як писав о. Жан він став початком українського поселення в північно-західньому Квебеку, звідкіля іміґранти почали переноситися до краших заробіткових місцевостей. Таким чином почало зростати українське національне життя в великому шахтарському центрі Кірклєнд, Онтаріо, 180 миль на захід від "Шептицький", якого головною індустрією являються копальні міді, цинку й відливання міді в "Норанда Смелтер", що є працедавцем тисяч робітників, а між ними й українців.

Тут були до вибору місця праці в копальнях "Норанда Майн", "Квімонт Майн", "Вайт Амулет Майн", "Страдкона Майн" і т.д. Сюди почали прибувати українські іміґранти. Вони запевнивши своє існування й усталкування повсякденного прожитку почали сходитися по хатах на гутірки, чи відзначення релігійних чи національних подій: Різдва, Великодня, Свята Державности, Крут, Шевченківські дні і т.п. Згодом організуються аматорські гуртки. Це стало стимулом здвигнути власну домівку.

В 1933-1935 роках зорганізувалась парафія й під проводом о. Петра Пасічника збудовано невелику церкву посвячену Христу Чоловіколюбцеві, або Серцю Христовому.

В 1938 році "група здорово-думаючих" (вислів о. Л. Чайки) членів Українського Національного Об'єднання купила власну, обширну, з великою залею будову, що служила також місцем Богослужіння для приїжджаючих священнослужителів з Торонта.

В 1939 році парафію Серця Христового очолює о. Микола Чорний, як перший парох цієї північної околиці, що включає Тимінс, Онтаріо, та Руан- Норанда й Вал д'Ор, Квебек. В 1942-1946 роках парохом був о. Степан Борис, потім о. Петро Сулятинський в 1947 році а по ньому до 1952 року з перервою в 1949-1950 рік о. Михайло Горошко.

В серпні 1952 році преосвященний Кир Ізидор Борецький передав зорганізування та розбудову ново-основаної парафії Св. Покрови у Вал д'Ор о. Левові Чайці що закінчив свої теологічні студії на Монреальському Університеті. До цеї парафії належала опіка й над сумежними станицями, як Перрон Маляртик, Ляк Кастаніє - колись "Шептицький", Амос, Дюпаркет, Сеннетер та Кадиляк.

За вказівками єпископської канцелярії з метою створення нового релігійного та національного центру, придбано власні метрикальні книги з реєстрами хрестин, шлюбів, похоронів українських жителів цеї єпархії, окрему печатку з українською мовою, щоб таким чином зазначувати релігійно-національну приналежність парафіян. Ново-іменований парох перевів перепис українського населення у всіх повірених йому північних більших чи менших осередках. Списалося шкільну дітвору до Рідної Школи для необхідного навчання релігії, обряду, української мови, історії, музики, співу, народного танку. Організуються парафіяльні передачі на місцевих радіовисильнях, зачинають діяти: місцевий хор релігійних і світських пісень, виростають парафіяльні та громадські організації: УНО, Пласт, ЛУКЖ, БУК тощо. Відзначають релігійні та національні події Перші Богослужіння відбуваються в центральній церкві "Сент Совер", а о. Лев Чайка замешкав у французькій резиденції парафії "Нотр Дам де Фатіма".

Іменуванням сталого душпастиря для новостворені парафії св. Покрови у Вал д'Ор місцева парафія приняла з одушевленням і по відслуженню однієї із Св. Літургій,

улаштовано в залі УНО величаве приняття, в якому взяли участь всі релігійно-народні організації тоді зароджується в Руан-Норанді думка будови власного Божого Храму.

31-ого жовтня 1953 року Єпарх Східньої Канади відбув першу пасторальну візитацію в Абітібі - Руан - Норанда, маючи на увазі мотто "Українська спільнота Руан - Норанда стає міцною клітиною української церкви, а тим самим скріплює сили нашого релігійно-національного тіла.

Того ж дня 31-ого жовтня 1953 року, залишивши Руан-Норанду, Преосвященний Кир Ізидор відбув також пасторальну візитацію у Вал д'Ор, а вже 1-ого листопада благословив площу під будову української церкви, парафіяльної залі й священичої резиденції. Заторкнена була також будова церкви в Руан-Норанді, проблема молоді та її ставлення до церкви, Рідної школи, обговорювано існуючі українські молодечі організації, та їхнє ставлення до церкви.

Церква - Покрови Пресвятої Богородиці у Вал д'Ор 1954-1955

7-ого вересня 1955 року Преосвященний Кир Ізидор, в присутності єпископа Амосу, Альде Демара й місцевого пароха о. Лева Чайки посвячував церкву Св. Покрови в Вал д'Ор й відслужив урочисту Службу Божу. Будова церкви дуже солідна, із зовні цегла, а в нутрі пластерована, в підвалі простора парафіяльна заля, на більше чим 200 осіб. Після церковної церемонії відбувся святочний бенкет, під час якого оголошено ряд палких, похвальних промов церковних достойників і світських гостей.

Три місяці після благословення української церкви Св. Покрови в Вал д'Ор - Бурламак, Владика Ізидор прибуває до Руан-Норанди на запрошення о. Лева Чайки, щоб посвятити наріжний камінь церкви Св. Ізбавителя, яка є дочерною матірної церкви Св. Покрови у Вал д'Ор.

З цієї нагоди Кир Ізидор Борецький відправив у найбільшій церкві Св. Махаїла в Руан-Норанда, Архиерейську Службу Божу, при співучасті хору під проводом Микити Черненького. Після урочистого посвячення наріжного каменя церкви при вулиці Кардинала Мерсіе, та урочистого обіду, Владика, на запрошення єпископа Альде Демаре від'їхав до латинської єпархії в Амос.

До Амос їхав і парафіяльний хор зо своїм дириґентом, де о годині 04:00 пополудні, відбулася Архієрейська Служба Божа. Під час Служби Божої в своїй проповіді єпископ Демаре зупинився над важливою ролею української церкви.

Церква Св. Покрови в Вал д'Ор і церква Св. Ізбавителя в Руан-Норанді під проводом енергійного й надзвичайно активного пароха о. Лева Чайки стали центром релігійно-громадського життя північно-західнього Квебеку.

Помічними в тій праці являються жінки згуртовані в Лізі Українських Католицьких Жінок - ЛУКЖ. Вони приготовляють різдвяні й великодні бенкети для місцевого українського населення, в яких беруть участь також і інші національності. Відділ у Руан-Норанді зорганізував перший північний Окружний З'їд під проводом почесної голови Торонтонської Єпархіяльної Управи, Катерини Кравс і голови тої ж управи, Катрі Гарасевич.

В 1973 році Відділ відвідала Голова Торонтської Єпархіяльної Управи Оксана Микитюк і редакторка Сторінки ЛУКЖ, Ярослава Винницька. Вони виголосили цікаві доповіді й заохочували збирати документи зв'язані з працею Відділу зберігати у своєму архіві та провадити хроніку Відділу.

В лютому 1974 році відзначено 25-річчя Торонтської Єпархії й 25-річчя хіротонії Преосвященного Кир Ізидора. З цієї нагоди жінки гостили достойного Ювілята й цілу святочну Громаду смачним обідом. До цих згаданих подій треба додати ще ті різні відмічення, академії й

концерти, що повторяються в календарному порядку, ті чисельні сходини з різними плануваннями і полагоджуванням біжучих справ. Тяжко описати всю муравлину працю жіноцтва в короткій хроніці, але треба зазначити, що вона була, є, й дай Боже, щоби була в майбутньому, підставова, дуже важна, послідовна й плодотворна.

Джерела: 1) Прислана о. Левом Чайкою фото-копія з книжки "Щоб не пропала піонерська праця й слава, Постання та початки Української Парафії Св. Покрови у Вал д'Ор, Квебек".
2) Начерк історії Ліги Українських Католицьких Жінок Торонтонської Єпархії 1945-1975 роках.

1933 Філія Українського Національного Об'єднання - Вал д'Ор

Містечко Вал д'Ор хоч і положене на північно-західній території Квебеку але тісно пов'язане з сусідніми поселеннями Онтаріо.

Українці почали працювати в тих околицях відколи тільки почалася експлуатація золотих жил. Початки невідомі, але хвиля другої імміграції була більш масова й в ній почали зарисовуватися різні середовища.

Під впливом агресивної пропаганди комуністів серед робітничої маси сильно зорганізованих і зручно керованих зі своїх політичних центрів, українці взялися за самооборону, в який перевели колишні вояки українських армій з часів визвольної війни. Це було перше ядро, перший штаб національних українців тієї околиці й звідси почалася протиакція. Їх там було мало й тому їхній вплив був більш ідейно-моральний як практично-організаційний. Такий час листовних і пресових контактів тривав поки не рішили, що треба приступити до конкретних дій.

9-ого лютого 1936 року зійшлося 12 чоловіків і жінок, щоб обговорити справу якоїсь планової роботи в своєму місті.

Вони схвалили: "заснувати товариство Українського Національного Об'єднання, що мало б за завдання вести завзяту боротьбу за визволення Українського народу з-під російського, польського, румунського та чесько-словацького ярма". Тим заманіфестували соборність своїх політичних прагнень. Вибрано першу управу під проводом Матвія Мазурика. До кінця року було багато сходин, що відбувались по приватних хатах.

Легше стало, коли філія УНО винаймила приміщення в свого члена Руснака за 50 долярів місячно. Почали провадити офіціяльні збори й їх протоколювати. Членство заряду було змінне, бо дехто переїздив на іншу роботу, або було й так, що не виконував своїх обов'язків.

21-ого лютого 1937 року вже закуплено площу під будову власної домівки. В ділянці культури й розваги так багато робилося, що ще й сьогодні нас дивує скільки мусіли коло того напрацюватися: слідували прийняття, забави, доповіді приїжджих гостей, організаторів, чи навіть прощальні вечори для тих, що повертялися в Україну.

12-ого грудня 1937 року прийшов день радости, бо закінчено будову власного дому філії Українського Національного Об'єднання в Вал д'Ор, хоч потребував він ще деяких викінчень, та вже був готовий до вжитку членства й публіки. Того дня відбулося його святочне відкриття з доповідями й великою забавою. Праця попливла далеко легше в своїй домівці.

З нагоди сумної вістки про трагічну смерть св. п. Євгена Коновальця, провідника Організації Українських Націоналістів, відправлено 8-ого червня 1938 року в французькій церкві панахиду, а 26-ого червня відбулася жалібна академія в своїй домівці.

Згодом розвинулася діяльність драматичного гуртка під проводом режисера Григора Сторожука, яка втішалася признанням всіх, що відвідували ці театральні вистави. Відзначування річних історичних дат, як свята Державности, Вождів, Тараса Шевченка, Кутя, Свячене й інших ввійшло в щорічну програму.

Під опікою Відділу знаходилась Рідна Школа.

В 1953 році почався повільний занепад організаційної та й усієї іншої діяльности філії УНО.

В 1955 році поставлено під Український Народний Дім пивницю, чим займався

будівельний комітет з шести осіб, три з УНО, три з ОУК. Запримічується, що організаційна праця переходить на членів ОУК.

30-ого січня 1955 року влаштовано Свято Державности і Тараса Шевченка до спілки з СУМ, а доходом поділилися. Від того часу щораз частіше відбували національні річниці разом. Членів Філії ставало менше й менше. У 1976 році на загальних зборах 3-ого квітня було вже п'ять членів УНО, а сім членок ОУК. Управа залишилася та сама, провірну комісію доповнила членка ОУК. Туж саму управу залишено на загальних зборах 10-ого квітня 1979 року. Мала кількість членства, але фінансово стоїть добре. Вартість маєтку виносить 17,704.60 долярів. Всі довги заплачені, а лише з одніеї домівки ренти виносили 1400 долярів. Філія існує й буде далі існувати.

1937 Українська Стрілецька Громада в Руан - Норанда

10-ого жовтня 1937 року відбувся за ініціятивою Головної Управи У.С.Г. наче окружний з'їзд довколишніх українців, бо приїхали зацікавлені поселенці з Кірклянд Лейку, Тіммінсу, Шумахер та інших місцевостей послухати доповіді Михайла Шарика. Увечері відділ "Взаїмної помочі" у Руані влаштував концерт, коли то промовляв адвокат Микола Романюк, член УНО з Торонто, виступала також оркестра з Кірклянд Лейку. На бенкет прийшли визначніші особи з міста та з копалень і тоді перший раз англомовна газета прихильно написала про українських поселенців.

На засновуючі, загальні збори Гуртка, що відбулися в хаті Петра Ковалишина прийшло 18 колишніх українських вояків. Обрано старшину Гуртка на чолі з Осипом Боднарем як головою. Опісля почали голоситися колишні вояки, що досі через несвідомість і брак усякого організованого національного життя перебували в комуністичному таборі. Їм залишали пробний час щоб могли виявити своє правдиве обличча. Зараз таки рішено провести низку лекцій з політичної та ідеологічної тематики для освідомлення.

В Гуртку закипіла праця й він став осередком усього українського життя цеї околиці. Були в ньому: мішаний хор, трубна й мандолінова оркестра. Почалося приєднування читачів для "Нового шляху", влаштовано свято Соборности та свято української Армії. Л. Морей де Морана, що був нащадком французького емігранта з часів Великої Революції Влаштовано жалібне й протестаційне віче з приводу вбивства голови проводу українських націоналістів, полковника Євгена Коновальця в Роттердамі. Запрошено з доповіддю генерала Володимира Сікевича з Торонто, а коли постала Карпатська Україна - вислано привітальну телеграму її президентові д-ві Августинові Волошину й зорганізовано Комітет збірки на поміч Карпатській Україні. Це був рік повний динамічної праці Гуртка, а потім праця почала підупадати через виїзд членів до інших міст.

В 1939 році вперше за 20 літ історії українців у Руан-Норанда відбувся концерт в честь Тараса Шевченка.

Від червня 1939 року почався відкритий наступ комуністів, озлоблених тим, що діяльність У.С.Г. поволі вибивала їм грунт з-під ніг.

До наступу рушила вся комуна, не тільки її українська частина. Відбувалися очорнюючі доноси. Поліція провіряла, але без жодного наслідку. Це шарпало лише нерви.

Коли вибухнула війна, польський уряд на еміграції пробував змушувати українців до служби в польській еміграційній армії. Завели, що замість мобілізації заведено набір добровольців, але серед українців не було охочих.

Воєнні обставини ще більше причинилися до виїзду членів У.С.Г. до легших місць праці. В 1950 році голова Гуртка, Осип Боднар, повідомив Головну Управу, що нема з кого вибирати старшину й так гурток У.С.Г. перестав існувати. Була спроба відновити працю, але швидко й її ініціятори роз'їхалися.

Джерела: За честь за славу, за народ. Збірник на Золотий Ювілей У.С.Г. в Канаді 1928-1978 рр., Торонто.

1941 Відділ Організації Українок Канади у Руан Вал д'Ор

1941 році створено в Руан Філію Українського Національного Об'єднання. Тоді праця жінок мала допоміжний характер, бо вони як члени філії УНО попри загальні свої членські обов'язки в Організації, час від часу виступали з власною ініціятивою й влаштовували різні товариські й національні імпрези, як "Жіноча Секція" при філії УНО.

Основні збори відбулися 29-ого січня 1941 року. Про діяльність мало залишилося вісток. Слід кінчається на тім, що вони відіграли драму "Ольга Басараб" Олександра Лугового.

Щойно в 1954 році рішено перетворити жіночу секцію на самостійний Відділ Організації Українок Канади.

Відбулися загальні збори 25-ого січня 1954 року і вибрано першу управу. Головою стала Катерина Француз.

Хоч кількість членок у Відділі невелика, але охота до праці була й через те робота поплила скоро й добре. Вона йшла в двох напрямках: (1) самостійної діяльности ОУК, (2) допомога філії УНО в загальних виступах Братніх Організацій.

Товариська ділянка перейшла до Відділу ОУК, з чого членки вив'язувалися дуже добре. Відбувались чайні приняття з товариськими гутірками, традиційні забави, балі, пущення. З самостійних імпрез слід згадати "Свято Матері", "Свято Батька", Обжинки і т.д. Відбуто 70-ліття Жіночого Руху, а відтак і інші ювілеї. Введено звичай відвідувати хворих у шпиталях і по домах не тільки членок ОУК, або прихильників, але й інших українців. Відділ ОУК брав участь у кожній фінансовій акції організації як Золотий Хрест, осередок Української Культури й Освіти, "Новий Шлях".

Як почала підупадати праця членів УНО, відділ ОУК поспішив з поміччю й тепер творять спільну екзекутиву при УНО в Вал д'Ор, Квебек.

Джерело: На Службі Рідного Народу, Ювілейний Збірник ОУК, 1930-1955 рр., Вінніпег

УКРАЇНА

Ой в Канаді добре жити,
Добре ґаздувати,
Із Канади Україні
Треба помагати.

Треба їй помагати,
Талярами тими,
І честь її боронити,
З усієї сили.

Ой бо нашу Україну
Вороги скували,
Ой бо нашу Рідну Неньку
Розчетвертували.

Одну частку взяла Москва,
Ляхи другу взяли,
Третю чехи, а четверту
Румуни забрали.

Ой люблю я коломийки
В Канаді гуляти,
Ой будуть ще з України
Зайди утікати.

У Канаді вітер віє,
Жито в полі жнеться,
А на зайдах в Україні
Вже шкіра трясеться.

Доки пливуть Дніпро, Полтава,
Серце в грудях б'ється,
Ой ще тобі Рідна Ненько
Доленька всміхнеться.

Доки хрест на церкві сяє,
Бренить наша нута,
Ой не будеш Рідна Ненько
Ти нами забута.

Скинем кайдани із тебе,
У нас сильні груди,
Ти воскреснеш, засіяєш
Будем вільні люди.

Н. К.

КОНҐРЕС УКРАЇНЦІВ КАНАДИ

Історія

Конґрес Українців Канади (КУК), попередньо знаний під назвою Комітет Українців Канади, був заснований у 1940 році в Вінніпезі з метою об'єднувати й координувати діяльність різних українських організацій Канади. Двома основними засадами діяльности КУК є з визнавання й пошана до самобутности національних культурних спільнот і їхнього законного права на самовизначення. Конґрес Українців Канади, назву якого було офіційно прийнято під час XVI Конґресу Українців Канади (1989), має свій осідок у Вінніпезі.

Структура

Конґрес Українців Канади є координаційним тілом, яке репрезентує 33 всеканадські наукові, культурні і громадські організації.

У системі КУК діють п'ять провінційних рад (Онтаріо, Манітоба, Саскачеван, Альберта, Британська Колюмбія), 34 місцеві відділи в головних осередках Канади, від Монтреалю до Ванкуверу, та постійні комісії.

Що три роки Конґрес Українців Канади вибирає всеканадську екзекутиву з осідком у Вінніпезі. Екзекутива керує Конґресом і координує його діяльність у загально-канадських справах. Провінційні ради розглядають справи на терені своїх провінцій. Конґрес Українців Канади є членом Світового Конґресу Вільних Українців, що є міжнародною координаційною надбудовою, яка координує діяльність членів-організацій з ціллю проводити в життя постанови відносно людських прав та національної й релігійної свободи всіх українців.

Завдання

Головні цілі Конґресу Українців Канади: Зберігати, плекати й посилювати культурну ідентичність українців у Канаді й поза Канадою берігати й розвивати українську мову й культуру як невід'ємні компоненти канадської багатокультурної мозаїки. Заохочувати канадських українців до участи в культурному, суспільному, економічному й політичному житті Канади активно вводити в життя краще спілкування й взаємну пошану між канадськими українцями та іншими етнокультурними громадами плекати почуття єдности й співпраці між членами-організаціями

Діяльність

Головні вияви діяльности Конґресу Українців Канади: репрезентувати й діяти як офіційний речник української канадської спільноти:

1. Виступати в ролі публічного захисника інтересів канадських українців
2. координувати культурну, виховну й харитативну діяльність членів-організацій
3. видавати и поширювати книжки на виховні, культурні й історичні теми українською, англійською й французькою мовами

4. брати участь у всеканадських і міжнародних конференціях
5. ініціювати відзначування важливих національних історичних подій

Складові Організації Відділу КУК (1991)

1. Братство Колишніх Вояків УПА
2. Братство Українців Католиків
3. Комісія Розвитку Української Культури
4. Ліга Визволення України
5. Ліга Українських Католицьких Жінок Канади Парафії Св. Архистратига Михаїла
6. Ліга Українських Католицьких Жінок Канади Парафії Св. Духа
7. Ліга Українських Католицьких Жінок Канади Парафії Успення Божої Матері
8. Об'єднання Жінок Ліги Визволення України
9. Об'єднання Канадсько-українських Професіоналістів і Підприємців
10. Об'єднання Католицьких Українських Молодих Мужчин
11. Об'єднання Прихильників Державного Центру (УНР)
12. Організація Жінок ім. Лесі Українки при Товаристві "Просвіта", Вердан
13. Організація Українок Канади (ОУК)
14. Союз Українок Канади, відділ "Доньки України"
15. Союз Українок Канади, відділ "Лесі Українки"
16. Союз Українських Канадійських Ветеранів
17. Спілка Визволення України
18. Спілка Української Молоді (СУМ)
19. Станиця Братства Колишніх Вояків Першої Української Дивізії У.Н.А.
20. Суспільна Служба Українців Монреалю
21. Товариство "Просвіта" ім. Тараса Шевченка, Вердан
22. Товариство "Просвіта" ім. Тараса Шевченка, Ляшін
23. Товариство Українців Самостійників
24. Українська Католицька Парафія Св. Архистратига Михаїла
25. Українська Католицька Парафія Св. Духа
26. Українська Католицька Парафія Успення Божої Матері
27. Українська Молодіжна Організація ПЛАСТ
28. Українська Православна Громада Церкви Св. Покрови
29. Українська Стрілецька Громада
30. Українська Шкільна Рада Квебеку
31. Українське Національне Об'єднання
32. Український Народний Союз
33. Український Студентський Клюб при університеті Конкордія

100-ЛІТТЯ УКРАЇНЦІВ
У КАНАДІ

■

CENTENNIAL OF
UKRAINIANS IN CANADA

■

CENTENAIRE DES
UKRAINIENS AU CANADA

КОМІТЕТ УКРАЇНЦІВ КАНАДИ - КОНҐРЕС УКРАЇНЦІВ КАНАДИ

Відділ в Монреалі
Вступні Матеріяли до Зорганізування Конґресу
Українські Середовища в Монреалі Перед Створенням Відділу КУК

Ідея якоїсь міжорганізаційної координації панувала вже давно між монреальськими організаціями. В 1934 році відбулась нарада представників українських товариств для обговорення громадської співпраці, щоб не перешкоджати одні одним, назначуваними в той самий день, імпрезами. В нарадах взяли участь представники УНО, "Просвіти", "Запорозької Січи" й "Каменярів" (короткої тривалости студентський гурток).

1937 р. при товаристві "Просвіта" в Ляшін, як і в Монреалі, за ініціятивою ліберальної партії Квебеку придбати собі виборців, організовано "Горожанський Клюб". (Ukrainian Canadian Club). Вони намічували в своїй програмі певні стремління: (1) бути оборонцями прав українського робітника; (2) пропагаторами справи серед чужого населення і т.д.

Пресовим органом Горожанського Клюбу був "Канадійський Фармер", газета заснована 1903 р. Діловий комітет ухвалив, щоб усі національні свята улаштовувати спільно. Дехто уважав, що "Горожанський Клюб" був предтечою Комітету Українців Канади.

В цей час у Монреалі діяли такі організації.: (1) Українська греко- католицька парафія Св. Михаїла при якій гуртувався "Союз Гетьманців Державників"; (2) Українська Православна Громада Св. Софії з чинними організаціями: "Союз Українців Самостійників" (СУС), "Запорозька Січ", С.У.К. відділ Доньки України (3) "Українське Національне Об'єднання", "Українська Стрілецька Громада" й "Організація Українок Канади" (ОУК); (4) "Товариство Просвіти ім. Т. Шевченка" на Пойнт Сент Чарлз з Жіночою Організацією ім. Лесі Українки.

Вже на перших засіданнях помітна була різниця в підході до розподілу фондів. СУС був засади: творити українське життя в Канаді й всі фонди унапрямувати на виховання української дітвори, для українських шкіл та будови українських інституцій. УНО й Українська Стрілецька Громада хотіли в першу чергу рятувати українських інвалідів в краю, давати підтримку революційним організаціям як УВО-ОУН і майже всі фонди із імпрез пересилати до Рідного Краю. Доказом цього є, що Канада передала на фонд Українських Інвалідів в 1938 році 7000 долярів.

Почали творитися, як у Монреалі, так і по більших містах з відповідним скупченням українських поселенців два Комітети. Один приймав назву "Центральний Комітет Українців Канади", інший "Репрезентативний Комітет Українців Канади".

Центральний Комітет Українців Канади в Монреалі був очолений особами: Андрій Гукало як голова, Степан Магаляс, секретар. До нього належали: організації, що діяли при українській парафії Св. Софії як також "Союз Гетьманців Державників". До Репрезентативного Комітету Українців Канади входили: УНО, Українська Стрілецька Громада й Товариство "Просвіти ім. Тараса Шевченка", були очолені Григорієм Гисом-голова й Миколою Глібчуком а з "Просвіти", Михайлом Кушніром і Осипом Дячишином, члени. Слід згадати, що Союз Гетьманців Державників як і Товариство Просвіти не завжди входили в один чи другий Комітет. Така, приблизно ситуація виглядала по цілій Канаді. Друга Світова війна зустріла українців несконсолідованих. Коли у 1939 р. прийшлось зложити перед урядом Канади "Меморіял льояльности", то в Оттаві з'явилися два Комітети. Один від Центрального Комітету: адвокат Ярослав Арсенич і о. д-р. Семен Савчук, від другого Комітету: о. д-р. Василь Кушнір і інж. Володимир Коссар. Півтора року йшли горячі дискусії, щоб створити один комітет. Нічого не помагало. З початком 1940 р. Британський уряд вислав свого репрезентанта до Канади в особі Трейсі Филипса в намірі об'єднати всі етнічні групи для помочі у Другій Світовій війні. Трейсі Филипса в товаристві проф. Саскачеванського

університету, Дж. Сімпсона, запрошено на спільне засідання обидвох Комітетів у Вінніпезі, у висліді чого постав 7-ого листопада 1940 р. Комітет Українців Канади.

Після створення Централі у Вінніпезі всі Комітети, що існували по важливих скупченнях в Канаді, дістали доручення зіллятися в один крайовий Комітет.

В Монреалі улаштовано "Велике Зібрання" 18-ого лютого 1941 р. Офіційними представниками наших громад були: від СУС і православної парафії Св. Софії, С. Маґаляс і А. Гукало, від католицької парафії Св. Михаїла, Ю. Пелюх і д-р. С. Климчук, від УНО і Стрілецької Громади, Г. Гис і Г. Шлапак, від Товариства "Просвіта" на Пойнт Сент Чарлз, адвокат С. Озеро і В. Майка. На зборах були присутні існуючі братства, сестрицтва і молодіж - около 70 осіб. Збори відбулися в льокалі УНО при вулиці Прінц Артур ч: 57. Всі делеґати примістилися у великій залі, а гості на бальконі.

До Головної Президії входили: адвокат С. Озеро, предсідник, Григорій Гис, заступник предсідника, секретарі Степан Маґаляс і Ю. Третяк. До почесної президії запрошено отців: прот. о. Володимира Слюзаря й ігумена о. Йосафата Жана ЧСВВ. (Це був перший раз, де загал міг бачити отців обох віровизнань у президії - записано в протоколі).

Програма зборів складалася з Слова-пояснення до зборів, дальше мали бути звіти обох Комітетів, що мали розв'язатися. По короткому поясненню предсідника мала бути точка звідомлення обох комітетів. Забрав голос О. Дячишин і апелював до делеґатів, щоб приступити до виборів, аргументуючи, що делеґати працюють в тяжкій індустрії по 12 годин денно і не можуть позволити собі на довгі дискусії, (це ж був будній день). Заклик вплинув на присутніх і приступлено до вибору "Першої Екзекутиви КУК". Перший внесок на голову КУК був пані Т. Дяковської, делеґатки Союзу Українок Канади, відділ Доньки України на адвоката С. Озера. Внесок принято одноголосно.

Перша Екзекутива КУК: 1941 р.

Голова - Семен Озеро, делеґат Товариства "Просвіти" .

Заступник голови - Константин Станимір, представник українських греко-католицьких церков.

Генеральний секретар - Семен Маґаляс, делеґат СУС.

Заступник секретаря - Григорій Шлапак, англомовний - Володимир Майка.

Фінансовий секретар - Корнило Редкевич, касир - Йосип Вербицький.

Після вибору Екзекутиви КУК було декілька внесків, а найголовнішим з них була ухвала, щоб запобігати дискримінації наших робітників по варстатах воєнної індустрії.

Початкові роки Централі КУК, як і його відділів позначилися стабілізацією організаційної структури, промощенням шляху для міжорганізаційної співпраці й придбанню матеріяльної бази для наміченої праці, яка мала дві основні засади діяльности, а саме: визнання й пошана до самобутности національних, культурних спільнот і їхніх законних прав на самовизначення.

Відділи КУК, а в тім і наш монреальський, отримували від Централі розсилані обіжники, бюлетені, заклики до певних спільних акцій.

Одним з таких перших бюлетенів був заклик для здобуття матеріяльної бази для провадження культурно-освітньої праці. Створено Український Громадський Фонд. Праця монреальського відділу пішла також в тому напрямі. Улаштовувано спільні імпрези, академії концерти, відзначувано спеціяльні річниці історичних подій. 1948 р. на загальних зборах додано позицію Предсідника Екзекутиви. На цю позицію вибрано Григорія Гиса, який по виїзді Семена Озера виконував функцію голови.

До фінансової збірки на Український Громадський Фонд затруднено членів студентської організації СУСК. Опрацьовано систему збірки й певну контролю праці. Це мало бути запорукою належного успіху.

Вже від початків і щороку, в часі січневих відзначень Свята Державности, подавалися до

англійській й французькій пресі листовні повідомлення про важливість тої річниці, як також залучувалася програма академії.

В 1953 р. в 20-ту річницю "Великого Голоду" в Україні відбулася велика маніфестація. В програму входили: Служби Божі в усіх українських церквах, потім жалібна процесія від рогу Парк і Пайн Авеню до скверу Домініон, де був зложений вінок на гробі незнаного вояка а в 6-ій годині вечора масове віче. В 1954 році перевидано брошуру англійською мовою в 300-ліття Переяславської угоди. На цю тему відбулося кілька доповідей.

Зі звіту видно, що заплянована громадська праця нормально відбувалася, хоч серед української громади нуртували якісь відосередні сили.

Протягом років 1941-1953 провід Комітету мінявся. В новозорганізованому відділі приходило до різних легалістично-правничих, між-організаційних теоризувань.

Голова місцевого Комітету - адвокат Семен Озеро на другий рік свого урядування виїхав з Монреалю на кращу працю. На його місце прийшов Григорій Гис (УНО), що займав позицію "Предсідника Екзекутиви". Загальні збори 24-ого грудня 1943 р. своїми новими рішеннями створити "Дирекцію Відділу КУК" в числі дванадцяти осіб, які мали б заступити, на базі угрупувань, місця урядників КУК, викликали непорозуміння.

До першого угрупування мали належати всі організації, що гуртуються біля Українських Католицьких Церков. До другого угрупування - всі організації, які гуртуються при Українських Православних Церквах. До третього - всі організації, що належать до Товариства "Просвіти" ім. Тараса Шевченка на Пойнт Сент Чарлз і до четвертого - всі організації, що гуртуються біля філії УНО. Тут не бралося під увагу ні партійність, ні приналежність, а одну лише практичну сторону справи: "Раз організації певних угрупувань мають змогу разом жити і співпрацювати, то матимуть змогу порозумітися між собою і визначити трьох осіб до дирекції". З такою думкою закінчено було річні збори і з такою думкою визначено день зборів "Дирекції". Ніхто з присутніх не критикував цього рішення.

Екзекутива КУК 1964 р., Голова О. Кушнір

На ділі вийшло інакше. На означений день зборів Дирекції, організації, що гуртувалися при Українських Католицьких Церквах не вислали своїх делеґатів і не подали жодних причин. Рішено справу відложити аж до повного порозуміння, яке мав перевезти предсідник екзекутиви п. Григорій Гис. Тим часом колишні репрезентати католицьких церков висловили невдоволення з приводу неприхильного ставлення до КУК новопризначеного пароха їхньої парафії о. Павла Гевка й просили вплинути на нього всіма можливими способами. До порозуміння не дійшло й о. Павло Гевка заявив предсідникові екзекутиви п. Г. Гисові, що католицькі організації в відділі КУК більше участи не будуть приймати. Це спонукало решту Директорів скликати тимчасово свої наради, які відбулися 3-ого лютого, до години 01:00 ночі, на яких розподілено урядові посади в такому порядку: Андрій Гукало - голова відділу, Степан Маґаляс, протоколярний писар, Теодор Білик, скарбник, Іван Сербин, фінансовий секретар, Григорій Шлапак, заступник голови, як також англомовний секретар.

Написано лист до централі КУК в якому був певний "висновок": "Тому, що українська католицька громада устами свого пароха о. Павла Гевки заявила виступ з КУК ще в минулому році й організації відтягнули від праці й обов'язків щонайменше одну третину української місцевої кольонії через те не в стані буде попровадити упляновану працю, ані не можна буде зібрати річного оподаткування для Централі на цей рік", і т.д. В листі були порушені також інші справи...

Тимчасова управа перепрацювала не лише свій термін, але перебула до 1948 р. У 1948 р. на голову відділу вибрано проф. Луку Томащука, 1949 р. вибрано головою Теодора Пархіна, 1950 р. знов вибрано головою Андрія Гукала, який перебув на тому становищі до 1959 р.

Протягом того часу праця відділу продовжувалася, збори управи відбувалися й часто затягались далеко поза північ. Відзначались річниці державности, місяць Тараса Шевченка, в травні трагічні річниці смерти головного отамана Симона Петлюри й полковника Евгена Коновальця, в листопаді проголошення незалежної української Західної Республіки. За ті роки архів загубився і ближчих даних не можна дістати.

З листів-фотокопій до Централі - довідуємося, що відзначено 60-ліття поселення українців в Канаді в 1951 р.

22-ого січня 1957 р. в день річниці Державности, перший раз, за стараннями управи місцевого відділу КУК, повівав на ратуші міста Монреалю український національний прапор. З цієї нагоди відбулася зустріч з мером міста, достойним Джаном Драпо й делеґацією українських складових організацій.

23-ого червня 1957 р. відвідав Монреаль гетьманич Данило Скоропадський. Відбулась Служба Божа, в церкві Св. Михаїла, академія й бенкет в його честь. В 1958 р., в 40-ву річницю Державности України, в програмі академії, доповідачем був тодішний Президент Української Народньої Республіки в екзилі достойний Степан Витвицький.

1958 р. заініційовано учителями СУМівської школи Об'єднання Українських Педагогів, яке обіймало лише дві школи - СУМівську й Рідну Школу при парафії Успення Божої Матері. Це Об'єднання розіслало листа до всіх українських шкіл Монреалю й околиці у справі організування курсу для вчителів Рідних Шкіл.

В цей рік Централя пригадувала нашому відділові про вирівнання свого бюджету. Заанґажовано студентів до збірки "Українського Громадського Фонду".

Дискутувалося створення Ради Української Молоді Канади, що вже існувала в Торонті й Вінніпезі.

Створилась "Антикомуністична комісія", до якої виделеґовано проф. А. Степового, який постійно брав в ній участь.

Президент Централі КУК, достойний о. д-р. В. Кушнір, взяв участь в Академії 250-річчя смерти Івана Мазепи, що відбулася 1-ого червня 1959 року.1959 р. відбувся баль дебютантток в заряді Комітету представниць жіночих організацій. Це була перша того роду імпреза. Цього

року доповідачем на Академії Державности був голова Виконного Органу УНРади, достойний Микола А. Лівицький.

При кінці 1958-ого року і на початку 1959 року зайшли непорозуміння на тлі членства, так, що в 1959 р. річні збори перепроваджував голова Централі КУК отець д-р В. Кушнір, який прибув 1-ого червня 1959 року, замешкав в Лореншин готелі й протягом трьох днів полагоджував потрібні справи, включно з задовженням відділу. Вияснено, що справу членства регулює правильник КУК. Членами відділу КУК можуть бути філії, або відділи тих домініяльних організацій, що є складовими організаціями КУК. Бажання стати членом відділу КУК зголошує управа даної організації до управи відділу КУК на письмі. Управа Відділу КУК має обов'язок дати відповідь не пізніше, як чотири тижні від його доручення.

27-ого січня 1959 року почав виходити друком "Монтреальський інформатор", господарсько-інформативний журнал, видаваний Павлом Сомчинським.

У 1959 р., опріч Академії Державности, відбулася, заходом студентів Академія в пам'ять оборонних боїв Юнацької Школи ім. гетьмана Б. Хмельницького, сотні Студентського Куреня Стрільців та чоти Гайдамаків під Крутами, в якому бою загинула майже половина бійців - студентів, між ними сотник Омельченко, командир Студентського Куреня.

Від 8-ого травня 1959 р. "Ліга Визволення України" стала скалдовою організацією відділу КУК.

На річних зборах, 29-ого червня 1959 р. вибрано головою адвоката Василя Данчишина, а Андрій Гукало став почесним головою. Предсідником цих зборів був голова Централі, о. д-р Василь Кушнір.

На засіданні, вже не перший раз, порушено справу сталого приміщення для архіву КУК.

На цих зборах одобрено створення Рідношкільної Комісії, якої завданням було приготовити грунт для упорядкування Рідного шкільництва на терені Монреалю й околиці. Ці обов'язки долучено до праці культурно-освітнього референта, Юрія Левицького.

В 1959 році улаштування "Українського студентського тижня" зазнало великого дефіциту в сумі 800 долярів.

На загальних зборах 2-ого й 16-ого травня 1960 р. в своєму звіті, адвокат В. Данчишин ствердив, "що всі наші українські організації й вся наша суспільність приняли КУК не лише як координаційне тіло, але дано йому також завдання бути речником не лише українців у Канаді, але бути оборонцем людських прав і дисидентів в Україні. Мірилом свідомости й вартости кожної складової організації є її вклад праці в організаційну систему КУК".

На зборах звітував голова Рідношкільної Комісії Юрій Левицький, що в Монреалі й околиці знаходиться 12 шкіл, двоє Курсів Українознавства, а учнів 232.

16-ого травня 1960 р. відбулася маніфестація проти СіБіСі, в справі фільму Головного Отамана Симона Петлюри. Оспорювано представлення убивника Шварцбарда героєм, а св. п. Симона Петлюру як погромщика жидів. Голова відділу, адвокат В. Данчишин, пояснюючи правдиві історичні факти, вимагав від директора СіБіСі належного спростування й перестати висвітлювати цей фільм, бо він прославляє убивцю.

На зборах дискутовано організацію збірки "Національної вкладки". Управа могла уточнювати свої видатки в межах 25% зібраної суми. Ця основа давала можливість навіть затруднити спеціяльних колекторів для постійного ведення збірок. Звітовано про збірку на запроєктований пам'ятник Тарасові Шевченкові в Вінніпезі. Цей проєкт викликав невдоволення. В дискусії висловлювалися, що поза Тараса Шевченка образлива. Він сидить похнюпившись, спустивши зір у землю, що в сумі символізує пригноблення, смуток. Годі в тій постаті бачити національного пророка, задивленого в майбутнє... Пам'ятник повинен представити Шевченка як палкого провідника народу, що боровся й закликав народ до боротьби за краще майбутнє. Шевченко нікому не корився, навіть будучи в неволі не гнув спини.

15-го травня 1961-го року відзначено річницю страшного злочину забиття 640 політичних в'язнів яких большевики помордували перед своїм відступом з Тернополя.

Щороку відбувається величаве святкування Сент Жан Баптіст. Українська громада долучується до цих святкувань.

Заповіджений приїзді балетної групи Віровки з України викликав дискусію, і навіть часами, "гарячою" суперечкою: "зустрічатися чи ні ?" Рішено поцікавитися, яке становище в цій справі займає Екзекутива Централі КУК? Дістали відповідь: "Не робити жодної демонстрації, а навпаки приняти їх культурно й спокійно кожна організація може писати до місцевих газет та вияснювати згадану проблему".

Для студіюючої молоді в університетах створено кураторію, в якій Юрій Левицький став секретарем і має завдання: (1) пропагувати студії українознавства; (2) переводити збірки фондів на школу й виплату стипендій.

2-ого травня 1961 р. відбулася перша частина а 16-ого травня друга частина річних зборів. На них обрано Миколу Граба головою.

На сходинах управи ухвалено переорганізувати Рідношкільну Комісію на осібну організаційну одиницю "Шкільну Раду", яка мала б звітувати перед управою КУК. Голові Шкільної Ради, Юрові Левицькому доручено підібрати членів цієї Ради та подати до відома КУК.

Завданням Шкільної Ради мало б бути: створення цілоденної української школи, списати усіх діючих і потенційних українських учителів та учительок, приготовити програму навчання для цілоденної української школи, скоординувати навчання вечірніх та суботніх шкіл. (Монтреальський Інформатор, березень 1962 р.).

Ці далекойдучі пляни не увінчалися успіхом.

19-ого липня 1961 р. відбулося відкриття пам'ятника Тараса Шевченка у Вінніпезі в 100-ліття його смерти. З цієї нагоди організовано масове паломництво української громади Монреалю до Вінніпегу. Молодечі організації брали спеціяльну участь, бо організували в той час літні табори в Манітові.

Монреальський відділ КУК видав збірку поезій Шевченка в перекладі англійською мовою Ватсона Корконеля.

Переведено посилену акцію на Фундацію Тараса Шевченка. Розглянено проблему членської вкладки делегатів. Заходами пресового референта появилася в Монтреальському Інформаторі сторінка під заголовком "Вісті з КУК яка подавала короткими словами про діяльність відділу КУК в Монреалі й околиці на черговий місяць."

Цього ж року відбулася перша крайова шкільна конференція в Вінніпезі. Рішено вислати звіт.

26-ого лютого 1962 року Централя КУК приняла організацію Союз Української Молоді, а в Монреалі Осередок СУМ, який є відділом Крайового СУМ, вступив до монреальського відділу.

1-ого квітня 1962 р. створено Комісію Суспільної Опіки. Була навіть думка, щоб жінки перебрали ту діляпку праці.

Цього року відбулася візита президента о. д-ра. Василя Кушніра та екзекутивного директора Володимира Кохана для ознайомлення з працею Конгресової Конференції. Наради відбулися 7-ого квітня 1962 році в Клюбі "Кенедієн", опісля була вечеря, а 8-ого квітня в авдиторії УНО відбулося масове політичне віче "За розвал Російської колоніяльної імперії." Промовляли чотири федеральні посли й наші представники Централі. Виготовлено резолюції й пресові комунікати.

Брали участь в 50-літній річниці міста Лясаль, якого міська управа обіцяла надати ім'я Тараса Шевченка одному з бульварів.

Відбулося "Свято УПА". Програма складалася з "Пресової конференції" й академії.

Зорганізовано Комітет "Експо 67". Пляновано мати український павільйон, потім думали про "Бутік", але нічого з тих планів не вийшло.

31-ого березня 1963 р. вибрано на загальних зборах Омеляна Кушніра головою відділу КУК.

Продовжено збіркову акцію на Шевченківську Фундацію. Створено спеціяльну громадську одиницю - Комітет Фундації Тараса Шевченка, що мав звітувати на річних зборах відділу КУК. В 1963 році вийшов перший річний звіт Української Фундації ім. Тараса Шевченка й був розісланий до членів, фундаторів і меценатів.

З нагоди 150-ліття з дня народження Тараса Шевченка запрошено "Капелю Бандуристів", яка виступала на концерті в честь Тараса Шевченка 22-ого березня 1964 року в Пляс-дез-Арт. Два тижні пізніше відбувся Рідношкільний концерт, на якім виступав спільний хор всіх шкіл під мистецьким керівництвом директора Василя Бринявського.

Відзначено 30-ліття Великого Голоду зложенням вінка на могилі незнаного вояка на сквері домініон. Запрошено доповідачем С. Підгайного, колишнього в'язня совєтських концтаборів і співавтора документальної праці "Біла книга про чорні діла Сталіна" (Два томи).

Дебютантки та їх ескорти під час бенкету з нагоди 22-ого січня 1964 р.

Відбулася дискусія над публікацією місячника "Бюлетеня КУК", який мав би подавати організаційні інформації й загальні повідомлення про КУК. Створено редакційну й фінансову колегію. Порушувано справу негативного наставлення чужинецької преси - англійської й французької - до українських справ.

Брали участь у величавім святкуванні державного Свята французької Канади, яке в минулих роках було відзначуване як день Св. Івана Хрестителя.

Запроваджено нову систему збірки національної вкладки: кожна організація одержала збіркові листи, за які відповідав спеціяльний для того вибраний референт.

Централя КУК видала спеціяльний комунікат в справі Першої Крайової Ради Українців Канади - 28-29-ого вересня 1963 року.

Обговорювано питання створення Комітету Українок Канади, відділи яких почали організуватися по деяких українських осередках. Делегати наших жіночих організацій були проти цього.

Шкільна Рада в складі мґр. В. Бринявського, Юрія Левицького та редактора Ростислава Шульгина підготувала меморіял - працю, що була подана Королівській Комісії у справах навчання. В цьому зверненні було домагання, щоб для українських дітей були зорганізовані окремі школи. Ця праця була позитивно принята, але у відповідь було сказано: "Зорганізуйте й подайте до затвердження" Одначе існуючі обставини цьому не сприяли.

Покликано до життя першу управу "Суспільної Служби Українців Канади". Перед тим це був т. зв. "Фонд допомоги Українців Канади". Централя КУК надіслала цеглинки на сплату довгу за дім куплений у Вінніпезі, в якому було пляновано примістити центр українського культурного життя й архів. Цеглинки були в ціні одного доляра.

Відбулося перше засідання Крайової Ради КУК. Дискутувалося питання двокультурности і двомовности. Крайова Рада складалася з члена президії, голови управи складових організацій, або їх заступників і голов відділів, або їх заступників. З огляду на важність питань, були запрошені парляментаристи, федеральні посли, сенатори.

У 1964 р. створено в Канаді Королівську Комісію в справі двомовности й двокультурности. В склад Комісії ввійшов д-р. Ярослав Рудницький, проф. університету в Вінніпезі. Ця комісія розгорнула живу дискусію й діяльність викликуючи різні коментарі на сторінках преси, радія, телевізії.

11-ого квітня 1965 р. на річних зборах вибрано проф. Луку Томащука головою монреальського відділуКУК. Праця пішла уложеним шляхом за винятком спеціяльних додаткових подій.

Централя КУК закликала українців взяти участь в демонстрації проти Московського терору в Україні, що мала відбутися в Оттаві 28-ого травня 1965 р. Монреальський відділ підтримав цей заклик оголошуючи його в Монтреальскім інформаторі й на українських радіопередачах "Вісті з України". В той час щодня підтверджували факти нових арештів і заслань численних діячів української культури. Московський окупант фізично винищував всіх діячів культури, щоб тим легше могти знищити й саму українську ідентичність та перевести повну русифікацію.

5-ого червня відбулася Академія для вшанування 40-річної трагічної річниці смерти св. п. Симона Петлюри, голови Директорії й Головного Отамана військ УНР.

5-ого жовтня прийшла вістка про підпал бібліотеки в Києві. Прийшло до чисельної протестаційної акції в формі листів до чуженецької преси й відповідних урядових чинників.

19-ого жовтня 1965 р. помер Президент Української Народньої Республіки в екзилі, достойний д-р. Степан Витвицький.

31-ого січня 1966 р. відбулося, так як кожного року відзначення проголошення IV Універсалу й Акту злуки всіх українських земель в одну нероздільну Українську Державу, як також відбулося вивішення українського прапора на щоглі ратуші міської управи, що разом з спільною знимкою учасників делегації ввійшло вже в традицію.

3-ого травня 1966 року на загальних, річних зборах вибрано знов професора Омеляна Кушніра головою відділу КУК.

В 1966 році в 75-ліття поселення українців в Канаді створено Комітетом Українців Канади "Народню Фундацію ім. Тараса Шевченка" та її заінкорпоровано в парляменті, щоб у 100-ліття Канадської Державности зібрати, щонайменше один мільйон долярів. Ця акція приняла клич: "Шевченківська Фундація - це майбутнє української культури в Канаді".

Цілі Фундації: приймати пожертви, датки, і записи та інвестувати їх згідно з постановами Акту інкорпорації. Дохід з цього фонду у формі відсотків, призначений на збереження й розвиток української культури у Канаді. Згідно з постановою Ради Директорів Фундації

вплати до Фундації приймаються за такими нормами: (а) жертводавці вплачують від 10 до 100 долярів; (б) члени вплачують від 100 до 1000 долярів; (в) фундатори від1000 до 5000 долярів (г) меценати вплачують 5000 долярів і більше.

Всі вплати на Шевченківську фундацію вільні від податку згідно зі законом. В Монреалі створено Комісію для переведення збірки. Діловий Комітет очолив інж. Василь Захаркевич, а Теодор Пархін став головою комісії Від тоді по сьогодні в Монреалі існує представництво фундації Тараса Шевченка.

28-ого травня 1966 р. відбулася маніфестація-протест під будинком совєтського консуляту проти нових переслідувань української культури.

5-ого червня 1966 р. відбулася Академія для вшанування 40-ої трагічної річниці убивства Головного Отамана військ Української Народньої Республіки.

17-ого грудня 1966 р. відбулося святочне відзначення 100-річчя від дня народження проф. Михайла Грушевського, історика, першого президента Української Народньої Республіки. Дохід був призначений на фундацію ім.Тараса Шевченка.

Прийшов 1967 рік - 100-ліття конфедерації Канади, Рік Світової Вистави в Монреалі, та в той сам час рік 50-ліття Української Революції, 49-ті роковини проголошення незалежности України. Рік позначений чисельними подіями, зустрічами з приїжджими туристами й активною працею організованої української громади. В календарному порядку - відбулася візита представників Екзекутиви монреальського відділу до міської управи, вивішення прапору, відтак річний традиційний бенкет - баль з презентацією дебютанток, а в неділю рано Богослужения й молебні в наміренню українського народу, пополудні - Академія незалежности й соборности з відповідною святочною програмою.

На ці щорічні відзначення роковин проголошення незалежности України були запрошувані спеціяльні гості - доповідачі. На баль - представники федерального, провінційного чи муніципального урядів, на академії - провідні Українські одиниці. Під час академій представники інших сусідніх з Україною поневолених большевицьким тираном народів, складали привіти й бажання скорого визволення. Вже було згадано, що заходи в справі павільйону чи кіоску Українців Канади на Світовій Виставі 1967 р. не увінчались успіхом, але в організації програм, українських мистецьких груп й за їх координацію, подбав таки місцевий відділ КУК. Цією справою він займався вже від загальних зборів відділу в травні 1966 р., ведучи розмови й переписку в тій справі з різними українськими ансамблями.

Велику роботу зробив Жіночий Комітет для "Експо 67", який тісно співпрацював з відділом КУК. Він зорганізував "Український Тиждень" в "Госпіталіті Павільйоні".

Хоч в 1966 році припадала 75-та річниця поселення українців в Канаді, Екзекутива Монреальського відділу КУК і діловий Комітет для цього Ювілею, головою якого був інж. Василь Захаркевич, рішили запляновані святкування відбути в 1967 р., які, частинно сполучили з Світовою виставою "Експо 67", як також із століттям Канади.

В суботу 12-ого травня 1967 р. відбувся Бенкет - Баль у готелі Монт-Рояль, при участі визначних осіб політичного світу столиці Канади й Провінції Квебек.

В неділю, 13-ого травня відправлено Архієрейські Богослужения з участю всього громадянства та всіх молодечих організацій і дітей усіх Рідних Шкіл. Святочна Академія відбулася в Плято Гол із спеціяльною програмою.

Від 24-ого до 29-ого липня, протягом цілого тижня, виставлено мистецькі українські вироби в жіночому павільйоні "Експо 67". Кожного дня були цікаві доповіді.

Програма складалася з виставки експонатів українського мистецтва, показ історичної й народної ноші. Зв'язковою між КУК і адміністрацією "Експо 67" була пані Галина Мельник. Вона була також і головою Жіночого Комітету. Українські ансамблі з різних місцевостей Канади приїжджали зі своїми приготованими програмами й доповнювали українську присутність в цій світовій імпрезі світовій виставі названій коротко "Експо 67". Українські танці приманювали глядачів, а співучі колективи своєю мельодійністю захоплювали слухачів.

Подяка належить Українському жіноцтву за вміле перепровадження "Українського тижня". Успіх був всесторонній - моральний й матеріяльний. Грошові пожертви жіночих організацій й різні мистецькі експонати, які продано - покрили всі видатки зв'язані з цією подією, а чистий дохід з усіх цих імпрез звязаних із святкуванням 75-ліття поселення в Канаді був призначений на фундацію ім. Тараса Шевченка.

17-ого листопада 1967 р. відбувся в Нью-Йорку перший Конґрес Вільних Українців, в якому чисельну участь взяли й представники монреальських організацій.

Ідеологічним промовцем цього конґресу був редактор І. Г. Сирник, який подав "Своє Кредо" в 10-ьох заповідях до членів Конґресу, яке було приняте як "Кредо" кожного учасника. Згадаю найголовніші дві перші заповіді:

> 1. Я є громадянином країни мого поселення через натуралізацію чи народження. Як її громадянин, я буду шанувати її демократичні вольності. На випадок небезпеки із зовні я буду захищати її своїм життям і майном. Я буду користуватись тими правами й привілеями, які моя країна своєму громадянинові дає, памятаючи одночасно, що ті права й привілеї накладають на мене певні відповідальності. Я братиму участь у її багатогранному житті: в політиці, в шкільництві й освіті, та у всіх ділянках її життя.
>
> 2. Крім громадянства моєї країни, я ще маю своє окреме духове громадянство. Це моя "Святая Святих". Я українець і своєї української духовости за ніяку ціну не зречуся. Я не можу зректися свого українства так, як не можу зректися своїх батьків і сказати, що їх у мене не було. Я можу змінити своє державне громадянство, переїхавши в іншу країну й принявши там нове громадянство, але я не можу змінити мого національного роду .

7-ого квітня 1968 р. відбулися загальні збори відділу КУК. Склад нової управи очолив надальше проф. Омелян Кушнір. Однак за короткий час він переїхав на нову працю до Торонта. Обов'язки голови перебрав перший заступник Теодор Цехмістро.

28-ого квітня 1968 р. відбулося віче з нагоди дня "Солідарности з Україною", на якому, на основі документальних джерел і публікацій, що появилися в пресі вільного світу, можна було ствердити, що вістря большевицько-московського терору в Україні було звернене в мозок і душу українського народу, щоби винищити його інтелектуальну еліту. В останніх роках було арештовано сотні Українських письменників, поетів, літературних критиків, мистців та інших українських інтелігентів.

В закритих судових процесах засуджувано їх на довгі роки важких примусових робіт у совєтських концентраційних таборах лише за те, що вони у своїй творчості виявляли безмежну любов до рідного народу, до своєї мови, рідної культури й історії.

Учасники віча засудили цей нелюдський терор в Україні й протестували проти безприкладного в історії людства народовбивства, проти порушення хартії Об'єднаних Націй, зокрема декларації прав людини, ухваленої генеральною асамблеєю О.О.Н.

Приявні на вічу зверталися з проханням до Уряду Канади доручити представникам в Об'єднанних Націях і Тегеранській Конференції прав людини поставити справу московської окупації України на порядок нарад та взяти в оборону слушні права українського народу. Вислати комісію ОН для прослідження відносин в концентраційних таборах СССР та домагатися звільнення невинно покараних політичних вязнів в тому незаконно засуджених українських письменників, поетів, мистців та інших діячів української культури.

В 1968 році на території "Експо 67" відбулася виставa "Людина і її світ". Це було, ніби продовження вистави попереднього року в меньшому маштабі, бо комуністичні держави розібрали свої павільйони. Українська громада, з рамени КУК зорганізувала "Український тиждень. Це була виставa експонатів українського мистецтва й "Український День", коли то виступали українські хори й танцювальні ансамблі, а головою тієї імпрези була Галина Мельник.

В ці останні роки монреальський відділ КУК складався з 42-ох організацій. В українських школах було 1362 учнів й працювало 56 педагогів.

Оборотний бюджет відділу був 11,113 долярів, з яких виділено 450 долярів на українських військових інвалідів - це дохід з листопадової Академії, 469 долярів для Світового Конгресу Вільних Українців. Національної вкладки зібрано 2,199 долярів. Відбуто 23 засідання відділу.

На річних зборах відділу в 1969 році головою обрано Теодора Цехмістра, що вже виконував ці обов'язки понад пів року.

При співпраці складових організацій і при участі молоді переводжено в роках 1969-1971 "Українські тижні й дні" на території колишньої Світової Вистави. Змінювалися лише павільйони, в яких нам доводилося їх улаштовувати.

Відділ КУК організував й проводив, або патронував усі національні свята чи імпрези. Цього року відбуто Шкільною Радою Академію в століття з дня народження Лесі Українки, як також спроваджено студію Лідії Крушельницької з Нью-Йорку з "Лісовою піснею".

Відділ патронував і брав активну участь у підготовці Оттавської Конференції "Про збереження й розвиток української культури в Канаді".

Запропоновано реорганізацію Рідних Шкіл і створення однієї Шкільної Ради. До цього часу кожна школа підлягала своїй шкільній комісії. Церкви мали свої Комісії, а різні світські організації свої.

Число учнів в Рідних Школах почало маліти. 1971 р. було лише 779 учнів.

Головою КУК на період 1971-1972 був перевибраний Теодор Цехмістро. На загальних зборах звітувала Комісія зовнішніх зв'язків про їх участь у Конференції Ради Християн і Жидів. Дискутовано про багатокультурність і ролю культурних меншостей у Квебеку. Подано короткий виклад у справі громадської бібліотеки й мистецької галереї.

В січні 1972 року відновлено видання Бюлетеня КУК, але за 1972- 1973 рік вийшло лише два числа. В цьому році запроваджено реєстр організацій з їхніми адресами.

9-ого - 11-ого червня 1972 року відбулася конференція "Перспективи Канадських Українців в Квебеку" на якій розглянено усі питання, що стосуються справи збереження української мови, культури в провінції Квебек, як також і в інших районах Канади. Запрошено діячів із федерального, квебекського та муніципального урядів. Крім того, Діловий Комітет запросив із доповідями видатних діячів-українців, щоб вони висловили й свої думки з питання майбутнього української мови й культури. З тією самою метою запрошено також франко-канадських діячів.

В 1973-1974 р. в 40-ліття Великого Голоду в Україні улаштовано українськими студентами на сквері Домініон чоловічий концтабір і проведено трьох денну голодівку. Е. Колодка виготовив афіші й знимки голоду. В університетському будинку Лікок відбулося віче на тему Голоду в Україні 1932-1933 і Голод інтелектуальний 1972 р.

Відбулася провінційна конференція "Права людини".

Проф. Р. Брикович звітував за шкільну Раду. В цьому році 667 учнів учащало до Українських шкіл, учителів було 56, заразом повідомив про свою резигнацію.

Виготовлено статут Суспільної Опіки й затверджено його. Тоді відбулися законодавчі збори й вибрано управу.

Представлено меморандум до Об'єднаних Націй, що приготовив д-р. Роман Рахманний. Тема: Українські Політв'язні в СССР.

Відбулася зустріч з міністром багатокультурности, достойним Гайдашем. Він заявив, що українці в Канаді є найдинамічніша група поміж усіма етнічними групами.

Відновлено Студентський Клюб при МекГільському університеті.

Відділ Комітету Українців Канади підтримав українознавчі студії. За зібрані гроші від кредитівок, товариств і щедрих громадян закуплено літературні книжки й подаровано їх до бібліотеки МекГільського університету для ужитку українознавчих студій.

Екзекутива Комітету Українців Канади, Відділ Монреаль (1975-1976)

На місячних зборах господарський референт звертав увагу, що його референтура існує більш в теорії чим на практиці, бо брак належного приміщення й тому інвентар відділу знаходиться частинно в підвалі, в баґажнику авта чи в помешканні членів. Обіцяно цю справу полагодити.

Зактивізувалася акція в обороні Валентина Мороза. Вона охопила українську діяспору. В Монреалі зорганізувався спеціяльний Комітет в його обороні. Цей Комітет Оборони Валентина Мороза зорганізував поїздку до Оттави з метою підсилити протестаційну демонстрацію. Лозунги на транспарентах домагалися звільнення Мороза та інших політ'вязнів.

На період 1974-1975 вибрано головою д-р. Богдана Волянського. Виготовлено меморандум до міністерства іміграції відносно улаштування Інформаційного Бюра КУК, що мало б перейти в Суспільну Службу.

Виготовлено картотеку для переведення національної збірки. Осип Дячишин розподілив територію між трьома збірщиками. Зібрано 3597 долярів, а 45 осіб, на суму 434 долярів переслали свої вкладки просто до Централі.

Відновлений Бюлетень, протягом двох років, появився вісьмома числами. В 1975 році перейдено на так званий "Офсет". Видання таким чином подешевіло, але папір подорожів. Постійні оголошення в Бюлетеню Українського Народного Союзу, Української Національної Кредитівки й Народньої Каси помагали, як також міністерство іміграції прислало 100 долярів на видання бюлетеня.

Про справи шкільництва звітував референт статутової комісії Ярема Келебай, що опрацьовано проєкт статуту, який прийнято лише у принципі після довгої дискусії.

Англо-французький секретар склав звернення в обороні Валентина Мороза англійською і французькою мовами, що були скеровані до відповідних чинників.

17-ого листопада 1974 року відбувся перший, спільний вечір абсольвентів Курсів Українознавства в Монреалі й околиці. Це були Курси ім. Митрополита Шептицького, Курси

ім. Митрополита Іларіона, Курси Рідної Школи У.Н.О., Курси Осередку СУМ ім. Тараса Шевченка й Курси Рідної Школи ім. Тараса Шевченка в Ляшін.

Відбувся 11-ий Конґрес КУК в Вінніпезі. Делеґований на цей Конґрес Ігор Пришляк підніс на зборах порушене питання на Конґресі: Критерію вибору президента за здібностями кандидата, а не за організаційною черговістю. Висловлено надію, що така зміна наступить на наступнім Конґресі, а за тим підуть провінційні ради й відділи.

Порушено справу відкриття радіопрограми багатокультурности в Вінніпезі під дирекцією Казимира Станчиковського, який старався про підтримку українців.

В 1974 році покликано до життя для пожвавлення збірки, започаткованої ще в 1966 році, Місцеву Дирекцію Фундації Тараса Шевченка, яка не була активна.

На річних зборах 1975-1976 д-р. Б. Волянський ствердив, що накреслені ним аспекти праці протягом двох років вдалося, здебільшого осягнути.

Справа Шкільної Ради закатегоризувалася. Принято статут, хоч лише в принципі. Виклопотано невелику федеральну й провінційну допомогу. Відмітив активну групу молодих людей при Комітеті Оборони Валентина Мороза, що виконували позитивну роботу.

Стверджено, що Українське Бюро КУК стало дійсністю від 1-ого березня 1976 року. Воно містилося в Домі Молоді в кімнаті ч: 4 й мало цілоденну три-мовну секретарку, Наталю Стрілецьку. Існування цього бюра завдячувалося субвенції міністерства іміграції провінції Квебеку. Інформаційне бюро має за завдання служити інформаціями та порадами в питаннях суспільної опіки для українців.

В рік Олімпіяди це бюро має бути й центром для Олімпійського комітету. На біжучі витрати Інформаційного Бюра, на час Олімпіяди, СКВУ асигнувало 3000 долярів.

1975 р. передано першу телевізійну програму з рамені фірми "Інтермідія" за ініціятивою студента МекҐільського університету, С. Біди, під заголовком "Вертеп" .

Редактор Бюлетеня, С. Гарасимович повідомляв, що, колеґія редагує цей журнал, але нарікав на брак дописувачів. Найбільше дописів подає пані М. Давидович. Дякував О. Дячишинові за допильнування адміністративно-технічних справ. Закликав пресових референтів дописувати про діяльність своєї організації.

В 1975-1976 рр. закрилися три Рідні школи, а в Ляшін злучилися школи Просвіти Тараса Шевченка з парафіяльною школою Св. Юрія. Залишилося вісім шкіл, в яких вчилося 596 дітей.

В 50-ту річницю трагічної смерти св. п. Симона Петлюри, Отамана українських військ відбулася ювілейна Академія зі спеціяльною програмою. За пропозицією почесного голови відділу, п. а. Гукала, всі учасники Визвольних змагань прибули зі своїми відзнаками. Для них були зарезервовані перші ряди.

В 1976 році відбулася маніфестація в обороні "Віри й Христової Церкви". Відправився спільний молебень священослужителів обох віровизнань і пастора баптиської церкви. Друга частина маніфестації складалася з доповідей про переслідування церкви представниками трьох віровизнань. Підготовано резюме англійською і французькою мовами. Резолюцію скеровану до премера прочитано й принято. Роздано летючки й листи, що були приготовані для висилки до заадресованих чинників Канади й Об'єднаних Націй. Дохід з цієї маніфестації у висоті 500 долярів вислано до СКВУ. З цієї нагоди надруковано спеціяльне видання молебня узгідненого трьома віровизнаннями.

На загальних зборах 11-ого квітня 1976 року вибрано на голову Ярослава Кульбу. Присутніх було 40 делеґатів від 26-ьох складових організацій. Дев'ять організацій не були заступлені.

Зі звітів довідуємося, що вартість інвентаря на рік 1976 становить 1100 долярів. Збірка на СКВУ перейшла з вислідом 1639.29. Всіх жертводавців було 250 осіб. Загальне число жертводавців національної вкладки становить 426 осіб, які зложили 3, 377 долярів.

Публікація "Пропам'ятної програмки" з приводу свята Соборности принесла 2,640. долярів. Технічна праця видання "Бюлетеня" виконувалася Осипом Дячишином, коректура

текстів належала С. Гарасимовичеві. Бюлетені доставлялися до 15-ти наших установ та висилалися передплатникам.

Рік 1976-ий почався в атмосфері приготувань українців до 21-ої Олімпіяди, що мала відбутися в Монреалі від 17-ого до 31-ого липня 1976

Ще 1975 р. оформлено провід Українського Олімпійського Комітету (У.О.К.) на чолі з Ярославом Пришляком. В проводі цього комітету та його референтурах було біля 40 осіб. Реалізовано дуже багато заплянованих акцій.

Придбано матеріяли й переведено ідентифікацію українських спортсменів із збірного складу СССР, чого доказом опублікований поіменний їхній виказ у брошурі п. н. "Українська Олімпійська Команда", як також пресові повідомлення про досягнення поодиноких українських атлетів на XX-тих Олімпійських ігрищах.

Почесна президія - Олімпіяда 1976 р.
(Фото: Р. Стефанюка)

У.О.К. в Монреалі видав власними фондами деякі олімпійські пропам'ятні матеріяли: 1000 наліпок на авта, 1200 металевих відзнак, тисячу жетонів, 600 спортових сорочинок з олімпійськими відзнаками й тризубами, та понад 200 мап міста Монреалю. Місцеве товариство Українських Філятелістів і Нумізматиків видало пропам'ятні олімпійські конверти й значки.

Певна кількість українських кореспондентів отримала акредитацію в Олімпійському Пресовім Бюрі.

Заходами Української Олімпійської Команди, згідно з наміченим пляном, влаштовано дві пресові конференції: одну перед відкриттям, другу напередодні її закриття. Обидві конференції були успішні й виявляли советський колоніялізм, національну дискримінацію в спорті. Конференції знайшли голосний відгук у пресі. 21-ого липня був український день на виставовій площі "Людина і її світ". Це був попис української пісні й танцю.

Старанням У.О.К. влаштовано виставку малярства й графіки, що тривала від 23-ого липня до 1-ого серпня. В цій виставі взяло участь 13 монреальских українських мистців. Відбулася виставка поштових марок, державних банкнотів і документів УНР. 24-ого липня 1976 р., в суботу, з нагоди Олімпіяди відбувся на міському стадіоні Сент-Леонард, здвиг Української Молоді вільного світу. В здвизі взяло участь понад півтори тисячі української молоді зорганізованої в СУМ-і, Пласті, ОДУМ-і, МУН-і і СУМК-у. Була це величава маніфестація єдности української молоді та її відданости ідеї державности України. Вечером в приміщеннях міської арени Сент-Леонарду - на закінчення цього здвигу української молоді влаштовано фестиваль з різноманітною мистецькою програмою та забавою. На забаві грало аж три оркестри: Сини Степів, Рушничок і Ясени. Ця забава принесла біля тисячу долярів прибутку, так пекуче необхідного для покриття коштів різних олімпійських акцій. Господарська референтура подбала про забезпечення приміщення для тих відвідувачів і туристів, що зголошувалися.

В домі Молоді діяла спільна кухня, з якої можна було, по дуже поміркованих цінах, користуватися.

Дуже успішно розгорнено й переведено одну з найбільших досі інформативно-пропаґандивну кампанію у формі летючок, брошур, листівок, закликів, комунікатів. Матеріяли з тої літератури використовувала чужомовна преса радіо і телевізія. Треба згадати, що в тій акції брали участь активні кореспонденти української громадськости з Торонта й США.

В 1977 році Організація Професіоналістів і Підприємців з нововибраним головою адвокатом Олександром Беґою повернулася в склад відділу КУК.

Делегація КУК в управі міста. Пропам'ятну "Золоту Книгу" підписує А. Гукало почесний голова - 1977 р.

В цім році відзначено 120 річчя від уродження Івана Франка інсценізацією поеми "Іван Вишенський".

Звітом представника Фундації ім. Тараса Шевченка пригадалося делегатам, що з відсотків капіталу Шевченківської Фундації фінансується розвиток і збереження української культури в Канаді.

В цей рік українська громада Монреалю, під патронатом КУК мала зустріч з поетом і ректором Українського Вільного Університету в Мюнхені, д-ром Володимиром Янєвим. Приїздив також один з визначних діячів української громади з Польщі Михайло Сивіцький. Улаштовано з ним зустріч. З його доповіді довідалися про життя українців у Польщі, як також, що ця дюдина взяла на себе обов'язок відреставрування й упорядкування могил військовиків армії УНР на цвинтарі "Волі" в Варшаві.

Секретаріят СКВУ проголосив 1976 рік роком оборони віри й церкви в Україні Місцевий відділ включився в цю акцію, але зустріч з англійським священиком М. Бурдо, професором Колегії в Кестон в Англії відбулася щойно 23-ого вересня 1977 р. Проф. Будро, хоч відносно молодий, являється автором кількох відомих книжок з ділянки переслідування релігії в Совєтському Союзі, зокрема в Україні.

Зустріч відбулася з участю всіх українських церков та кількох інших. На думку проф. Будро найбільш переслідувань зазнає церква в Україні, він каже, що Україна має найбільше християн і ставить найбільший опір релігійним переслідуванням. Він уважає, що поширення діяльности Студій Релігії й комунізму відбудеться протягом наступних років і він сподівається підтримки свідомих членів українського громадянства у формі передплати видань Колегії в Кестон та купна книжок з цієї ділянки.

Основна протестаційна акція проти переслідування церков та релігії взагалі в Совєтському Союзі а на Україні зокрема відбулася 17-ого жовтня в залі церкви Успення Божої Матері на Роземонті. Тут знов при виповненій залі при участі дев'яти священиків православ-

них, католиків і євангеликів, було відправлено Молебень в наміренні переслідуваних в Україні та відчитано реферати про теперішний стан в Україні. Отець Ігор Куташ відчитав реферат про "Історію й переслідування Української Автокефальної Церкви в Україні, о. митрат Ярослав Гайманович прочитав про "Українську Католицьку Церкву й її страждання", а пастор Володимир Котюга про "Страждання Української Євангелицької Церкви". Відтак було відчитане резюме в трьох мовах, як також і резолюції. Маніфестацією керував голова відділу КУК Ярослав Кульба. Під час маніфестації кольпортувалася поважна кількість серйозного інформаційного матеріялу.

В рамках своєї візитації 1. загостив до Монреалю їх Еміненція Кардинал Йосиф Сліпий. На летовищі вітала Кардинала тисячна маса народу, не скажу українців, бо напевно там були й представники чужинецького світу. Від організованої української громадськости вітав почесного гостя голова місцевого відділу КУК Ярослав Кульба, а від Ради Громадських Організацій за Патріярхат, відділ Монреаль проф. Роман Брикович. В цій зустрічі репрезентовані були майже всі монреальські церковні та громадські організації, які явилися зі своїми прапорами та делеґатами. Почесний шпалір творили члени молодечих організацій Пласт і СУМ.

Чотириденна візита достойного гостя була виповнена приготованою програмою й знайшла відгомін у пресі. Спеціяльно дискутувалося питання українського католицького партіярхату, а з тим вагання властивого титулу

Кардинала Йосифа Сліпого - Первоієрарха, ісповідника Святої Віри,

Блаженнішого Верховного Архієпископа, Кардинала Патріярха Йосифа Першого.

В 1977 році відбулися: конференція голів відділів КУК з цілої Канади в Едмонтоні, культурно-освітня нарада референтів цієї ділянки в Торонто й в листопаді Конґрес КУК. Наради були цікаві, обзнайомлюючі й стимулюючі. На Конґресі перевибрано головою адвоката Сергія Радчука.

1978 рік позначився відзначеннями щорічних історичних подій. Крім цих свят відзначено 40-літний ювілей трагічної смерти провідника ОУН св. п. полковника Евгена Коновальця, що згинув в Роттердамі від підложеної бомби захованої в переданій пачці. Відзначено 45-ту річницю Жертв Голодоморства в Україні. Вітали славного дисидента генерала Петра Григоренка. В 1979 році вітали дисидентів Надію Світличну й Віктора Буковського. Уділили патронат для відзначення 50-ого ювілею Організації Українських Націоналістів, та відзначили ювілей 100-ліття народження св. п. Симона Петлюри, президента Української Народньої Республіки. В червні 1979 року маніфестаційно вітали звільненого з концтабору Валентина Мороза. Відбулася пресова конференція й зустріч української спільноти з В. Морозом, в по береги переповненім, Плято Гол. Програма зустрічі складалася з двох частин: концертової й Слова - новозвільненого дисидента. Ця промова залишила по собі велике враження. В часі перерви передано збірку, яка принесла 18, 000 долярів. Побут В. Мороза в Монреалі залишив широкий відгомін на сторінках місцевої франко й англомовної преси.

Завдяки відданої праці референта збірки Національного Фонду й пожертв на СКВУ, пана Остапа Дячишина, ця справа добре уреґулювалася.

Комітет Оборони Валентина Мороза в Монреалі, за підписом М. Ставничого - голови й Н. Стрілецької - секретарки, повідомив управу КУК, що із звільненням Валентина Мороза й його приїздом на Захід, вище згаданий Комітет змінив свою назву на: Комітет Оборони Українських Політичних В'язнів в СССР.

Цей Комітет був зареєстрований в найвищім суді Квебеку і продовжував працю в обороні українських політичних в'язнів СССР, діяв незалежно, та дальше співпрацював з українською громадою в Монреалі.

На річних зборах КУК, 19-ого квітня 1980 р. голова Монреальської Шкільної Ради звітував про зменшення числа Рідних Шкіл у Монреалі. На той час в Монреалі було лише дві Рідні Школи - ім. Митрополита Шептицького й Митрополита Іларіона і в Ляшін ім.Тараса

Шевченка, та двоє Курсів Українознавства. Всіх учнів 358, коли в попередньому році було ще 415.

У звіті за час 1980-1981 рр. появилася нова рубрика, а саме фонд "Поміч Україні" заснований Централею Суспільної Служби Українців Канади, а його завданням допомагати українським політичним в'язням і їх родинам, українським дисидентам та втікачам із підсовєтських країн. Він діє на основі окремого правильника, а збіркою фондів у Монреалі займаються складові організації відділу, під проводом Олександри Дольницької. Прибутки цього року виносили 4557.90 долярів, а видатки 2721.02 долярів.

Культурно-освітня референтка пані Дарія Савка пропонує вибраному проводові для відсвіження й збогачення програм імпрез спроваджувати мистців із інших місцевостей для притягання більш чисельної публіки на наші святочні імпрези. Мистецькі нові сили повинні в цілості себе виправдати. В цей рік відзначено 30-ліття з дня смерти сн. п. Р. Шухевича - Тараса Чупринки. Голова "Взаймної Помочі" - Зенон Бринявський звітував, що цього року не одержано ніяких дотацій від уряду й тому за бюро, що приміщується в Інституті Св. Йосифа, яке відкрите три дні в тижні, не платиться ренту. Під цю пору в бюрі працюють самі добровольці безплатно. Тим особам належиться велике признання за їх працю.

В звітовому році 1981-1982 Контрольна Комісія подала до окремого вирізнення діяльність, діловодство й ведення різних аґенд Осипа Дячишина. Він був референтом національної вкладки, організатором збірок на СКВУ, звітодавцем пожертв на фундацію ім. Тараса Шевченка, видавцем пропам'ятних програмок Свята Державности, технічним виконавцем і адміністратором Бюлетеня КУК-у. Все це діловодство було в найкращому порядку, але всі зі смутком приняли заяву, що появилася в Бюлетені ч: 3-4 з березня-квітня 1982 р., що Осип Дячишин з причини поганого здоровшя, та поважного віку змушений залишити свою дальшу працю в КУК. З його відходом оціниться великий вклад його праці для добра всієї нашої громади. Йому належиться особлива подяка й признання за всі труди, як також зложено побажання від загальних зборів кріпкого здоров'я, довгого віку й всього добра.

Контрольна Комісія теж ствердила, що в загальному господарські справи й діяльність відділу КУК в підзвітньому році була успішною, члени Управи, очоленої сотником Ярославом Кульбою, належно й совісно виконували свої обов'язки. Одним недотягненням було неуміння піднайти архіваря й не піднайдено відповідного приміщення для зберігання архівних матеріялів і документів та для місця осідку відділу КУК з окремим телефоном і докладною адресою.

В звітному періоді 1982-1983 вдалося улаштувати частину архіву КУК в федеральному архіві в Оттаві. Протягом того часу, з огляду на відхід п. Осипа Дячишина на пенсію, вийшло тільки два числа Бюлетеня з виказом національної вкладки й збіркою грошей на СКВУ.

Попередньо наш відділ одержував фінансову допомогу від провінційного уряду на покриття коштів бюра Суспільної Опіки. Цього року відчувся брак цеї допомоги.

Останніми роками федеральний і провінційний уряди дають малу субвенцію для Української Шкільної Ради Квебеку, яка навіть не вистарчає на покриття коштів ренту шкільних приміщень. Відділ КУК дає У.Ш.Р.К. річно 1000 долярів з доходу з Шевченківського концерту.

В 1983 році на голову У.Ш.Р. Квебеку вибрано Богдана Ковалюка.

1983 рік проходив під відзначенням сумної річниці - 50-ліття від штучно переведеного Голоду московсько-большевицькою агентурою на Україні. Збирали свідчення ще живих учасників подій того часу. Відмічено Академією цю жахливу подію в країні названою "шпихліром Европи", "житницею" (англійською мовою - "Bread basket") Европи. Відбувся також "Міжнародний Симпозіюм" - зорганізований проф. Романом Сербином в Університеті Квебек у Монреалі, в якому між іншими промовцями брав участь проф. Юрій Шевельов з Колюмбійського Університету. Після цього симпозіюму появилася стаття Віктора Малярика

Обкладинка памфлету
50 річницю Голодомору - 1932-1933

Комісії інформувати правдиво про Україну й українців в діяспорі та боронити проти злих наклепів. Опріч річних відзначень відбуто Наукову конференцію з приводу 50-тих роковин смерти найбільшого українського історика й першого президента Української Народної Республіки, Михайла Грушевського. Зовнішну репрезентацію з урядовими й міськими чинниками провадив голова відділу та його відповідно назначені заступники.

Відділ Суспільної Опіки того року очолював Зенон Бринявський. С. Опіка дає поміч і поради тим українцям, які її потребують. При Суспільній Опіці рівнож існує відділ "Поміч Україні", яку очолювала пані Олександра Дольницька. На окрему увагу, того року, заслуговує референт Національної вкладки, Іван Хохлач, труд якого увінчався дуже добрим вислідом.

в "Глоуб енд Мейл". В цей час телефоновано до советського консуляту, щоби упевнитися в правдивості фактів Голоду, але у відповідь діставали твердження, що такого нічого не було.

В цей рік вийшла в Монреалі "Бібліографія Голоду в Україні 1932- 1933 опрацьована Галиною Сенишин.

1984 р. Богдан Ковалюк - голова Ради Українських Шкіл Квебеку звітував, що в 32-ох клясах українських шкіл знаходиться 284-ро учнів, коли в 1982 р. було 318. Рада відбула вісім засідань стверджуючи постійні труднощі з впровадженням узгідненого статуту в життя, який - приймали завжди лише "в принципі". Найбільшою трудністю було впровадити точку: Підпорядкувати школи "Раді Українських Шкіл Квебеку", не маючи до цього атрибуту закономірности (дбати за приміщення, оплату й виплату учителям).

Був зорганізований курс для учителів. Запрошено пані Білаш з Едмонтону, що демонструвала найновіший спосіб навчання зорово-слуховою методою (уживанням всіх змислів). Оплату курсу, приблизно 800 долярів, покрила Рада Українських Шкіл Монреалю.

В звітному році 1985 довголітний голова Ярослав Кульба звітував, що в монреальському відділі заступлені 34 установи, парафії і організації В цей рік виступив з членства Комітет Оборони Політичних В'язнів в СССР, а вступив Студентський Клюб при університеті Конкордія. Рівнож покликано до життя Інформаційну й Анти-Дефамаційну Комісію при відділі. Мета

Пропам'ятна відзнака в 50-ту річницю
Великого Голоду в Україні

Хор Україна

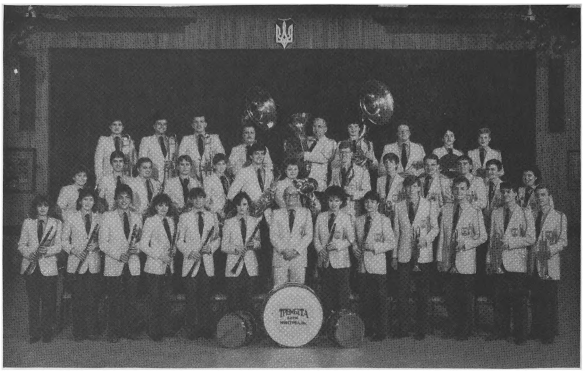
В звітньому періоді 1986 року появився перший звіт нової комісії: Голова Інформативної Комісії проти Знеславнення українського імени зложив обширний звіт діяльности комісії. Комісія працювала в п'ятьох напрямках: (1) Легальному, (2) Політичному (Уряд і Парлямент) (3) Медія (Преса, радіо і телебачення), (4) Українська Громада, (5) Українсько-жидівські відносини.

Були зустрічі із українською громадою, репортерами преси, радіо і телебачення, як також українсько-жидівська зустріч, в якій взяло участь 24 українських і 12 жидівських представників громади. Вели також обширну переписку з СіБіСі та СіАрТіСі, подаючи факти й докази, що обидві радіовисильні насвітлюють справи необ'єктивно, подаючи жидівські погляди на контроверсійні справи й не допускають фактів української сторони.

Відбуто інформативні збори з керуючими органами "The Montreal Gazette" Відмічено 1100-літній ювілей Кирила й Методія. Вислано листи протесту до Комісії Дешена. Переведено збірку на потреби Комісії Захисту Громадянських прав. Переведено протест проти знеславлення української історії в висвітленому фільмі "Пітер Юстиновс Рашя". Писано листи і телефоновано до телевізійної компанії та до спонзорів. Поставлено справу ясно, що не можна знеславлювати українського народу, ні його історії, бо ми стоїмо на сторожі й будемо боронити правди.

В цьому 1986 році ядерна катастрофа в Чорнобилі зворушила наше суспільство до масової ак'ції. Відділ звернувся до премєра міністра Канади, Браєна Малруні, щоб уряд подав технічну та медичну поміч пошкодованим. Уряд на це погодився, але Совєтський Союз відмовив приняти цю поміч. Заплянавано фінансову збірку та зроблено старання прийняти в Канаду дітей, що стали жертвою цеї катастрофи лише на час унормалізування ситуації на Україні, але й тут поставила Москва спротив. 7-ого травня відбуто з цеї причини велику демонстрацію, в якій взяло участь поверх тисячі осіб.

З цеї нагоди, в Оттаві відбулася велика демонстрація провінції Онтаріо, до якої долучилися теж і українці Монреалю. Виїхало чотири повні автобуси, як рівнож багато

приватних осіб долучились своїм власним транспортом. У 1987 році річні збори відділу переобрали на голову сотника Ярослава Кульбу. 26-ого квітня відмічено першу річницю Чорнобильської трагедії великою маніфестацією "Походом свічок" на терені Сент Джосеф Ораторіюм, і офіруванням крови.

З нагоди приїзду Данила Шумука до Монреалю 26-ого червня, відбулася пресова Конференція й зустріч з довголітнім дисидентом, автором контроверсійної книжки - спогадів його життєвого шляху. Зложено для нього подарунок в сумі 4210 долярів на устаткування в Канаді.

В цьому році зібрано на Національну вкладку 11,430 долярів, яку передано до Централі.

30-ого червня відбулися збори голів всіх організацій й установ при відділі КУК та всіх священослужителів. Вибрано незалежний Комітет для відзначування великого ювілею: "Комітет 1000-ліття Хрещення України в Монреалі". Вибрано Управу з 9-ьох осіб очолену двома священослужителями, по одному від православного й католицького віровизнання. Метою було спільно відзначити тисячолітній шлях Християнства українського народу.

Цього ж року приготовили "Бріф" до парляметарної Комісії Прав Людини, як також в імені Централі КУК представили пропозиції до Комісії по Перепису, яка засідала 28-ого червня 1987 року в Оттаві. Перший заступник голови нашого відділу Ярослав Маркіза являвся також секретарем Комісії по Перепису, а голова п. Я. Кульба був членом управи.

За цей рік, в звіті культурно-освітньої референтки, Адріяни Лисак, появився звіт з показів зразків нашої народної культури - рукоділля на великій мультикультурній виставці у фолкльорному музею румунів, прибрання ялинки українськими стилевими-символічними декораціями, в "Мейзон де культюр де Нотр Дам де Ґрас", як також концерт колядок у великому музею мистецтва на Шербруку, в якому щороку Союз Українок Канади, відділ Доньки України прибирає ялинку.

1988 рік проходив під знаком відзначення 1000-ліття Хрещення України. Створений Ювілейний Комітет поширив свою діяльність на підкомітети й приготовлявся до "виступу . Опріч того всі організації відзначували цей ювілей в засязі льокальної події чи спільно з

своїми Крайовими Централями. На річних зборах голова п. Я. Кульба звітував про виготовлення короткого викладу на тему "Права людини в Совєтському Союзі" (Human Rights in the Soviet Union) для парляментаристів в Оттаві, про участь в парадах "Ради Громадянства". Порушуючи справу збірок національної вкладки й на підтримку СКВУ та інші, звернув увагу, що ця робота дуже важна для розгорнення праці потрібної для громадських потреб української громади. В Оттаві створено Українське Інформаційне Бюро, яке річно вимагає великої суми грошей на своє утримання. Без фінансів воно не буде існувати. Отже треба було перевести збірку й на улаштуваня цеї нашої репрезентації.

Від 22-ого - 29-ого жовтня відбувся "Ювілейний тиждень" 1000-ліття Хрещення України, Комітету Тисячоліття Хрещення України й Монреальського Відділу Комітету Українців Канади. В програмі були: субота 22-ого жовтня - Камерний концерт в залі Кльод Шампань. Виступали найкращі музичні сили Монреалю. Неділя - Великий Ювілейний Здвиг 02:00 година пополудні - похід з Парку Україна до арени Поль Сове де відбувся Екуменічний Молебень, який відправили о. Декан Іван Гаврилюк і о. протоєрей д-р. Ігор Куташ в сослуженні всіх українських священиків Монреалю й околиці. В духовному концерті, що відбувся після Молебня взяли участь всім хорових ансамблів, а на закінчення вони виступили всі разом.

Від понеділка 24-ого жовтня до суботи 29-ого жовтня відбувалася мистецька виставка "Скарби України" - в склад якої входили: Зруйновані пам'ятки Києва, Мистецтво і Віра, Модерна архітектура церков, Загублені скарби України, Народне мистецтво, філятелістика.

В суботу 29-ого жовтня відбувся в готелю Сантр Шератон Ювілейний Бенкет в присутності лейтенант губернатора Жіля Лямонтаня, прем'єр міністра - Роберта Бураси, посадника міста Монреалю - Жана Доре. Фронтова стіна була прикрашена сильветкою церкви. Для

Жіночий Хор "Україна" при Товаристві "Просвіта"

Хор Собору Св. Софії

кожного учасника була подана пропам'ятна книжка "3 Хрестом і Тризубом Крізь Тисячоліття" видана спеціяльним редакційним комітетом.

До цього важно додати звіт референта преси, пані Надії Цехмістро, що приготовляла й організувала протести проти фалшивого представлювання цього Тисячоліття як Російського. Протест відбувся в МакҐільському університеті, де росіяни мали концерт. Подано до преси дев'ять платних оголошень. Комісія переклала і надрукувала три різноманітні памфлети, летючки та афіші й програмки. Відбули пресову конференцію. Голова комітету їздив до Квебеку, де в парляменті представили декларацію про визнання 1000-ліття Хрещення України, а не Росії, на землях якої тоді жили лише медведі й інші мешканці пущі - звірячої подоби.

В тракті виконування програми була широко розроблена акція обзнайомлювання, інформування чужомовного оточення з правдивими фактами історії. До цього послужили різні, в тому часі приготувані памфлети, брошури, летючки, книжки. Між різними, найважнішими були: "Christianization of Kievan Rus 988-1988 edited by Harvard University, Ukrainian Studies Fund, Ihor Shevchenko" і памфлет "Ukraine", видання Філядельфійської Комісії 1000-ліття Хрещення України. Цей матеріял був помножений англійською мовою й переложений на французьку й десять тисяч примірників розповсюджено. Закуплено 150 книжок Володимира Косика "Le Millenaire du Christianisme en Ukraine" і передано провінційному урядові Квебеку для розповсюдження. Розповсюджувано також дуже змістовну й гарно оформлену книжочку Богдана Кортшмарика. "C'est la Rus-Ukraine et non la Russie qui fut Chrisianisee en 988".

Ювілей перейшов з великим духовим піднесенням і моральним та матеріяльним успіхом. Завдяки бенкетовому Комітетові, який очолювала Анна Бідник і виданню пропам'ятної книжки дохід виносив понад шість тисяч долярів.

Відзначення цього 1000-ліття було величаве, маєстатичне й давало нагоду висвітлити нашим співгорожанам правдиву історію України.

Хор "Боян" при осередку СУМ диригент св. п. Ростислав Куліш

На річних зборах в квітні 1989 р. голова Ювілейного Комітету зложив подяку всім членам комітетів і підкомітетів, що уможливили таке величаве відзначення 1000-літнього Ювілею.

В цім році відвідали Монреаль різні гості. Між ними прибув і гість з України, письменник, автор літературних творів і збірки поезій, що були видані на імміграції, в'язень концтаборів - Микола Руденко, отець Василь Романюк - Священик з України, а з заходу Канади, д-р. Дмитро Ціпивник - президент КУК в Канаді, екзекутивний директор В. Вербенюк та інші. Ярослав Кульба ствердив, що ми маємо колосальну сітку осіб, що віддають свій час для громадської праці, маємо піддержку від кожної особи, незалежно до якої організації вона належить. Без них праця не була б така успішна. Звернув увагу, що наші статутові Свята відвідує більша кількість осіб. Програми цікаві, відповідні бесідники, поважні грошові збірки свідчать про нашу позитивну працю.

В звітньому 1988-1989 році представники монреальського відділу брали участь в Конференції КУК в місті Саскатуні, засіданні президії КУК в Вінніпезі, в зустрічі з міською радою Монреалю, в з'їзді СКВУ в листопаді, в урочистім бенкеті в честь судді Івана Сопінки в Торонті, у Всеканадськім відміченні 1000-ліття Хрещення України в Оттаві.

В цім році повідомлено про пляни відзначення 100-ліття поселення українців в Канаді в 1991 р.

Голова дякував керівникові радіопрограми "Український Час", п. Іванові Опарикові за співпрацю.

В 1988 році припадала 25-та річниця Фундації Тараса Шевченка. Пан Осип Дячишин звітував, що до 30-ого березня 1989 р. загальний капітал начислював 3, 738, 060. долярів - Монреаль і околиця вложили 323, 542.26 долярів.

За шкільний рік 1988-1989 в українських трьох школах навчалося 256 учнів, а на Курсах Українознавства 54 учнів.

11-ого грудня 1989 відзначено 50-ліття Карпатської України академією. В цей рік українська Громада втратила трьох провідних осіб: інж. Яремy Савку, Осипа Дячишина та керівника радіопрограми "Український час" - Івана Опарика, якого українці в Монреалі і околиці слухали 26 років.

23-ого квітня 1990 р. появилася в "The Montreal Gazette" стаття Ґвина Даєра під наголовком "Майбутнє СССР вирішуватиметься в Україні" (Soviet future will be decided in Ukraine). Стаття говорила про "Рух" і давала точну оцінку подій в Україні. Про це звітував голова Інформатив-

Ювілейний хор Місійної Округи Ляшін-Монреаль-Оттава

ної й Антидефамаційної Комісії - Богдан Маців. Закликав писати до редакцій чужомовних газет одобрюючи насвітлення подій в Україні, де почалися великі зміни.

На річних зборах в квітні 1990 р. переобрано сотника Ярослава Кульбу. Збори перейшли в дуже поважному настрої. Всі члени управи складали свої звіти в діловому характері. Щорічні відзначування 22-ого січня, свята проголошення Державности, Шевченківський концерт, Річниця смерти Симона Петлюри й Евгена Коновальця, а відтак і відзначення Листопадових днів відбулися з мистецькою програмою наших громадських хорів і дутої оркестри СУМУ, лише для доповнення місцевої програми академії 22-ого січня, запрошено жіночий ансамбль тріо "Верховина" з Торонта. Рік 1990 позначився великим числом відвідувачів з України. Приїздили різні ансамблі, письменники й політичні діячі, деякі з них коли, ні дисиденти, члени Гельсінської групи. Улаштовувано з ними зустрічі, переводилися збірки добровільних пожертв на лічення дітей хорих після Чорнобильської трагедії..

З нагоди орацьовування доповнень до канадської конституції був вибраний спеціяльний комітет, який успішно представив Конституційній Комісії провінції Квебеку становище Конґресу Українців Канади до цієї справи.

За цей рік вийшло лише одно число "Бюлетеня".

Для відзначення 100-річчя поселення українців в Канаді покликано до життя спеціяльну комісію, очолену адвокатом Олександром Бегою. Ця Комісія виробила програму своєї праці: в 1991 році весною відбулося садження українською молоддю пропам'ятних деревець під час таборування на оселях.

В 1992 році відбудеться садження пропам'ятних дерев у Ботанічному саду. 16-ого червня 1992 року улаштують концерт в Place des Arts 14-ого - 20-ого червня 1992 року в Комплекс де Жарден відбудеться виставка під гаслом: Сторічний вклад українців в 350-літній розвиток Монреалю. Виставка має складатися з Експонатів фолкльору, документації архівів перших поселенців, модерного мистецтва й міні концертів.

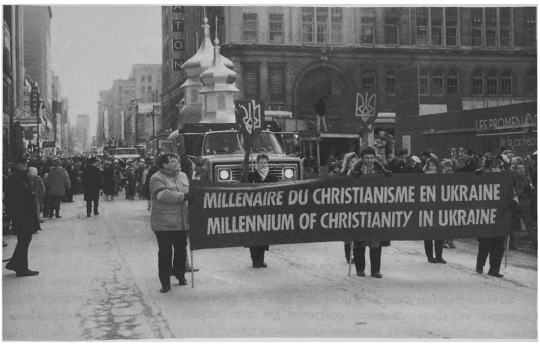
27-ого квітня 1991 року відбулися чергові, річні загальні збори Конґресу. 50 делеґатів

Хор Св. Духа

репрезентували 32 організації Всі звітували про свою пророблену працю. Голова Шкільної Ради, Марія Ґерич, в своєму звіті згадала, що в цьому році навчається 272 учні, яких вчать 33 учителі. Також сказала, що в цьому році уряди відмовляють дотації для українських шкіл.

Голова відділу, Ярослав Кульба, доповнив звіти й дякував отцям настоятелям та управам громад, організаціям і радіо-передачі "Український Час" за належну піддержку у всіх пророблених акціях, бо їх кооперація і приятельське відношення додавали охоти та імпульсу для виконування взятих на себе обов'язків, а голова Контрольної Комісії висловив жаль, що з днем 1-ого листопада 1990 року, припинило свою діяльність бюро Конгресу з уваги на брак

Український Віз в День Св. Патріка

державної субсидії. Також закликав мобілізувати молодшу ґенерацію до громадської праці. На голову відділу переобрано сотника Ярослава Кульбу.

Статутовий рік відділу Конґресу 1991-1992 ввійшов у життя в час великих змін в Союзі Радянських Соціялістичних Республік. Вся увага української діяспори, включаючи й Квебек, була звернена на Україну. Вже 16-ого серпня 1990 року, коли проголошено суверенітет української держави, ситуація була непевна. З великою увагою слідкували за подіями, що змінювалися з години на годину. Проголошено 18-ого серпня надзвичайний стан, Михайло Ґорбачов опинився під домашнім арештом на Криму. В Москві танки оточували будинок Верховної Ради. Мідія подавала різні непевні вісті по різному їх коментуючи. Нарешті, путч провалився й 24-ого серпня 1991 року проголошено незалежну українську державу. 1-ого грудня ц. р. відбувся референдум, що своїм попад 90 процентовим вислідом блискуче потвердив бажання українського народу бути незалежною державою, бути господарем на своїй землі.

Екзекутива Комітету Українців Канади, Монреаль 1988-1989

У 1991 році збіглися дві важні події. Одна це 100-ліття поселення українців у Канаді, друга - відновлення української держави. Ці дві події себе доповнили, бо ці поселенці, що приїжджали до Канади й їх називали "людьми в овечих кожухах "people in sheepskin coats", яких різно оприділювано, залежно який ворог окупував їхню землю, зараз дістали свою власну державну приналежність, свого правдивого походження.

З цеї нагоди відбувалися маніфестації, молебені вдячности за сповнення мрії свого народу: на мапі Европи з'явилася нова держава - Україна, яка величиною дорівнює Франції.

Сьогодні, українці - канадці осягнули дві цілі: перша - вони не є паперовими громадянами, але повноправні, глибоко-закорінені канадці із столітнім пройденим шляхом, із великими культурними й матеріяльними здобутками, а друга осягнена ціль - вони вже не є безбатьченками, вони мають державу свого народу й гордо споглядають на мапу Европи та можуть сміло сказати перефразованими словами поета Івана Франка:

"Прийшов вже час і ти огнистим видом
Засіла у народів вольних колі,
Трусиш Кавказ, впережуєшся Бескидом
Котиш Чорним морем гомін волі
І спозираєш як хазяїн домовитий
По своїй хаті і по своїм полі."

Територіяльні герби українських земель
Декорація сцени під час Академії Державности

Голови Комітету Українців Канади, монреальського відділу:

Адвокат Семен Озеро 1941, Григорій Гис 1942, Андрій Гукало 1943-1948, Лука Томащук 1948-1949, Теодор Пархін 1949-1950, Андрій Гукало 1950-1959, Василь Данчишин 1959-196I, Микола Граб 1961-1963, Омелян Кушнір 1963-1965, Лука Томащук 1965-1966, Омелян Кушнір 1966-1967, Теодор Цехмістер 1968-1974, Богдан Волянський 1974-1975, Ярослав Кульба 1975 до сьогодні.

Джерела: З архіву Павла Яворського - початки організування КУК.
Державний Архів в Оттаві, Архів Конгресу Українців Канади в Вінніпезі, Архів КУК у Монреалі.

Злучені хори міста Монреалю й околиці
Сидять диригенти:
Василь Волощук, Марійка Чолій, Іван Козачок
друга зліва акомпаніятор п. Клодет Завада

ЗМІСТ

Дедикація 8
Слово Голови Монреальського відділу Конґресу Українців Канади 9
Звернення до читача 10
Слово від автора 12
Вступ 15
1891 - 1900 Початки 16
1899 - 1902 Поселення в Монреалі 17
1905 Менші Убезпеченеві Товариства - Товариство "Самопоміч" 18
1911 Перша Українська Греко-Католицька Парафія Св. Архистратига Михаїла 19
1913 Товариство "Просвіта" ім. Тараса Шевченка
в Монреалі-Пойнт Сент Чарлз 24
1924 Культурно-освітнє Товариство ім. Михайла Драгоманова 30
1925 Місія Сестер Служебниць Діви Марії в Монреалі 32
1925 Кольонія "Шептицький" в Квебеку - околиці Абітібі
Сьогодні - Сент Джордж Дю-Ляк 34
1926 Українська Православна Парафія Св. Софії в Монреалі 36
1926 Союз Українок Канади, Відділ Доньки України 42
1926 Рідна Школа при Соборі Св. Софії:, а від 1970-тих років
переіменована Рідна Школа ім. Митрополита Іларіона 45
1928 Українська Стрілецька Громада Відділ Число: 3 47
1930 Українці в Інших Релігійних Організаціях 51
1930 Українське Товариство Січ і Союз Гетьманців Державників 52
1931 Українська Греко-Католицька Парафія Св. Духа в Пойнт Сент Чарлз 53
1931 Ліга Українських Католицьких Жінок при Парафії Св. Духа 55
1931 Товариство Українців Самостійників - ТУС при Соборі Св. Софії 57
1933 Українське Національне Об'єднання - Монреаль 59
1933 Організація Українок Канади Ім. Ольги Басараб 65
1933 Братство Українців Католиків при Парафії Св. Архистратига Михаїла 68
1934 Жіноче Товариство ім. Лесі Українки при Товаристві Просвіта
ім. Тараса Шевченка 70
1935 Союз Української Молоді Канади ім. Павла Полуботка
в Монреалі Ч: 94 при Соборі Св. Софії 72
1936 Молодь Українського Національного Об'єднання в Монреалі 73
1937 Союз Бувших Українських Вояків Армії Української
Народньої Республіки в Канаді 75
1939 Український Братський Союз в Монреалі 76
1940 Український Народний Союз 77
1940 Товариство Об'єднаних Українців Канадців (ТОУК) 79
1942 Українська Католицька Парафія Св. Йосафата у Віль Емар 80
1944 Ліга Українських Католицьких Жінок
при Парафії Св. Архистратига Михаїла 80

1944 Український Кредитово - Кооперативний Рух у Квебеку 82
1946 Союз Українських Канадійських Ветеранів. Український Відділ Королівського Канадійського Легіону ім. Гетьмана Івана Мазепи ч. 183 84
1945 - 1949 Ділянка Спорту 87
1948 Українська Молодіжна Організація "ПЛАСТ" 90
1949 Відділ Україністики при Монреальському Університеті на Факультеті Гуманістики 94
1949 Відділ Наукового Товариства Ім. Тараса Шевченка 95
1949 Ліга Визволення України 96
1950 З Історії Українського Студентства в Монреалі 99
1950 Спілка Української Молоді в Монреалі 101
1950 Українська Католицька Парафія Успення Божої Матері 108
1950 Рідна Школа Парафії Успення Божої Матері 114
1950 Ліга Українських Католицьких Жінок при Парафії Успення Божої Матері 115
1950 Парафія Св. Івана Хрестителя, Парк Екстеншин, Монреаль 117
1950 Союз Українських Жертв Російського - Комуністичного Терору 119
1951 Об'єднання Демократичної Української Молоді, Відділ Монреаль 119
1952 Комітет Зв'язку Відділів Ліги Українських Католицьких Жінок 119
1952 Православна Громада Церкви Св. Покрови 121
1952 Союз Українок Канади Відділ Лесі Українки при Парафії Св. Покрови 125
1952 Українське Технічне Товариство - Відділ у Монреалі 127
1952 Радіомовлення й Телебачення - Українські Радіові Передачі на Хвилях Етеру в Монреалі й Околиці 127
1952 Історія Діяльности станиці Братства Колишніх Вояків Першої Української Дивізії Української Національної Армії в Монреалі 131
1952 Братство Українських Січових Стрільців (УСС) Станиця в Монреалі 132
1953 Братство Колишніх Вояків УПА. 132
1954 Рідна Школа Ім. Тараса Шевченка при осередку С.У.М. 133
1954 Відділ Об'єднання Жінок Ліги Визволення України у Монреалі, Квебек . . . 134
1954 Об'єднання Канадсько-Українських Професіоналістів і Підприємців Відділ у Монреалі 135
1955 Читацький Гурток 138
1955 Дитячий Театр "Веселка" в Монреалі 139
1956 Український Літературно-Мистецький Клюб в Монреалі 141
1956 Об'єднання Українських Мистців в Квебеку 141
1958 Об'єднання Прихильників Державного Центру УНР в Екзилі 142
1958 Спілка Визволення України (С.В.У.) Осередок ім. Петра Кальнишевського 145
1959 Рідношкільна Комісія - Шкільна Рада - Українська Шкільна Рада Квебеку . . 145
1960 Союз Українок Канади Відділ Ганни Барвінок при Соборі Св. Софії 150
1960 Жіноча Ланка ім. Людмили Старицької-Черняхівської 156

1962 Українське Лікарське Товариство в Монреалі 151
1962 Жіночі Організації в Монреалі й Околиці 153
1962 Гурток Прихильниць С.Ф.У.Ж.О. в Монреалі 154
1963 Об'єднання Католицьких Українських Молодих Мужчин 159
1963 Часописи, Газети, Бюлетені, Журнали і Тим Подібне
і Ювілейні Книжки, Брошури 162
1963 Акція Підтримки Публікації Енциклопедії Українознавства
так звана "Акція - С" (Сарсель) 166
1967 - 1969 Канадсько-Український Добродійний Інститут
Св. Йосифа у Монреалі 168
1969 Рада Українських Громадських Організацій за Патріярхат у Монреалі 170
1970 Нарис Історії Суспільної Служби Українців Монреалю 171
1970 Товариство Прихильників Українського
Вільного Університету в Монреалі 172
1972 Франко-Українське Товариство Дружби Квебеку 173
1972 Товариство Українських Філателістів і Нумізматиків в Монреалі 174
1973 Українознавство в Університеті МекҐіл 176
1975 Український Золотий Клюб "ТРИЗУБ" 177
1976 Товариство Плекання Рідної Мови 179
1978 Українська Могилянсько - Мазепинська Академія Наук 179
1983 "Українська Резиденція" і "Українська Вілла" в Монреалі 180

1905 - 1914 Коротка Історія Українців міста Ляшін - Квебек 181
1932 Парафія Св. Василія Великого в Ляшін 181
1933 Товариство "Просвіта ім. Тараса Шевченка" в Ляшін 184
1933 Ліга Українських Католицьких Жінок
при Парафії Св. Василія Великого 185
1945 Парафія Св. Юрія Переможця в Ляшін 186
1951 Союз Українок Канади Відділ Княгині Ольги при Парафії
Св. Юрія Переможця 188
1912 - 1991 Розвиток шкільництва в Ляшін 189

**1933 Постання та Початки Кольонізації Українських Іміґрантів
в Північно-Західньому Квебеку - Вал д'Ор, Руан - Норанда** 191
1933 Філія Українського Національного Об'єднання - Вал д'Ор 193
1937 Українська Стрілецька Громада в Руан - Норанда 194
1941 Відділ Організації Українок Канади у Руан - Вал д'Ор 195

1937 - 1992 Комітет Українців Канади - Конґрес Українців Канади 199

ІНДЕКС ІМЕН

А.
Авраменко, Василь - 27, 79
Аксюк, Олег - 123
Андріє, Гарви - 137
Андрусів, Петро - 113
Андруськ, С. - 103
Андрухів, Євстахія - 134
Андрухів, Михайло - 89, 90, 99, 133, 134
Андрусишин, П. - 140
Антонович, Мирослава - 91, 138
Антонович, Марко - 2, 3, 11, 49, 126
Антонюк, Є. - 71
Антонів, Володимир - 107
Антонів, Ніна - 151
Арсенич, Ярослав - 199
Архангельський, Петро о. - 121, 123
Архангельська, М. - 125

Б.
Бабенко, Віра - 66
Баб'як, Богдан - 132, 171
Баб'як, Євдокія - 70, 71
Бабяк-Коваль, О. - 71
Багира, Василь - 172
Багира, Д. - 117
Багрій, Петро - 23
Базик, Євфросинія - 182
Базик, Семен - 182, 185
Базюк, І. - 29
Балагутрак, Петро - 99, 107
Балицький, Богдан - 76, 77
Балущак, Надія - 90, 91
Бандера, Степан - 97, 104, 132, 135
Баніт, Віра - 68
Баніт, Кость - 62
Баптист, Жан - 49
Барабаш, Софія - 116, 157, 158
Барвінок, Ганна - 38, 39, 150
Бартко, Яким - 26, 40, 122, 128
Бартко, Варвара - 26, 128
Басараб, Ольга - 30, 65, 66
Басса, Филип - 23, 26, 30, 31
Батюк, Антон - 77
Батюк, Юлія - 70, 71
Бачинський, Володимир - 34, 35
Бачинський, Омелян - 91
Бегаутрим, Рема - 142
Бедар, Кльод - 130
Беднарський, Володимир - 91, 99, 142
Безпальок, Микола - 107
Безсалів, М. - 122
Бек, Маруся - 96, 97
Береза, Г. - 42, 58
Бєґа, Олєксандер - 2, 3, 11, 14, 135, 136, 137, 212, 222
Бігус, Богдан - 167
Бігус, Мирослав - 131
Біда, Константин - 174
Біда, Стефан - 130, 177, 211
Бідник, Анна - 220
Бієнвеню, Жан - 174
Білаш пані - 216
Білоган, Анастазія - 186
Білоконя, С. - 95
Білоцерківська, О. - 189
Білоцерківський, Анатоль - 76
Білошевський, Богдан - 22, 38, 139
Білий, Андрій - 28
Білик, Анна - 77
Білик, Анастазія - 65, 66, 68
Білик, Теодор - 48, 61, 65, 202
Богуславка, Маруся - 103
Боднар, Осип - 194
Боднарчук, Іван - 46
Боднарчук, Микола - 29
Бодруг, Іван - 17, 162
Бойко, І. - 95
Борецький, Альфред - 22
Борецький, Кир Ізидор - 21, 22, 51, 54, 56, 80, 81, 109, 117, 118, 180, 182, 183, 191, 192
Босий, Володимир - 52
Босий, Сергій - 40
Борис, Евген - 167
Борис, Марія - 181
Борис, Степан о. - 191
Братюк, Дмитро - 76
Бренчук, З. - 126
Бригідир, Юрій о. - 122, 125
Брикович, Роман - 99, 115, 139, 140, 146, 149, 170, 209
Брикович-Червоняк, К. - 140
Бринявський, Зенон - 171, 215, 216
Бринявський, Василь о. - 22, 23, 91, 94, 98, 99, 114, 115, 118, 139, 146, 147, 184, 190, 205, 206
Бринявська, Ярослава - 22, 114
Британ, Стефан - 109
Бродович, Василь - 169
Бродович, Наталія - 81, 139
Бросо, Сесіль - 174
Бубнюк, Яків - 60
Буковський, Віктор - 214
Будка, Кир Никита - 20, 25, 32, 33, 34
Будро, М. - 213
Булєріс, Андре - 99
Бура, Софія - 61, 72
Бурак, Ольга - 150
Бураса, Роберт - 219
Бурголо, Софія - 60
Бурєґа, Євген - 28
Бурєґа, Марія - 71
Бурий, Мирослав - 28, 29, 30
Бурич, Іван - 27, 185

Бутковський, В. - 64
Бучацька, Олена - 87
Бучацький, Юрій - 87
Бучко, Іван - 134
Бучковський, Микита - 17, 18
Бучковський, Павло - 25, 29

В.
Ваверчак, В. - 58
Вальдштайн, Сергій - 72, 75, 76, 143
Вальків, Вероніка - 134
Василишин-Басса, Ольга - 30, 70
Василишин, Е. - 47, 49, 67, 135, 136
Величківський, Василь єпископ - 170
Веніґер, Марія - 43, 44
Вербенюк, В. - 221
Вербицька, Марійка - 128
Вербицька, Катерина - 81
Вербицька, Сильвестра - 32
Вербицький, Володимир - 54, 110
Вербицький, Йосип - 200
Вербовий, С. - 176
Верещак, Анастазія - 156
Весоловський, Богдан - 128
Весоловський, В. - 85
Вікарчук, Володимир - 85, 86, 143
Він Гетерен Гаґенчоїс, Мері-Терайз - 120
Вітишин, Юстина - 61
Винницька, Іроїда - 138
Винницька, Ярослава - 192
Винницький, Іван - 166
Винницький, Лев - 90
Винницький, Осип - 48, 50, 64, 131
Випрук, Іван - 31, 162
Випрук, Катерина - 188
Випрук, Клавдія - 43
Випрук, Нестор - 59, 129
Випрук, С. - 44
Випрук, Яків - 17, 162
Вирст, Темистокл - 141
Височанська, Ольга - 67, 177
Височанський, Михайло - 48, 50, 64
Витвицький, Богдан - 137
Витвицький, Степан - 143, 202, 206
Витвицька, О. - 117
Вовк, Віра - 141
Водзіцкий, Роман - 149
Возняк, Володимир - 112
Войціховська, Анна - 56
Волошин, Августин о. - 194
Волошин, Тед - 137
Волощук, Дмитро - 31, 162
Вусата, В. - 125, 126

Г.
Гавалєшка, Юрій - 46
Гаврилів, Ліна - 130
Гаврилюк, Іван о. - 28, 54, 80, 99, 111, 117, 118, 133, 140, 178, 183, 219
Гаврилюк, Михайло о. - 74, 108, 110, 113, 118, 183
Гаврилюк, О. - 190
Гавриляк, М. - 116
Гавриш, М. - 58, 86
Гагман, Б. - 95
Гайдичук, Степан - 36
Гайдук, Володимир - 163
Гайдукевич, Андрій - 54
Гайманович, Ярослав о. - 34, 54, 111, 117, 160, 167, 178, 184, 214
Ганєвич, П. - 17
Гарасевич, К. - 192
Гарасимович, Степан - 23, 26, 106, 211, 212
Гарасимович, Юрій - 131
Гарасимчук, Тарас о. - 118
Гарбуз, Іван - 121
Гафтар, Меланія - 80, 134
Гевко, Павло о. - 21, 202
Гегедос, Степан - 122
Гела, Юрій - 157
Германюк, Кир Максим - 22, 134
Гивель, Григорій - 142
Гикавий, Іван - 171
Гирич, Василь - 40, 46, 123
Гис, Григорій - 48, 60, 65, 199, 200, 202
Гірняк, Андрій - 54
Гірняк, Володимир - 62
Гірняк, Йосиф - 141
Гладилович, Адольф - 78, 90, 163, 167, 168, 181
Гладилочив, Ігор - 90
Гладка, Марія - 177
Гладкий, Василь - 11, 113, 169
Гладун, Віктор - 27, 102, 103, 128
Гладунів, Катерина - 125, 126, 155
Глібчук, Микола, - 47, 48, 199
Глуховецький, Емануїл - 134
Глуховецький, Ярослав - 55
Гнатишин, Іван - 58, 136
Гнатишин, Рамон - 2
Гніздовський, Яків - 141
Голембльовський, Михайло - 23
Головінський, Юліяч - 77
Голинський, М. - 48
Голубець, Володимир - 48
Гомонко, Віра - 74
Городовенко, Нестор - 40, 61, 62
Горошко, Михайло о. - 54, 118, 122, 190
Граб, Микола - 48, 49, 64, 65, 204
Грабар, Михайло - 112
Гриневич, Микола - 65
Григорійчук, Михайло о. - 20, 25, 32
Григорчук, Михайло - 53
Грицай, Володимир - 61, 112, 113, 145
Грицай, М. - 112
Грицак, Петро - 29, 55
Гриценко-Лугова Зоряна - 163

Грицин, Е. о. - 121
Грицюк, Марія - 81
Гришин, М. - 125
Грубий, Орест - 115
Грушевський, Михайло - 63, 216
Гудима, В. - 19
Гузар, Марія - 57
Гузар, Юрій, - 132
Гукавий, Іван - 146
Гукало, Андрій - 59, 176, 199, 200, 202, 203, 211
Гукало, Тарас - 130
Гусин, Лев - 134, 189
Гультай, Василь - 60, 62
Гуменний, Володимир - 142
Гуменний, Левко - 141
Гуменний, Орест - 107
Гуменюк, Ольга - 46, 125
Гуменюк, Роман - 102, 107
Гунько, О. - 44
Гура, М. о. ЧСВВ. - 18

Ґ.
Ґабіяс, Іван - 173
Ґавліч, Н.Н.А. - 65
Ґайдичук, П.С. - 39
Ґайдичук, Степан - 40
Ґеба, С. - 190
Ґеньґа, Анна - 188
Ґеньґа, Микола - 188
Ґеньґало, Павло - 48, 49, 50, 64, 65
Ґане, Льоренцо - 35
Ґар, Сергій о. - 54, 184
Ґеруш, Люба - 141
Ґерич-Бусіє, Марія - 148, 149, 223
Ґотіє, Жорж - 32
Ґотіє, Рене - 173, 174
Ґут, Роман - 153

Д.
Давидович, Марія - 17, 26, 147, 177, 178, 211
Даєр, Гвен - 221
Даманчук, А. - 105
Данилевич, Анна - 188
Данилевич, Максим - 188
Данилевич, Ярослав - 109
Данчишин, Василь - 10, 11, 113, 159, 161, 162, 171, 203
Даровська, М. - 71, 72
Дацко, Леся - 2, 3, 11
Дацько, Іван о. - 55
Дацюк, Мирон о. ЧСВВ. - 22
Двигайло, Анна - 150
Двожак, Ярослав - 113, 134
Дволіта, о. - 20
Дейко, М. - 140
Дейзі, Жан - 127
Дейнека, Олеся - 74
Дейнека, Юрій - 73
Декер, Віктор - 187
Деларе, Акілл о. - 19
Демитрак, Анастазія - 43
Демосюк, Василина - 188
Демосюк, Степан - 188
Деморе, о. - 20
Демянчук, В. - 48
Дем'янюк, Іван - 72, 116
Дедів, Степан - 61
Джумаґа, Лаврентія - 32
Дзява, Юрій - 50
Дідух, Іван - 22
Дудіх, Микола - 90, 189
Дідух, Олег - 90
Дідух, Орест - 129
Дікур, Іван - 58, 127
Дидик, Созонт о. ЧСВВ. - 19
Диметришин, Теодор - 64, 161
Дитиняк, Марія - 138
Диць, Павло - 111
Дмитрів, М. - 112
Дмитрук, Василь - 39, 40, 58
Дмитрук, Олександер - 188
Добровольський, Євген - 51
Добрянський, Андрій - 173
Довгань, Євген - 47, 65
Долницький, Юрій - 132
Долинський, Роман - 131
Долішня, Марія - 120
Дольницька, О. - 68, 172, 215, 216
Доманчук, Антін - 107
Домарадзкий, Т. - 94
Донцов, Дмитро - 95, 96, 97
Доре Жан - 219
Дорожовська, М -71
Дорожовський, Едвард - 27, 28
Дорожовський, П. - 76
Дрошенко, Дмитро - 58
Драган, Лідія - 143
Драган, Юрій - 30, 31, 36
Драгоманів, Михайло - 17, 19, 30, 31
Дражовський, Роман - 161
Драпо, Жан - 50, 64, 96, 127, 129, 180
Дронюк, Михайло - 40, 52
Дубас, Віра - 135, 156
Дубас, Даня - 135
Дубас, Павло - 107
Дубецький, Д. - 31
Дуда, Володимир - 178
Дудар, Володимир - 111
Дук, Лев, - 123
Дулепка, П. - 19
Дусе, Е.А. - 22, 54
Дума, Б. - 176
Дутчин, Анна - 60
Душара, Володимир - 91
Душара, П. - 148
Дяків, Розалія - 173, 174

Дяковська, Теофіля - 43, 200
Дякун, Стефанія - 71
Дячишин, Осип - 163, 182, 199, 200, 211
Дячук, У. - 78
Дячун, Ірина - 65, 68

Е.
Едвард, Ярема о. - 110

Є.
Єлиняк, Василь - 15
Єрмій, Кирило - 19, 20

Ж.
Жан, Йосафат о. ЧСВВ. - 21, 34, 35, 48, 53, 67, 80, 159, 161, 181, 185, 191, 200
Жеребецька, Т. - 125
Жеребецький, Ростислав - 59, 168, 169
Жидан, Юрій о. ЧСВВ. - 21
Житарюк, І. - 117
Житинський, Михайло - 137
Жовтоніжко, М.К. - 124
Жук, Іринея - 141
Жук, Люба - 61, 128, 141, 172, 173
Жук, Радослав - 97, 118, 141, 168

З.
Загайкевич, Василь - 207
Загребельна, Мирослава - 55
Загурак, Віра - 68
Загурак, Євгенія - 150
Задорожний, Андрій - 141
Залеський, Михайло о. - 94, 95, 110, 116, 117, 118, 128, 160, 182, 183, 185
Залізняк, Олена - 66, 138, 157
Залізняк, Юліян - 40
Замша, Микола - 123
Запаринюк, Андрій - 58, 59, 144
Захарій, Ревко - 122
Захаркевич, Василь - 63, 65
Захарчук, Юліян - 48, 49, 132
Заяць, Іван - 29, 54
Звонок, Михайло - 48, 50, 64, 89
Звонок, Рома - 64
Звонко, Стефанія - 68, 139, 154, 158
Зеленко, Володимир - 91
Зельман, Дмитро - 88, 89
Змієнко-Сенишин, Галина - 2, 9, 10, 11, 43, 44, 46, 50, 126, 138, 143, 144, 147, 159, 167, 168, 216
Зубчинський, Юрій - 187
Зубчинський, Петро - 188
Зьолковський, Іван - 20, 23

І.
Івак, Іван - 187
Івак, Ярослава - 187
Іванило, Катерина - 186
Іванис, Василь - 46
Іванко, Е. - 137
Іванюк, Онуфрій о. - 186, 187
Івасів, Іван - 136, 161
Іларіон, Митрополит - 39, 121, 122, 123, 147
Іллілік, Василь - 15
Ільчишин, Євстахій - 69
Ісаєвич, Я. - 95
Іщук, Л. - 40, 128, 189

К.
Кадило, Богдан - 28
Казюка, Микола - 181
Каліщук, Анастазія - 188
Каліщук, Петро - 187, 188, 189
Каліщук, Юрій Владика - 41, 188
Калужа, Оксана - 173
Кальба, М - 68
Каменецький, Василь о. ЧСВВ. - 21
Камінський, Яків - 109
Канарейська, Віра - 125, 126
Канарейський, О. Ф. - 124
Кантуляк, Василь - 182
Кантуляк, Теодор - 182
Каплан, Боб - 137
Капустянський, Микола - 48, 49, 60, 66
Карась, Софія - 178
Карвацький, Михайло - 27
Кардаш, М. - 117
Кардаш, Софія - 186
Карпішка, А. - 65
Карпішка, Роман - 146
Карплюк, Олександер - 29
Касарда, М. - 186
Катодосі, Барбара - 140
Кафік, Норман - 137
Качмар, Михайло - 80
Квітковська, Марія - 72, 159
Качанівська, Віра - 179
Квасницький, Касян о. - 187, 188
Квасницька, Клеоніка - 188
Кейван Зоня - 36
Келебай, Костъ - 69, 170
Келебай, Ярема - 95, 99, 146, 210
Керичинський, Богдан - 163
Керницький-Ікер, Іван - 141
Кібзей, Амброзій, Т. - 24, 151
Кінах, Марія - 106, 151
Кінах, Петро - 107
Кіндій, А. - 153
Кіт, Надія - 101
Кіцак, Е. - 190
Кіцак, Стефанія - 155, 185
Кішка, Андрій - 173
Кіщук, З. - 89
Кипібіда, Олекса - 40
Кисленко, П. - 189
Кись, Ігор - 177
Кишинський, Іван - 64

Клемба, Євген - 187
Клемба, Єфимів - 188
Клемба, Тетяна - 123, 188, 189
Клемчук, Стефан - 84, 151, 153, 161
Клен, Юрій - 67
Клим, О. - 66
Климчук, С. - 209
Климовський, Богдан - 170
Клютіє-Войцеховська, Сессіль - 174
Клярк, Д. - 136
Кльод, Сільві - 174
Кметик, Володимир - 90
Кобель, Григорій - 26
Кобринська, Наталія - 43, 189
Ковалів, Ірина - 123, 125
Ковалишин, Петро - 194
Ковалюк, Богдан - 90, 147, 149, 166, 215, 216
Коваль, Анна - 71
Кваль, Василь - 115
Коваль, Володимир - 136, 137, 138
Коваль, І. - 104
Коваль, Марія - 151
Коваль, Ольга - 137
Ковальська, Р. - 60, 66, 68, 189
Ковальський, Богдан - 61, 65
Ковальський, Юрій о. - 110
Ковальчук, Анастазія - 43, 169
Когутяк, Корнило - 91, 131
Кожедуб, Катї - 138
Козак, Едвард - 140, 141, 142
Козак, Михайло - 109
Козак, Юрій - 142
Козак, Ярема - 142
Козачок, Семенович Іван - 26, 51, 62, 71, 123, 124, 126, 147, 187
Козел, Марія - 182
Козел, Михайло - 182
Козуляк, Василь - 109
Коленич, Володимир - 40, 138
Коленич, Павло - 59
Колен, Марсель - 140
Колісник, Анастазія - 43, 44
Колодій, І. - 29
Колодка, Е. - 209
Колошук, Микола - 51
Колпетський, Микола - 162
Колянківський, Степан о. - 54, 109
Колянко, Євдокія - 80
Комарницький, Микола - 188
Конанець, С. - 153
Кондратюк, Христофор о. ЧСВВ. - 53
Кондро, М. - 89
Коновалець, Євген - 13, 48, 49, 50, 51, 60, 103, 143, 202
Консільо, Франко - 39
Кордиш, Тевля - 186
Корконель, Ватсон - 204
Король, Іван - 26, 48, 63
Корчовський, Михайло - 60
Косар, Володимир - 61, 199
Косач-Борисова, Ізидора - 71, 125
Косик, В. - 99
Костирська, Дарія - 168
Костирський, Саварин - 162
Косюк, Василь - 109
Костюк, Галина - 125, 126
Костюк, Григорій - 141
Костюк, Євген - 128, 131, 140
Костюк, Олександер - 122, 125
Котляревський, Іван - 45
Кохан, Володимир - 204
Коцулим, Михайло - 29, 184
Кошарич, Богдан - 65
Кошарич, Галина - 141, 142
Кошиць, Олександер - 60, 61
Кошлай, К. - 44
Кошлай, Пилип - 40
Кравець, Катерина - 81
Кравс, Катерина - 192
Кравчук, Андрій - 90, 101, 177
Кравчук, Ірина - 115, 117
Крайківський, Петро о. - 20
Крайківський, Т. о. - 25
Крамар, Петро - 118
Кріса, Галина - 115, 116, 117, 155, 178
Кривих, М. о. - 122
Крижановський, Навкратій о. ЧСВВ. - 17, 19
Крисюк-Філь, Ольга - 150
Критюк, Микола - 122, 126
Крук, Евген - 161
Крутиголова, Ігор - 161
Крушельницька, К. - 26
Кубійович, Володимир - 167
Кубітович, Василь - 40
Кудін, Й. С. - 124
Кузів, Орест - 19
Куклевський, Симон - 130
Куліш, Володимир - 90
Куліш, Ростислав - 23, 40, 103, 112, 113
Курилів, П. - 74
Кульба, Стефанія - 43, 67, 129
Кульба, Ярослав - 9, 11, 14, 40, 58, 59, 73, 86, 87, 129, 130, 144, 171, 175, 180, 211, 214, 219, 221, 224
Курело, Тоні - 36
Курилик, Василь - 141
Куташ, Ігор о. - 28, 40, 41, 44, 46, 59, 99, 129, 130, 131, 178, 180, 214, 219
Кутї, Жан - 173
Кутний, Йосиф о. - 118
Кутний, Степан - 65
Кутова, Олена - 134
Куций, В. - 101
Кучарська, О. - 112
Кучарський, І. - 89
Кушнір, Василь о. - 127, 199, 202, 203, 204

Кушнір, Михайло - 29, 199
Кушнір, Омелян - 90, 99, 101, 103, 134, 163, 201, 205, 206, 208
Кушнір, Петро - 132
Куршнірик, Николай о. - 22, 24, 69, 98, 104, 118, 128, 140, 160

Л.
Лабовка, Степан - 54
Лагола, Роман о. - 115, 118, 184
Ладика, Кир Василь ЧСВВ. - 36, 53, 80, 127
Лазоренко, Наталія - 188
Ланяк, Марія - 150
Лапчак, Ірина - 103
Латиш, Є. - 122
Лах, Маріян - 59, 86, 129, 168
Лащук, Дмитро - 28
Лащук, Стефан - 111
Лебідь, Анастазія - 157
Левицька, Людмила - 81, 133
Левицька, Марта - 103
Левицький, Володимир - 163
Левицький, Юрій - 23, 90, 93, 94, 115, 145, 146, 147, 149, 203, 204, 206
Левко, Тома - 178
Легенюк, Федір о. - 40, 46
Ледзюк, Майор - 181
Ленкевич, Амбросія - 32
Ленко, К. - 65
Лесик, Василь - 137
Леськів, Дарія - 177
Летавська, Таїда - 32
Лещишин, Іван - 69
Липовецький, Іван - 65
Лисак, Адріяна - 141, 142, 163, 165, 218
Лисак, Максим - 175
Лисенко, М. - 139
Лисовець, Ярослав - 161
Лихач, П. - 29
Лишика, Григорій - 187
Лищенко, Надія - 187
Лівицький, Микола - 58, 143, 144
Ліс, Єлисавета - 74
Літепло, Степан - 40
Логуш, Марія - 173
Логуш, Михайло - 135, 136, 140, 141
Логуш, Руслан - 141, 142
Лозинський, Аскольд - 137
Лозовий, Лаврентій - 138
Лопата, Павло - 142
Лотиш, Н. - 189
Луговий, Ігор - 153
Луговий, Юрій - 140
Лугова, Лариса - 141, 142
Лукіян, Лілько - 50, 64
Лукіяненко, Богдан - 90
Луцишин, Мирослав - 187
Луцишин, Наталія - 188
Луцишин, Петро - 58
Лучкович, Михайло - 58
Любачівський, Іван Кардинал - 55
Людвік, Карл - 130
Лямер, Анна - 68
Ляфлер, П. - 25
Лямонтань, Жіль - 219

М.
Мавдрик, Марія - 57, 72
Мавко, Анна - 115
Маґаляс, Степан - 26, 40, 45, 72, 75, 76, 189, 199, 200, 202
Мадай, Н. - 112
Мандзюк, Микола - 58
Мазепа, Володимир - 22, 113, 141
Мазепа, Іван гетьман - 85, 90, 131
Мазурик, Матвій - 193
Мазурик, Омелян - 142
Мазуркевич, М. - 125
Майборода, Михайлина - 70, 71, 72, 155
Майка, Анна - 70, 71
Макаренко, В. о. - 41
Максимків, Ігор - 65, 74
Маланчук, Степан - 47, 59, 60, 64
Малярик, Віктор - 215
Мальський, М. - 29
Мандзюк, Софія - 81
Мандрик, Олена - 115, 140
Манило, Дарія - 134
Марак, Марія - 28, 177, 178
Маренюк, В. - 69
Мариняк, Марія - 26, 142
Мариняк, Михайло - 112, 113, 131
Марків, Микола - 54, 110
Маркіза, Ярослав - 64, 218
Марко, Анна - 117
Марко, Володимир - 143
Мартинюк, Василь - 109
Мартинюк, Іван - 120
Марунчак, М. - 52, 162
Марунчак, Петро - 27, 74, 147
Мацелюх, Данило - 48, 65
Марцинюк, Йосиф - 40, 48, 60
Масна, Ольга - 177
Мастикаш, Євген - 65, 87
Мастикаш, М. - 182
Маценко, Михайло - 62
Мацiв, Богдан - 132, 222
Мацiв, Олена - 148
Мацук, Сонія - 134
Медвідь, Володимир - 117, 118
Мельник, Андрій - 49, 62, 63, 66
Мельник, Богдан - 90, 166
Мельник, Бронислава - 120, 157
Мельник, Василь - 46, 58, 73
Мельник, Галина - 43, 207, 208
Мельник, Григорій - 118

Мельник, Клавдія - 126
Мельник, Надія - 57
Мельник, Олександер - 124
Мельниченко, Василь - 131
Мельничук, Василь - 184
Мельничук, Ольга - 188
Мереняк, Василь - 91
Мереняк, Степанія - 134
Мех, Оксана - 150
Мигайло, Кость - 18
Микитюк, Емілія - 81, 116
Микитюк, Оксана - 192
Миколюк, Дмитро - 188
Михайловська, Н. - 126
Михайлюк, Євдокія - 188
Михаїл, архієпископ - 39
Михалович, Ірина - 65, 68
Михальчук, Галина - 150
Мірон, Гастон - 174
Міхновський, М. - 100
Мовчан, М. - 125
Мокринський, Дмитро - 36
Момотюк, Гари - 136
Моніка, В. - 200
Монро, Джон К. - 127
Мончак, Богдана - 90, 120, 156
Мончак, Ігор о. - 22, 23, 69, 184
Мороз, Валентин - 95, 105, 143, 210, 211, 214
Мороз, Текля - 78, 188, 190
Моспан, С. - 125, 126
Мостовий, Григорій - 162
Мошинський, Володимир - 76
Музика, Володимир - 29
Музика, Зеновій - 28
Музичка, Варвара - 182
Мушинський, Володимир - 38
Мушка, О. - 39

Н.
Нагребецький, Роман - 23, 102, 103, 139
Назарко, Іриней о. ЧСВВ. - 69
Називальський, Михайло - 54
Називанська, Шерлі - 57
Наконечний, Константин - 29
Належита, Ольга - 178
Належний, Микола - 109
Насадюк, М. В. - 124
Небесний, Дмитро - 29
Немирівський, Олександер - 131
Нечай, Віра - 123
Нечай, В.К. - 124, 126
Нечай, Й. - 133
Неєма, Катерина - 56
Неєма, Михайлина - 43
Никля, Домна - 188
Ничик, пані - 189
Нітух, Марія - 68
Новіткова, М. - 125
Носко-Оборонів, Таня - 143
Нюнька, Василь - 28

О.
Оборонів, Євген - 48, 63, 143, 144, 187
Оборонів, Ірина - 74
Обух, Іван - 27, 29, 87
Озеро, С. - 200, 201
Олеськів, Осип - 16
Олійник, Марта - 101, 177
Олійник, Надія - 190
Олійник, Олександер - 177
Олійник, Оля - 158, 169
Олійник-Рахманний, Роман - 101, 128, 165, 177, 209
Олійник, Степан - 137
Олянський, Іван - 188
Ольжич, О. - 63
Ониськів, Іван - 29, 70
Онишкевич, Іван - 18, 55, 109
Онуфрій, Григорій - 54
Онуфрій, Притуляк - 61
Опарик, Іван - 129, 130, 177, 221
Опарик-Дідух, Наталка - 129
Опарик, Д. - 129
Ордоновський, Юрій - 76
Орихівський, Михайло - 74
Орищук, Євген - 87, 89, 128, 130, 131, 135, 136, 149, 172
Орищук, Марія - 128, 173, 174
Орлик, Григорій - 85
Оробко, Іван - 151
Ортинський, Сотер єпископ - 19
Осідач, Віра - 172
Остапович, Петро - 152
Остапович, Яків - 152
Остапчук, Соня - 71, 72
Осьмачка, Тодось - 141
Ощипко, Григорій - 107, 134, 147

П.
Павлів, Іван - 118
Павлів, Ірина - 130
Павлів, Орест - 95, 130, 140
Паке, Ж. - 143
Пальчинський, Теодор о. - 112, 184
Панасюк, Ярослав - 55
Панішак, І. - 190
Панчук, Богдан - 58, 59, 73, 86, 127, 128, 129, 135, 136, 138, 168, 187
Паньків, Ярослав - 91
Парфенюк, П. - 133
Пархін, Теодор - 113, 135, 136, 168, 207
Пасічник, Маркіян о. ЧСВВ. - 54, 118, 182
Пасічник, Петро о. - 191
Пастернак, Степан - 170
Пелеха, Юліян - 69
Пелюх, Ю. - 200

Пепен, Жан Люк - 127
Пергат, Віктор - 124
Передрій, Іван - 122, 176, 188
Перейма, Ілля - 68
Перейма, Микола - 54
Перепилиця, І. о. - 20, 24
Перфецький, Леонід - 49, 54
Петлюра, Симон - 13, 50, 51, 142, 143, 144, 202, 203, 206, 211, 214
Петражник, Олекса - 23
Петрашек, Михайло - 26, 27
Петрашик, Софія - 61
Петрашко, Н. - 135
Петрашко, Софія - 115, 156, 158, 159
Петриканин, І. - 25
Петрогош, М. - 189
Пелюх, Юліян - 23
Пилат, Маркіян - 91
Пилипів, Іван - 15
Писарський, Андрій - 36
Писарський, Антін - 40
Пігуляк, Іван - 27
Підвисоцька, Євгенія - 43, 44
Підвисоцький, Степан - 76
Підгайний, С. - 205
Підкаленко, М. - 44
Пірсон, Лестер Б. - 127
Плавюк, Микола - 49, 63, 90, 144
Планіда, Григорій о. - 188
Побігушка, Володимир - 60
Поважнюк, Наталія - 187
Повстенко, Олекса - 141
Полуга, Роман - 115
Поляків-Сквирський - 132
Понеділок, Микола - 125, 141
Попович, Володимир - 181
Попович, Дмитро - 102, 107
Поремський, Павло - 18, 25, 26, 29
Поронович, Олена - 57
Постригач, Володимир - 109
Потерейко, Михайло - 29
Почаївська, Зоя - 141
Префонтен, М. - 85
Пришляк, Ігор - 211
Пришляк, Ярослав - 89, 98, 99, 173, 212
Проказюк, Іван - 54
Прокопів, Петро - 86
Процентій, о. ЧСВВ. - 181
Прощишин, Семен - 29
Прусаченко, Г. - 125
Путко, Іван - 132, 133
Путко, Ірина - 133
Путко, М. - 133
Путко, Т. - 133

Р.
Радченко, Варвара - 123
Ракобовчук, Ярослав - 28
Ракочій, М. - 61, 72
Ратич, І. - 176
Ревко, Захарій о. - 39, 41, 188
Ревуцький, Мартин - 36
Ревчук, Я. - 65
Редкевич, Амброзій о. - 20, 25
Редкевич, Кирило - 75, 76
Редкевич, Корнило - 200
Редкевич, М. - 52
Редчук, Яким - 40
Регуш, Ольга - 43
Репецький, П. - 133
Рівард, Гій - 99
Річардсон, Кльод - 136
Робіяр, Жан-Марі - 173
Рогаля, Д. - 116
Роговський-Будний, Борис - 128
Родак, Петро - 76
Розвадівський, Іван - 61
Розум, Ілія - 188
Розум, Петро - 187
Романів, А. - 189
Рахманний-Олійник, Роман - 101, 128, 165, 177, 209
Романів, О. - 95
Романов, Й. - 136
Романчук, Лілко - 45
Романчук, П. - 37
Романюк, Василь о. - 221
Романюк, Микола - 194
Ромас, Олександер - 76, 77, 171, 177, 187, 188
Ромах, М. - 63
Роніш, Андрій - 90
Роніш, Йосиф - 39, 91, 92
Роніш, Ярема - 23, 91
Руа Жан-Жак - 174
Руденко, Микола - 221
Рудич, Євген о. - 41, 59, 188
Рудницький, Олександер - 141
Рудницький, Ярослав - 143, 144, 179, 206
Рулльов, Дж. - 43
Русин, Оксана - 43, 44, 154, 178, 182
Русов, Юрій - 95, 141
Рущак, Степан (Руш) о. - 184

С.
Сабуре, С. о. - 20
Савіняк, Ролянд - 173, 174
Савка, Дарія - 112, 134, 139, 140, 142
Савка, Ярема - 89, 111, 167, 170, 221
Савчук, Йосиф - 40, 75, 76
Савчук, І. - 189
Савчук, Семен о. - 36, 199
Савчук, Сільвія - 81
Савюк, Анна - 155, 188
Савюк, Микола - 188
Садовський, Михайло, - 75, 143
Сальський, Юрій - 143

Самборська, Марія - 81
Самолюк, К. - 44
Самсон, Анна - 115
Самсон, Василь - 131
Самчук, Улас - 141
Свистун, Василь - 58
Світлична, Надія - 214
Світуха, І. - 40
Світуха, Микола - 51, 90, 92, 143, 144
Семенів, Теодор - 47
Сеник-Грибівський, Омелян - 66
Сеник, Ірина - 68
Сенишин, Богдан - 62
Сенишин, Галина - 2, 3, 9, 10, 11, 43, 44, 46, 50, 126, 138, 143, 144, 147, 159, 167, 168, 216
Сенишин, Евген - 10, 135, 168
Сенишин, Зенон - 10, 14
Сенкусь, Марія - 60, 71, 72
Сенчій, Василь - 26, 29
Сеньків, Роман - 107
Сербин, Іван - 29, 50, 64, 202
Сербин, Магдалина - 71
Сербин, Марія - 28
Сербин, Роман - 169, 215
Сербин, Ярослав - 87, 89, 102, 107
Сибйонек, Олександер - 40
Сивіцький, Микола - 213
Сидорчук, Анна - 74
Силенко, Порфірій - 131
Симчич, Вікторія - 46
Симчич, Стефан о. - 40, 46
Сирник, Іван - 58, 208
Сікевич, Володимир - 48, 58
Сімпсон, Дж. - 200
Сінякевич, М. - 116, 117
Сірєнко, Ю. - 95
Сірий, Микола - 35, 54
Січинський, Володимир - 39
Скляр, Я. - 140
Сковронська, Катерина - 61
Сковронська, М. - 61
Скодінська, Ганя - 64
Скоропадський, Данило - 52
Скоропадський, Павло - 52
Скрипник, Мстислав єпископ - 189
Славутич, Яр - 141
Сліпий, Йосиф кардинал - 50, 103, 110, 111, 112, 113, 131, 170, 184, 214
Слюзар, Володимир о. - 19, 37, 38, 39, 40, 41, 43, 45, 58, 59, 71, 72, 75, 85, 122, 127, 128, 186, 187, 188, 200
Слюзар, Леонія - 42, 43, 45, 75
Снилик, Зенон - 88
Созанський, Василь - 57
Сойка, А. - 125, 126
Сойка, Василь - 124, 188
Сологуб, Лука - 184, 189
Солонинка, Марія - 81
Солонишин, Василь - 54
Солтис, Мирослав - 180
Солтис, Юрій - 138
Сомчинський, Павло - 162, 163, 203
Соневіцка, Стефанія - 178
Сопінка, Іван - 138, 221
Сорочан-Гайзер, Емілія - 118, 155
Софронів-Левицький, В. - 140, 141
Спасик-Коваль, Анна - 57, 70, 155
Спасик, Дмитро - 54, 55, 161
Ставник, Тарас - 130
Ставничий, М. - 214
Станимир, Осип - 49
Станимір, Василь - 180
Станимір, Константин - 18, 29, 200
Станкевич, Текля - 115
Станчиковський, Казимир - 169, 211
Стар, Михайло - 136
Старенька, М. - 126
Старицька-Черняхівська, Людмила - 103, 105, 150
Старчевський, Михайло - 127
Сташинський, Б. - 97
Стельмащук, Іван - 64, 65
Степовий, Андрій - 123, 124, 168, 202
Степчишин, Л. - 125
Стефаник, Василь - 8
Стефанюк, Р. - 104
Стецько, Слава - 134
Стецько, Ярослав - 97, 98, 134
Стечишин, Д. - 74
Стечишин, Михайло - 58
Стечишин, Юліян - 15, 58
Стирко, В. - 29
Стирко, Марія - 70, 71, 72
Стихар, Ольга - 57
Стрілецька, М. - 140
Стрілецька, Наталка - 101, 163, 166, 211
Стрілецький, Іван - 76
Строцький, Антін - 19
Струмінський, Роман - 113, 129, 153, 168, 169
Стус, Іван о. - 39, 45
Судчак, Орися - 163
Сузанський, Йосиф - 17
Сукар, М. - 64
Сулятинський, Петро о. - 191
Сура, Степан - 109
Сухачев, Ігор - 184
Сушко, О. - 139
Сушко, Роман - 48, 66

Т.

Тарновецький, Володимир - 133, 134
Тарнопольський, В. - 136
Татарин, Лука - 182
Текела, М. - 44
Теленько, Іван - 18, 29
Теліга, Олена - 66
Телішевська, М. - 116

Телішевський, Кость - 108, 109, 113
Телішевський, Зенон - 26, 189
Темертей, Джеймс - 100
Темертей, Ілля - 39
Темертей, Людмила - 141
Темертей, Раїса - 46
Темко, Ольга - 57, 120, 168
Тимець, Богдан - 163
Тимів, Микола - 18, 80
Тимочко, Йосафат о. ЧСВВ. - 21, 22, 32, 48, 68, 181
Ткач, Софія - 65, 178
Ткаченко, Галя - 187
Товстюк, Григорій - 186
Товстюк, Євфимія - 188
Товстюк, Ілія - 188
Токарик, Анна - 126
Томащук, Лука - 40, 58, 59, 202, 206
Томюк, Святослав - 89, 153, 171
Тихонів, Микола - 175, 176, 188
Трейсі, Филипса - 199
Третяк, Василь - 161, 180
Третяк, О. - 46
Третяк, Ю. - 200
Тріска, Йосип - 187
Тріщук, Василь - 40
Трух, Андрій о. ЧСВВ. - 21, 68
Трух, Григорій - 53
Туз, З. - 64
Турко, Роман - 132
Туркот, Жерард - 173
Туцька, Юлія - 81, 154
Тюхтій, Іван - 17, 57
Тюхтій, Степан - 17

У.
Українка, Леся - 25, 26, 28, 43, 44, 56, 67, 70, 71, 72, 124, 125, 126
Урбан, А. - 65

Ф.
Фармус, Оля - 104
Федак, Василій митрополи - 41
Федорик, Ольга - 71, 80, 81, 115, 116, 117, 120, 168, 169, 177, 180
Федущак, Степан - 54, 55, 56
Феник, Александер - 23
Ферощак, Іван - 55
Филипчук, Петро - 40
Фіголь, Атанас - 166, 167
Фіголь, Христина - 151
Філяс, Платонід о. ЧСВВ - 19
Філь, Григорій - 122
Філь, О. - 126
Філь, Т. о. - 126
Фіяла, Юрій - 141
Фотій, Юрій - 87
Франко, Іван - 13, 52, 77, 119, 125, 133
Француз, Катерина - 195
Фурґаль, Ілія о. - 188
Футала, Лев - 133

Х.
Хархаліс, Марія - 81
Хімій-Вікарук Кульба, Стефанія - 68, 74
Хижа, Параскевія - 56
Хохлач, Іван - 49, 216
Хоменко, Олекса - 65, 76
Хоменко, Володимир - 91
Хомин, Марта - 55
Хомко, Марія - 182
Хоростіль, Я. - 88
Хорош, Григорій - 122
Хорош-Ґреґорі, Леся - 150
Хорош, Михаїл владика - 187
Хряків, Ф. - 125

Ц.
Царинник, Марко - 137
Цвітков, Віктор - 124
Цвітков, Надія - 126
Цейко, І. - 89
Цехмістро, Надія - 143, 171, 220
Цехмістро, Теодор - 148, 164, 171, 173, 177, 208, 209
Цимбаліста, Антін о. - 34, 110
Цимбалістий, Антоній о. - 168, 169
Цитухин, Сава о. - 38
Ціпівник, Дмитро - 221
Ціховляс, Євгенія - 186
Цурковський, Адріян - 91
Цьокан, Віктор - 161

Ч.
Чабан, Степан - 60
Чайка, Лев о. - 54, 184, 191, 192
Чайка, Юрій - 18, 29, 55
Чайківська, Марія - 65, 68
Чайківський, Андрій - 74
Чайківський, Зенон - 74
Чайківський, Осип - 19, 48, 59, 65
Чижів, Елізабета - 138
Чижів, Епіфаній - 41, 122
Чир, Іван - 54
Чіпмен, К. - 128
Чобич, Микола - 29
Чолій, Богдан - 174
Чолій, Євген - 107
Чолій, Марійка - 26, 28, 113, 118, 134
Чолій, Ярослав - 99, 118
Чорна, Т. - 125
Чорний, В. о. - 184
Чубрій, Іван - 27
Чупринка, Тарас - 132
Чумак, Богдан - 180
Чумак, Рене - 177, 178, 180

Ш.
Шадурська, Марія - 189
Шадурський, Павло о. - 188
Шамберс, Еган - 136
Шампу, Перет - 174
Шандрик, Павло - 131
Шарик, Михайло - 194
Шафранська, Марія - 151
Шашкевич, Маркіян - 68, 69
Швець, Григорій - 107
Шевельов, Юрій - 215
Шевченко, Тарас - 13, 17, 25, 30, 43, 48, 67, 83, 106, 125, 128, 133, 134, 145, 151
Шевчук, Василь - 109
Шевчук, Ева - 118
Шевчук, М. - 116
Шевчук, Севастіян о. ЧСВВ. - 21, 53, 56, 80
Шептицький, Андрій митрополит - 19, 20, 35, 36, 56, 110, 115, 134, 147, 148
Шептицький, Климент - 35
Шеремета, Василь - 28
Шеремета, Володимир - 54
Шеремета, Іван - 84
Шеремета, Стефанія - 71, 72
Шестовська, Анастазія - 26
Шестовський, Яків - 29
Шешко, Анна - 118
Шешко, Петро - 138
Шиманович-Рудницька, Галина - 138, 153
Ширяєва, Людмила - 64
Шлапак, Т. - 200
Шмидт, Рудольф - 109, 111
Шмиглик, Т. - 31
Шнурівська, Стефанія - 61, 103, 105, 150, 151
Шнурівський, Ігор - 107
Шостак, Петро - 142
Шраєр, Едвард - 180
Шредер, Альфред - 113
Штампф, Ганс - 137
Штик, Франц - 49
Штим, Теодор - 29
Штуль-Жданович, Олег - 49, 50, 63, 66
Штурин, Ольга - 151
Шулик, К. - 125
Шулякевич, Богдан - 90
Шульга, Павло - 60
Шульган, Оксана - 142
Шульгин, Ростислав - 128, 146, 162, 206
Шумська, І. - 87
Шумук, Данило - 218
Шустер, Марія - 70, 71
Шухевич, Роман - 132, 135
Шухевич, Юрій - 133

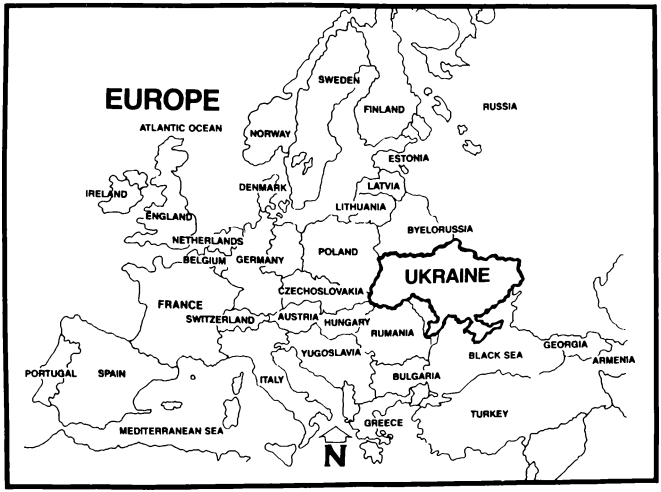
Щ.
Щепанюк, Євстахій - 64, 65

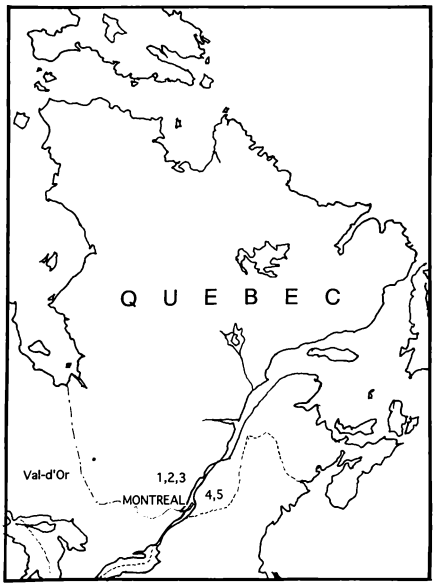
Ю.
Юзик, Павло - 28, 60, 127, 173
Юрійчук, Микола - 36
Юрків, Роман - 122

Я.
Янів, Катерина - 57
Янів, Володимир - 12, 100, 172, 213
Янчак, Григорій - 40
Якович, Семен - 40
Якимишин, Стефанія - 57, 120
Яворський, Павло - 59, 73, 189, 225
Янішевський, Іван - 75
Яник, Степан - 88
Янішевська, Г. - 143
Якісон, Ярослава - 156

Вибачаємося за друкарські помилки:

Сторона	8-ма - Квебеку - має бути Квебек
	9-та - Квебеку - має бути Квебек
	42-га - Верези - має бути Березі
	45-та - Винайнято - має бути Винаймлено
	90-та - Роні - має бути Роніш
	204-та - Юрові Левицькому - має бути Юрієві Левицькому

EUROPE
SWEDEN
FINLAND
RUSSIA
ATLANTIC OCEAN
NORWAY
ESTONIA
IRELAND
DENMARK
LATVIA
LITHUANIA
ENGLAND
BYELORUSSIA
NETHERLANDS
POLAND
BELGIUM
GERMANY
UKRAINE
CZECHOSLOVAKIA
FRANCE
SWITZERLAND
AUSTRIA
HUNGARY
ROMANIA
GEORGIA
YUGOSLAVIA
BLACK SEA
ARMENIA
PORTUGAL
SPAIN
ITALY
BULGARIA
TURKEY
GREECE
MEDITERRANEAN SEA
N

Church of St. Mary
the Protectress

Ukrainian Summer Camps:

1. Ukraina
2. Verkhovyna
3. St. Sophie's
4. Baturyn
5. Vorokhta